

IMPENDIO.

VM DE SACRAMEN-
is, &c. Ad D. D. Ioannem de
Sant Clemente Archiepiscopum
Compostellanum, &c.

AUTORE FRATRE PETRO DE
Cañedo, Sacrae scripturae in Academia Compo-
stellana lectore, & S. Inquisitionis consultore,
ordinis S. Francisci provinciae S. Iacobi.

CVM PRIVILEGIO.
SALMANTICAE,
Apud Ioannem & Andream Renaut
Fratres. 1592.

DO R. quanto por parte de vos fray
de Cañedo lector de Theologia en la
universidad de Sanctiago de Galicia y co-
r del Sancto officio, nos fue fecha relaci-
q con mucho trabajo cuydado y diligencia
y con zelo de servir a nro Señor y a la republica Christia-
na, aujados cõpuesto y hecho yn libro en latin sobre los sie-
te Sacramentos de la sancta madre Iglesia intitulado com-
pendio de Sacramentis, el qual dicho libro era curioso, y
recopilado de diuersas partes de la sagrada scriptura, suelt
candonos os diessimos licenciapara le poder imprimir
tiẽpo y espacio de veynte años, y q ninguna otra per-
le pudiesse imprimir sin vra licencia, o como la nra merced
fuesse, lo qual visto por los del nro Cõsejo, por quanto en
el dicho libro se hizierõ las diligẽcias q la pragmatica por
nos hecha sobre la impressiõ de los libros dispone, fue acor-
dado q deuamos mãdar dar esta nra cedula para vos en la
dicha razõ y nos tuuimos lo por biẽ, por la qual por os ha-
zer biẽ y merced os damos licẽcia y facultad para q vos, o
la persona q vro poder quierẽ, y no otra alguna podays ha-
zer imprimir y vender el dicho libro q de iuso se haze men-
cion en todos estos nros Reynos de Castilla por tiẽpo y es-
pacio de diez años, q corra y se cuenten desde el dia de la
data desta nra cedula, lo pena q la persona, o personas q sin
tener vro poder lo imprimiere, o vendiere, o hiziere impri-
mir, o vender, pierda la impressiõ q hiziere cõ los moldes y
aparejos dellos, y mas incurra en pena de cinquẽta mil ma-
rauedis cada vez q lo cõtrario hizieren, la qual dicha pena
sea la tercia parte para la persona q lo acutare, y la otra ter-
cia parte para la nra Camara y fisco, y la otra tercia parte
para el juez q lo sentenciare, con tanto q todas las vezes q
ouieredes de hazer imprimir el dicho libro durãte el dicho
tiẽpo de los dichos diez años, le traygays al nro cõsejo, jun-
tamẽte cõ el original q en el fue visto q va rubricada cada
plana y firmado al fin del, de Iuan Gallo de Andrada nro
escriuano de camara, de los q residen en el nro cõsejo, pa-
ra que

INDEX

- Item matrimonium, & sponsalia. 352
Capit. V. De frigidis, & maleficiatis, & de impe-
dimentis, quæ oriuntur ratione delicti. 338
Capit. VI. De impedimentis cultus, consanguini-
tatis, & affinitatis, & cognationis spiritualis,
& adoptionis impediẽtibus matrimoniu con-
trahendum. 348
Capit. VII. De perpetuitate contractus matri-
monij. 365
Capit. VIII. De vsu licito, & meritorio huius
amenti. 383
Tract. Undecimus. De excommunicatione.
Capit. I. Quid sit excommunicatio. 390
Capit. II. In quod peccatum, vel in quam poenã
communicantes cum excommunicato incur-
rant. 399
Capit. III. An propter peccatum incurratur in
poenam excommunicationis. 404
Capit. IIII. Qui sunt, qui possunt excommuni-
care. 411
Capit. V. Qui possunt excommunicari à iure, vel
ab homine. 414
Capit. VI. Qui possunt absoluerẽ ab excommu-
nicatione. 417
Capit. VII. De quibusdam casibus circa absolu-
tionem ab excommunicatione canonis. Si quis
suscipiente diabolo. 423
Capit. VIII. De interdicto. 430
Capit. IX. Quæ sunt facienda, & quæ vitanda
tempore cessationis à diuinis, tam ex iure, quã
ex pri-

INDEX

- ex privilegijs concessis ordinibus mendicantium. 45
Tract. Vltimus. De correctione fraterna. 45
Capit. I. Quid sit fraterna correctio, & quando obliget. 45
Capit. II. De denuntiatione, facienda prelato, siue iudici, vt fratrem suum corripiat. 45
Capit. III. De accusatione, & inquisitione delicti. 46

F I N I S

Tassa deste libro.

YO Iuan Gallo de Andrada escriuano de Camara del Rey nuestro Señor, de los que residen en el su Consejo, doy fe que auendose visto por los Señores del vu libro en latin sobre los siete Sacramentos de la sancta madre Iglesia intitulado Compendiolum sacramentorum, compuesto por fray Pedro de Cañedo, lector de Theologia en la vniuersidad de Sanctiago de Galicia, y consultor del Sancto officio, tassaron cada pliego del dicho libro a tres m.trauedis, y dieron licencia para que a este precio se pueda vender, y mandaron q̄ esta tassa se ponga al principio del dicho libro, y en cada volumen del las erratas, y no se pueda vender sin ella, y para que dello conste, di la presente q̄ es fecha en Madrid, a catorze de Mayo de 1592. años.

Iuan Gallo de Andrada.

COMPENDIOLVM DE SACRAMENTIS nouæ legis, à Fratre Petro de Cañedo Sacrae Theologiae professore, & Sanctae Inquisitionis qualificate, Ordinis Sancti Francisci Prouinciæ S. Iacobi.

TRACTATVS PRIMVS De peccatis.

Quid sit peccatum. Cap. I.

CVM in praesentibus Tractatu de Sacramentis nouæ legis differendum sit, per quæ omnia peccata nobis remittuntur, ¹ (tanquam per instrumenta instituta à Christo ad gratiā conferendam, & peccata remittenda virtute suæ sacratissimæ passionis: ²) operæpre-

¹ Per Baptismum, & Pœnitentiā peccata, & ex sua institutione: per alia vero sacramenta per accidens remittuntur mortalia ratione gratiæ, quam conferunt. Venialium vero remissio omnibus sacramentis est communis effectus.

² Quia merita Christi R. N. applicantur

A

Tractatus de peccatis.

cantur nobis in omnibus sacramentis: quæ merita sunt causæ meritorie gratiæ, quæ in illis datur, cum sacramenta sint instrumenta.

3 Multæ aliæ sunt definitiones peccatorum, quas refert Magist. distinct. 35.

4 Omnes tamen in hac definitione virtualiter includuntur, quam ponit August. 22. cap. contra Faustū Manichæū.

4 Per transgressionem intellige actum humanum voluntarium elicitum, siue imperatum à voluntate propter malū finē.

5 Illa videlicet, quæ lumine naturali constant, & obligant à creatione hominis, per quorum observationem, & simul cum fide vnus mediatoris venturi, & Dei remuneratoris, potuerunt Gentiles saluari vsque ad aduentum Christi, & promulgationem Euangelij: vt ait Paulus ad Romanos. 2. Gentes, quæ legem non habent, naturaliter, &c.

6 Quæ modo dicuntur decem Dei præcepta, & olim fuerunt scripta digito Dei in tabulis lapideis, & tradita Moyse. Tria priora, quæ pertinent ad Dei cultum, & quartum

tium erit, non nihil de peccatis præsupponere, & dicere: incipiendo à peccati definitione.

¶ Peccatum est dictum, factum, vel concupitum contra legem Dei. 3 Hæc definitio est Diui August. Sensus est, quod peccatū est transgressio 4 alicuius legis diuinæ, operando aliquid, siue loquendo aliquod verbum, aut desiderando aliquid prohibitum per legem Dei. Et sub lege Dei debes intelligere non solum præcepta naturalia 5, quæ sunt decem præcepta Decalogi 6, & præcepta

Caput Primum.

3

diuina positiua, qualia sunt præcepta Euangelica 7, sed etiam præcepta positiua Ecclesiastica 8, vt sunt leges Canonice, & mandata prælatorum, quibus tenemur obedire, & leges Ciuiles 9, quando sunt iustæ: maxime si earum transgressio redundat in damnum, seu detrimentum proximi. Tunc enim huiusmodi leges obligant in conscientia: 10 vt Pragmatica, quæ sit de non vendendo tributum nisi tali pretio. Prælati enim, & Reges autoritate Dei cōstituunt leges, & ideo transgressores istarum legū dicuntur transgressores legis Dei. Nam, iuxta doctrinam Pauli; Qui potestati resistit,

tum de honorandis parentibus continēbantur in prima tabula in secunda vero tabula reliqua omnia sex, quæ pertinent ad utilitatem proximi.

7 Vt sunt præcepta de recipiendis sacramentis, & de dispositione, seu præuentione requisita ad ipsa dignè recipienda.

8 Quinque videlicet præcepta Ecclesiæ & omnes constitutiones canonicæ, quæ præcipiuntur in virtute obedientie, siue sub pena excommunicationis, vel sub aliqua graui pena, licet sit temporalis.

9 Quando fuerint penales, licet sint canonicæ, non obligant ad penam

ante iudicis sententiam, vt tenet communis opinio contra Panor. & Alphonsū de Castro, prout refert, & docet Soto de iust. & iur. lib. 1. quæst. 6. art. 6.

10 Quas tenentur seruare etiam earum conditores propter vitandam damnum proximi.

Tractatus de peccatis.

11 Prout est malum morale oppositum alicui virtuti morali, cum sit actio realis: non tamen prout est malum simpliciter, cum sit purum nihil, & eorum habeat causam deficientem, scilicet privationem rectitudinis: praesupponitur tamen malum morale.

12 Quae proprie dicitur malum simpliciter, & privatio rectitudinis, in qua potius quam in conuersione consistit ratio formalis peccati: quia forma magis est de ratione alicuius rei quam materia.

Quae deordinatio & separatio dicitur proprie auersio a Deo, & conuersio ad creaturas per inordinatum amorem: in qua auersione consistit offensa Dei, & est formalitas, & totalis malitia peccatorum. Nam & de hac auersione conqueritur Deus, quando per Hierem. cap. 2. dicit; Me dereliquerunt fontem

Dei ordinationi resistit. Et dicimus, peccatum nihil aliud esse, quam transgressionem legis: quia secundum Apostolum, ubi non est lex, nec praeparatio. Ex quo inferitur, quod licet materiale peccati sit ipse actus positivus, ut operatio ipsa, verbum, aut desiderium: formale vero peccati, a quo peccatum sumit speciem, est ipsa praeparatio, siue transgressio legis: nam per tales transgressiones deordinatur voluntas, & separatur a sua prima regula, videlicet a voluntate divina, quae nobis declaratur per legem. Quae deordinatio & separatio dicitur proprie auersio a Deo, & conuersio ad creaturas per inordinatum amorem: in qua auersione consistit offensa Dei, & est formalitas, & totalis malitia peccatorum. Nam & de hac auersione conqueritur Deus, quando per Hierem. cap. 2. dicit; Me dereliquerunt fontem

Caput Primum.

5

aquae viuae: & quae fuerunt sibi cisternas, quae aquam continere non valent. Et ratione huius peccati, seu transgressionis legis divinae manet anima vulnerata quadruplici vulnere lethali. Primo ignorantia intellectus: priuatur enim virtute prudentiae: & ideo post peccatum cetera peccata nulla, aut minora sibi videntur. Secundo vulneratur voluntas infirmitate, siquidem amisit fortitudinem, & ita fit minus potens ad resistendum peccato futuro, & ad bonum eligendum: & pronior ad malum. Tercio priuatur gratia, & charitate. Et, si peccatum est infidelitatis, priuatur etiam

13 Quia omnis mortaliter peccans diligit creaturam plus quam Deum, siquidem ipsam constituit ultimum finem, Deo posthabito: quantum verbosius fateantur se nosse Deum, factis autem negant.

14 Quod exemplificatur a Christo R. N. Lucae. 10. in homine illo qui descendebat ab Hierusalem in Hierico, & incidit in latrones, qui expoliaverunt eum & plagis impositis abiecerunt, semiuivo relicto.

15 Hac ratione in sacris literis omnis peccator dicitur insipiens, & ignorans, siue inscius, aut circus.

16 Nam corroborantur vires potentiae sensitivae, & extenuantur vires animae, siue spiritus: Caro enim semper concupiscit aduersus spiritum.

17 Nam peccatum mortale est impossibile cum gratia, & charitate: sicut infidelitatis, & desperationis cum fide, & virtute spei.

Tractatus de peccatis.

18. Ut constat Lu-
ca. 15. in parabola
de filio prodigo, iux-
ta doctrinam Dni
Ambros. & Ioel. 1.
Conuertimini, &c.
& ego reddam vo-
bis omnes fructus,
quos comedit locu-
stus, & bruchus.

& charitas. Et simul cum gratia, & charitate
infunduntur omnes virtutes amissæ ratione
peccati 18, & similiter illuminatur intellectus,
& corroboratur voluntas, ut possit bonum eli-
cere, & peccatum vitare.

Quotuplex sit peccatum.

Cap. I I.

De peccato ori-
ginali vide Docto-
Schol. dist. 19. 2. D.
Tho. 1. 1. q. 89. &
1. 2. q. 81. 82. 83.
Peccatum per-
sonæ est, per quod
sola persona manet
rea illius peccati, &
amittit tantum ali-
quod donum per-

PECCATUM diuidi-
tur in originale 1, & ac-
tuale. Peccatum originale
dicitur peccatum naturæ 2,
quia omnia individua natu-
ræ humanæ manēt rea illius
peccati. Siquidem peccatum
primorum paritum, in qui-
bus

Caput Secundum.

7

bus erat tota natura, virtuali-
ter imputatur toti naturæ 3.
Quia prima inobedientia
protoparentis Adæ non so-
lum fuit peccatum personæ
(ratione cuius ipse amisit gra-
tiam, & mansit obnoxius pœ-
næ æternæ) sed etiam fuit
peccatum naturæ, siquidem
vniuersa naturæ humanæ in-
diuidua priuantur per illud
peccatum iustitia originali
concedenda toti naturæ, si
Adam non peccasset, per
quam iustitiam haberet vo-
luntas completum dominiū
(quale habet dominus su-
per seruum) potentiæ sensi-
tiuæ 4. Itaque sensus aliquis
exterior non poterat inordi-

sonale, scilicet, gra-
tiam gratum facien-
tem. Vnde primum
peccatum Adæ re-
spectu sui ipsius fuit
peccatum personæ;
tamen respectu de-
scendentium fuit pec-
catum naturæ. D.
Tho. 1. 2. quæst. 81.
artic. 2.

3. Ut fides catho-
lica protestatur in
plurimis locis sacræ
Scripturæ vtriusq;
testamenti, ut Psal.
50. & Iob. 25. Paul.
ad Rom. 5. ad Eph.
2. & 1. Corin. 5. &
15. & definitur in
Concil. Mileuitan.
Aphric. Triden. Ita
D. Aug. in cap. Fir-
missimè de consec.
distin. 4. Scholastici
Doct. dist. 30. 2. D.
Tho. 1. 2. q. 81.

4. Vocat à Theo-
logis dominium de-

spoticum. Nā, licet primi parentes potuerint ante peccatum
habere omnem delectationem potentiæ sensitiuæ, etiam in-
tensiolem, quam nos, non tamen immoderatam, prout insi-
nuat Scriptura Gen. 2. Erant autem vterq; nudus, Adam, sci-
licet, & vxor eius, & non erubescabant, quia nullā legem in
membris senserant legi mentis repugnātem. Vide glossam.

A 4

5 Licet

5 Licet variè à Doctoribus definitur, hæc autem est potissima. Lege Doctores schol. 30. distin. 2. D. Tho. 1. 2. quest. 82. Soto lib. 1. de natura & gratia, à cap. 8. usque ad 14.

6 Nā iustitia originalis duplicè proprietatem habebat, scilicet, subijcere animam Deo (poterat enim, ea existente, vitare omne veniale peccatum) & subijcere potèntiam sensitivam rationi: & ita per privationem istius iustitiæ manet anima, quantum ad habitum, re bellis, & inobediens ipsi Deo, prior, scilicet, ad obediendum carni, potius quam Deo: & ita manet in nobis peccatum Adæ, quantum ad habitum sicut contingit omni peccato ri post commissum peccatum mortale,

1331 2

natè delectari, etiam circa suum proprium obiectum absque imperio, & consensu voluntatis: ut potentia visiva circa coloratum, & gustus circa saporem. Ex quo infertur definitio peccati originalis. Peccatum originale est privatio iustitiæ originalis, quæ nobis deberet inesse, si Adam non peccaret. Et contrahere peccatum originale, nihil aliud est, quam hominem incipere esse in ventre matris privatum iustitiâ originali, cum nasciturus esset cum illa, si non esset peccatum. Quod contingit tempore, quo corpus animatur in ventre matris: nam tunc primò incipit habere esse hominis. Pro quo adverte, quòd inobediencia primi parentis est etiā nostra, non voluntaria in se, sed

sed in sua causa 7, cum essemus in Adam, tanquam in radice, qui propria voluntate peccavit. Distinguitur tamè, quia respectu Adæ talis inobediencia est peccatum actuale personale: in nobis tamen est talis inobediencia per modum habitus, siquidem propter privationem iustitiæ originalis voluntas hominis ab instanti sui esse, & animatio nis, manet deordinata, & proclivior ad obediendum potius carni, quam Deo. Accipe ergo ordinè peccati Adæ, & nostri. Adam non obediuit Deo comedendo pomū vetitum. Ecce actualem privationem subiectionis Adæ ad ipsum Deum. Hæc privatio subiectionis illius manet in nobis, eo quòd propter il-

propagatione, non imitatione, transfusum omnibus inest cuique proprium. A Equale enim est in omnibus.

antequā pœnitent de illo, & sibi remittatur.

7 De ratione peccati est, quòd sit voluntarium: & quando est volitum in sua causa, non habet aliam malitiam & inobediencia ab inobediencia suæ causæ. August. libro 6. contra Faustum. Loti est culpā dū, non quatenus inces- sus, sed quatenus illius ebrietas me- ruit. Ex quo infer- tur, nostram inobe- dientiam non esse aliam ab inobedi- entia Adæ. Inest ta- men vniuersique no- strum ante baptis- mum peccatū Adæ, cum olim fuerit ab ipso commissum, & nobis nondum di- missum. Hoc insi- nuat Concil. Trid. Sess. 5. c. 3. dicens: Adæ peccatū, quod originale vnum est

8 Iustitia originalis secundum Doct. erat donum super-naturale transmittendum: in omnes descendentes ab Adam, si ipse perseuerasset in statu innocentie: & ideo dicitur iustitia originalis, nam fuit concessa Adæ, ut capiti naturæ humanæ, ut transfunderetur in posteros.

9 Ait enim Paul. ad Rom. 7. Sentio aliam legem in membris meis repugnantem legi mentis mee, & captivum me ducentem in legem peccati, quæ est in membris meis.

10 Pœna damni est perfectionis supernaturalis, ad quam erant apti carentia ex peccato causata, scilicet, carentia visionis Dei. Cum enim nascamur privati gratia, & omni dono supernaturali propter peccatum Adæ nascimur filij iræ, & per consequens exules à gloria: nisi remittatur nobis originalis culpa per Baptismum, ut insinuat Christus R. N. Ioan. 3. Nisi quis renatus, &c.

11 Pœna sensus est tristitia, quæ causatur ex apprehensione

liis transgressionem amissimus iustitiam 8 originalem, per quam subijceretur nostra voluntas Deo, & esset prior ad obediendum Deo, quam carni: cuius oppositum modo contingit, & sic per modum habitus manet in nobis culpa Adæ. Unde propter hanc inobedientiam nascimur filij iræ (ut ait Paulus) obnoxij pœnæ æternæ damni 10, non tamē pœnæ sensus 11, sicut Adam, qui propria voluntate peccavit. Nec facit Deus iniustitiam paruulis denegans eis visionem beatificam propter peccatum, quæ dicitur pœna damni, siquidem potuit illā

denegare eisdem, si in puris naturalibus nascerentur, nullo contracto peccato originali, cum gloria beatifica non sit homini debita, sed ex libera voluntate divina concessa. Unde tantum invenitur in paruulis propter peccatum originale iste respectus, quod exulent à gloria propter peccatum Adæ in eis transfusum per generationem. Et, cum nascantur filij iræ absque aliqua actione ad beatitudinē: benè sequitur, nasci priuatos gratia & omni dono supernaturali.

Peccatum actuale ad differentiationem peccati originalis dicitur peccatum personale 12, quod committitur per propriam personam, & libe-

sione intellectuali, sine sensitiva obiecti sensibilis disconuenientis. Hæc autē pœna solum debetur illi, qui propria voluntate peccauit, iuxta illud: Anima quæ peccauerit, ipsa morietur. Et alibi. Pro mensura delicti erit & plagarum modus. Et ideo non datur contrahentibus peccatum originale tantum, quia peccauerunt in aliena voluntate. Ita definitur in cap. maiores. de baptismo. Pœna tamen damni paruulorum, ut ait S. Aug. in Enchir. c. 55. omnium peccatorum mitissima est, quia non ex propria ipsorum culpa exulant à gloria, sicut illi, qui propria voluntate peccauerunt, quibus erit grauissima pœna carentia visionis diuine.

Vide S. Thom. in disputatis, quæst. 5. de malo cap. 3.

12 De peccato actuale vide Doct. Scholasticos in 2. senten. à distin. 34. usque ad 37. & D. Thom. 1. 2. à quæst. 7. usque

vsque ad 89. inclu-
sive. Et dicitur pec-
catum actuale per-
sonale. Nam actuale
peccatū, est actus cō-
trarius alicui virtuti
moralī, siue superna-
turali, & rationi re-
ctæ. Et cū actiones
sint suppositorum,
peccatū actuale sem-
per debet patrari ab
aliqua particulari
persona. In omni
enim peccato inue-
nitur aliquis actus
voluntarius præce-
dens, aut concomi-
tans ipsam auersio-
nem à Deo. Nam,
licet peccatum sit
omissionis (de cu-
ius quidditate non
est aliquis actus po-
sitivus); impossi-
bile est, dari omis-
sionem culpabilem, quin
præcedat mediatè,
aut immediatè ex
aliquo actu positivo
culpabili; ita quod omis-
sio illa sit voluntaria in se, vel in
sua causa. Ita D. Thom. questione. 71. artic. 5. contra Du-
rand. distin. 35. & Martil. questione. 22. artic. 2. Adria. in
24. questione. 3. de Euchar. in solutione ad 7. & Almayn.
in moral. cap. 25.

ram voluntatem: quod su-
pra definitum est ex senten-
tia Divi Augustini. 22. capit.
contra Faustum Manichæū.
Est enim dictum, factum,
vel concupitum contra le-
gem Dei. Vnde, cū mul-
tiplex sit lex, multiplicia pos-
sunt dari peccata actualia.
Quædam enim dicuntur o-
missionis, quædam verò
commissionis. Quæ diffe-
rentia peccatorum commu-
niter solet dari per differen-
tiam, & distinctionem præ-
ceptorum, videlicet, quòd
peccatum omissionis sit sem-
per contra aliquod præce-
ptum affirmativum: com-
missionis verò contra nega-
tivum. Tamen, quia ista di-

stinctio potest instari 13, di-
co, hæc peccata in hoc tantū
differre, quod de ratione peccati
omissionis non est actus po-
sitivus, sed solū privatio,
aut negatio actus quem quis
tenetur elicere, aut impera-
re: de ratione autem peccati
commissionis est aliquis actus
positivus, quem quis teneba-
tur cauere: modò sit contra
præceptum affirmativū, mo-
dò negativum, nihil refert.
Et, licet omnia peccata con-
venient in unica ratione for-
mali, quatenus sunt mala sim-
pliciter, & absolute; videli-
cet in unica auersione à Deo
& inobedientia: distingun-
tur tamen specie, & vñ dici-
tur alio gravius, ratione, scili-
cet, virtutū, quib⁹ opponuntur
ita quod illud peccatum dicatur
gravius, quod opponitur ex-
cellentiori virtuti 14. Vel se-

13. Nam interrogare
iniuriā patri est pec-
catum commissio-
nis, & opponitur
præcepto affirmati-
vo, Honora paren-
tes. Et similiter si
quis non subueniat,
cū possit, existenti
in extrema necessi-
tate, & inde contin-
gat mori vel si non
eruat innocentem à
morte, cū possit,
& teneatur. Hæc
peccata sunt omis-
sionis, & tamen op-
ponuntur præcepto
negativo, scilicet,
Non occides.

14. Vitia, quæ sunt
contra virtutes mo-
rales non sunt pec-
cata, nisi quia actus,
in quibus reperiun-
tur, sunt prohibiti
aliquo peculiari præ-
cepto: veluti intem-
perantia in cibo nō
est peccatum, nisi
quia actus comeden-
di est prohibitus, ut
comedere carnē in
Quadragesima, vel
frangere ieiunium,
vel

vel quid simile. Nā genus vitiorum non inuenitur a parte rei, nisi in actibus particularibus.

15 Non est vniuersaliter verū, peccata numero distinguuntur ad distinctionē numericā praeceptorum ita, quod illa sint diuersa, quae sunt contra praecepta numero diuersa, vel e contra, nam datur instantia in multis casibus. Adulterium, & eius concupiscentia sunt vni speciei, sicut actus interior & exterior eiusdem virij, & tamen prohibentur diuersis praeceptis, scilicet 10 videlicet, & nono Decalogi. Similiter, vnum praeceptum est de vitanda iniustitia, illud, scilicet, Quod tibi non vis, alteri non facias: in his omnis peccata iniustitiae differunt specie, sicut homicidium, & furium.

16 Ut decem praecepta, quorum transgressionem dicuntur opera intrinsece mala: quia nulla lege imperativa existente, sed tota indicatiua, essent mala aduersantur enim rectae rationi. Vide S. Tho. 1. 2. quæst. 100. art. 3. & 4.

17 Peccata non distinguuntur per auersionem, quarum omnium unica est ratio, scilicet, inobedientia Dei: sed potius distin-

cundo distinguuntur specie per praecepta 15, quae transgrediuntur, ita, quod transgressio maioris praecepti sit grauior, quam minoris. Et illud praeceptum dicitur maius, quod est magis obligatorium: ut praecepta naturalia 16 sunt magis obligatoria, quam diuina positiua, & haec diuina positiua, quam positiua ecclesiastica: & sic de alijs. Vel tertio dic (& hoc est probabilius) quod peccata distinguuntur per fines operandi 17. Nam peccatum actuale debet procedere a libera voluntate, & voluntas nun-

quam liberè mouetur ad aliud operandū, nisi propter aliquem finē: & a tali fine sumit operatio humana rationē bonitatis, & malitiae. Hoc insinuauit Christus dicēs: Si oculus tuus nequā fuerit, totum corpus tuū tenebrosū erit. Et ita talis erit inobedientia, & transgressio alicuius legis, qualis fuerit finis intrinsecus a transgressore, iuxta sententiam Arist. 5. Ethic. Qui furatur, ut adulterium committat, magis est adulter quam fur. Vnde, si aliquis occidat hominē, ut satisfaciatur irae, alius, ut ipsum expoliet, primum homicidium erit peccatum irae, aliud verò cupiditatis: & ita tales fines sunt explicandi in confessione, tanquam circumstantiae mutantes speciem peccati, seu eius malitiam augētis 18. Et vniuersaliter quā-

distinguuntur specie per conuersionem ad creaturas, scilicet, per distinctionē obiecti formalis, id est, per multiplicem finem: siquidē actus distinguuntur specie ad distinctionem specificam obiectorum ex lib. 3. de Anima.

18 Peccata non distinguuntur specie per causas efficientes, sed potius secundum causas finales, quoniam operationes liberae, cuiusmodi sunt peccata, sortiuntur speciem malitiae a fine. Vnde, quando finis alicuius operis est peccatum, tale opus erit peccatum, iuxta doctrinam Euangelicam, Si oculus tuus, &c. ubi per oculus intelligitur, finalis intentio operantis. Secus autem, si fuerit tantum causa impulsiva. Ideo prudens confessor debet

bet interrogare penitentem, an, cessante illa causa, cessaret peccatum. Et, si responderet, quod sic, erit causa impulsiva: si minus, causa finalis.

Ad numericam distinctionem peccatorum non sufficit, quod ipsi actus pro materiali sint plures, si ratio formalis, scilicet, inobedientia, & transgressio est una, ut volitio adulterandi simul tempore cum ipso adulterio, ubi dantur duo actus pro materiali, & unica ratio transgressio. Nec est conversio sufficiens, ut sacrilegium cum mortali, ubi dantur duae transgressiones, & unus actus pro materiali.

Est enim unicum peccatum numero duplici circumstantia vestitum, sed potius utriusque requiritur distinctio, scilicet, materialis & formalis peccati ad distinctionem numericam peccatorum. Vnde, qui per annum habuit intentionem occidendi hominem, tot habebit peccata, quot habuit volitiones numero distinctas: nam sic multiplicatur materiale, & formale, scilicet, inobedientia.

do finis intentus est prohibitus peculiari præcepto distincto ab illo alio præcepto, quod transgreditur per ipsum actum (veluti quando aliquis occidit hominem propter committendum adulterium cum uxore eiusdem defuncti) talis finis dicitur circumstantia mutans speciem peccati. Et huiusmodi actus, cum sit unicum peccatum (quia unus actus pro materiali) æquivaleret tamen duplici peccato, quia duo præcepta transgrediuntur, videlicet quintum, sextum, siue notum.

Peccatum actuale diuidi-

tur in mortale, & veniale. Mortale est, quando anima vulneratur quadruplici vulnere lethali: ut supra diximus. Privatur enim homo propter peccatum mortale gratia, & charitate, & per consequens fit inimicus Dei, & exulat à gloria: & sic est impossibile cum gratia, & charitate. Peccatum vero veniale, licet conveniat cum mortali, quatenus est etiam transgressio legis Dei, non tamen propter ipsum privatur homo gratia, & charitate: imò est impossibile cum ipsa gratia, & charitate, licet per ipsa peccata venialia extenuetur fervor charitatis. Vnde peccatum veniale sic potest definiri: Est actus contra aliquam legem compossibilis cum charitate. Et hoc ratione parvitatis materiæ,

20 De hac distinctione peccati actualis vide D. Thom. 1.2. questione 72. artic. 5. & Vega libro. 14. super Concil. Triden. cap. 3. & Alfonso de Castro verbo peccatum, hæresi. 12.

21 Cum mortale, & veniale non differant quantum ad conversionem, scilicet, quantum ad speciem malitiæ moralis (potest enim contingere, ut sint eiusdem speciei in genere moris, veluti furtum mille ducatorum, & unus oui, quæ sunt eiusdem speciei specialissimæ iustitiæ) differunt tamen specie quantum ad avertionem à Deo. Veniale non omnino avertit à Deo, cum sit compossibile cum ipsa gratia, & charitate & amicitia Dei, mortale vero omnino avertit.

22 Omnia venialia reducuntur ad duplex genus. Aut sunt venialia ex genere, aut ex imperfectione actus. Primi generis est actus, qui ex natura rei (scilicet, ex parte materię) est levis culpa. Neque unquam reperitur mortale, nisi ratione aliquid eius circumstantiis ex pessima operantis intentione, ut verbum inutile, mendacium iocosum. Secundum genus subdividitur in actum imperfectum propter parvitatem materię, aut in actum imperfectum propter defectum consensus, siue dolbo rationis. Exemplum est clara, & manifesta.

23 Per sacramenta remittuntur venialia ex institutione Ecclesię, sola habitatione ad merita Christi: dummodo coram receptio sit actus humanus, ut infra dicitur in tract. seq. nu. 2.

scilicet, minimi nocumti: siue ex imperfectione actus 22, quia, scilicet, fortum est rei minimi pretij: siue offensa, quae Deo fit, aut iniuria proximi est minima: vel, quando in peccatis cogitatio non plenum, & integrum praestitit consensum: vel negligentia in vitandis pessimis cogitationibus fuit minima, & tempore brevissimo. In omnibus istis casibus transgressio legis divinae est peccatum veniale dignum venia, & remissione: & sic non sunt necessario remittenda per sacramenta, quia possunt remitti per sacramentalia, videlicet per aquam benedictam, & benedictionem Episcopi, siue per orationem Dominicam; aut per confessionem generalem 23.

TRA-

TRACTATUS II.

De sacramentis in genere.

Quid sit sacramentum. Cap. I.

Sacramentum in sua communi acceptione est sacre rei signum 1. Quae definitio ponitur a Divo Augustino de Civitate Dei. cap. 5. Tamen, prout refertur dist. 2. cap. sacrificium. a Gratiano iuxta doctrinam Vgonis, sacramentum novae legis est invisibilis gratiae visibilis forma, id est, signum sensibile gratiae invisibilis eius similitudinem gerens, cuius gratia existit. Id est, similitudine quadam signo illo exteriori gratiam spiritualem, quae causatur in anima, per ipsum sacramentum, tanquam per instrumentum,

1 De sacramentorum quidditate disserit D. Thom. 3. par. quaest. 60. Doct. Scholast. distin. 1. 4. ubi Magister amplectens D. Augustinum dicit, esse sacrae rei signum, sub qua differentia comprehenduntur etiam sacramenta veteris legis, quae rem sacram significabant, Christum, scilicet, venturum, aut eius passionem, siue gratiam conferendam: non tamen illam dabant, seu causabant ex opere operato, sicut modo causant sacramenta legis novae. Unde, ut haec definitio amplectatur quidditatem sacramentorum veteris legis, debemus

B 2 dicere;

dicere; Sacramentum est sacre rei signum sanctificantis animam. Quam descriptionem sequitur D. Thomas. Vgo tamen de sacramento lib. 1. par. 9. cap. 2. docet, sacramentum esse corporale, & materiale elementum foris sensibile propositum ex institutione divina significans, & similitudine representans, & sanctificatione continens spirituales gratias. Vtraque definitio refertur a Gratiano.

2 Non enim res naturalis ex sua primaria institutione, siue creatione significat, sed secundario: & tunc non vnum, sed plura. Et inde est, ut verba dicantur forma, quia ipsa, tanquam ad rem determinatam significandam ex sua primaria institutione instituta

representat. Clarius tamen sacramentum novæ legis definitur ab Scoto istis verbis: Sacramentum est signum sensibile gratiam Dei, velesse-ctum Dei gratuitum ex institutione divina efficaciter significans. Ex qua definitione quatuor colliguntur conditiones simpliciter necessariæ ad rationem sacramenti novæ legis.

Prima, quod sit signum sensibile constatum ex duobus, scilicet, ex re aliqua naturali, & ex aliquibus verbis. Quorum primum, scilicet, res naturalis dicitur materia propter suam indeterminationem: ablutio enim exterior, facta per aquam non magis insinuat lotionem corporis, quam eius refrigerationem. Per verba autem, quæ sunt forma (vide-

licet

licet, Ego te baptizo) determinatur, ut stet tantum pro lotionem corporis animæ sanctificationem insinuante. Et præter hæc duo, iuxta Concil. Flor. sub Eugenio III. requiritur persona ministri, quia nullus potest esse minister sui ipsius, nisi in sacramento Eucharistiæ: nam sacerdos potest proprio ministerio communicare in Missa, quando actu celebrat. Secunda conditio est, quod huiusmodi signum significet rem sacram: non quamcunque, sed sanctificantem, scilicet, gratiam, vel effectum gratuitum. Prima particula (scilicet gratia) ponitur propter omnia sacramenta, quæ gratiâ significant. Secunda verò (scilicet effectus gratuitus)

possunt ad modum formæ determinare materiam, ut stet pro aliqua significatione determinata.

3 Sic enim dicitur in Concil. Floren. Omnia sacramenta novæ legis tribus perficiuntur, rebus, tanquam materia, & verbis, tanquam forma, & persona Ministri.

4 Et instituta sunt sub rebus sensibilibus, ut homo corporalis (qui nihil potest intellectu percipere nisi per sensum) possit ex sensibilibus, & per ea, quæ facta sunt, supernaturalia, & invisibilia cognoscere.

5 Cum de ratione signi sit, præter species, quas ingerit sensibus (ut ait August.) aliquid aliud significare: sequitur statim secunda conditio.

6 Res sacra quæ per sacramenta significatur, est gratia sanctificans, aut Christus R. N. causa efficiens, & meritoria illius.

7 Nota, quod, licet sacramentum Eucharistiæ, scilicet, species sacramentales, quatenus reseruantur in custodia, non significant gratiam, sed tantum causam efficientem, & meritoriam gratiæ, scilicet, Christum contentum sub illis: illam tamen sacramentaliter significant, & causant tempore quo recipiuntur a communicante, si sit debite dispositus: nam sicut pane, & vino reficitur corpus, ita gratia istius sacramenti reficitur, & alitur anima.

8 Est enim quatenus Deus causa efficiens principalis gratiæ: nam per ipsam adoptamur ad vitam æternam, & efficiamur diuinæ naturæ consortes, ut docet Diuus Petrus. 1. cap. 2. quæ omnia soli Deo possunt conuenire principaliter, sicut remissio peccatorum. Eius

tamen

propter species sacramentales in custodia reseruatas, quæ dicuntur sacramentum Eucharistiæ, siquidem in earum receptione datur gratia. Non tamen, prout ibi existunt, illam causant, aut significant, sed tantum significant corpus Christi contentum sub illis speciebus.

Quod dicitur effectus gratuitus, quia Christus R. N. est, qui principaliter dat gratiam, & virtute suæ sacratissimæ Passionis sanctificatur homo. Et, quia signum est duplex, aliud naturale (ut sumus insinuans signem) aliud verò ex institutione, ut signum congressus ad bellum: ut non inrelligamus, sacramentum esse naturale: aliquod signum ponitur. Ter-

tia conditio, ex institutione diuina, qua insinuatur, hanc gratiam, seu effectum gratuitum, non significare sacramenta ex se, aut ex accommodatione vsus, sed ex institutione tantum diuina: non autem ex institutione Apostolorum, aut Ecclesiæ, quia neque Apostoli, neque Angeli Dei, aut Ecclesia tota, habent auctoritatem instituenti sacramenta: siquidem illius tantum est instituere signum verum, cuius est efficere signatum. Et, cum solus Deus possit dare gratiam, illi tantum competit instituere signa significatiua gratiæ. Ex quo colligitur primò, de ratione sacramenti (sive sit nouæ legis, sive veteris) esse, quod sit signum institutum à Deo, ad gratiæ significandam sub certa, &

tamē humanitas est causa meritoria gratiæ, & nostræ iustitiæ, iuxta illud Pauli ad Rom. 5. Cum peccatores essemus, per mortē filij eius reconciliati sumus. Et ante eius mortē, non solum fuit meritoria, sed instrumentalis iustificationis multorum, ut Magdalene, Paralytici, & Latronis: nā per illas locutiones Deus mittebat suam gratiam, & operabatur in illis animabus assimilando eas sibi: non tamen sic modo. contingit humanitati Christi, quando datur gratia in sacramentis, cum non operetur per contactum physicum: sed tantum meritoriè.

9 Bene tamen potest ecclesia instituire sacramentalia ad remissionem peccatorum venialium, non tamen ad gratiam conferendam,

B 4

per

per quæ remittuntur omnia venialia quorum non habet complacentiam. Sacramentalia comprehenduntur isto carmine. Orans, tinctus, edens, confessus, dans, benedicens. In oratione Dominica virtute illorum verborum; Dimitte nobis, &c. quia est poenitentia virtualis. Et idem dicendum est de confessione generali & eleemosyna, ut dicitur in ca. medicina.

de poenitentia. dist. 1. quia est actus dilectionis Dei. De Eucharistia dicitur infra. De aqua benedicta constat ex. c. aqua. de consec. dist. 3. De benedictione Episcopi habetur ex consuetudine Ecclesie. Requiritur tamē ad remissionē peccatorū venialium intentio actualis tēpore receptionis sacramentalis. Quia, sicut peccatum veniale fuit commissum per actualem volitionem, ita remitti debet per actualem intentionem suscipiendi illud remedium. Est tamen maximum discrimen inter ipsa sacramentalia. Quia oratio, confessio, eleemosyna remittunt venialia ex opere operantis; cetera verō, ut aqua benedicta, & Episcopi benedictio (quæ dicuntur propriē sacramentalia ex opere operato, scilicet, ex institutione Ecclesie, quia Ecclesie data est absolute potestas remittendi omnia peccata tam mortalia, quam venialia. Et, cum venialia non sint necessaria materia sacramenti (quāvis sit sufficiens) possunt remitti ex libito Ecclesie per sacramentalia.

determinata caeremonia colendi Deum. Secundō sequitur, quod non licet mutare materiam, aut formam sacramentorum, siue novam materiā, aut formam instituere: quia hoc nihil aliud est, quā instituere nova sacramenta. Et tunc servatur identitas materię, quādo servatur identitas formę substantialis specificę. Et tunc servatur forma instituta, quando servatur idem sensus apud omnes, sub quo instituta fuit à Christo.

Institutio sacramentorum 10

fuit nobis conueniens. Primò, ut homo mediantibus rebus sensibilibus erudiatur, videlicet, ut per hæc sensibilia gratiam, & effectum internum animę causatum in anima virtute passionis Christi cognosceret: nam eius similitudinem gerunt, cuius causa existunt. Nam, sicut in baptismo purgat sordes corporum ablutio: ita gratia, quæ datur per baptismum, animę sordes, & peccata. Et similiter fuerunt instituta, ut esset distinctio Religionis, sicut contingit in omni alia lege, videlicet in lege naturę, & scripturę. Nam per caeremonias sacramentorum, seu sacrificiorum illarum legum, quæ ex diuina reuelatione

sacramentalia. Hec est sententia Scoti distinctio. 1. 5. quart. quæstione. 2. articulo. 2. contra Diuum Thomā. 3. par. quæstione. 87. articulo. 1. & Ricard. distinct. 16. quart. articulo. 5. quæstione. 1. Si enim aqua benedicta, habita ratione ad deuotionem suscipientis, remitteret venialia, eadem esset ratio de aqua non benedicta errore suscepta. Nō tamen sequitur dictis, per sacramentalia dari gratiā, cū sit composibilis cū peccatis venialibus: nec remitti venialia quoad culpam, & omnem poenam: sed tantum vult dicere Scotus, quod remittatur culpa, & aliqua pars poenę, habita ratione ad istas operationes.

10 De necessitate sacramentorum, ut D. Thom. quæst. 61. B 5 & Ri-

& Ricar. distinct. 1.
quart. art. 2.

11 Maxime cum haberent sacerdotes (prout constat de sacerdotio Melchisedech) dicente Paulo Hebræ. 7. Translato sacerdotio, necesse est, ut legis translatio fiat. Et insuper, cum esset morbus peccati originalis, necessarium fuit remedium aliquod contra peccatum, quod erat sacramentum pro priè dictum. Talis fuit fides parentum fidelium protestantium pro salute parvulorum fidei vniuersi mediatoris signo aliquo exteriori. Pro adultis verò sufficiebat sacrificium cum fide mediatoris, vel circumcisio pro omnibus descendenti- bus ex familia Abrahamæ.

12 In lege scripta omnes ceremoniæ à Deo institutæ, vel omnia sacrificia gra-

fuerunt institutæ, fideles ab infidelibus secernebatur, quibus ceremonijs, & sacrificijs protestabatur supremum dominium Dei. Inquit enim D. August. 19. contra Faust. In nullum nomen Religionis coadunari homines possunt, quin aliquorum sacramentorum sensibilibus confortio colligantur. 11. Tertiò fuerunt instituta, ut essent vasa, quibus deferrentur ad nos merita Christi. Nam mediantibus sacramentis applicantur nobis merita Christi: & per ipsa sacramenta, tanquam per instrumenta, datur nobis gratia, sola habita ratione ad merita Christi: & per hæc sacramenta legis Euangelicæ distinguuntur à sacramentis legis veteris. 12. Nam illa tantum significabant gratiam, seu effectum gratuitum: hæc

hæc autem significant, & causant, ut diffinitur in Concil. Floren. Et hac ratione ponitur in definitione quarta particula (efficaciter significans 13) nam de ratione sacramenti nouæ legis est causare gratiam ex opere operato, id est, sola habita ratione ad merita Christi, & non ad merita recipientis, seu ministri. Et, si aliquando sacramentum nouæ legis non causat gratiam, ideo fit, quia recipiens sacramentum ponit obicem, siue impedimentum gratiæ: per complacentiam alicuius peccati. Verum nihilominus conficitur sacramentum, quia diffinitio non dicit actum, sed aptitudinem: hoc est, non est de essentia sacramenti, semper actu causare gratiam, sed posse illam causare sublato obice: veluti est Baptismus receptus à facto poenitente. Quam gratiam non causant sacramenta, ut causæ principales (solus enim Deus sic illam causat, sed ut causæ instrumentales 14: quia hæc

gratiam Dei, vel effectum gratuitum, scilicet, Christum venturum significantia, erant sacramenta: non quia causabant gratiam ex opere operato, sed quia illam significabant. Non enim est de ratione sacramenti, semper gratiam causare, ut infra dicitur.

13 De effectu principali, & minus principali sacramento- rum, lege D. Tho. 3. par. questione. 62. & 63.

14 Quia non virtute propria, sed Dei, operantur.

operantur, qui per actionem instrumentalem sacramentorum assimilant sibi passum, scilicet, animam gratiam: per gratiam enim efficiuntur diuinae naturae cōsortes, respectu cuius gratificationis sacramenta sunt mediū inter causam principalem (scilicet, Deum) & passum, hoc est, animam. Quae omnia propriissime conueniunt instrumentis, ut patet de calamo.

Et per hanc virtutem causandi gratiam (prout sunt instrumenta) non intelligas aliquam qualitatem existentem in sacramentis, sed solum motum causatum a ministro, animo faciendi, quod Christus instituit. Sicut virtus scribendi in calamo non est propria forma, sed motus scribentis: quantum praesupponat determinatam formam, ut sit instrumentum aptum ad scribendum, & hac ratione dicatur continere in se scripturam, cum sit instrumentum aptum, ut possit scribi. Sicut sacramenta fuerunt instituta a Christo sub certis, & determinatis signis, ut essent apta instrumenta ad gratiam significandam, & conferendam, ratione cuius institutionis dicuntur continere gratiam, quia ex institutione diuina sunt apta instrumenta, ut per ipsa, mediante motu Ministri, applicentur nobis merita Christi. Haec doctrina est D. Thom. 3. par. quest. 62. art. 1. & Scoti dist. 1. quarti.

15 Nam prout diffinitur in Concil. Floren. sacramenta legis veteris distinguuntur a sacramentis legis nouae, quia illa

propositio est de fide. Per sacramenta datur gratia. Et illa praepositio, Per, denotat causam instrumentalem. Sacramenta autem veteris legis causabant gratiam ex opere operantis, sicut omnia alia opera meritoria secundum quantitatem deuotionis recipientis, seu offerentis sacrificium 15. Omnia enim sacrificia instituta a Deo in lege veteri, erant

sacramenta rei sacram signifiantia, videlicet, aut gratiam conferendam, seu remissionem peccatorum tempore legis Evangelicae, siue Christum venturum, siue eius mortem vel passionem. Et, licet sit commune omnibus sacramentis legis Evangelicae gratiam causare ex opere operato, non tamen eodem modo omnia sacramenta illam causant. Quia Baptismus, & Poenitentia tantum causant ex sua institutione primam gratiam, caetera vero secundam, scilicet, augmentum gratiae: quia praesupponunt hominem grauatulatum culpa, aut suae attritionis, vel quia non recordatur peccati commissi, ut illius poeniteat, & sic accedit ad sacramentum Eucharistiae: nam tunc recipiet gratiam, non

illa tantum significabant gratiam, haec autem & significant & causant. Ex quibus excipitur Circuncisio, quae causabat gratiam, sicut Baptismus, prout dicit D. Greg. de consec. dist. 4. Quod apud nos valet aqua Baptismi, hoc egit apud veteres virtus sacrificij, vel pro his, qui ex Abrahamae stirpe prodierunt Circuncisio. Et idem dicit Innocent. III. in capite maiores, de Baptismo. Alii enim, Per effectum Circuncisionem remitti culpam originale. Vbi illa praepositio, Per, denotat causam instrumentalem. Neque haec doctrina est contra doctrinam Concil. Florentini. quia Circuncisio non erat sacramentum legis scripturae, sed potius legis naturae. Nam, prout constat Gen.

17. fuit instituta tē-
pore Abraham; quan-
do non erat lex scri-
pta, neque fuit ab
hinc quadringentis
annis.

tur ei peccatum quoad Deum. Nec solum
in modo causandi distinguuntur sacramenta,
sed etiam in donis spiritualibus, quæ ab ipsis
sacramentis causantur præter gratiam: siqui-
dem tria sacramenta, scilicet, Baptismus, Con-
firmatio, & Ordo imprimunt characterem;
cætera verò non. Et character est qualitas quæ-
dam, seu signum spirituale inherens animæ,
quod fideles distinguuntur inter se, & per quod
determinantur, seu deputantur ad certum obse-
quium in Ecclesia Dei. Vnde baptizatus per
characterem deputatur ad recipienda sacra-
menta: confirmatus ad deferendam fidem in
fidelibus: ordinatus ad ministerium sacramen-
torum: quia congruum est, quod illi, qui de-
putantur ad militiam Dei spiritualem, signen-
tur aliquo signo spirituali, sicut signantur si-
gno materiali ✠ albæ, vel rubæ qui depu-
tantur in familia Regis ad militiam corpora-
lem. Ita diffinitur in cap. maiores. de Baptis-
& in

enim: ponit obicem, quo-
minus sacramentum fortia-
tur suum effectum, & ratio-
ne gratiæ quæ est incompof-
ibilis cum peccato remitte-

& in Concil. Floren. 16 Hu-
iusmodi autē character per-
manet indelebiter in anima
post peccatum: & etiam post
mortem 17. Nam non datur
aliquod contrarium, à quo
corrumpi possit, sicut dantur
respectu aliorum donorum
spiritualium non permanen-
tium. Similiter septem sacra-
menta 18 nouæ legis, videli-
cet, Baptismus, Confirmatio,

16 Ex quibus col-
ligitur cōpleta defi-
nitio characteris. Est
enim potentia spiri-
tualis passiva, aut
actiua recipiēdi, seu
administrandi sacra-
menta, quæ non est
ens rationis, sed qua-
litas absoluta. Quia
character imprimi-
tur in receptione sa-
cramentorum, & im-
pressio est actio rea-
lis, & per consequens
effectus realis. Et cū
sit qualitas spiritua-
lis, debet inherere

animæ. Non tamen ex hoc sequitur, æqualiter perficere om-
nes eius potentias, cū perficiat primò, & principaliter po-
tentiam voluntariam: siquidem voluntas inclinatur ad actus
sacramentales, qui sunt actus Religionis, & iustitiæ.

17 Nec de characterē censendum est, quod de scientia
infusa, seu alijs donis non permanentibus, quia est potentia
indelibilis, ut dicitur in c. maiores. de Baptis. Cū enim cha-
racter dicatur character Christi (dest. potestas similis pote-
stati Christi quam habuit, ut homo, & sacerdos) & cum hæc
potestas in Christo sit permanens, similiter erit in nobis. Nō
enim corrumpitur accidens, nisi per corruptionem subie-
cti, aut per defectum conseruantis, seu per contrarium actū.
Et nullo horum modorum est corruptibilis character, quia
anima, cui inhaeret est incorruptibilis, & Deus non potest
deficere in cōseruando characterē, à quo immediatē depen-
det: nec contrariatur ei aliquis actus, siue status.

18 De numero sacramentorum vide D. Tho. 3. p. q. 65.

19 Nota,

19. Nota, quomodo sacramenta septē Ecclesię distinguntur ex parte effectus inter se. Nam in vno quoque sacramento præter gratiam, & charactērem, datur speciale quoddam auxilium ad salutē animę maximē necessarium.

19. Nam, licet gratia sacramentalis non distinguatur à gratia gratum faciente, sortitur tamen gratia sacramentalis peculiarem effectū in recipientibus: nam aliter frustra multiplicarentur sacramenta. Vnde in sacramento Baptismi datur peculiare auxilium ad dignē suscipiendū cetera sacramenta: in Confirmatione ad fidei defensionem: in Pœnitentia ad vitandā noua peccata: in Eucharistia, vt fortiter, & laudabiliter possit operari opera meritoria: in Ordine datur contra somnium, & torporem, quæ solent adherere ministris: in Matrimonio ad superandam illicitam concupiscentiam: in Extrema unctione datur auxilium contra suggestionem malignorum spirituum, qui concutiunt morientes. Ex his septem sacra-

mentis

Pœnitentia, Eucharistia, Ordo, Matrimonium, & Extrema unctio distinguuntur inter se per peculiaris auxilia, quæ tribuuntur in septem sacramentis præter gratiam sanctificatē, & charactērem, quæ auxilia sunt maximē necessaria ad salutem hominis viatoris.

mentis duo (scilicet, Baptismus, & Pœnitentia) sunt simpliciter necessaria, quia de lege sine his in re, vel in voto²⁰, non possunt remitti peccata, quorū remissio est necessaria ad salutem. Cetera verò sacramenta, licet non sint ita necessaria, sunt tamen conuenientia ad salutem, & obligant, ne aliquis per contemptum illa prætermittat sub reatu peccati mortalis. Si verò defectu Ministri, aut alia de causa illa non recipit, manet liber à culpa, & licet moriatur absque illis, saluabitur: discedet tamen absque illa gratia, quam potuit habere, si huiusmodi sacramenta reciperet. Quod est valde notandum, vt non denegentur infirmis huiusmodi sacramēta absq; ingentissima causa, vel grandi impedimento.

20. Hoc est, nisi actu illa recipiat, vel habeat propositum, seu desiderium recipiendi illud tempore debito (idest, sic tunc temporis obligat) si adesset minister ad illud administrandum. Nam contritio cum proposito cōfiteendi tempore, quo tenetur, iustificat: vel si tunc obligat, quia est in articulo mortis, vel vrget necessitas celebrandi, confiteretur, si haberet legitimum ministrum. Et similiter possumus dicere de Baptismo. Nam, qui habet notitiam Baptismi, si cōteratur de suis peccatis, & proponat recipere Baptismum tempore opportuno, vel aduentante ministro consequetur remissionem omnium peccatorum, & gratiam in ordine ad sacramentum futurum.

C

21 De

21 De ministris sacramentorum lege D. Thom. 3. p. q. 64. per totam. licet Deus sit causa principalis gratiæ, quæ datur in sacramentis, & actiones Christi R. N. sunt cause meritorie, & sacramenta sunt instrumenta: necessaria est causa ministerialis, prout supra dictum est, iuxta definitionem Concilii Florent. sub Eugenio I. 111. Nam minister est, qui mouet, seu causat motum in sacramentis, quo mediante causant gratiam instrumentaliter, quæ in seipsis continent virtualiter.

22 Cui habeat efficaciam a passione Christi, & ex opere operato causent gratiam, nulla habita ratione ad deuotionem Ministri, siue recipientis.

23 Et hinc est, quod peccat mortaliter,

Ad hæc sacramenta administranda requiritur persona ministri 21 (vt supra diximus) cuius sanctitas, licet nihil agat respectu effectus sacramentalis ex opere operato, sicut nec malitia aliquid impedit 22: bene tamen sanctitas ministri, siue eius preces impetrant suscipienti sacramentum, auxilium diuinum ad bene vtendum gratia sacramentali, & libero arbitrio. Peccant nihilominus ministri sacramenta in peccato mortali ministrantes, quia abutuntur gratia sacramentali, quam receperunt ad bene operandum, seu administrandum sacramenta 23. Et, licet sanctitas ministri non sit necessaria ad veritatem sacramenti: requiritur nihilominus eius intentio, scilicet, vt intendat facere, quod Christus

stus instituit faciendum per sacramentum, hoc est, baptizare, aut cōsecrare: vel quod intendat facere, quod præcipit Ecclesia. Non enim necessaria est intentio explicita, sicut nec actualis: siquidem virtualis sufficit, si in principio actus habuerit intentionem ministrandi, quauis tempore prolationis verborum sit distractus: verū enim tunc conficit sacramentum.

apostata a fide, dummodo non adsit alius sacerdos fidelis, aut non excommunicatus: quia concurrentibus duobus præceptis, illud est obseruandum, cuius transgressio magis nocet, id est, obseruandum magis obligatorium.

TRACTATUS III.

De sacramento Baptismi.

Quid sit Baptismus & quod duplex.

Caput primum.

¹ De institutione Baptismi, & eius obligatione vide D. Tho. 3. par. quest. 66. per totam questionem. Doctores scholasti in 4. dist.

² Et hinc est quod Apostoli Christi ante eius mortem baptizabant, ut dicitur Ioan. 4. quia ante Christi mortem habuit virtutem faciendi, non autem obligandi: quia non fuit impositum præceptum Baptismi nisi post mortem, quando Christus, Marci ultim. dixit discipulis suis: Qui crediderit & baptizatus fuerit: salvus erit. Non enim fuit impositum præceptum,

PRIMUM sacramentum institutum a Christo fuit Baptismus¹, quod instituit Christus, quando fuit baptizatus: quia tunc recepit virtutem producendi suum effectum. Ioan. 1. dixit Baptista, Super quem videris spiritum descendentem, & permanentem: ipse est qui baptizat in Spiritu sancto. Et baptizare in Spiritu sancto nihil aliud est, quam conferre Baptismo virtutem regenerativam². Promulgatum fuit in die Pentecostes solenniter prædicatione & miraculis: & sic

sic tunc coepit obligare Hierosolymis, & in tota eius dioecesi, & postea in alijs locis, in quibus Euangelium solenniter promulgabatur. Nam ex illo tempore manebat revocata circumcisio. Et lex prohibens aliquam factionem, aut illam præcipiens, nihil obligat, nisi post solennem, & sufficientem promulgationem in civitate metropolitana factam. Et dicitur solennis, quando fit cum quadam solennitate publice exhibitione principalium personarum³. Fuit nihilominus post promulgationem Baptismi circumcisio licita post aliquantulum temporis (quoniam non necessaria, aut fructifera⁴) ut synagoga cum honore sepeliretur.

Baptismus est triplex, scilicet, flaminis, sanguinis, &

quando dixit Nicodemus Ioan. 3. Nisi quis renatus fuerit &c. Tunc enim solum explicauit Nicodemus conditionem legis Evangelicæ: non tamen statim in omni loco coepit obligare, sed ubi & quando promulgabatur solenniter prædicatione & miraculis.

³ Non tamen eadem est ratio de lege irritante aliquem contractum, quia tunc facta solenni promulgatione in curia Principis, obligat in toto regno, quoniam excusentur ignorantia ab eius observantia, ut dicitur in cap. veniens. de iur. iur. ubi dicitur quod in omni iuramento intelligitur ius superioris exceptum: si illud non irritauerit.

⁴ In illa dioecesi ubi fuerat promulgatum Euangelium:

habitantibus verò
vbi nondum fuerat
promulgatum, cir-
cuncisio erat vtilis
& necessaria, quia
nondum erat eua-
nguata: modo verò
quomodocūq; fiat:
erit mortifera.

5 De quidditate
Baptismi vide D.
Tho. 3. par. q. 66.
Et quia omne æqui-
uocum prius est di-
uidendum quā diffi-
niendum, præsumi-
tur hæc diuisio Ba-
ptismi, iuxta doctri-
nam D. Augusti. cap.
Baptismus. distin. 4.
de consecr. De ba-
ptismo fluminis con-
stat Isai. 1. Si ablu-
erit Dominus sordes
&c. vsque in spiritu
iudicij & in spiritu
ardoris, per quem intelligit perfectam contritionem. De
baptismo sanguinis patet ex Apocal. 1. capite. Hi sunt qui
venerunt, &c.

6 Quia solus iste recensetur inter sacramenta nouæ le-
gis, & de solo isto baptismo accipitur hæc vox Baptismus
absolutè prolata: quia istum primò significat, de alijs dicitur
analogicè, per similitudinem.

7 Baptismus enim est dictio Græca significans lotionem
corporis. Et licet in baptismo requiratur ablutio actina (nuk-
lus

fluminis. Fluminis est con-
tritio cum desiderio Baptis-
mi. Sanguinis est martyrium
quia per contritionem, seu
martyrium, consequitur ho-
mo effectum Baptismi flu-
minis, scilicet, remissionem
omnium peccatorum origi-
nalis, videlicet, & actualis.
Tertius baptismus est flumi-
nis, & solus iste est verum
sacramentum quia solus ille
cōfert gratiam ex opere ope-
rato⁶, cuius diffinitio est.
Baptismus est ablutio⁷ exte-
rior corporis facta sub certa
forma, & præscripta verbo-
rum. Datur hæc diffinitio

per ablutionem, quia Baptis-
mus non est aqua ipsa, sed
aquæ vsus, scilicet, ablutio:
quia ista est, quæ significat,
seu repræsentat ablutionem
animæ. Vnde Paul. Saluos
nos fecit per lauacrum rege-
nerationis.

lus enim potest se-
ipsum baptizare)
magis tamen de ra-
tione sacramenti est
passiva: siquid ex
multiplicatione su-
scipiendi baptismi,
sequitur multiplica-
tio sacramenti, non
tamè ex multiplica-
tione ministrorum.

De eius materia & forma.

Cap. I I.

MATERIA huius sa-
cramenti est aqua na-
turalis & fluida absque aliqua
mixtione, si mixtum suffi-
ciat ad immutandam natu-
ram, seu formam substantia-
lem aquæ⁸. Non enim po-
test fieri Baptismus in gelu,
aut grandine, siue niue, ante
liquefactionem, neque in vi-
no lymphato: bene tamen in
liquido iure absque grossitie, siue pinguedine,
nam adhuc manet aqua fluida, & in sua virtute

8 Dicitur Ioā. 3.
Nisi quis renatus
fuerit ex aqua, &c.
& nomen analogū
stat pro famosiori
significato: qualis
est aqua naturalis.

9 Tunc variatur
materia Baptismi,
quādo mutatur eius
forma substantialis:
taliter quòd non sit
aqua naturalis, aut
fluida.

naturali, ita, quod corpus possit abluī: quia deficiente ablutione non est sacramentum. Vnde non manet paruulus baptizatus, si minister simul cum verbis projiciat illum in puteum, ne moriatur ante baptismum receptum, cum nō habeat unde possit haurire aquam, & paruulus ster in certissimo periculo mortis: quia potius est suffocatio, quam ablutio. Bene tamen per asperisionem aquæ mediante aliquo hyssopo (quia hæc asperio sit per modum ablutionis) sicut baptizabantur Mauri in regno Grana-
tæ conuersi ad fidem, & in primitiua Ecclesia, quando. 2. Act. & 4. vno die tria millia, & alio quinque millia baptizati sunt. Hoc intellige, dum modo forma, aut aliqua pars formæ comitetur ipsam asperisionē, & aliqua pars aquæ cadat super partem principalem, veluti super tergū, seu caput. Si autem super minus principalem, veluti super manum siue pedem, sub conditione est reiterandus ¹⁰: quia baptismus non est ablutio, nisi respectu principalioris partis corporis, vt capit-

¹⁰ Ita tenet D. Tho. 3. p. q. 68. art. 11. ad. 4. & magis probabiliter, cuius opinio est amplectēdā quā contraria, quia quando est varietas opinionum: amplectendū est quod est securius.

tis, vbi vigent omnes sensus. Si tamen aqua cecidit super capillos tantum non attingens carnem aut cutē, simpliciter est reiterandus: quia capilli non sunt partes integrales corporis, nec vigent vita sensitiua, & rationali: & simile erit iudicium si cecidit super vestes. Dixi, baptismum esse iterandum sub conditione (dicendo, Si tu es baptizatus non te rebaptizo: & si nō es baptizatus, ego te baptizo) & non absolutē, quia baptismus non est iterabilis: & contrarium sentire est hæreticū. Ita confitetur in symbolo Niceno: Confiteor vnum baptismam in remissionem peccatorum ¹¹. Vnde scientes rebaptizantes, aut qui scienter rebaptizantur, sunt hæretici, & puniuntur ab Ecclesia poena excommunicationis, & irregularitatis, vt dicitur in cap. Eos quos. de consec. dist. 4. ¹². Si vero ignorātia inuincibili hoc faciāt: non incurrūt aliquam poenam ¹³. Si verō

¹¹ Ita definitum est in Concil. Vienēsi & Floren. Nec obstat definitio Concil. Carthaginensis tempore S. Cypriani celebrati, in oppositum: quia illud non fuit generale legitime congregatū, sed Prouinciale reuocatum a Cornelio Papa: vt refert Eusebius lib. 7. Ecclesiast. histor.æ.

¹² Et in cap. ex literis. de apostatis.

¹³ Licet in capit. quantis. de consec. dist. 4. dicatur, quod (quantis ignorāter) rebaptizati sunt, ordinari non possunt.

Nam iuxta doctrinam Scoti distin. 6. quarti. ille textus non est Summi Pontificis. sed cuiusdam Doctoris. Vel intelligitur de ignorantia culpabili, quæ non excusat à culpa, & per consequens incidit in omnem poenam positam, scilicet excommunicationem, & irregularitatem.

baptizare. Quod est maximè aduertendum contra Curatos contrarium, vt in plurimum, facientes, quia manent irregulares. Et hoc præceptum de non rebaptizando absolute intelligendum est, quanuis paruulus baptizatus sit ab hæretico, seu Pagano, si constat, illum seruasse omnia requisita ad baptismum: vt diffinitur in cap. quodam. de consec. distin. 4. & in cap. de Arrianis. eadem distin. Dicitur in diffinitione (sub certa, & præscripta forma verborum) quia de essentia huius sacramenti est, quòd seruetur forma instituta à Christo, quæ est: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti: vt constat Marci ultimo. Non tamen varia-

tur

tur forma per quamcunq; additionem, vel subtractionem, transpositionem seu corruptionem verborum, dum modo maneat idem sensus apud omnes. Vnde non est inconueniens dicere: Ego te abluo, lauo, aspergo in nomine Patris omnipotentis, Filij sapientis, & Spiritus sancti inflamantis, siue, in nomine Spiritus, Filij, & Patris, siue in nomine Patria & Filia, &c. quacunq; causa sacerdos hoc faciat: dum modo non habeat animi inducendi errorem, & habeat animum cõficiendi per hanc. Nam si habuit animi inducendi, scilicet, qd Spiritus sanctus fuit origine Patre, aut qd Pater habuit filiam, tunc sacramentum est nullum, vt dicitur in cap. retulerunt. de consec. dist. 4. Quando variatur sensus verborum, tunc forma est insufficiens. Et tunc variatur quando mutatur significatio terminorum, veluti si loco filij ponatur Christi: aut dicatur in nominibus insinuando pluralitatem virtutum in diuinis, cum vna sit virtus tantum: aut loco Patris qui connotat relationem, ponatur Genitoris qui dicit actionem: aut loco Patris dicatur matris: aut addatur in nomine sanctissimæ Virginis ad insinuandum, virtutem effectiuiam sacramentorum dependere ex virtute sanctissimi-

Atissimæ Virginis. Secus autem si imploretur tantum intercessio sanctissimæ Virginis ad dignè recipiendum sacramentum. Semper enim in forma sufficienti debet explicari trinitas personarum, actus baptizandi, persona baptizantis, & ministri. Vnde hæc forma: Ego te baptizo in nomine Christi aut Iesu, licet tempore Apostolorum ex diuina dispensatione fuerit sufficiens, modò tamen nō est sufficiens: Tempore Apostolorum dispensatum fuit à Deo ex diuina reuelatione, vt videntes homines, tantum bonum conferri nomine Christi Iesu, facile conuerterentur ad amorem, & fidem Iesu Christi. Requiritur expressio actus, quia tunc verba non possent dici forma, cum de ratione formæ sit restringere materiam ad certam, & determinatā ablutionem. Requiritur expressio personæ baptizatæ, quia determinatā ablutio vindicat sibi determinatum subiectum, in quo recipiatur. Non tamen intelligas, errorem personæ variare sacramentum: nam sufficit sacerdotem habuisse virtuale intentionem baptizandi illum hominem, quem præsentem habet, siue sit masculus, siue femina. Requiritur expressio personæ Ministri, vel expressè vt in ista:

ista: Ego te baptizo: vel subintellectè, vt in forma Græcorum: Baptizetur seruus Christi, &c. quæ facit hunc sensum: Baptizeris à me. Quòd sit necessaria expressio ministri, constat, nam aliter persona determinati ministri non esset necessaria: quod est falsum, quia baptizatus non potest ministrari à pluribus ministris particulatim, ita quòd, vnus proferat verba, & alius perfundat aquam. Bene tamen possunt plures eundem baptizare simul, dum modo simul quilibet proferat verba, & infundat aquam dicendo: Ego te baptizo in nomine Patris, & Filij, & Spiritus sancti 14. Et non intelligas per legitimum ministrum: solum sacerdotem. Nam licet sacerdos 15, & in eius absentia diaconus, vrgente necessitate, possint baptizare solenniter: quicunque homo cuiuscunque con-

14 Si verò conficiatur sacramentum quando quilibet dicit, nos te baptizamus & non ego te baptizo, sub iudice est, si quilibet habuit intentionem faciendi quod Ecclesia instituit, Ceterum tamen est, non esse sacramentum, si qui libet illis verbis insinuat non habere intentionem baptizandi absque alio, in quo absolute respondet S. Thom. quod baptismus est nullus. 3. par. q. 67. vbi agit de ministris Baptismi.

15 Solenniter baptizare tantum competit ex officio sacerdoti, vt dicitur in cap. quosdam. de consec. 9 3. distin. & diacono.

diacono absente facerdote imminente necessitate. Ita in cap. diaconus. cod. tit. & dist.

16 Si sacerdos aut diaconus nō potest vocari absque periculo certissimo baptizandi, quicumq; homo cuiuscunq; conditionis sit, aut sexus, potest licite baptizare paruulum, mulier quando non potest vocari viri infidelis, quando non potest haberi aliquis fidelis: siue sit vir siue mulier. Si tamen de facto mulier baptizet presente viro, aut infidelis presente fidei, si seruauit formam & intentionem. Ecclesiae: baptismus tenet.

De intentione ex parte baptizati 17.

Capit. I I I.

17 De suscipientibus Baptismum videtur de D. Thom. 3. par. questione. 68. per totam.

SI baptizatus fuerit adultus, debet habere tempore, quo baptizatur actualement, seu virtuale intentionem recipiendi baptismum, ut conferatur verum sacramentum: & imprimatur character. Quia cum hoc sacramentum sit institutum in remedium contra peccatum, & peccata non possint remitti nisi per voluntatem acceptantis remedium, & ad

18 Ita diffinitur in cap. maiores. de

consequendam gratiam 18: ultra intentionem baptizandi

di, debet habere fidem mediatoris Christi 19. Et, si recordatur alicuius peccati mortalis, illius debet habere saltem attritionem 20. Quia, si alicuius peccati habuerit complacentiam, licet recipiat verum sacramentum, & imprimatur character, non tamen recipit gratiam sacramentalem: recipiet tamen recedente fictione per dolorem, hoc est, supplendo defectum attritionis: quia hoc sacramentum est initerabile. Si autem

baptizantur multi infideles apud Indos.

19 Quia nullus potest saluari absque fide explicita Christi R. N. ut constat ex Paulo ad Roman. 10. Si confitearis, &c. & ex symbolo Athanasij. Nam implicita fides Christi semper fuit necessaria ad iustitiam. Siquidem in lege natura si nullus poterat iustificari praeter obseruationem decem praecceptorum, nisi crederet quendam esse futurum mediatorem inter Deum & homines, & esse unum Deum creatorem omnium, remuneratorem bonorum, & punitorem malorum.

20 Quauis ad hoc ut baptizatus adultus recipiat sacramentum, sufficit intentio seu volitio recipiendi Baptismum, ad consequendum tamen principalem effectum baptismi,

Baptismi ab Innocentio I I I. ubi dicitur. Baptismus collatus amentibus seu dormientibus non imprimit characterem, si priusquam in mentem incurreret, aut dormirent, non stetitissent catechumeni: & habuissent propositum baptizandi. Ex quo sequitur volitionem neutralem non sufficere: qualem habent qui nihil audierunt de Baptismo, & baptizantur absque contradictione. Nihil enim volitum quin percognitum. Ita

prismi, scilicet gratiam, requiritur saltem attritio peccatorum quorum recordatur, cum gratia non sit composibilis cum concupiscentia peccati.

cuit paruulis ad peccandum: ita aliena voluntas debet eis prodesse ad remedium contra peccatum originale contractum tantum per voluntatem interpretatiuam. Voluntas enim Curatorum aut Tutorum censetur voluntas paruulorum: & Ecclesia estATRIX omnium paruulorum fidelium. Ex quo

21. Quia partus sequitur conditione ventris, licet de lege naturali filij sint sub potestate patris & non matris, ut dicitur Instituta, de patria potestate. §. 1. Si enim infidelis vellet occidere filium morte corporali, esset expoliandus patria potestate, ergo multo magis si velit, cum interim morte spirituali, instruendo

baptizatus fuerit paruulus ante vsum rationis, sufficit aliena intentio, scilicet, Ecclesie, siue suorum parentum: quando sunt fideles. Nam sicut aliena voluntas, scilicet, Adæ, non cuit paruulis ad peccandum: ita aliena voluntas debet eis prodesse ad remedium contra peccatum originale contractum tantum per voluntatem interpretatiuam. Voluntas enim Curatorum aut Tutorum censetur voluntas paruulorum: & Ecclesia estATRIX omnium paruulorum fidelium. Ex quo satis constat, paruulos posse baptizari ante vsum rationis: & similiter posse baptizari paruulos fidelium, siue hæreticorum, aut mancipiorum, etiam inuitis parentibus: secus autem paruulos infidelium, nisi mater sit fidelis, quando pater infidelis contradicat, prout colligitur ex cap. Iudæi 21. 28. quæst. 1. Et sicut paruuli possunt baptizari ante

ante vsum rationis, ita similiter perpetuo amentes, & furiosi, illi videlicet qui sunt à natiuitate: secus tamen si habuerint lucidum interuallum, & tunc noluit præstare assensum, ut posset baptizari: ut colligitur aperte ex capitulo ægrotantes 22. de consecrat. distin. 4.

dubium posse illos baptizare inuitis parentibus: sicut non est dubium de paruulis hæreticorum, cum sint de iurisdictione Ecclesie, nec de paruulis mancipiorum, cum liceat dominis illos vendere ante vsum rationis: & emptores possint eos baptizare.

22. Adultus non potest compelli ad recipiendum baptismum, morte corporali aut terroribus ut dicitur in cap. Iudæi. bene tamen morte ciuili, scilicet, exilio, ut fecerunt Reges Catholici per. l. cunctos populos. C. de summa Trin. & inde cath. Fidelis catechumenus (cum Baptismus sit de necessitate salutis) tenetur baptismum recipere, quando ei fuerit iustum ab Ecclesia, cui promissit antequam catechizaretur illum recipere: & non differre usque ad finem vite.

De effectu Baptismi. Cap. IIII.

ADULTI recipientes hoc sacramentum cum debita dispositione recipiunt gratiam, & charitatem, & simul cum charitate infundunt.

23 Ita diffinitur in Concil. Trident. Sess. 6. cap. 7. iuxta doctrinam Pauli, alter non infunderetur abunde Spiritus sanctus, siquidem inter dona Spiritus sancti recensentur huiusmodi virtutes, scilicet, fides, spes, charitas. Alia vero virtutes morales quauis non infundantur formaliter, infunduntur tamen eminenter, quia in virtute charitatis continentur. 1. Cor. 13. Charitas patiens est, benigna est, &c. vide D. Thom. 3. p. 2. q. 69. per totam.

24 Cum proprius effectus baptismi sit remittere culpam & poenam, & hæc sint impedimenta, quominus homines possint ingredi regnum celorum: hinc est, quod communiter dicitur esse peculiare effectus baptismi aperire regnum celorum.

funduntur omnes alie virtutes, scilicet, fides, spes, charitas, & remittuntur eis omnia peccata, originale videlicet, & actualia, & omnis poena debita peccatis. Ita, quod si aliquis post baptismum moreretur, volaret ad celum, quantumcunque antea fuerit peccator, iuxta illud Pauli ad Titum. 3. Saluos nos fecit per lauacrum regenerationis Spiritus sancti: quæ effudit in nos abunde. Non enim esset abunde, si non remitteretur omnis poena & culpa, & infunderetur gratia, & simul cum gratia omnes alie virtutes 23. Et gratia, quæ datur in hoc sacramento ex vi baptismi, scilicet ex opere operato, datur omnibus secundum eandem æqualitatem 24: ex vi tamen propriæ deuotionis, si est adul-

adultus baptizatus, vnus recipiet maiore, quam alius 25. Et, licet per Baptismum remittatur omnis poena infligenda in alia vita propter peccata, non tamen tollitur in hac vita temporalis poena quæ oritur ex peccato originali, vt mors temporalis, & calamitates huius vitæ: quod factum est propter eruditionem, seu maius meritum hominum: sicut remanserunt Chanaanæ in medio terræ promissionis propter exercitium filiorum Israel. Baptismus Ioannis non erat verum baptisma, siue sacramentum,

sunt materia sacramenti confessionis, ergo in ordine ad baptismum præteritum, cum baptismus sit initerabilis. Non erat baptismus Ioannis sufficiens ad gratiam causandam ex opere operato, sed tantum erat figura baptismi, & ad eundem baptismum Christi dispositio. Hoc insinuat Ioannes quando dixit: Ego baptizo in aqua, &c. Similiter Circumcisio fuit figura baptismi Christi, vt Paul. ad Ephes. 2. ait. Quæ licet fuerit instituta tempore Abrahæ in signum, quo posset distinguere fideles ab infidelibus (quorum fidelium Abraham

25 Adultus recipiens baptismum absque debita dispositione (videlicet impenitens) quauis recipiat baptismum, scilicet, characterem non tamen recipit gratiam, seu virtutes infusas, recipiet tamen recedente fisione siue impotentia per attritionem seu contritionem, quia tunc iustificabitur in virtute contritionis, vt dicitur in cap. maiores, de Baptismo. quia contritio non iustificat aut remittit peccatum, nisi in ordine ad clauem & peccata commissæ ante baptismum & peccatum originale non

erat pater) & data in præceptum tantum descenditibus ex familia Abrahæ: omnibus tamen fidelibus erat utilis, ad remissionem peccati originalis, & necessaria, ut constat Exodi. 12. quando renouatum fuit præceptum circumcisionis, quæ non poterat celebrari ante octauum diem, bene tamen post, ut dicit Gloss. Provi. 4. & causabat gratiã sicut modo Baptismus: prout supra in præcedenti tract. dictum est nu. 13. vide D. Thom. 3. par. quest. 70.

26 Nam per catechismum disponuntur & præparantur baptizandi, ut dignè ad baptismum accedant: sicut disponebantur per baptismum Ioan. ad poenitendum, & protestabantur fidem suam: quæ fides simul

sed tantum per ipsum disponebat homines ad poenitendum, & recipiendum verum baptismum. Baptizandi prius sunt catechizandi 26 si fuerint adulti: si vero paruuli, parentes carnales, & spirituales statim post usum rationis tenentur illos instruere, & omnes, tam adulti, quam paruuli, sunt exorcizandi secundum institutum Ecclesiæ. Et concedit Deus per exorcismos baptizandis auxilium ad expellendum demones, ne impediant receptionem baptismi, & per illud spiritum quo liniuntur aures, & oculi, promittit eis auxilium speciale ad intelligendam, & audiendam legem Euangelicam. Et nares liniuntur ad currendum in odorem vnguentorum Dei. Hi enim sensus sunt obtusi per peccatum, & sic aptantur

per

per exorcismos. Ex quo sequitur, esse exorcizandum in Ecclesia, qui fuit baptizatus in propria domo absque solennitate, propter eminent

cum dolore de peccatis plurimum referebat ad recipiendum baptismum. Vide D. Thom. 3. par. quest. 71.

periculum mortis: aliter careret baptizatus huiusmodi auxilijs maximè necessarijs, ut promptè & expedite possit homo ambulare in via Dei, & seruare promissa in Baptismo.

TRACTATUS IIII.

De sacramento Confirmationis.

De eius institutione. Cap. I.

Sacramentum secundum nouæ legis est Confirmatio: quod sic diffinitur. Confirmatio est vnctio facta in fronte in figura crucis à ministro idoneo cum chrismate sancto, certa verba proferente, significans efficaciter ex institutione diuina vnctionem animæ per gratiam roborantem ad confitendum cum constantia fidem Christi.

Christi. Primum quod colligitur ex hac diffinitione est, esse sacramentum institutum à Christo propter communem rationem assignatam

1. Quia solus Deus potest instituere sacramentum: & hoc est unum de sacramentis nouæ legis. Ita diffinitur in cap. manus, de consec. dist. 5. D. Tho. 3. par. quest. 72.

2. Per hanc impositionem manus: intelligitur Confirmatio.

3. Qui text. est B. Gypriani Papæ martyris: qui fuit ducentis & quinquaginta annis à Passione Christi, prout refert Plutina de vitis Pontificum, & ipsemet affirmat in dicto capitulo, quod eius prædecessores acceperunt hoc ab Apostolis.

4. Ab eodē S. Gypriano martyre.

tum sanctum. Nisi ego abiero (dicebat Christus

in cap. 2. de sacramentis in comuni. Ita diffinitur in cap. Firmiter, de summa Trinitate, & fide cathol. Quo vti sunt Apostoli quando Act. 8. dicitur, quod imponentibus illis manus super iam baptizatos: accipiebant Spiritum sanctum. Et, licet non constet ex sacris literis, vltos fuisse chrismate Apostolos, habetur tamen hoc traditione Apostolorum, sicut multa alia, ut dicitur in cap. literis, de consec. dist. 5. Hoc sacramentum fuit institutum nocte cœnæ, prout ibi dicitur 4, quia tunc post lotionem pedum, sanctificauit chrisma materiam huius sacramenti: & promisit Spiritum

stus Ioan. 16. Paracletus non veniet ad vos: si autem abiero, mittam eum ad vos: his enim verbis promisit virtutem Spiritus sancti qui est effectus huius sacramenti.

De materia huius sacramenti, & eius forma. Cap. I I.

SECUNDVM quod colligitur ex diffinitione, est, sacramenta hoc esse vñctionem, sicut dictum est de Baptismo esse ablu-tionem, scilicet, vsum materię: quia hæc vñctio propriissimè significat effectum huius sacramenti, scilicet, corroborationem animæ. Sicut enim corpus corroboratur vñctione olei & balsami, ita vñctione Spiritus sancti quæ communicatur per hoc sacramentum corroboratur anima: & ita signatur in fronte signo crucis ✠, quia gratia quæ datur in hoc sacramento, expellit omnem ruborem & metum in confessione Christi crucifixi.

Tertia particula, quæ ponitur in diffinitione, est, chrisma, quia materia huius sacramenti debet esse oleum consecratum mixtum balsamo vero, aut artificiali: prout diffinitur in Con-

5 Et idem diffinit
Innoc. in. e. vnico.
& idem affirmat B.
Dionysius discipu-
lus B. Pauli libro. 4.
Eccles. hierarchie,
vbi ait. Est quædam
perfectior operatio
(& intelligit vnctio-
nem) quam Duces
nostri (idest, Aposto-
li) chrismatis hostiâ
nominant.

6 Talis arbor erat
similis viti potius
quâ myrtho, vt ait
Plinius de naturali
historia: quæ refert
Ambrosius Calepi-
nus. Non enim est
credendum, Chri-
stû instituisse sacra-
mentum conficien-
dum sub tali forma,
cum non posset de-
ferri ad singulas par-
tes mundi. Bene ta-
men est de necessita-
te sacramenti vngue-
tum confectum ex
oleo oliuarû & bal-
samo vero, siue adul-
terico.

7 Et in cap. lite-
ris. de conf. dist. 3.

eil. Floren. 6 Balsamum adul-
terinam seu artificiale est,
iste succus qui communiter
defertur ad nos, quia verum
est pretiosius, & sic non po-
test commode haberi, quod
tantum producebatur ab vna
arbore terræ promissionis,
quæ secundum aliquos dice-
batur vinea Engaddi 6. Hoc
vnguentum de necessitate sa-
cramenti debet esse benedi-
ctum, quod nullus præter
Episcopum potest consecra-
re, prout dicitur in prædicto
Concil. Florent. 7 Poterit
tamen summus Pontifex di-
spensare cum sacerdote sim-
plici, vt ipsum benedicat: vt
affirmat Scotus. Quia, si ex
dispensatione Papæ potest
sacramentum administrare:
multo magis benedicere ma-
teriam. Hæc benedictio fa-
cienda est singulis annis in
die

die Coenæ Domini: ita quod non licet vt
chrismate duorum annorum, sed vnus tan-
tum anni, vt affirmat Cyprianus in dicto
capit. literis.

Quarta particula diffinitionis insinuat for-
mam, quæ est hæc: Signo te signo crucis, &
confirmo te chrismate salutis: in nomine Pa-
tris & Filij & Spiritus sancti. Ita diffinitur in
Concil. Florent. & constat ex traditione Ec-
clesiæ, quæ semper à temporibus Apostolorum
vsa est hac forma. Hæc enim propriissi-
mè significat effectum huius sacramenti, sci-
licet, impressionem chara-
cteris, illis verbis: Signo te,
&c. & corroboracionem ani-
mæ illis verbis: confirmo te:
& ita determinatur vnctio
per hanc formam ad standum
pro corroboracione, & non
pro sanitate: vt dictum est de
forma Baptismi. Et simile
erit iudicium de variatione
formæ huius, quod de forma
baptismi, & alijs formis expli-
catum 8 est.

8 Tunc enim va-
riatur forma per
additionem, muta-
tionem, vel subtra-
ctionem, quando va-
riatur sensus verbo-
rum seu significatio
terminorum: quan-
do vero seruetur
idem sensus & di-
ctionum significa-
tio est sufficiens: qua-
cunque additione,
subtractione, vel mu-
tatione facta.

De effectu huius sacramenti: & eiusdem sacramenti ministro.

Cap. III.

HOC sacramentum imprimit characterem indelebilem, per quem deputatur homo ad aliquod munus in Ecclesia, scilicet, ad deferendam fidem infidelibus: prout diffini-

tur in Concil. Florent. 9 & præter characterem in isto sacramento datur gratia ex opere operato: sicut in omnibus alijs. Et, cum non det primam gratiam, sed potius augmentum, præsupponit ipsam confirmandum in gratia, ut recipiat suum effectum 10, nisi excusetur aliqua ignorantia: prout secundo tractatu dictum est 11.

9 Confirmatus enim ex officio tenetur deferre fidem, & non antea: ut patet de Apostolis Act. 1. & 2. qui ante aduentum Spiritus sancti non prædicauerunt, sed erant persecutores in oratione & ieiunio. Post eius tamen aduentum, statim prædicauerunt, iuxta illud, Manete in ciuitate, donec induamini virtute ex alto. Luc. 24.

10 Aliter recipiet sacramentum & characterem: non tamen gratiam.

11 Pagina. 15. numero. 15.

Minister ordinarius huius sacramenti est Episcopus, ut patet ex Concil. Trident. & Florent. ita, quod, si ministratur à simplici sacerdote, sacramentum

mentum erit irritum, ut diffinitur in can. Manus. de consec. dist. 4. ex dispensatione tamen, simplex sacerdos potest illud ministrare: ut patet per Concil. Florent. 12.

Et quauis sit verum sacramentum, quando confertur pueris ante usum rationis, siue amentibus, ut diffinitur in cap. Spiritu sancto. dist. 5. de consec. non tamen debet dari pueris ante usum rationis, sicut neque amentibus, quia datur propugnatoribus fidei, quales non sunt amentes, neque pueri ante usum rationis. Et, licet hoc sacramentum non sit sub præcepto diuino, aut Ecclesiæ: peccat tamen mortaliter, qui sacramentum hoc prætermiserit ex contemptu.

Et debet ministrari in fronte de necessitate sacramenti, ut dicitur in Concil. Florent. 13 Debet etiam interesse aliquis Patrinus, per capit. nec dum. de cognat. spirituali, qui contrahit duplicem

12 Et per Grego. Papam can. peruenit. 9. dist. nec sufficit dicere ibi per presbyteros intelligere Episcopos, cum omnes essent Episcopi: quia tempore Gregorij iam per 500. annos præcesserat primitiua Ecclesia: & tunc iam erat distinctio inter Episcopos & presbyteros. Nec est audiendus Durandus, dicens Summum Pontificem errasse in tali dispensatione: cum ipsam approbauerit Conc. Florent.

13 Et in c. presbyteris. de consec. d. 4.

14. Concil. Trid. Sess. 14. cap. 4.

15. Prout dicitur in cap. quauis de cognat. spirituali. li bro. 6. Hoc sacramē tum ex institutione Ecclesie debet ministrari ieiuno ministro & cōfirmato, vt traditur in. c. Episcopi. & in. c. vt ieiunij.

Consuetudo tamen est contraria quia frequentissime ministratur a prandio. Quæ consuetudo cum toleretur ab Ecclesia, non est damnanda.

TRACTATUS V.

De sacramento Eucharistie.

De institutione & necessitate huius sacramenti. Cap. I.

1. De institutione & necessitate sacramenti Eucharistie, disputat D. Thom. 3. par. q. 73. & Scholastici dist. 8. quarti.

& Floren. institutum à Christo tempore Cœnæ, quando ipse post consecrationem sui corporis

Eucharistia est vnū de septem sacramentis nouæ legis, prout diffinitur in Concil. Triden.

poris, & sanguinis dixit: Hæc quotiescunque feceritis: in mei memoriam facietis. Quod sacramentū sic diffinitur. Eucharistia, est sacramentum corporis & sanguinis veraciter contenti sub speciebus panis & vini, post consecrationē factam à sacerdote sub verbis certis: cum debita intentione prolatis. Ex hac diffinitione colligitur, rationem huius sacramenti potius consistere in speciebus sacramentalibus consecratis quàm in verbis consecrationis, aut in sumptione: quia hoc sacramentum habet esse permanens, forma autem eius siue sumptio, habent esse in fieri. Sacramentum enim Eucharistie est illud quod adoratur, & deferitur infirmis, & est signum sensibile effectus gratuiti, quæ omnia conueniunt tantum speciebus consecratis. Et idem colligitur ex Concil. Trid. Sess. 13. cap. 3. vbi species cōsecratæ vocantur sacramentum. Et quan

1. Ipse tantū species sunt signum sensibile effectus gratuiti, scilicet, corporis Christi & consecrationis. Spiritualis significatæ per species panis. Vnde hoc nomen Eucharistia, præsupponit pro speciebus panis, secundario vero pro corpore Christi contento sub illis. Hoc totum confirmatur per Concil. Trid. Sessio. 13. c. 3. vbi dicitur, quod in hoc sacramento post consecrationē est verum corpus Christi: sub speciebus panis.

3 Non unitate in-
distinguitur, quia
sunt duo individua,
& quælibet species
fit sacramentum to-
tum essentialiter, &
continet corpus &
sanguinem, & quodli-
bet conferat gratiam,
& significet unionem
fidelium, quæ unitio
est effectus huius sa-
cramenti. Inquit
enim Paul. 1. Cor.
10. Panis benedi-
ctionis, &c. vsque
participamus. Vnde
S. August. Sicut vin-
panis ex multis gra-
nis conficitur, & vi-
num ex multis uis-
confluit, ita ex mul-
tis fidelibus vna Ec-
clesia, charitate co-
pulante, connecti-
tur: est tamen vnum
in unitate integrita-
tis, quia non quæli-
bet species est sacra-
mentum integrum.

fit haberi per propositum actuale seu inter-
pretatiuum recipiendi Eucharistiam, quan-
do recipitur baptismus: eius receptio actualis
simpli-

uis sint distinctæ species, sci-
licet, panis, & vini: non sunt
plura sacramenta, sed vnum.
Nam, licet quælibet species
fit sacramentum essentiali-
ter continens corpus & san-
guinem Christi, causans gra-
tiam ex opere operato non
tamen quælibet species est
sacramentum integrale, sed
potius ex utraque specie con-
stituitur vnum sacra-
mentum integrum, significans
perfectam refectionem ani-
mæ: sicut nec integra resectio
corporis integratur cibo aut
potu tantum: sed utroque si-
mul. Effectus huius sacra-
menti, scilicet, quod aliquis
efficiatur membrum Chri-
sti: est necessarius necessita-
te salutis, & cum ipse pos-
sit haberi per propositum actuale seu inter-
pretatiuum recipiendi Eucharistiam, quan-
do recipitur baptismus: eius receptio actualis
simpli-

simpliciter non est necessa-
ria 4: bene tamen est neces-
saria iure diuino necessitate
præcepti in articulo mortis,
& semel in anno tempore
Resurrectionis ex declaratio-
ne Ecclesiæ si possit haberi.

operetur per modum principij cuius ratio est per se opera-
ri: non potest haberi eius effectus nisi recipiatur: siue per
actualem propositum illum recipiendi. Eucharistia autem cū
sit finis baptismi & penitentiae: & proprium sit finis, prius
esse in intentione quàm in executione, potest eius effectus
consequi per voluntatem interpretatiuam: quæ est volitio
mediorum in ordine ad finem, & inuenitur in omni reci-
piendo Baptismum.

De materia & forma huius sacra- menti. Cap. I I.

MATERIA huius sacramenti est pa-
nis triticeus & vinum vitis. De pane con-
stat ex Euangelio quia Christus confecit in pa-
ne usuali, & panis usualis in Hierusalem erat
triticeus. Ita diffinitur in Con-
cil. Trid. & Floren. 5 Et per
panem triticeum non intelli-

4 Quia per illa
verba, Nisi mandu-
caueritis carnem, &c.
Ioan. 6. non insinua-
tur necessitas reci-
piendi sacramentum,
sed societatis Chri-
sti & fidelium. Non
tamen sic dicendum
est de Baptismo:
quia cum baptismus

5 Et in Concil.
Cathaginensi cap.
In sacramento. de
consec.

consecr. distin. 4. Si enim esset panis ordeaceus, non diceret Euangelium absolute accepit Iesus panem & benedixit, &c. De materia sacramenti Eucharistiae lege S. Thom. 3. par. q. 74.

6. Ut constat Matthaei. 26. ubi dicitur, Prima autem die azymorum accesserunt discipuli ad Iesum, &c. Non enim poterat manducari agnus Paschalis, nisi cum lactucis agrestibus & panibus azymis,

7. Ut patet Matthaei. 26. Marc. 14. & Lucae. 22.

tionem corporis. ¶ Alia materia est vinum vitis: quia isto usus est Christus in Coena 7. Potest nihilominus fieri consecratio in musto, nam est vinum, & habet effectum vini, quantum imperfectum, ut diffinitur in cap. cum omne. de consecr. distin. 2. Non tamen potest fieri consecratio in aceto, neque in agresta, hoc est,

en agraz:

gas panem vnius speciei, sed cuiuscunque speciei sit: quia panis est nomen genericum ad multas species tritici, ad filiginē, scilicet, candeal, ad farrem, scilicet, escanda: ad tiam aut bletam, scilicet, centeno, ad robum, scilicet, rubion: seu ad speltam apud Italos. Et, licet consecratio possit fieri in pane fermentato (ut fit apud Graecos) non licet consecrare nisi in azymo: quia hoc usus est Christus in Coena 6. Nec potest fieri consecratio in pasta, hoc est, in massa cruda: quia non est panis manducabilis ad refec-

en agraz: quia non sunt vinum. Primum enim est vinum corruptum, secundum, materia ex qua fit vinum: habent enim distinctas qualitates à vino. Nec potest fieri consecratio in vuis nondum expressis, quia non se habent per modum potus, ut constat ex cap. dicimus. de consecr. distin. 2. Nec potest fieri consecratio in lora, en aguapie, neque in vino lymphato, si tanta est aqua quod conuertat in se substantiam vini. Et quantumvis permixtio aquae sit necessaria, ad significandum effectum huius sacramenti, scilicet unionem Christi & fidelium, ut dicitur in cap. ad omnes. de consecr. dist. 2. non tamen est necessaria necessitate sacramenti 8, cum absque tali permixtione possit fieri consecratio: incipit tamen esse sanguis sine nobis, prout ibidem dicitur. Et licet sacer-

8. Tempore enim consecrationis aqua iam est conuersa in vinum: & Graeci eo fiunt absque mixture aquae.

dos possit consecrare panem in quacunque quantitate, non tamen in quacunque distantia: quia de ratione consecrationis est, quod materia consecranda sit praesens sacerdoti. Et tunc erit praesens, quando absque mutatione loci potest percipi aliquo sensu, visu videlicet aut

E tactu,

9 De forma sacra-
menti Eucharistie,
vide D. Tho. 3. par.
quest. 78. per tota.
Doctores alios scho-
last. dist. 8. quarti.

10 Et constat Mat-
thæi. 26. Lucæ. 22.
Marc. 14. & 1. Cor.
11. prout declarat
Ecclesia in cap. Cu-
marthe.

11 Ut colligitur
ex communi con-
sensu Ecclesie que
hactenus sic inter-
pretata est loci Eui-
gelistarum. Nec suf-
ficient dicere quod
Christus consecra-
uit quando benedi-
xit, & cum prius be-
nedixit quam pro-
ferret verba: non con-
secrasset verbis po-
stea prolati, scilicet,
Hoc est corpus
meum: quia illa be-
nedictio non fuit
consecratio, sed gra-
tiarum actio (ut di-
cit Lucas) & quan-
tis statet pro benedictione, non tamen sequitur non con-
secrasset illa verbis, quia non prius benedixit, & postea
protulit verba, sed simul tempore benedixit, fregit pro-
ferens

tactu: nam aliter forma conse-
crationis, scilicet, Hoc est cor-
pus meum, esset falsa. Nam
illud pronomen (hoc) ex sua
natura demonstrat rem præ-
sentem & non absentem.

Est enim præcisa forma
consecrationis panis, Hoc est
corpus meum, ut diffinit Cō-
cil. Trid. & Floren. 10 quia
hæc forma significat quod
efficit, quia ipse Christus con-
uersus fuit panem in suum cor-
pus 11. Et, licet sit de fide,
hanc esse formam, non tamen
est de fide, Christum illa cō-
secrasset. Nam Innocentius
Papa de mysterio Missæ ca-
pit. 4. tenet quod nullis ver-
bis consecrauit, sed per pote-
statem excellentiæ, quæ non
est alligata sacramentis, &

eius opinio non est damnata
ab Ecclesia. Forma vero
consecrationis sanguinis sunt
hæc verba: Hic est sanguis
meus, quia istis tantum ver-
bis significatur conuersio vi-
ni in sanguinem Christi. Om-
nia autem alia verba quæ hæc
præcedunt, subsequuntur, &
concomitantur, non sunt de
necessitate consecrationis: nā
etiam si sacerdos illa omitte-
ret, consecraret verè: pec-
caret tamen mortaliter illa
omittendo, & non consecra-
ret, si haberet intentionem
actualem non aliter consecra-
re quam proferendo omnia
illa verba, quæ ponuntur ad
sanguinem consecrandum,
vel illa, quæ præcedunt, ut
hæc, Qui pridie quam pate-
retur, &c. quia de essentia cō-
secrationis, est intentio sacerdotis, quam non
habet, nisi impleta conditione proferendi om-

ferens verba: Hoc
est corpus meum.

12 Quia licet Cō-
cilium Florent. (sub
istis verbis, scilicet,
forma huius sacra-
menti sunt verba
Saluatoris, quibus
hoc consecit sacra-
mentum) videatur
diffinire oppositū,
non tamen expre-
sse colligitur quod
ly, conicit, non est
verbum præteriti
temporis sed præ-
sentis: quo insinua-
tur Christum modo
principaliter conse-
crare, nobis ministe-
rialiter consecranti-
bus, vel modo sacer-
dotes illis verbis à
Christo in cena
prolati. Illa tamen
verba, Qui pridie
quam pateretur, &c.
nō proferuntur de ne-
cessitate consecratio-
nis, quia illis tantū si-
gnificatur res gesta.

nia verba illa: & non aliter vult consecrare. Sacerdoti tamen sufficit habere intentionem consecrandi per illa verba, sub quibus Christus instituit cōsecrandum esse 13.

13. Peccaret tamen mortaliter, & esset grane sacrilegium, sacerdos ex intentione reticens alia verba, quia constitueret se in periculo non consecrandi, vt inquit Scot. distinctione. 8. quarti. questione. 1. articulo. 1. Porro sententia opinio D. Th. 3. par. questio. 78. articulo. 3. afferentis oppositum, est vera: & in re tam graui tutior opinio est eligenda: qualis est opinio D. Th. Thomae, quauis contraria seu probabilior.

Non tamen intelligas inesse istis verbis aliquā virtutem supernaturalem creatam à Deo, conuertendi panem & vinum in corpus, & sanguinem: sed potius instrumenta liter causare huiusmodi conuersione per virtutem Dei, qui principaliter operatur. Pronomen (hoc) in forma cōsecrationis corporis, & (hic) in forma consecrationis sanguinis, non demonstrat panem, aut vinum, nec corpus Christi sub ratione corporis, nec sanguinem sub ratione sanguinis. Nam in prima demonstratione facit sensum hæreticum, cum in vltima prolatione verborum, quando consecratio est facta, & oratio complet suum significatum: ibi iam non est panis aut vinum. In se-

cunda

cūda verò faciat sensum identicum, qui nihil significat: sed demonstrat (hoc) corpus sub ratione entis, & similiter (hic) sanguinem sub ratione entis: ita quod faciat hunc sensum: Hoc ens aut hoc indiuiduum factum ex pane, quodcunque illud sit, est corpus meum. Idem dicendum est de alia forma 14. Non enim sacerdos profert verba consecrationis nomine proprio (vt in alijs sacramentis) sed in nomine Christi cuius est minister, cum Christus ipse sit principalis sacerdos qui simul cum ipso cōsecrat.

14. Sicut in hac propositione hic est Petrus, ly hic, non demonstrat Petrum sub ratione Petri, quia tunc de nouo nihil significaret, sed sub ratione hominis. Demonstrant enim huiusmodi pronomina non singularia determinata propter ratione dictam: nec substantiam indifferentem (vt dicit Soto) cum sint pronomina demonstratiua, & vniuersale non sit digito demonstrabile: sed tantum demonstrat singularia vaga de prædicamento substantiæ. Nec sufficit dicere tunc hanc propositione, Hoc est corpus meum, demonstrata substantia singulari æquisu-
le huius, corpus meum, est corpus meum eam illa substantia singulari quæ demonstratur tempore, quo propositio significat (id est, post vltimum instans prolationis verborum) sit corpus Christi, quia quauis hoc sit verum in consequendo, non tamen in significando, vt patet in propositionibus conuertibilibus in his propositionibus, homo est rationalis, homo est risibilis, quauis prædicata præsupponant pro eodem, non tamen idem significant: & eam distinctionem re-

E 3

præsen-

præsentat intellectui rationalis & rati-
fabili.

15. Quamvis simul tempore hæc oratio; hoc est corpus meum, sit vera, & fiat conuersio, non tamen prius est vera quam fiat conuersio, quia cum sit oratio practica verè & efficaciter significans: veritas propositionis est causa conuersionis. Nō sic contingit in propositionibus speculationis: quarum veritas pendet ex existentia rei.

se verè, & efficaciter significat. Sacerdos verò si præposito ordine consecraverit: verè consecravit. Nam, licet istæ formæ sint vna forma unitate integritatis (quia colligunt vnum integrum sacramentum) sunt tamen duæ formæ distinctæ partiales, quia quælibet conficit vnum perfectum sacramentum, id est, quælibet consecrat corpus & sanguinem Christi: quamvis diuersis respectibus.

& conficit sacramentum, & offert sacrificium Missæ: ut diffinitur in Concil. Trident. Sessi. 22. c. 2. & ita perfectum faciunt sensum verba consecrationis iuxta interpretationē dictam. Et quamvis sacerdos nō possit consecrare panem absque consecratione vini sine graui sacrilegio, prout diffinitur in capit. compertimus. de consecra. distinctione. 2. veritas, seu efficacia primæ formæ non pendet ex efficientia secundæ, neque è conuerso, quia quælibet per

De

De conuersione panis & vini in corpus & sanguinem Christi 16.

Cap. III.

CORPUS Christi post consecrationē continetur sub speciebus panis, & vini realiter, & non metaphorice, ut constat ex Evangelio, & diffinitur in Concil. Florent. & Trident. Sessi. 13. cap. 4. Et conuertitur panis in corpus, & vinum in sanguinem Christi per transubstantiationem, quia desinit esse ibi substantia panis, & vini, & loca illorum succedunt corpus & sanguis Christi 17.

Et quamvis non maneat aliquid de substantia panis, aut vini, manent tamen omnia accidentia absque subiecto mediato, quod est substantia, non tamen absque immediato, ut est quantitas respectu aliorum accidentium: sola enim quantitas manet absque aliquo subiecto, in quo

16. De conuersione panis & vini, in corpus, & sanguinem Christi: vide D. Th. 3. par. quest. 75. per totam.

17. Nō enim annihilatur substantia panis & vini, nam corpus Christi succedit loco substantiæ panis, & sanguis loco substantiæ vini, quod est contra naturam annihilationis. Ita colligitur ex Conc. Trid. & ex cap. Ad abolendam, de hæreticis.

E 4 prin

18. Et Christi corpus & sanguis continetur sub speciebus panis & vini, virtute significationis verborum. Vnde proprius modus loquendi in isto sacramento est dicere ex pane hoc corpus Christi, vel de pane sit corpus Christi, siue panis transiit, conuenitur vel transubstantiatur in corpus Christi. Istae tamen propositiones sunt falsae. Panis est corpus Christi, & panis mutatur in corpus Christum, prima significat unionem extremorum, quod est falsum, quia ibi non est panis. Secunda significat mutationem, alio quo remanere subiecto: quod similiter est falsum, quia ibi non manet materia panis, siquidem totus panis quo ad materiam & formam conuertitur in corpus Christi, & similis modo dicendum est de vino.

19. De modo exilendi corpus Christi in hoc sacramento, vide S. Thom. 3. par. quest. 76.

ibi existit anima Christi: & eius diuinitas. Per illud autem tempus, quo Christus mortuus fuit in sepulchro, siue eius corpus, si aliquis Apostolorum consecrasset; tunc sub speciebus panis esset corpus absque sanguine, & anima, quia sic erat in sepulchro: & sub speciebus vini tantum sanguis absque corpore, quia tunc sanguis existeret extra suum proprium corpus. Seruatis autem huiusmodi speciebus consecratis usque in diem Resurrectionis, ab illo sacratissimo die contineret corpus & sanguinem utraque species: sicut modo continet. Et cum corpus succedat sub speciebus loco substantiae panis, & sanguis loco substantiae vini: bene sequitur, corpus, & sanguinem Christi existere per modum substantiae, ita quod totum corpus sit in tota hostia, & totum in qualibet parte hostiae.

21. Ita diffinitur in Concil. Florent. & Trid. Sess. 13. & licet Christi corpus sit quantum (quia est organicum de cuius ratione est extensio organorum, & extensio sit propria passio quantitatis) non tamen occupat locum, quia non existit sub modo quantitativo: qui modus quantitativus est replere locum quod potest Deus facere (quantum proprium sit quantitatis reple re locum) sicut potest facere quod substantia, scilicet, humanitas Christi sit in alio: & accidens (scilicet, quantitas in hoc sacramento) sit per se, & hac ratione negatur, corpus Christi existere circumscriptivum (non enim extenditur ad extensionem loci) bene tamen praesentialiter (scilicet, in aliquando determinato loco) & sacramentaliter, hoc est, modo supernaturali virtute consecrationis sub illis speciebus.

22. Corpus Christi in hostia movetur concomitantly ad omnem formam absolutam, ad quam movetur idem corpus existens sub modo naturali: quia forma absoluta non variatur multiplicato loco, non tamen ad omnem respectum, hoc est, si corpus Christi moveatur in caelo localiter: quia ibi movetur circumscriptivum, qui motus repugnat modo existendi corporis Christi sacramentaliter, movetur ra-

men

Et similiter totus sanguis Christi existit sub totis speciebus vini, & sub qualibet guttula, sicut contigit substantiae, & apparet in anima rationali: quae est forma substantialis hominis. Nam tota anima est in toto corpore: & tota in qualibet parte corporis. Quod intellige ante fractionem & post: quod potest exemplificari in speculo. Averte etiam, quod licet corpus Christi succedat loco substantiae panis denuda-

ta ab omnibus accidentibus, non tamen ibi existit corpus Christi: absque suis accidentibus. Habet enim omnia accidentia corporalia ut est quantitas, figura, color, & ordo inter ipsa organa, & debita distantia, sicut est in caelo, & conuersatus fuit in terris: aliter non esset verum corpus. Idem debes intelligere de sanguine. Quando vero hostia per novum miraculum, apparet sanguinea, aut sub forma carnis, ibi tantum facta est mutatio coloris, seu accidentium panis: propter confirmandam fidem. Si vero appareat aliquis puer, aut sanguis in maiori quanti-

men secundum locum per accidens corpus Christi quando movetur hostia: quia quicumque movet continens per accidens movet contentum, a Deo tamen movetur per se: quia Deus movet voluntate suum corpus ad motum hostiae: non tamen movetur motu alterationis. Ne enim calefit Christi corpus calefacta hostia, quia forma extensa & sensibilis, non movetur nisi subiectum sensibile, & extensum, & propter eandem rationem prout est in hostia non sentit. Non enim potest operari aliqua potentia sensitiva seu organo corporeo, nam

agens physicum agit per contactum & corpus Christi prout est in hostia est inextingibile: bene tamen prout est in verbo videt & audit omnia.

23. Quia indecens est, sanguinem Christi existere in terra extra suum corpus. Exemplum est in Corporalibus Dorothei.

24. Et

24. Et Christi corpus est sub modo sacramentali. Si autem fiat per mutationem hostie, non manet Christus sub illis speciebus modo sacramentali, quia sub tali quantitate non poterat conservari substantia panis, & per consequens ibi non existeret loco substantie, & corruptis accidentibus, desinit ibi esse corpus Christi: sed tunc erit ibi Christus sub modo naturali tantum. Hoc intellige quando apparet puer aut iuuenis: nam si mutatio fiat accidentium vini, & appareat magna quantitas sanguinis talis, quod sub illis dimensionibus non possit conservari substantia vini, non existeret sub modo naturali, aut sacramentali: non sub modo naturali, quia sanguis Christi non est extra suum corpus naturaliter: nec sub modo sacramentali: quia corruptis accidentibus vinum, desinit ibi esse sanguis Christi.

De effectibus huius sacramenti, & de dispositione, quam debent habere, ad ipsum accedentes.

Cap. I I I I.

25. Quia primam gratiam conferre competit solum baptismo, & poenitentiae, nisi per accedens il-

PRIMVS effectus huius sacramenti est conferre gratiam, non primam, sed secundam 25 (prout su-

pra

pra dictum est) quam confert tempore, quo species sacramentales descendunt in stomachum: quia iuxta verba Christi R. N. Ioannis. 6. videlicet: qui manducat meam carnem, & bibit meum sanguinem, habet vitam eternam, gratia (qua homo adopratur ad vitam eternam) datur in hoc sacramento per manducationem, & potum. Et tunc proprie manducatur, quando per guttur descendit in stomachum, & non tempore masticationis: quia tunc tantum preparatur ad summptionem. Neque quando corrumpuntur species in stomacho (ut inquit Caieta.) 26 1. Corin. 13. quia tunc sequeretur, quod si aliquis conscius alicuius peccati mortalis reciperet sacramentum, animo poenitendi ante corruptionem specierum, non peccaret: quod est contra D. Paul. 26 Ad hanc gratiam consequendam, pri-

lam conferat, veluti si aliquis accedat cum ignorantia alicuius peccati patrat, & hac ratione non poeniteat ante communionem vel accedat cum sola attritione existimata contritione inuincibiliter, quia tunc consequetur gratiam: quam Deus non negat facienti quod in se est.

26 1. Corin. 13. Probat autem scriptum homo, &c. scilicet per confessionem: ut diffinit Concil. Trident. Sessio. 13. aut deficiente confessore per contritionem, si urgeat necessitas celebrandi, aut communicandi.

27 Non

27 Non enim requiritur semper actualis deuotio, cum nullus obligetur ad impossibile, & tunc tam non conferret gratiam ex opere operato sed operantis, quauis Caieta. asserit contrarium.

28 Vt probat D. Tho. 2. 2. quæst. 82. ex etymologia vocabuli.

ligere actum voluntatis elicitum, quo proponit homo efficaciter & expedite facere quicquid ad seruitium Dei pertinet 28. Dicitur enim deuotio à deuovere, quod est promittere, aut offerre se alicui: ut in omnibus ei obtineret. Non tamen existimes, hanc gratiam conferri per solam deuotionem, veluti si aliquis propter timorem vomitus, se absteineat ab hoc sacramento: illud tamen adorat. Quia, licet virtute huius deuotionis consequatur gratiam ex opere operantis, non tamen ex opere operato, id est, virtute sacramenti, cum sit proprium instrumenti (quale est sacramentum) operari per contactum. Bene tamē consequitur alium effectum,

modo requiritur actualis, seu virtualis deuotio 27. Et per deuotionem non intelligas tristitiam, aut gaudium, siue teneritudinem, qua homo, auditis verbis diuinis, effudit lachrymas, cum huiusmodi actus pertineant ad potentiam sensitivam, & non sint in potestate hominis, sed potius per deuotionem debes intel-

effectum, scilicet, unionem per fidem: de quo effectui intelligitur autoritas S. Augustini. dicentis: quid paras dentem & ventrem? crede & manducasti 29. Nullum tamen effectum consequitur ille qui conscius alicuius peccati mortalis, communicat non prævia confessione si sacerdos haberi potest 30. Si autem non adest copia sacerdotis, & vrget necessitas celebrandi, seu communicandi, videlicet quando non potest se abstinere, absque graui scandalo, sufficiet sola contritio, aut attritio existimata contritio, & postea debet confiteri

29 Qui etiam effectus (vt supra dictum est) consequitur per receptionem baptismi, quia cum sit hoc sacramentum finis baptismi, recipiens baptismum, habet simul intentionem illud recipiendi: & finalis causa simul operatur cum efficiendi.

30 Licet accedens ad hoc sacramentum indigne non consequatur suum effectum, si est fidelis sumit illud sacramentaliter, si vero infidelis illud sumit, vel brutum illud deuoret, tantum sumit sacramentum. A fidei vero existente in

gratia sumitur sacramentaliter & spiritualiter: infirmus autem illud adorans, non tamen recipiens timore vomitus, tantum sumit illud spiritualiter. Debita dispositio non est tantum contritio (vt asserit Caiet.) sed simul confessio peccatorum quorum est contritus, vt diffinitur in Concilio Tridentino. Sessio. 13. cap. 7. peccaret enim mortaliter, qui absque confessione (quauis contritus) accederet ad hoc sacramentum.

31 Vrget

31. Urget necessitas communicandi etiam cessante scandalo, quando aliquis cum tenetur in articulo mortis communicare ex præcepto diuino, habet copiam ministri qui ei possit deferre Eucharistiam: non tamē qui possit audire confessionem quia minister est omnino surdus & mutus, non tamen eadem est ratio, de præcepto communicandi in die Paschæ, quia tantum est Ecclesiasticum: & præceptum de præuia confessione est diuinum.

32. Secularis seu quilibet alius qui recordatur alicuius peccati obliti in confessione, tempore quo est iam communicaturus, non peccat communicando non præuia confessione, tenetur tamen statim post communionem confiteri illud peccatum, iuxta doctrinam Concil. Trid. Hoc intellige nisi ipse sacerdos administrans communionem sit confessor, quia tunc tenetur illi confiteri suum peccatum, siquidem in hoc casu non deficit copia confessoris, & hoc vltimum est contra Sorum.

capitulum V

peccata 31, quam citius potuerit. Si verò absque aliqua contritione accedat, vel cum attritione cognita, iudicium sibi manducat 32 (vt inquit Paul.) sibi enim damnationem æternam acquirat, & plerumque infirmitatem corporalem, nisi excusatur ignorantia inuincibili suæ culpæ, sicut excusatur quando ignorat suam attritionem: nam facienti quod in se est, Deus non denegat gratiam. In hoc enim casu Eucharistia confert primam gratiam, & remittit peccatum mortale: quod solum est baptismi & poeniten-

tia prout supra dictum fuit 33. Et non solum hoc sacramentum confert gratiam, & vnit communicantem cum Christo per fidem: sed etiam remittit peccata venialia quoad culpam. Quia si gratia habitualis, quæ hic datur, est sufficiens ad remissionem mortalium, multo magis ad remissionem venialium. Et similiter communicans consequitur remissionem alicuius poenæ luendæ in purgatorio: & hoc non tantum, quatenus sacrificium, quod est oblatio pro poena in purgatorio luenda: sed etiam quatenus sacramentum. Quia cum detur per hoc sacramentum augmentum gratiæ, consentaneum est rationi, quando cunque sit novum amicitia augmentum, quod remittatur ab amico

33. Quamvis in rigore loquendo, qui culpabiliter fuit pollutus, peracta poenitentia non peccet mortaliter eodem die communicando: erit tamen actus magnæ irreuerentiæ, & saltem graue peccatum veniale: iuxta sententiam Diui Gregorii prout refertur a Diuo Thoma Nam Leuit. 13. & Deuteronom. 23. qui nocturno somno erat pollutus, eiciebatur extra castra vsque ad vesperam, & prius debebat lauare aqua, & tantum propter figuram huius sacramenti, & in cap. Omnis de consecrat. distinctio. 2. consultit Concilium omnibus coniugatis, vt per quatuor dies ante communionem se abstinuant ab vxoribus, nisi fuerit pollutus absque culpa sua.

vel causa solutionis debiti, ut dicitur. 33. questione quarta. quia tunc non est repellendus a communione.

De ætate & qualitate communicantium. Cap. V.

34. Iuxta definitionem Concilii. Lateranensis cap. omnis utriusque sexus, &c. nec paruulis nec amentibus perpetuis, est ministranda Eucharistia. Non tamen dicitur amentis qui habet debilem rationis usum, cum huiusmodi aliqualem possit habere deuotionem. Dicitur per petuam amentibus, quia phrænericis, siue habetibus lucida interualla: si in sanitate petierunt Eucharistiam, vel est quod non petierint, si præbuerunt signa penitentiae: ministranda est. Ita diffinitur in Concilio

aliqua pœna: unde hoc per accidens conuenit.

Ex omnibus dictis sequitur, quod non est hoc sacramentum ministrandum non utentibus ratione 34, scilicet, ratione amentiae, siue infirmitatis, siue defectu ætatis: quia non possunt habere illam deuotionem: quæ requiritur ad hoc sacramentum recipiendum. Expectanda enim est discretio in paruulis, & non solum illa, quæ sufficit ad confitendum peccata sua (qua solum discernit inter bonum, & malum) sed maior: uidelicet quod sciant diiudicare corpus Domini ab alijs corporibus, siue cibum hunc

hunc spiritualem ab alijs cibis. Et quoad hoc non est expectanda ætas quatuordecim annorum, si pueri ante hanc ætatem habuerint hanc deuotionem. Et similiter hoc sacramentum est denegandum publicè excommunicato, vel publico peccatori, ne sacerdos cooperetur peccato illius: non tamen peccatori occulto, aut occultè excommunicato publicè petenti, cum teneatur vitare infamiam proximi præcepto naturali, & ipsum infamet si publicè denegetur. Communicans tamen debet se abstinere ab hoc sacramento, quando ipse sacerdos siue confessor, duxerit abstinendum 35. Non enim debent seculares, seu non sacerdotes frequentare hoc sacramentum, nisi iuxta iudicium, & æstimationem sui confessoris. Nam, quanuis liceat sacerdoti quotidie communicare, offerendo sacrificium pro animabus purgatorij: non tamen seculari, nisi tanto amore flagraret, quod experiretur in se, in

Carthagi 4. & ponitur in capitulo 15. quia 26. q. 6. Quia cum hoc sacramentum conferat gratiam ex opere operato, non requirit actualè deuotionem in suscipiente tempore receptionis: sicut potest, aliquis baptizari inter dormiendum, aut in amentia, si ante somnium, aut amentiam petijt baptismum. 35. Prout dicitur in c. Omnis utriusque sexus.

136. Ait. D. Aug. & refertur à Dno Thoma. 3. parte. q. 80. in qua disputat de etate & qualitate communicantiū. Accipe quod tibi prodest, & se oīne quod quotidianē mereris accipere. Unde si quod ex peritur in se augmentum de unitate mortis per communione, ubi dicitur quod si nimis frequentatione ad hoc tantum, ut probando se ipsum nono conscientie examine, si forsitan est maculatus aliqua culpa que mendositate maiestatis offendat, nono feruore accedat ad communionem, non propter consequendam plenariam peccatorum remissionem. Ait etiam D. Amb. lib. 4. de sacramentalibus cap. 6. Si quotiescūque effunditur sanguis Christi in remissionem peccatorum effun-

dies per communionem roborari & proficere in charitate. Sufficit enim seculari, siue non sacerdoti, semel in quindecim diebus, & in præcipuis festiuitatibus communicare. Nam, ut ait S. August. in cap. quotidie de consecra. dist. 1. quotidie communicare ne claudō, nec vituperor: quia non est minus laudandus, qui abstinet se propter timorem, quam qui accedit propter amorem. Laudatur Zachæus Luc. 19. quia gaudens recepit Christum in domo sua: & Ceturio Matth. 8. quia dixit, Domine non sum dignus, ut intres sub tectam meum. Ille tamen magis laudandus est, qui amore ad hoc sacramentum accedit, quia charitas includit in se timorem & reuerentiam: & est præstantior virtus. In

primi-

primitiua Ecclesia, erat præceptum Ecclesiasticum de quotidie communicando. 17. postmodum vero propter remissionem in Christianis deuotionem, statutum fuit diuersis temporibus, ut rarius seculares communicarent, primò diebus Dominicis, postea ter in anno, scilicet, in Paschate Resurrectionis, Pentecost. & Domini natali, & in Coena Domini. 18. Ultimo vero refrigerante charitate multorum in Concilio Lateranensi decretum est, ut apud teneantur communicare in festo Resurrectionis. Quod præceptum huius est extensum à Dominica in Ramis: vsque ad Dominicam

hoc sacramentum accedens. 11. 37. Peracta de consec. dist. 1.

12. Ex Decreto Fabiani Papæ, & ex Decreto Sotheris Papæ: & habetur in Decreto de consec. dist. 1.

F 3

dicitur, debet illum semper accipere, ut mihi peccata dimittantur: qui semper peccat, semper debet habere medicinam. Et D. Chrysost. in epistola Pauli ad Timoth. hom. 3. ait. Qui interuallo temporis longiore cohibere meritum putant, summamque arbitrantur reuerentiam esse, non sapientiam illam adire meliorem cum tempestiui accessum, sola conscientie integritas faciat. Et D. Bonauenti libro. 1. de processu & religiosorum cap. 17. ait. Libet quandoque tepide, tamen confidens de misericordia Dei fiducialiter accedat & ex quibus colligitur quod deuotione & frequentia debemus ad

ut constat ex capit.

11. 37. Peracta de consec. dist. 1.

12. Ex Decreto Fabiani Papæ, & ex Decreto Sotheris Papæ: & habetur in Decreto de consec. dist. 1.

39 Constat

139. Gossabac Ex-
trafragant. Eugenij
D. H. quam citat
Cicero in sum. ver-
bo, communio.
40. Vt colligitur
Luc. 12. & 11. Cor.
11. vbi. post sacra-
menti institutione;
dixit. Hoc facite in
meam commemora-
tionem & Ioh. 6.
Nisi manducaveri-
tis meam carnem, &
biberitis meum san-
guinem, non habeb-
itis vitam in vo-
bis: quæ verba intel-
liguntur de mandu-
catione spirituali,
vt inquit Concil.
Trident. Sessio 13.
c. 1. Cum enim sint
verba comminatio-
ris, clarum est indu-
cere præceptum, re-
linquitur tamen hoc
præceptum determi-
nandum ab Ecclē-
sia sicut præceptum
confessionis. Vnde
communiantes sin-
gulis annis, adim-
plent præceptum di-
uinum quantum ad

in. Albis. 121. Quod præce-
ptum dicitur diuinum 40. de
claratum per Ecclēsiā. Quæ
specificatio fuit commissā d
Christo R. N. Obligat tamē
communio ex præcepto tan-
tum diuino in articulo mor-
tis naturalis, aut violentæ. Di-
citur naturalis, quando iudi-
cio medicorum imminet pe-
riculum mortis, siue iudicio
prudens alterius viri. Vio-
lenta verò dicitur quando cer-
to timet aliquod certissimū
periculum mortis, videlicet
quando ingreditur in nauim
ad nauigandum prolixa nau-
igatione: vel quando ingre-
ditur ad debellandum. Nam
constituit se tunc in certissi-
mo periculo transgrediendi
hoc præceptum, scilicet, non
communicandi ante mor-
tem. Et similis erit ratio quan-
do aliquis timet se non habi-
turum

turum copiam sacerdotis ad
communicandum seu con-
fitendum peccata sua, tempo-
re quo tenetur communica-
re, seu confiteri peccata pro-
pter prolixa nauigationem
seu longam peregrinationem:
tenetur enim tunc præuenire
confessionem & communio-
nem: aliter esset reus præce-
pti. Damnatis ad mortem, de
iure ministranda est Eucha-
ristia, vt expressè diffinitur
in capit. quæsitum. 15. quæst.
2. & sic modo sit in nostra
Hispania. Et licet sacerdotes
tempore quo celebrant, de-
beant communicare sub vtra-
que specie 41, quia hanc for-
mam Christus seruauit in
Coena, & sic tantum repræ-
sentatur passio Christi, in
qua sanguis fuit separatus à
corpore: non tamen laicis est
ministrandum, nisi sub vna

actum, & Ecclēsiasti-
cum quantum ad
tempus: non tamen
poterit Ecclēsia dis-
finire, homines non
teneri recipere Eua-
charistiam per to-
tam vitam, cum sit
præceptum diuinū
adimplendum ante
mortem: & sic ratio
non præcepti diuini
potiusquam ex præ-
cepto Ecclēsiæ, tenet-
ur homo in articu-
lo mortis comuni-
care, quod præce-
ptum explicatū est
ex cōsuetudine Ec-
clēsiæ: temporibus
Apostolorum ser-
uata. 41. Vt diffinitur
in cap. Cōpetimus.
de consec. dist. 2.
& colligitur ex ver-
bis Christi R. N.
Lucæ 22. dicentis
Apostolis suis post
consecrationē, Hoc
facite in meā com-
memorationē, id est,
facite totum quod
me videtis facere, in
meam commemora-
tionem,

tionem, idest, me-
passionis. Sacrifi-
cium enim oblatum
in H , non solum
refertur in sumptio-
ne hostiæ, sed san-
guinis; siquidem
in passione sanguis
fuit separatus a cor-
pore.

43. In Constant.
Sessione. 13. & in
Concil. Ramensi ce-
lebrato tempore Leo-
nis Papæ: anno à
Christo nato. 813.
prout refertur in, c.
peruenit de consec.
dist. 1. celebrato per
200. fere annos an-
te complementum
primi millennij post
Christi passionem,
& in Concilio Car-
thaginensi 3. quod
fuit celebratum per
500. ante comple-
mentum primi mil-
larij, & refertur in, c. presente. dist. 93. & modo in Concil.
Triden. Sessio. 21. capit. 1. canone. 1. Nec sufficit dicere,
quod Christus eisdem verbis quibus Iohannis 6. præcepit
communione sub specie panis præcepit sub specie vini,
quia tantum præcepit manducare corpus & sanguinem: &
vtrunq. recipi, qui sub vna specie tantum panis communi-
cat: quia ibi est sanguis per concomitantiam.

tantum, prout dicitur in Con-
cil. Conitantiensi & Triden-
tino 43. & hoc propter peri-
culum effusionis, siquidem
per concomitantiam reci-
piunt etiam sanguinem: reci-
piendo tantum hostiam con-
secratam. Et propter eandem
rationem non potest probabili-
ter dici quod recipiunt eun-
dem effectum, scilicet, æqua-
lem gratiam, ac si commu-
nicarent sub vtraque specie:
& sic nulla eis fit iniuria, ma-
ximè quia Christus (prout
constat ex Euangelio) post
suam Resurrectionem mul-
totes ministravit hoc sacra-
mentum sub speciebus panis

tantum 43. Et ex eo quod
sanguis recipitur per conco-
mitantiam, quando commu-
nicamus sub specie tantum
panis: adimplemus præce-
ptum diuinum de sumendo
sanguinem. Nam, licet de es-
sentia comunicantis sit sum-
prio sanguinis, non tamen
modus sumptionis, scilicet,
per modum potus imò hoc
est accidentale 44. Non po-
test aliquis recipere hoc sa-

43. Vt Lucae 26.
quando fuit cum di-
scipulis suis versus
castellum Emaus. Di-
citur enim q. acce-
pit panem, benedi-
xit, & fregit, & por-
rigebat eis. Et co-
gnouerunt eum in fra-
ctione panis. Et per
hanc fractionem in-
telligunt Augustin.
Chrysostomus, Beda, &
Theophylactus com-
munionem sui cor-
poris, non tamen le-
gitimus consecrasse vi-
num. Similiter Act.
2. dicitur, quod ad

fidem conuersi erant perseverantes in fractione panis, non
tamen dicitur quod communicabant potu sanguinis. Ita
responder ad argumentum Concilium Conitantiense Sess.
13. & Concil. Triden. Sessio. 21. cap. 1. Et ita multæ sunt
authoritates, quibus præcipitur sola manducatio panis. Di-
citur Ioh. 6. Qui manducauerit ex hoc pane vivet in æter-
num. Et cum loca sacre Scripturæ, non possint esse inui-
cem contraria, bene sequitur adimpleri præceptum de rece-
ptione sanguinis: sola manducatione panis.

44. Non tamen est contra ius diuinum communicare
sub vtraque specie, quia ita fiebat in primitiva Ecclesia, vt
constat. 1. Cor. 11. Imò tempore Leonis Papæ decretum est,
omnes sub vtraque specie communicare, propter Manichæos
asserentes Christum habuisse corpus phantasticum absque
sanguine. Tempore autem Nestorij: quia fuit alius error, vt
dicitur quod non continebatur Christus sub qualibet spe-

da Eucharistia, soluto ieiunio, solum obligat quo ad priorem sumptionem, sicut non agit contra præceptum, qui sumptis sanguine, sumit priorem lotionem vini in qua sumit reliquias sanguinis non ieiunus, cum non corrumpantur à vino non consecrato: & in die Veneris sancti, cum sit clarum, prius descendere in stomachum aquam quam particulam. Eadem erit ratio de hostia integra, quæ de reliquijs, quando commodè non posset seruari in custodia: veluti si celebrata missa in campo distante ab Ecclesia, remaneat aliqua hostia consecrata ignorante sacerdote administrata iam communione secularium & sumpta lotionem.

De ministris huius sacramenti.

Cap. V. I.

Cum V. M. solis Apostolis Christus dixerit: Hoc facite in meam commemorationem (quibus verbis instituit eos sacerdotes, & dedit eis potestatem consecrandi, & administrandi hoc sacramentum) bene sequitur, non omnes Christianos posse consecrare (ut inquit pessimus Lutherus) sed solos sacerdotes, ut diffinitur

in Concilio Vienenensi, & Tridentino. 48 Et, cum veri, & legitimi sacerdotes in sua ordinatione recipiant characterem indelebilem (qui est potestas consecrandi) bene infertur, sacerdotem propter peccatum non amittere hanc potestatem, imo verè consecrat, quando vis sit degradatus, excommunicatus aut hæreticus, dummodo habeat intentionem consecrandi, seu faciendi quod Deus instituit faciendum per verba consecrationis, prout diffinitur in Concilio Tridentino. Sessio. 7. & 8. Et, licet iure diuino (ut supra dictum est) solis sacerdotibus cõueniat ministrare Eucharistiã sub speciebus panis: ministrare sanguinem sacerdoti conuenit diacono, ut patet ex legenda Sancti Laurentij. Dicebat enim Sixto. Experire utrum

48 Sub Paulo. 5. & expressè colligitur ex sacris literis. Ait enim Paulus ad Tit. 1. Hac de causa reliqui te Crete ut constituas per ciuitates presbyteros, &c, ergo non omnes iure diuino sunt sacerdotes, nec sufficit dicere quod ibi per presbyteros intelligit seniores, cū constituantur sacerdotes (ut ibi annotatur) per impositionem manuum: & senio siue longa ætas non potest prouenire per impositionem manuum: maxime cum Tim. esset sacerdos, non tamen erat senex sed iuuenis, prout constat ex verbis Pauli: Nemo adolescentiam tuam contemnat. Et apertissimè confirmat authoritas Anacleti (prout refert Castro, verbo Episcopus, hæresi. 1. qui fuit tertius à Beato

Petro,

Petrus, & cum & reliquos vidit Apostolos.

49. Questio. 82. vbi de ministris huius sacramenti disputat artic. 2. ad. 3. quia si ex officio potest ministrare sanguinem sacerdoti celebranti aut communicantibus multo melius ex dispensatione poterit infirmis in casu necessitatis ministrare corpus.

mat D. Thomas 49. Sacerdos religiosus poterit ex privilegio ministrare Eucharistiam omnibus secularibus prater in die Paschatis Resurrectionis: quia ad hoc non habent privilegium. Et, seclusis privilegijs, est prohibitum religiosi ministrare secularibus Eucharistiam, absque expressa facultate praelati, prout diffinitur in Clem. 1. de privilegijs.

50. Prout affirmat D. Tho. in. 4. dist. 13. quest. 1. artic. 3. & Sylvest. verbo Eucharist. §. 4. quia hoc nunquam

idoneum ministrum elegeris: cui commisit Dominicus sanguinis dispensationem. Et Durandus refert, quod quando Papa communicat Cardinales, praeber illis Eucharistiam sub utraque specie, & tamen Diaconus Cardinalis ministrat tunc sanguinem. Et similiter, urgente necessitate, potest diaconus deferre hoc sacramentum infirmis, ut affirmat D. Thomas 49.

Sacerdos religiosus poterit ex privilegio ministrare Eucharistiam omnibus secularibus prater in die Paschatis Resurrectionis: quia ad hoc non habent privilegium. Et, seclusis privilegijs, est prohibitum religiosi ministrare secularibus Eucharistiam, absque expressa facultate praelati, prout diffinitur in Clem. 1. de privilegijs. & idem diffinitur de ministro extremae unctionis & matrimonij. Laico vero in nullo casu licebit ministrare hoc sacramentum 50, licebit tamen

tamen laico leuare hostiam de terra quando deficit sacerdos, vel in aliquo alio necessitatis casu. Et non solum unus sacerdos potest unam, aut plures hostias consecrare, sed etiam plures sacerdotes possunt eandem hostiam consecrare, si omnes simul tempore proferant verba consecrationis. Quod probatur in consecratione Episcopi, in qua secundum Romanum Pontificale, Episcopus consecras, & consecratus debent conficere eandem hostiam: in cuius consecratione mutuo se expectant 51. Sacerdos licet non sit Curatus ratione scandali vitandi, siue ratione praecepti audiendi missam aut communicandi tenetur celebrare sub reatu peccati mortalis, quia in his tribus casibus habet praeceptum: in

fuit auditum, nec hoc sacramentum est ratione necessitatis sicut baptismus, ut comprobatur exemplo Ozam. 2. Reg. 6. qui fuit mortuus eo quod fuit ausus tangere arcam Domini, quae erat huius sacramenti figura. Ex quo sequitur quod non licet infirmis ore tangere hostiam quando ea non possunt recipere. Concedit tamen D. Tho. licere seculari eleuare hostiam de terra, quando deficit sacerdos, vel in aliquo alio casu necessitatis.

51 Ratio istius est, quia cum sit debita materia & forma ex parte utriusque, non est quare unus consecret & non alius: supposito quod hostia manet consecrata. Licet enim a diuersis causis totalibus principalibus non possit depen-

dependere idem effectus, bene à pluribus causis instrumentalibus; siquidem omnes differunt actiones virtus causae principalis (scilicet, Christi ad passum (scilicet, hostiam) si vero non mutuo se expectauerint: ille tantum consecravit: qui prius protulit verba.

omni alio euentu nullum est peccatū abstinere se à celebratione, si hoc faciat praenimia reuerentia: cū ei non sit impositum praecipuum: nō enim facit contra charitatem Dei, nec proximi, quia nulli irrogatur iniuria, siquidem non tenetur ex officio celebrare pro aliquo ut Curatus. Nec imposuit illis Dominus praecipuum celebrandi, quādo dixit, Hoc facite in meam cōmemorationem: sed potius imposuit eis praecipuum offerendi sacrificium eo modo quo ipse obtulit in coena, scilicet, sub vtraque specie. Et ita interpretanda sunt verba Concil. Trid. Sess. 21. c. 1. Verū tamen est, qd si sacerdos abstinere se à celebratione propter torporem & negligentiam, peccaret venialiter. Et, si hac ratione se abstinere per totam vitam, peccaret mortaliter: cū potestas celebrandi detur

52. Hae est communis sententia: scilicet, tamen est dicere, sacerdotes omnes teneri ratione

propter exercitium, dicente Paulo ad Corinth. Hortamur vos: ne in vacuum gratiam Dei recipiatis.

officii

officii aliquibus diebus festiuis celebrare. Nam illis verbis Christi. R. N. Hoc facite in meam cōmemorationem, &c. non tantum praecipit eis seruare modum in offerendo sacrificium, quem ipse Christus tunc seruauit, sed simul imposuit eis praecipuum sacrificandi, nam illud pronomen, Hoc, demonstrat totum quod Christus tunc fecit: qui obtulit sacrificium suis modo inuenito sub speciebus panis & vini consecratis, continetibus eiusdem Christi corpus & sanguinem. Hoc (salut aliorum sententia) est diffinitum in Concil. Triden. Sessio 21. c. 1. istis verbis. Christum sacerdotem secundum ordinem Melchisedech, se in aeternum constitutum declarans, corpus & sanguinem suum sub speciebus panis & vini Deo Patri obtulit, & sub earundem rerum symbolis Apostolis: quos tunc noui testamenti sacerdotes constituebat, ut sumerent tradidit, eorumque in sacerdotio successoribus ut offerrent praecipit per haec verba: Hoc facite in meam cōmemorationem: ut semper catholica Ecclesia intellexit & docuit. Ex quibus verbis aperte colligitur, non solum sacerdotes obligari ad communicandum, sicut omnes alij fideles, sed quod tenentur offerre hoc sacrificium ratione sui status, prout habetur ex traditione Ecclesiae. Et quoniam huiusmodi praecipuum sicut omnia alia debeat adimpleri ante mortem, bene inferat, quod sacerdotes tenentur celebrare aliquibus diebus, & quod non possunt se abstinere à celebratione per totam vitam, absque libere peccati mortalis. Est enim praecipuum affirmatiuum, & per consequens obligat quantum ad actum & exercitium aliquibus temporibus. Verum tamen est, quod non fuit determinatum hoc praecipuum à Christo R. N. quantum ad tempus, scilicet, quando sacerdotes debeant celebrare: relinquitur tamen determinationi Ecclesiae, sicut dictum est de praecipuo communicandi. Vnde, quauis ex traditione Ecclesiae habeatur iuxta doctrinam omnium Sanctorum Doctorum, Ecclesiae sacerdotes debere offerre hoc sacrificium Dominicis diebus, & in praecipuis festiuitatibus, modo tamē Concil. Trid.

G

Sess. 23.

Sels. 2. 3. cap. 1. 4. hoc idem insinuauit dicens. Curer Episcopus, vt ij saltem Dominicis diebus, & festis solennibus, si autem curam habuerint animarum, tam frequenter vt suo muneri satisficiant, missas celebrent. Quibus verbis Christus constituitur: exequitor huius præcepti insinuat ab Ecclesia. Si enim Episcopus potest eos compellere ad celebrandum in virtute obedientie, & ipsi tenentur eidem prælato in hoc obedire (vt compertum est) certissimum est, sacerdotes omnes teneri præcepto diuino offerre sacrificium aliquibus diebus ratione sui status, aliter (etiam habita ratione ad votum obedientie: solenne emissum in sua consecratione) non posset Episcopus eos compellere neque Ecclesia, siquidem prælatus ratione voti obedientie, non potest præcipere suis subditis aliquid, nisi intra limites sue Regulæ siue status, vt asserit D. Tho. 2. 2. quæst. 186. art. 9. Nec sufficit dicere, Christum R. N. illis verbis tantum imponere præceptum celebrandi sacerdotibus Curatis, & non alijs: nam tunc quando dictum fuit Apostolis, Hoc facite in meam commemorationem, Apostoli nullam habebant iurisdictionem seu potestatem absoluendi, cum huiusmodi potestas, siue iurdictio fuerit eis tradita à Christo in die sancto sue sacratissime Resurrectionis, quando ingressus fuit ad illos tanuis clausis, & dixit eis, Accipite Spiritum sanctum, quicunque ligaueritis, &c. Ioan. 20. prout expressè diffinitur in Concil. Trident. Sessio. 14. cap. 5. & can. 3. & per consequens in nocte Cœnæ erant tantum simplices sacerdotes, & eisdem & succedentibus in eorum sacerdotio imposuit præceptum celebrandi, prout dictum est sexta diffinitionem Concilij, & satis est ad credendum hoc esse sub præcepto, cum nullus vir literatus, religiosus, & sanæ mentis audeat se abstinere per totam vitam à celebratione missarum, si non est impeditus aliqua infirmitate, seu aliqua alia urgente causa populo manifesta & nota, aliter non liberaretur à graui scandalo proximi scilicet passiuo, quod non potest dici paruulorum: nam quilibet homo sanæ mentis si videat sacerdotem per totam

totam

totam vitam abstinere se à celebratione Missarum poterit ut dicere vnum de duobus, vel talem sacerdotem esse in statu damnationis, & in continuo peccato mortali, vel paruipendere dignitatem & potestatem receptam in sua consecratione, & patum curare de gloria Dei, & utilitate totius Ecclesiæ, & animarum existentium in purgatorio: cum ad omnia ista se extendat virtus sacrificij, in quo Deus laudatur & glorificatur, nam in Missa recolitur memoria Passionis eius, & protestatur supremum dominium Dei per altissimum sacrificium holocaustum. Manifestum ergo est, quod non se potest excusare à peccato mortali si semper se abstinere à celebratione, maxime quia in re grauissima tutior pars est semper eligenda iuxta doctrinam Sanctorum Doctorum.

De sacrificio Missæ & eius valore.

Cap. VI I.

CVM sacrificare sit offerre Deo aliquod obsequium in protestatione supremi domini, & hac ratione omne obsequium Deo exhibitum, sit sacrificium communiter sumptum 53: Sacrificium proprio modo sumptum, est oblatio facta soli Deo, circa quam sacerdos ex institutione diuina

53 De quo loquitur David in Psal. Sacrificate sacrificium iustitiæ. Et rursum, Sacrificium Deo spiritus contribulatus. Et Paul. ad Roman. 12. Fratres, obsecro vos, vt exhibeatis corpora vestra hostiam viuentem, &c. Vnde August. 10. de ciuitate Dei. cap. 6. Sacrificium est omne quod

G 2

agimus

agimus, ut sancta fo-
cietate inhereamus,
relatum ad illum fi-
nem quo bene esse
posuimus. Non ta-
men sic operantes
offerat sacrificium
proprie modo sum-
ptum: sed tantum
sacerdotes.

Ita docet D.
Thom. 1. 2. quæst.
102. art. 4.

runtur animalium in templo, panis & vini, nō
sunt sacrificium. Terriò requiritur, quod ista
ceremonia non sit ex arbitrio sacerdotis aut
Ecclesiæ: sed ex institutione diuina 54. Huius-
modi erant sacrificia in lege veteri, & modo
est Missa: quæ proprie dicitur sacrificium. Et,
quia in lege veteri erant sacrificia in triplici
differentia, scilicet, hostiæ placabiles, ut obla-
tiones oblatae pro luenda peena contracta ex
transgressione legis, & holocausta, ut erant sa-
crificia oblata in protestatione supremi domi-
nii Dei, de cuius ratione erat, quod tota res obla-
ta combureretur igne, & hostiæ pacificæ, ut
oblaciones oblatae in gratiarum actiones. Hoc
sacrificium Missæ est summa omnium illorū
sacri-

sacrificiorum. Primò dicitur hostia pacifica,
offeritur enim in gratiarum actionem, quate-
nus est memoriale passionis Christi. Dicit
enim Paulus. 1. Corinth. 11. Quotiescunque
enim manducabitis panem hunc, & calicem
bibetis: mortem Domini annuntiabitis, donec
veniat. In hoc enim sacrificio, quauis Chri-
stus verè immolatur: non tamen occiditur oc-
cissione cruenta, sed incruenta, quia represen-
tatur eius occisio per sumptionem, & conse-
crationem sub vtraque specie: & sic debet sa-
cerdos vtramq; speciem consecrare, & sume-
re: aliter committeret graue sacrilegium, & nō
perfectum, & integrum offerret sacrificium,
ut diffinitur in cap. relatum. est enim de ratio-
ne sacrificij: ut eius partem capiat sacerdos sa-
crificans. Si vero sacerdos inueniat venenum
permixtum in calice, aut ibi esse figuram san-
guinis (ut supra dictum est) debet ab illo absti-
nere, & aliud vinum consecrare: & illud sume-
re: quia in hoc euentu absoluitur à præcepto,
dum modo suppleatur per aliud. Dicitur etiā
hoc sacrificium Missæ holocaustum, quia est
oblatio facta in protestatione supremi domi-
nii Dei: & hostia definit esse per sumptionem
am.

§§ Hoc potest probari aliquibus locis sacre Scripturæ Matthæ. 1.8. & Paulus referunt Christum dixisse, Hic est sanguis meus qui pro vobis effundetur, & loco, effunditur est in Græco effunditur, & statim subdit, Hoc facite in meam commemorationem. Paulus ad Hebr. 5. Omnis nanque pōrifex ex hominibus assumptus, pro hominibus constituitur in his quæ sunt apud Deum ut offerat dona & sacrificia pro peccatis, idest, pro remissione peccatorum non pro remissione peccatorum quo ad culpam (quia sic per pœnitentiam debent remitti) ergo quoad pœnam. Ita diffinitur in Concil. Triden. Sess. 22. cap. 2. ubi dicitur, quod virtute passionis Christi, seu oblationis cruentæ percipitur siue applicatur in hoc inuenta: quod sacrificium offertur non solum pro fidelium vivorum peccatis, pœnis & satisfactionibus: sed etiam defunctorum existentium in Purgatorio.

§6 Merita passionis Christi, quæ est causa universalis factorum meritorum, non applicantur nobis nisi ad modum

Dicitur etiam hostia placabilis, siquidem virtute huius sacrificij remittitur aliqua pars luendæ pœnæ in purgatorio pro peccatis dimissis quo ad culpam ipsam, pro quibus offertur §§, & hoc sola habita ratione ad passionem Christi ex eiusdem Christi institutione, qui est proprius effectus huius sacrificij: sicut sacramentorum conferre aliquam gratiam. Nam in hoc sacrificio applicantur merita Christi cum limitatione, sicut in omnibus sacramentis cōtingit §6. Ita diffinitur in Concil. Trident. Sessio. 22. cap. 2. Hostia

dum causæ naturalis superioris, quæ non operatur nec applicatur passo, nisi mediantibus causis secundis inferioribus: & huiusmodi causæ respectu meriti & satisfactionis, siue impetrationis propter merita Christi R. N. sunt opera nostra, quia reddet Deus (ut inquit Paulus) unicuique iuxta opera sua, & tunc habetur ratio ad nostram deuotionem seu affectum charitatis: nam iuxta doctrinam Diui Gregorij, in oblationibus potius considerat Deus affectum, quam censum. Et non solum mediantibus operibus nostris applicatur nobis passio Christi, sed etiam mediantibus sacramentis, & mediante hoc sacrificio altaris, quæ sunt veluti vehiculum quo defertur ad nos passio Christi: ita colligitur ex D. Paulo. 1. Cor. 4. ubi ait: Sic nos existimet homo, ut ministros Christi & dispensatores mysteriorum Dei. Mystrium Dei est virtus passionis Christi, & cum sacerdotibus, de quibus loquitur Apostolus, conveniat ministrare sacramenta, & offerre sacrificia, bene sequitur, per ipsa applicari nobis merita Christi. Vnde, sicut causa naturalis non operatur secundum omnem suam virtutem, scilicet, modo infinito, sed iuxta dispositionem sacramentorum seu sacrificij: quæ dispositio seu virtus sacramentorum, & sacrificij, nihil aliud est nisi Christi institutio, qui statuit, certam & determinatam gratiam dari in omnibus sacramentis, aliter frustra multiplicarentur, & similiter certam & determinatam pœnam remitti virtute huius sacrificij, sola habita ratione ad eius passionem, nam aliter frustra multiplicarentur, tot sacrificia quotidie: si modo infinito applicarentur passio Christi in Missa, virtute sacrificij, nulla habita ratione ad nostram deuotionem: & per consequens non essent necessaria opera nostra (ut affirmant Lutherani) & similiter sequeretur, omnes sanctos potiri æquali gloria, stultitia manifesta contra D. Paul. ad Rom. 2. Reddet unicuique iuxta opera sua. Et. 1. Corinth. 15. Sicut stella differt ab stella in claritate, sic & Resurrectio mortuorum. Verum tamen est, quod sicut in sacramentis præter

gratiam quæ datur ex opere operato, datur alia gratia iuxta deuotionem recipientis, sic in isto sacrificio, præter poenam quæ remittitur ratione sacrificij, quæ est taxata. Relaxatur etiã iuxta deuotionem offerentij aliqua alia pars poenæ: nam si habetur ratio ad nostram deuotionem, passio Christi R.N. absque limitatione aliqua applicatur.

57 De ratione huius sacrificij est hostia offerenda, scilicet, Christus contentus sub speciebus, non tamen consecratus, sicut nec sanguinis, quantum sit de eius integritate, & ita intelligitur citatum cap. comperimus. quia in feria sexta maioris hebdomadæ verum peragitur sacrificium, & tamen sacerdos nec consecrat, nec consumit Christi sanguinem.

quæ offertur in hoc sacrificio, est Christus R. N. contentus sub illis speciebus 57. Quæ oblatio præcipue fit post consecrationem, calice deposito, quando dicimus. Vnde & memores Domine, &c. & prosequentes orationes vsque ad secundum Memento, quæ orationes summa cum deuotione & attentione recitari debent. Cõplet sacerdos sacrificium sumptione, aut consumptione hostiæ: quæ hostia oblata cum non sit mactabilis quodammodo mactatur, cum definat esse sub illis speciebus per sumptionem: quod sufficit ad rationem sacrificij, vt constat de sacrificio Melchisedech. Si enim esset sub modo corporali: deberet

58 Vnde

occidi 58. Et ita fuit Christus occisus in sacrificio crucis oblatio à Christo in cruce: & ita verum dicitur sacrificium holocausti omnis. Minister verò principalis sacrificij Missæ est Christus, qui est simul sacerdos offerens, & hostia, prout diffinitur in Concil. Trident. vbi supra. Alter vero minister est tantum ministerialis, quia non consecrat in persona sua, sed Christi: non enim dicit, hoc est corpus Christi, sed meum. Offerit tamen sacrificium in persona Christi, Ecclesiæ & propria: ait enim, offerimus præclaræ maiestati tuæ, &c. id est, tota Ecclesiæ (cuius ego minister sum) tibi offert. Ex dictis sequitur, quod sacrificium oblatum à Christo in cruce, & oblatum in Cœna, aut modo in missa tantum differunt in modo offerendi, quia in cruce crucientem hic autem incruentem: vt diffinitur expressè à Concil. Trident. vbi supra 59. Vnde cum

58 Vnde quando sacratissima Virgo obtulit suum filium Deo in altari in die Purificationis, non illum sacrificauit, quia non fuit occisus: fuit tamen immolatus in cruce.

59 Christus in Cœna non solum, instituit hoc sacrificium, & sacramentum, consecrando panem & vinum, sed etiam obtulit seipsum Patri, per sacrificium incruentum in remissionem peccatorum: vt constat Lucæ. 22. Hoc est corpus meum, quod pro vobis datur.

tur. Et si in Matthæo & Paulo ponitur verbum de futuro, hoc est errore scriptorum factum, vel diligentia aliquis scioli qui volens corrigere Evangelium, illud corripit: non tamen fuit factum negligentia interpretis, cum ipse non fuit Græcæ linguæ ignarus, & in Græco idioma te, loco futuri temporis ponitur verbum præsens, vt asserunt omnes Doctores Græci, maximè Erasmus in annotationibus super testamentum nouum: quod apertissimè confirmatur ex eo quòd Christus fuit sacerdos secundum ordinem Melchisedech, id est, secundum ritum, vt dicitur in Psalm. 110. & affirmat D. Paul. ad Hebr. 7. Et esse sacerdotem secundum ordinem Melchisedech nihil aliud est, quàm sacrificasse instar Melchisedech, qui Genes. 14. panem & vinum obtulit. Et, si Christus in Cœna non verum obtulit sacrificium sui corporis, sub speciebus panis & vini, non posset verificari eius sacerdotium, siquidem in Cruce non seruauit hunc ordinem, & ritum. Ita diffinitur expressè in Concil. Trident. Sessio. 21. cap. 5. sub his verbis. Christum sacerdotem, &c. Ex his omnibus colligitur contra Lutheranos Missam esse verum sacrificium, aliter non esset sacrificium oblatum à Christo in cruce, verum sacrificium, siquidem sacrificium oblatum à sacerdote in Missa est vnum & idem cum sacrificio oblato à Christo in Cœna. Hæc doctrina fuit olim omnium Sanctorum: prout refert D. Thom. 3. par. quest. 83. artic. 1. ad primum. & Castro dissoluens argumentum Caluini, refert Aymon Doctorem antiquissimum, fuisse huius sententiæ. Vnde, vt Missa sit sacrificium, non est considerata tantum prout memoriale passionis Christi, sed prout est eadem oblatio cum ea, quam fecit Christus in Cœna, & in Cruce, iuxta diffinitionem Concil. Trident. prout annotat D. Thom. vbi supra. Vtrumque enim facit sacerdos, & vtrumque præcepit Christus Apostolis, quando eis dixit; Hoc facite in meam commemorationem: nam illud pronomen, Hoc, omnia quæ tunc Christus fecit, demonstrat, cum non sit maior ratio de vno quàm de alio.

sacrificium oblatum in cruce esset meritorium, impetratorium & satisfactorium: similiter sacrificium Missæ erit. Est enim meritorium iuxta deuotionem offerentis sacerdotis, & Ecclesiæ quæ offert simul hoc sacrificium, & commendantis Missam habentibus deuotionem actuale, seu virtuale, vel habituale tempore quo sacrificium offertur. Nullus enim potest alteri mereri, dempto Christo, qui habuit gratiam capitatis, ad merendum sibi & alijs. Et sic meritum huius sacrificij tantum applicatur offerentibus, non tamen illis pro quibus offertur. Similiter erit impetratorium iuxta deuotionem pro quo offertur, si sunt in gratia merebuntur.

61 Est maximum discrimen inter meritum, impetrationem, & satisfactionem, quia meritum correspondet propriæ deuotioni merentis, siquidem mereri est actus personalis, ex quo sequitur quòd sicut non potest aliquis alteri gratiam promittere

60 Ita diffinitur expressè in Concil. Trident. Sessio. 22. cap. 1. cuius verba sunt: Docet sancta Synodus, sacrificium verè esse propitiatorium, per ipsumque fieri, vt misericordiam consequamur, & gratiam inueniamus in tempore opportuno. Ecce quomodo est impetratorium. Et paulò inferius. Hoc sacrificium non solum pro fidelium viuorum peccatis, pœnis, satisfactionibus, sed etiam pro defunctis in Christo, nondum ad plenum purgatis, rite iuxta Apostolorum traditionem offertur. Est etiam meritorium, quia cum sit opus bonum reatum in Deum, tam offerens quàm

promeritū dare, ita nec mereri propter opus alienum. Impetratio verò correspondet fidei impetrantis, iuxta illud Matth. 9. Videns Iesus fidem illorum, dixit paralytico &c. Satisfactio verò respondet muneribus oblati, ut sunt elemosyna, ieiunium, oratio, & simul deuotioni offerentis. Omne enim opus satisfactorium, est meritorium licet nõ decontra: sicut nec impetratorium semper est meritorium, aut satisfactorium prout ex dictis colligitur.

62. Tanta erit impetratio, quanta fuerit fides seu deuotio illius qui mandauit Missam, Ecclesie & sacerdoti. Et cum quilibet possit impetrare per alienas orationes bona temporalia & spiritualia, præter gratiam & gloriam, bene sequitur quod commendans Missam, quando tempore celebrationis sit distractus, impetrabit aliqua, per oblationem factam à sacerdote nomine Ecclesie, scilicet, iustorum, aut proprio si fuerit in gratia.

63. Est enim sacrificium Missæ ex vi sacrificij satisfactorium illi pro quo specialiter offertur, hoc est, ex institutione diuina

tionem offerentium. Et sacerdos, etiā peccator, quatenus offert nomine Ecclesie, potest impetrare illis pro quibus offertur, bona aliqua spiritualia, siue temporalia, aut auxilium ad poenitendum, siue perseuerandum in gratia. Non tamen proficit Missa oblata à sacerdote peccatore, si illam offert nomine proprio, ad impetrandum illi pro quo offertur: cū sit extra gratiam. Non sic contingit, quando nomine Ecclesie offert: quia tunc sacrificium offert nomine iustorum⁶². Quatenus vero est satisfactoriū⁶³,

tantum prodest missa oblata à sacerdote peccatore, quantum à iusto, respectu taxationis effectus, scilicet, remissionis tantæ poenæ luendæ in purgatorio, cum hæc poenæ remittatur ex opere operato, id est, ex sola diuina institutione, & virtute sacrificij: sicut dictum est de gratia sacramentali. Datur nihilominus in isto sacrificio secundarius effectus (sicut in sacramentis) qui est aliqua remissio poenæ iuxta deuotionem offerentium. Et quantum ad istum secundarium effectum, non tantum prodest missa mali sacerdotis, quantum & boni, cum eius deuotio non sit accepta à Deo. Ait Paulus. Si tradidero corpus meum, ita ut ardeam: charitatem autem nõ habuero, nihil mihi prodest. Et cum quilibet iustus possit suum bonū opus quatenus satisfactorium, alteri applicare: prout

diuina remittitur illi pro quo offertur (dummodo sit in gratia) certa & determinata poena infligenda in purgatorio pro peccatis iam dimissis, quoad culpam & hoc habita ratione ad solam passionem Christi, & non ad deuotionem sacerdotis offerentis, aut Ecclesie, nec mandantis missam, siue illius, pro quo specialiter offertur, ut conceditur de sacramentis conferentibus ex institutione diuina, certum & determinatum gradum gratiæ sola habita ratione ad passionem Christi prout supra num. 55. dictum est.

infinuat

64 Vbi condonat nobis opera sanctorum quatenus satisfactoria, quarum satisfactio non indiguerunt, ut per ipsa possimus satisfacere Deo pro peccatis correspondentibus nostris peccatis (dimissis quoad culpam) luendis in purgatorio.

65 Debet sacerdos applicare sacrificium & habere intentionem sacrificandi, seu offerendi sacrificium in particulari pro illo qui ei mandauit missam, a quo recepit stipendium, & pro omnibus circumstantibus, & pro tota Ecclesia

quia virtus passionis Christi quae applicatur per ministrum sacerdotalem non prodest alicui, nisi sacerdos habeat intentionem conferendi illi tale sacramentum, & offerendi pro illo tale sacrificium: quia ut dicitur in Concilio Florent. & Trident. de ratione sacramenti, seu sacrificij est minister, seu sacerdos. Et cum sacerdos sit agens liberum non operatur nisi ex intentione libera. Ex quo sequitur quod si sacerdos conficeret hoc sacrificium absque actuali seu virtuali intentione applicandi illud, nulli proderet quo ad satisfactionem, & esset tantum acceptum Deo, id gratiarum actionem: si vero

insinuat Ecclesia quando concedit indulgentias 64 sacerdos offerens nomine Ecclesiae, poterit applicare hoc sacrificium quatenus satisfactorium illi, pro quo offert 65. Et cum satisfactio sit iuxta limitationem diuinam, certa & determinata (veluti si esset taxatio decem annorum indulgentiarum, quae soli Deo est nota, sicut gratia quae datur in sacramentis ex opere operantis) bene infertur non tantum prodesse hoc sacrificium oblatum pro pluribus, ac si pro vno tantum offeratur

tur: nam effectus ille taxatus per diuisionem minuitur 66: bene tamen respectu secundarij effectus, si illi, pro quibus offertur, sunt simul offerentes: dicitur enim in Canone, Pro quibus tibi offerimus, vel, qui tibi offerunt. Nam talis satisfactio, respondet deuotioni, & feruori charitatis, quae non minuitur ex eo quod pro pluribus offeratur: non enim deuotio vnius impedit deuotionem alterius. Sacerdos recipiens stipendium pro vna missa offerenda, debet

sive mediante hoc sacrificio. Vnde sicut sola intentione ministris absque propria deuotione recipientis, sive ministris datur certus gradus gratiae per sacramenta, ita pari ratione dicendum est, quod virtute sacrificij condonetur illi, pro quo offertur certus gradus satisfactionis sola intentione ministris applicantis hoc sacrificium, cum sit etiam dispensator passionis Christi, mediante isto sacrificio. Non enim dicitur dispensator respectu effectus, quem causat sacramentum seu sacrificium ex opere operantis, quia hunc effectum non dispensat sacerdos: sed deuotio recipientis.

66 Quia iste effectus, scilicet, satisfactio, verbi gratia, quatuor annorum poenae luendae in purgatorio, est finitus (vt pro-

vero recitet Canon, vbi dicitur, sit omnium circumstantiarum, &c. quoniam tempore oblationis sit distractus, & hac ratione non habeat actuale intentionem applicandi illud, habuit tamen virtualem, quae intentionis sufficit, ut supra dictum est, respectu administrationis sacramentorum. Sunt enim sacerdotes dispensatores mysteriorum Dei iuxta doctrinam Pauli) id est, passionis Christi quae nobis applicatur medijs sacramentis,

ut probatum est) si-
quidem passio Chri-
sti finita modo ap-
plicatur, et si diui-
datur in plures, mi-
nus quilibet eorum
recipiet, quam si di-
uidatur inter pau-
ciore. Ex quo se-
quitur quod obli-
gatus ad celebran-
dam pro duobus
quorum quilibet co-
tulit sufficiens sti-
pendium, non satis-
facit offerendo pro
utroque unam missam. Et sufficiens stipendium est ad ma-
ritum ab Ecclesia, scilicet, unum argenteum. Si enim quilibet
offerat dimidium, pro utroque poterit unam Missam cele-
brare, seu offerre (ut inquit Sent. dist. 13. quart. quest. 2.
art. 1.) quia mandans Missam tenetur pascere ministrum
iuxta estimationem Ecclesie, nisi ipse sacerdos cedat iuri
suo, & pro dimidio argenteo promittat offerre sacrificium:
quia tunc ratione promissionis, & contractus, tenetur sub-
rectu peccati mortalis integrum sacrificium offerre. Nec in-
tellegas accipere stipendium pro sacrificio, vel pro labore
annexo sacrificio, cum utroque sit fundatum, sed potius
recipit ut sacrificet: nam mandans missam iure naturali &
divino (iuxta doctrinam Pauli ad Rom. 15. & Christi, Luc. 10.) tenetur sustentare ministrum, & dare ei stipendium, ut
possit sustentari, siue aliquam obligationem reddere, porcio-
gendo ei pretium seu stipendium taxatum ab Ecclesia, vel
factum cum ipso sacerdote.

67. Huiusmodi enim effectus est etiam proprius huius
sacri-

applicare illi, a quo recepit
stipendium, precipuè, &
integrè in effectum satisfacto-
rium huius sacrificij: aliter
peccaret mortaliter. Et quan-
do mandatur Missa ad impe-
trandum aliquod bonum tem-
porale, aut spirituale, debet
orare pro tali intentione, &
applicare illi effectum impe-
tratorium. 67. qui datur, &

conceditur, quatenus offer-
tur nomine Ecclesie tale sa-
crificium, ut constat 68.

sacrificij (sicut su-
pra dictum est) cor-
respondens huic sa-
crificio habita ratio
ne ad merita Chri-

sti, & ad fidem offerentis, scilicet, ministri non quatenus no-
mine proprio offert, sed nomine Ecclesie, & Christi, cuius
est minister, quia sic, licet sit sacerdos in peccato mortali, sa-
crificium erit nihilominus utile quo ad impetrandum, sicut
dictum est de effectu satisfactorio, & hoc nulla habita ratio-
ne ad devotionem illius pro quo offertur. Unde quando
quis mandavit Missam pro intentione ad aliquam rem tem-
poralem seu spirituales impetrandum, & sacerdos acceptat
Missam cum tali conditione, debet ei applicare effectum im-
petratorium, & orare pro tali intentione, saltem nomine Ec-
clesie, aliter faceret contra iustitiam, & contra contractum.
Non tamen sic contingit quando Missa mandatur pro de-
functis, quia tantum exigitur effectus satisfactorius.

68. Veritas ergo & efficacia istius sacrificij (præter ratio-
nes adductas) colligitur ex Diuo Paulo, 1. Corinth. 10. ubi
ait, Fratres, fugite idololatriam, &c. usque & mensæ demo-
niorum, quibus verbis Paulus conabatur deterere conuer-
sos ex gentibus, ne comederent carnes immolatas idolis, &
veter secundæ exemplo, quia sicut Israelitæ dicebantur ex
religione Iudeorum, quia participabant ex hostijs Iudæo-
rum, & modo Christiani participantes ex corpore & sangui-
ne Christi, ita ipsi dicebantur idololatæ, participantes ex ho-
stijs immolatis idolis. Ex quo colligitur missam esse sacrifici-
um, aliter argumentum Pauli non concluderet. Nec ob-
stant verba Pauli ad Hebr. 10. dicentis, unam pro peccatis
offerens hostiam, &c. nam ibi hostia accipitur pro re obla-
ta, quæ est una tantum, scilicet, Christus R. N. & non plu-
res ut in lege veteri. Neque illud cap. 7. ubi dicit, unam
tantum esse sacerdotem in lege Evangelica, nam intelligi-
tur de principali, possunt tamen esse plures ministeriales, &

H minus

minus principales, iuxta definitionem cap. Firmiter, nec illud etiam capit. 10. scilicet, voluntarie nobis peccantibus post acceptam notitiam veritatis, iam non relinquatur hostia, pro peccatis, Christus vna oblatione consummavit sanctificatos, nā intelligitur de oblatione cruenta, quia semel pro peccatis mortuus est, non tamen de incruenta quæ offerretur quotidie, &c.

De los altísimos mysterios que se nos representan en la Misa.

Cap. VIII.

ERCA deste tratado es de advertir, que el sacrificio de la Misa fue instituydo de Christo R. N. para que por virtud del pudiessemos satisfacer al Padre eterno por nuestros peccados, y nos fuesse aqui concedida gracia, por la qual tuviessemos acción a la bienaventurança de la gloria, y para que nos siruiessse de memorial y representacion al viuo de la passion de Christo, y sacrificio cruento ofrecido por el mismo Redemptor nuestro Iesu Christo en el arbol de la Cruz, y que por virtud del sacrificio de la Misa, podamos satisfacer por nuestros peccados, y alcançar gracia y gloria

gloria, esta claro, pues no se diferencia del sacrificio ofrecido por Christo en la cruz, sino en la manera de sacrificar, que en la cena ofrecio así mismo sin derramar sangre, y en la cruz con derramamiento della. Porque el mismo sacerdote que ofrecio el sacrificio en la cruz, esse mismo es el sacerdote principal en el altar, y la misma hostia que se ofrecio en la cruz, essa misma se ofrece en la Misa, conuiene saber Christo N. R. Así lo declara el Concilio de Trento Sess. 22. cap. 2. diziendo. Vna eademque est hostia, idemque offerens: sola offerendiratione diuersa. Y que sea instituydo para memoria de la passion de Christo N. R. dixolo el mismo Señor luego que acabo de consagrar la noche de la Cena el pan en su verdadero cuerpo, en aquellas palabras, Hæc quotiescunque feceritis: in mei memoriam facietis. Lo qual todo confirma la Iglesia en vna Antiphona que canta el día de Corpus Christi diziendo: O sacrum conuiuium in quo Christus sumitur, recolitur

Conci Tri
dent. Sessi.
22. cap. 2.

tur memoria passionis eius, mens imple-
tur gratia : & futurae gloriae nobis pi-
gnus datur.

Pues en este tratado solo trataré los
mysterios de la Miffa, en quanto repre-
fenta la Paffion de Christo, conforme
a las ceremonias que vfa la Iglesia. Y pa-
ra esto deve se advertir, que la paffion
de Christo se eftiende desde el dia que
Christo encarno en las entrañas purísi-
mas de la Virgen nuestra Señora, hasta
la hora en que dio el spiritu al Padre en
la χ pues en todo este tiempo padescio
trabajos, y penalidades por nuestro a-
mor, en satisfacion de nuestros pecca-
dos. Y qualquiera de las lagrymas que
Christo derramo la noche de su nasci-
miento, fue de infinito valor: y por qual-
quiera de sus obras, y penalidades pudo
satisfazer por los peccados de todo el
mundo, segun que se dize en la Extraua-
gante Vnam sanctam. de maiorir. &c.
Esto nos dio a entender Sant Pablo ad
Hebr. 10. el qual hablando de Christo
dize estas palabras : Ingrediens mūdum
dicir:

Ad Hebr.
cap. 10.

dicir: hostiam & oblationem noluisti:
corpus autem adaptaſti mihi. Holocau-
ſtomata, & pro peccato tibi non placue-
runt, tunc dixi, ecce venio: in qua volun-
tate ſanctificati fuimus per oblationem
ſui corporis. Quiere dezir. En el primer
instante que Dios encarno, hablando
con ſu Padre dixo: Padre eterno, pues
los ſacrificios de la vieja ley no han ſido
baſtantes para aplacar vueſtra ira, yo
me offrezco a padecer por el hombre
trabajos y penalidades, hasta morir en
la Cruz. Tened por bien de los recibir a
vueſtra amiſtad. Accepto el Padre eter-
no eſta voluntad, y en virtud deſta of-
frenda ſu ymos recibidos a ſu amor. De
donde ſe infiere, aver Christo N. R. co-
mẽcado a hazer officio de Redemptor,
desde el primer instante de ſu Encarna-
cion, al qual dio fin, y remate, quando
en la Cruz dio el ſpiritu al Padre, pues
desde aquel punto, ni pudo mas pade-
cer ni merecer. Y aſſi en el ſacrificio del
altar que fue inſtituydo en memoria de
ſu paffion, ſe nos representa todo el di-

H 3 ſcurſo

curso de la vida y muerte de nuestro Redemptor, desde el dia de su Encarnacion, hasta la hora que fue puesto en el sepulchro. Y los fieles que asistien a este sacrificio representan el estado de la Iglesia, desde el punto que cayeron de la gracia de Dios, hasta la ulti-
ma y postrera edad, que es el dia del juyzio, en el qual recibiendo los buenos la bendiccion de su Padre eterno y summo fac-
tore, entraran en el descanso y gozo de su Señor. Auiedo pues prometido Dios al hombre, luego que pecco, de venir he-
cho hombre, para desterrar al peccado, por aquellas palabras que dixo a la ser-
piente, Inimicitias ponam inter te & mu-
lierem, ipsa conteret caput tuum. Dila-
to Dios esta venida por mas de cinco mil
años, solo porque el hombre conociesse
la necesidad que tenia de Dios, y que
sus fuerças naturales no bastauan para sa-
lir del pelago del peccado, y asi neces-
fitado el amasse a Dios pidiendo le fa-
uor, y lo supiesse estimar, quando le
fuesse concedido. Por lo qual viendo

Dios

Dios los clamores de los fieles Prophe-
tas, como de vn Isaias que dezia: O cie-
los, si nos arrojaßedes aca esse rocio que
es el hijo de Dios, para que preñada la
Virgen sin manzilla, nos diessse el fructo
bendito de su vientre. Y de Dauid que
dezia: O quien me hiziesse tan venturo-
so, que pudiesse yo coger vn jarro de
agua de la cisterna de Bethleem. Y de
toda la Iglesia que dezia: O si viessemos
a nuestro esposo hecho hombre, colga-
do de los pechos de mi madre. Viendo
pues Dios estos clamores, tuuo por biẽ
de hazerse hõbre, recibiendo carne en
las entrañas de la Virgen nuestra Seño-
ra. Representan nos pues estos clamores
de los sanctos Prophetas: el canto del
choro, assi el de las horas que se dizen
antes de la Missa, como del Introito. Y
en el interim el sacerdote, que represen-
ta la persona del hijo de Dios, entra en
la sacristia, y se viste de las vestiduras sa-
cerdotaes para salir a celebrar, assi co-
mo Dios se vistio en el vientre de la Vir-
gen nuestra Señora de nuestra humani-
dad,

H 4

Amicto.

Alua.

Manipulo.

dad, para poder padecer trabajos, ofreciendo sacrificio de si mismo al Padre por la salud de los hombres. Y porque Dios encubrio su diuinidad con la humanidad, el sacerdote cubre primero su cabeza (que representa la diuinidad de Dios) con el amicto figura de la naturaleza humana. Y porque entendamos que Dios se hizo hombre verdadero, ayuntando todo el ser diuino a la humanidad, en vnidad de persona, y no segun parte, se viste el sacerdote de pies a cabeza, de nueuas y diferentes vestiduras. Y para significarnos que la humanidad que Dios recibio para poder padecer era limpia de todo peccado original, y actual, la primera ropa que se echa encima el sacerdote, es vn Alba limpiissima y muy blanca. Despues se viste de las demas insignias, figura de los denuestos y affrentas que recibio de los Iudios, segun los quales parecia peccador manchado de culpas, aunque segun verdad carecia dellas. Pone se el manipulo, que es dar a entender fueron atadas sus diuinas

nas manos, con cruel y apretada soga. Y la stola para memoria de que fue puesta vna cadena o soga en su diuina garganta, como malhechor. Y la casulla significa la vestidura de purpura vieja que le fue vestida para affrenta y denuesto de su persona. Y juntamente nos representa la pesada Cruz que le fue cargada sobre sus hombros, en la qual fue despues enclauado. Vestido pues el hijo de Dios de nuestra humanidad, en el vientre de la Virgen nuestra Señora, llegada la hora de su nascimiento tuuo por bien de manifestarse a los ojos de su esposa la Iglesia, la qual con tan ardientes deseos le esperaba, y con tan continuos gemidos y oraciones le supplicaua, tuuiesse por bien de venir al mundo. Y assi nasciendo en el portal de Bethleem, processit tanquam sponsus procedens de thalamo suo. Lo qual representa el sacerdote, quando saliendo de la sacristia, donde estaua encerrado y encubierto, sube al altar mayor a vista de todo el pueblo. Y porque antes que Dios vi-

Stola.

Casulla.

Cruz.

Bethleem.

Salir de la sacristia a celebrar.

H 5 nieste,

Acolytos.

Subdiacono.

Diacono.

niessi, le precedieron muchos milagros en confirmacion de su magestad y misericordia, lleua el sacerdote delante de si los Acolytos con sus cirios encendidos. Y ni mas ni menos fue predicada su venida en el testamento viejo, pero debaxo de figuras y sacrificios, cuyos mysterios entendian pocos. Y assi va el subdiacono con el libro cerrado, figura del viejo testamento. Y lleua el libro cerrado, porque aun no auian acabado de entender los mysterios que estauan en la sagrada scriptura encerrados, los quales auian de ser declarados en la ley de gracia por los ministros del sancto Euangelio, que auian de venir juntamente con el hijo de Dios, en significacion de essa misma ley vieja. Y esto nos representa el Diacono, el qual se sigue despues del Subdiacono; y no lleua libro como el Subdiacono, porque la ley Evangelica que Dios nos auia de dar, no la auiamos de recebir en tablas de piedra escriptas como la ley de Moysen, sino en nuestros coracones. Y assi fue, que viniendo

niendo el Spiritu sancto consolador sobre los Apostoles, les abrio los ojos del entendimiento, para que pudiesen entender las scripturas, infundiendo les su altissima sabiduria, para que fuesen legitimos ministros del sancto Euangelio, y pudiesen declararnos los mysterios en cerrados en el viejo testamento. Acompañado pues el sacerdote de los Acolytos, Subdiacono, y Diacono (esto es) authorizando Dios su venida al mundo con milagros, predicacion de Prophetas, y Apostoles, sube al altar (esto es) nasce en el portal de Bethleem, donde padeciendo frio, pobreza, y desabrigo, y derramando muchas lagrymas, començo a offrecer sacrificio de gran suauidad al Padre eterno por los peccados de los hombres, estando recostado su delicado cuerpo en el ara del sancto pesebre. Y esto nos ensena el sacerdote quando encienfa el altar luego en diciendo la confesion, antes que comiençe el officio de la missa: y ensenando a orar al pueblo, dize la confesion, antes

Subida al altar.

Encénfse el altar aicha la confesion.

Confesio.

El altar.

Lados del altar.

antes que ofrezca sacrificio, porque auemos de procurar primero limpiar nuestras consciencias de toda culpa, que lle guemos a pedir a Dios algunas mercedes extraordinarias, porque de otra suerte no seran nuestros sacrificios y ofrendas acceptas a Dios. El altar donde se ha de celebrar la Missa, al qual tiene de ordinario buuelto el rostro el sacerdote, significa la Iglesia militante, cuyo ser, y vida spiritual consiste, en que Dios ponga sus ojos en ella, sustentando la con su gracia. Esta Iglesia estaua diuidida al uépo que Dios nascio en dos pueblos, que son el pueblo Israelitico significado por el lado derecho del altar, y el Gentilico entendido por el lado siniestro, para cuya vnion, y paz vino al mundo. Y así luego que el sacerdote llega al altar, se inclina, y besa el medio del. Pero porque la promessa de la venida del hijo de Dios fue en especial hecha al pueblo Israelitico, y a el se auia de manifestar primero, y del auia de començar la predicacion del sancto Euangelio, luego

go

go el sacerdote se va derecho al lado de recho del altar, donde comienza a dezir juntamente con los ministros el officio de la Missa, porque ambas a dos leyes vieja y nueva auian de manifestar esta venida, ayudando se la vna de la otra, y porque el negocio de nuestra saluacion consistia en reconocer al hijo de Dios por quien es, creyendo en el, y como no nos sea posible creer ningun articulo de Fe, si el mismo Dios no le predica a nuestra alma, y la confirma en esta verdad, ayudando a la flaqueza de nuestro entendimiento, luego que nascio tuuo por bien de se manifestar al mundo, y así embio sus Angeles para que hiziesen officio de predicadores, los quales aparecieron a los pastores diziendo les: Annuntio vobis gaudium magnum, quia natus est vobis hodie Saluator. Y combidando los a gozo extraordinario, por saber nuevas de tanta alegria, comieçan a cantar, Gloria in altissimis Deo: & in terra pax hominibus bonæ voluntatis. Lo qual nos representa el sacerdote, quando

Gloria.

do acabados los Kyries comienza a cantar Gloria in excelsis Deo, la qual prosiguen con gran regozijo y musica los que estan en el choro, y todo el pueblo se levanta, que antes estaua sentado, imitando en esto a los pastores, los quales oyendo el Cantico suauissimo de los Angeles, y las nuevas de tanto gozo, dexando su ganado en la montaña, caminaron con gran contento para Bethleem, y reconociendo al hijo de Dios, y adorando le por tal, se boluieron a sus ganados glorificando y loando al Señor con canticos de alegría, predicando a todos los que lo querian oyr, el nascimiento del hijo de Dios. Acabada la Gloria, luego el sacerdote buelto al pueblo dize, Dominus vobiscum:

Oracion.

y combidando nos a la oracion dize, Oremus. Y tomando el la mano en nombre de todos, dize su oracion. Porque (como dize Sant Pablo ad Hebræos cap. 5.) filius Dei in diebus carnis suæ preces, supplicationesq; ad Dominum offerens, exauditus est pro sua reueren-

Ad Heb. 5.

tia

tia. Quiere dezir. Todo el tiempo que el hijo de Dios anduuo en este mundo vestido de nuestra humanidad, hizo vna continua oracion a su Padre eterno, por la salud de los hombres, la qual començo luego como se vio vestido de nuestra carne, y dio fin a ella quando dixo en la Cruz cōsummatum est. Y porque conuiene que nosotros nos ayudemos, haziendo de nuestra parte lo que en nosotros es, orando juntamente con el al padre eterno, todas las vezes que ha de orar el sacerdote, nos despierta a la oracion con el Dominus vobiscum, y Oremus. Porque la vida de Christo no solo fue vna continua oracion, y sacrificio de nuestros peccados, pero vn despectador y regla de vn bien viuir, la qual deuemos los Christianos imitar, pues no solo vino al mūdo para ser nuestro Redemptor, sino juntamente nos fue dado por vnico maestro, segū aq̃llas palabras q̃ dixo el Padre eterno, quando su hijo benditissimo fue baptizado de S. Iuā, y el dia de su transfiguraciō. Hic est filius

filius meus dilectus, in quo mihi bene complacui: ipsum audite. Oylde, que es vuestro maestro, y seguid lo que el os enseñare por vida y doctrina. Y assi lo primero que nos enseña en nasciendo, es a padecer trabajos, y a orar a nuestro Padre celestial. Y porque entendamos que nuestros trabajos y oraciones son de poco fruto, sino son ayudadas con los merecimientos y oraciones del hijo de Dios, porque (como dize el Padre eterno) in quo mihi bene complacui, solo el es, el que entre todos los hombres merece ser amado de Dios, y el solo por la limpieza y pureza de su gran sanctidad, y por la magestad de su diuinidad merece ser oydo, y solos sus sacrificios son acceptos a Dios: y si a los nuestros arrostra, es teniendo respecto a los de su hijo, y al amor que le tiene.

Da fin el sacerdote a la oracion, con Per Dominum nostrum Iesum Christum filium tuum, porque (como dize S. Pablo. 1. ad Timoth. 2.) Dominus noster Iesus Christus mediator est Dei, & homi-

hominum, per quem, sicut omnia nobis, a Patris plenitudine bona decurrunt, ita nos per eundem, omnes Patri referimus gloriam. Quiere dezir. Assi como por los merecimientos de Iesu Christo N. R. nos haze el Padre eterno muchas mercedes temporales y spirituales: assi por virtud de estos mismos merecimientos, esse mismo Padre eterno accepta la baxeza de nuestras obras para su honra y gloria, y porque conuenia que este mysterio estuuiesse algun tiempo encubierto, hasta q̄ llegasse el tiempo, en el qual el hijo de Dios por predicacion y milagros se auia de manifestar a todo el mundo, se baxa el sacerdote del altar, assentandose en el estrado para esto aparejado (consequentemente. Assi como el hijo de Dios despues de su nascimiento estauo recogido en Nazareth obedeciendo y siruiendo a su bendita madre, y a Ioseph, como si fuera puro hombre, sin dar luz, ni claridad alguna de su diuinidad por algun milagro, o marauilla. Y en este interim el precursor y pregonero

Sentar se en el estrado.

Latin
Los mis
terios
delam
isa
Aporex
8
filios
parex
8 +
gloria.
8 parais
es filio
8
Aleluia
alelu
8
mam
puro
8
misa

1. ad Ti-
moth. 2.

1739
1756
789

Epistola.

nero de Christo Sant Iuan Baptista, que auia estado recogido en el desierto, salió a predicar al pueblo, combidandolo a penitencia, y diziendo les que estaua muy cerca el tiempo de la gracia, en el qual auian de ver al Salvador. Lo qual representa el Subdiacono, quando lee la Epistola en voz alta, la qual el sacerdote oye atentamente, assi como todo el pueblo. Porque Christo N. R. tambien descedió en compañía de otra mucha gente de Nazareth al Iordan donde estaua el Baptista: y como si fuera puro hombre oyo la predicacion de S. Iuan, y fue baptizado con los demas que alli llegaron juntamente con el. Y porque Sant Iuã era fin y remate de la vieja ley, y principio de la nueva, por tanto la Epistola que se canta en la Missa vnas vezes es del testamento viejo, y otras del nuevo. Y porque la predicacion de S. Iuan no fue confirmada con milagros, por quanto Sant Iuan ningun milagro hizo, la Epistola se canta de ordinario sin estar delante acolytos con cirios encendi-

cendidos. Y para que entendamos quantas mas reuerencia se deue a la doctrina de Christo (el qual abriendo su boca nos enseñó el camino) que a la de los Prophetas, y de S. Iuan, que seruian de sus pregoneros, y delegados, o mensajeros, estamonos sentados al tiempo que se lee la Epistola, y en pie quando se canta el Euangelio. Y porq̃ fuerō pocos los q̃ se conuirtieron por la predicacion de S. Iuan, en cōparacion de los que siguiērō la predicaciō de Christo: acabada de cantar la Epistola, solos dos o quatro se leuantā en el choro a cantar el Gradual, o Alleluia, el qual es canto algo aspero y graue, figura dela penitencia o cōfession de sus culpas, q̃ algunos hizieron mouidos por la predicaciō de S. Iuã, en cuya señal recebiā del el baptismo, el qual seruia de aparejar los coraçones de los hombres para recibir al Señor, quando tuuiesse por bien de se manifestar. Llegādose pues la hora, en la qual cōuenia q̃ el hijo de Dios saliesse a predicar en publico (lo qual fue luego q̃ fue preso S. Iuã) se recogio

El assenta
se a la Epi-
stola.

Gradual, o
Alleluia

Orar antes
que diga el
Euágelio.

gio el hijo de Dios en el desierto, por espacio de quarenta dias, ayunando dias y noches, para que assi como Moysen por otros quarenta alcanço de Dios la ley scripta en tablas de piedra: assi el por este ayuno mereciesse del Padre eterno, tuuiesse por bien escribir en los coracones de los hombres su ley Euangelica, la qual salia a predicar, para que fundados en la Fe, pudiesen gozar del fructo de su sacratissima Pasion. Por lo qual el sacerdote dicha la Epistola, se levanta de su asiento, y llegando al altar, antes que reze el Euangelio, ora inclinado en medio del altar, y assi mismo el ministro antes que cante el Euangelio, pide la bendicion del sacerdote, pues sin la ayuda de Dios no puede el predicador hazer fructo en su officio. Assi como los Apostoles, antes que saliesse a predicar, recibieron el Spiritu sancto, el qual estuuieron esperando desde el dia de la Ascension, perseverando en el sancto Cenaculo en vigiliass, oraciones, y ayunos. Y porque la predicacion Euangelica

gelica (puesto que tuuo principio en el pueblo Israelitico) segun aquello que les dixo Sant Pedro, quando los Apostoles se despidieron de Iudea: vobis oportebat prædicari verbum Dei: sed quia indignos vos fecistis, conuertimur ad gentes: el missal que antes estaua puesto en el lado derecho, figura del pueblo Israelitico, se muda, para cantar el Euangelio al lado siniestro del altar, figura del pueblo Gentilico. Y por quanto auia mandado Christo N. R. a sus discipulos que los embio a predicar, que en el lugar o casa que entrassen, les saludassen diziendo, Pax huic domui, combidando los con la paz spiritual, y que si mostrassen desseo de recibir esta paz, mediante la predicacion del sancto Euangelio, se detuuiessen alli y les predicassen, y que sino fuesse bien recibidos, passassen adelante: el Diacono en memoria y confirmacion desta salutacion, antes que cante el sancto Euangelio les saluda diziendo, Dominus vobiscum, &c. combidandolos a que esten atten-

Dia cono.

tos a lo q̄les quiere dezir, q̄ es el sancto Evangelio. Y porque no piensan q̄ esta predicacion esta fundada en cōpostura de palabras, ni en razones philosophicas y vanas, sino en el mystero de la cruz y passion de Christo, la qual deuen tomar sobre sus hombros, signa el Diacono el libro con la señal de la Cruz, quando dize, *Sequentia sancti Euangelij*, y signa se juntamente a si en la frente, boca y pecho, porque entiendan que los que pretendieren ser Christianos, no han de tener verguença de creer los mysterios de la Cruz y passion de Christo, ni de confesar los por la boca, sujetando su cuerpo a este mismo tormento quando fuere necesario, en confirmacion y confesion desta verdad, la qual al tiempo q̄ se predica en todo el vniverso, fue confirmada con muchos milagros y grandes marauillas, los quales representan los ciriales encendidos, que tienen los acolytos delante del Diacono, quando canta el Euangelio. Y juntamente fue confirmada esta verdad con mucha sangre

Ciriales en
cendidos al
Euangelio.

sangre de martyres, que padescieron crueles muertes por su confesion, los quales nos trae a la memoria el encenso con que es encensado el libro, y el Diacono, quando se comienza a cantar el Euangelio. Porque la muerte destos sanctos martyres, fueron a Dios sacrificio de gran suauidad, y olor. Y para que entendamos la deuocion con que recibio el pueblo Gentilico el sancto Euangelio, y quan prestos estauan para poner en execucion lo que alli se les mandaua ayudados del fauor divino: esta todo el pueblo en pie al tiempo que se canta, y luego que se acaba de cantar, besa el libro el sacerdote y los ministros, el qual solia tambien besar el pueblo, en señal que reciben el sancto Euangelio, creyendo los mysterios en el contenidos. Y en confirmacion desta Fe interior, lo confiesan por la boca, diziendo el Credo, el qual comienza el sacerdote que representa la cabeça de la Iglesia, y luego el pueblo le profi gue. Porq̄ nuestra Fe inmediatamente

El encensar
el libro el
Diacono.

El estar to
dos en pie
al Euange
lio.

Besar el
Missal di
cho el Euā
gelio.

Credo.

esta fundada en la confesion del summo sacerdote de la Iglesia, que tiene el asiento de Sant Pedro, segun aquello que dixo Christo N. R. Tu es Petrus, & super hanc petram ædificabo Ecclesiã meam. Quiero dezir, que si creemos los fieles que nuestro Redemptor encarno, y otro qualquier articulo, es, porque el Summo Pontifice, que no puede errar, nos lo enseña así, y da por articulo de Fe. Y la confesion del Summo Pontifice esta fundada sobre Christo, que es el primer cimiento de la Iglesia. Esto es, cree el Summo Pontifice los articulos de la Fe, porque así le fue reuelado de Dios verdad infalible, que no puede mentir. Y así en oyendo el sacerdote cantar el Evangelio reuelado por Dios, confiesa la Fe en boz alta, cantando el Credo, enseñando a todos los demas fieles lo que deuen creer, los quales le siguen diziendo el Credo juntamente con él. Ofrecele encienso al sacerdote, esto es, ofrecele el fruto de su predicacion, que es olor de gran suauidad a Dios,

El ofrecer
le encienso
al sacerdo-
te.

attri-

atribuyendo lo todo a su diuino fauor. Porque (como dize Sant Pablo) Neque, qui plantat, est aliquid, neque qui rigat, sed, qui incrementum dat, Deus. Auiedo pues ya Christo N. R. plantado su Iglesia nueva Euangelica, esto es, teniendo ya muchos fieles, que se auian declarado por sus discipulos, los quales con el fauor del Spiritu sancto, eran bastantes para conquistar todo el mundo predicando el sancto Euangelio por todo el vniuerso, començo el hijo de Dios a tratar de su partida para el Padre, y del sacrificio que auia de ofrecer de si mismo en el arbol de la Cruz por nosotros peccadores, tratando y communicando este negocio con sus discipulos, quando les dixo: Ecce ascendimus Hierosolymã & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, dando a entender en estas palabras el ardiente desseo que tenia de padecer por nosotros, y que conuenia, que se apercibiesen con vigilijs y oraciones para resistir a las tentaciones del enemigo, con que auian de ser comba-

I 5

tidos

tidos en aquel tiempo, lo qual les enseñaua el hijo de Dios por obra, pues en aquellos dias proximos a la passion, ya que no se manifestaua al pueblo, q̄ tratan de le prender, todo su exercicio era orar, y velar toda la noche en el monte solitario, tratando con el Padre eterno este negocio tan arduo y importante a nuestra saluacion. Y assi el sacerdote en la Missa acabado el Credo, combida al pueblo a orar diciendo: Dominus vobiscum, y Oremus. Y luego con los ministros apareja la hostia, y el caliz, y ofrece encienso sobre este sacrificio, y hecho esto, buelto con silencio al pueblo, dize las oraciones secretas, en lo qual nos representa lo dicho. Pero llegado el dia de Ramos, en el qual conuenia manifestarse al pueblo de Hierusalem, para que todos de vna conformidad, como a verdadero cordero, le metiessen dentro, para ser ofrecido de ay a cinco dias al Padre eterno en remision de sus peccados, assi como vsaua (segun la ley) llevar a sus casas el cordero figuratiuo

Secreta.

cinco

cinco dias antes para le sacrificar el Lunes en la tarde: Iesu Christo N. R. que auia dias que estaua recogido, y encubierto, determino de se manifestar el dia de Ramos, y despertar los coracones de todo el pueblo, para que le faliessen a recebir con ramos en las manos diziendo. Benedictus qui venit in nomine Domini: y assi el sacerdote, para representar este subito aparecimiento, estando todo el pueblo sentado, y muy suspenso, auiendo hasta alli guardado silencio, desde la offrenda, a desora con boz alta, y sonora, y bien entonada comiença el Prefacio diziendo, Prefacio. Per omnia secula seculorum: Sursum corda, &c. A cuya boz se leuanta luego el pueblo, y estando muy attentos al cantico del Prefacio, y hincando las rodillas al Gratias agamus, assi como los del pueblo de Hierusalem hizieron gran reuerencia al hijo de Dios, quando se manifesto el dia de Ramos, hasta tender sus capas por el camino por do passaua la bestia, donde

venia

venia sentado el hijo de Dios, luego que el sacerdote da fin a su cantico, leuanta su boz todo el choro diziendo, Sanctus, &c. Benedictus qui venit in nomine Domini, que es el cantico con que recibieron los moçuelos al hijo de Dios, quando entro en Hierusalem el dicho dia de Ramos. Y por quanto Christo N. R. pocas horas antes de su pasiõ en el huerto de Gethsemani se humillo a orar, ofreciendo se a la muerte por la obediencia que deuia al Padre eterno, y el amor que tenia al genero humano, el sacerdote, mientras el choro canta los Sanctus, se inclina a orar sobre el altar, que es la prompta obediencia que Christo N. R. tubo a su Padre eterno en esta obra: y besando el altar, nos trae a la memoria el amor que nos mostro el hijo de Dios, en aceptar esta muerte. Y porque tres vezes fueron las que oro en el huerto, y tantas se ofrecio a la muerte, y conocio como cosa presente, la grandeza de sus tormentos, tanto que de sentimiento, y congoxa, vino a sudar sangro por todo el

el cuerpo: el sacerdote haze tres cruces sobre toda la offrenda que tiene delante, esto es, sobre la hostia y el caliz.

Tres cruces sobre la hostia y el caliz.

Preso pues el hijo de Dios y entregado a Pilato, fue pronunciada sententia contra el, que fuesse crucificado, la qual acepto el hijo de Dios. Lo qual nos representa el sacerdote con las cinco señales de la cruz que haze sobre el sacrificio. Y haze cinco, porque cinco auian de ser las llagas principales que auia de recibir el hijo de Dios en la cruz. Llegando pues el hijo de Dios al lugar del sacrificio, que era el monte Caluario, (significado por la consagracion de la hostia) y enclauado en la cruz con crudelissimos clauos, fue luego leuantada la cruz en alto, y fixa en su lugar, para que pudiesse ser visto de todo el pueblo. Y assi el sacerdote representando esta eleuacion del hijo de Dios, leuanta la hostia, la qual es adorada de todo el pueblo dando golpes en sus pechos, assi como fue adorado en aquella hora el hijo de Dios de todos los fieles que se halla-

Porq̃ cinco cruces.

La leuacion de la hostia.

hallaron presentes, con grandes llantos y sentimientos de corazón.

Puesto pues el hijo de Dios en alto, y cargando su cuerpo sobre los clavos, y desgarrando se las aberturas de la carne por donde estaua enclauado, començaron a correr arroyos de sangre, lo qual fue nueva materia de dolor, y sentimiento a todos los fieles. Y así con dolor de su alma, y derramamiento de lagrymas adoraron aquella sangre benditissima derramada por nuestro amor. Cuyo derramamiento nos declara el sacerdote en la eleuacion del caliz. Y la adoracion de los fieles que alli se hallaron, imita el pueblo, quando adora el caliz, dando golpes en sus pechos, en muestra del sentimiento, y llanto, que los fieles hizieron en aquella hora que vieron brotar tanta sangre del cuerpo del hijo de Dios. Y por quanto luego sobrevinieron tinieblas en todo el mundo por espacio de tres horas tan escuras, y espesas, que no se pudo ver el cuerpo de Christo nuestro Redemptor pendiente en

Eleuacion
del caliz: y
hirimiento
de pechos.

te en la Cruz, hasta que lançadas lastinieblas por voluntad diuina, se torno a descubrir, y le pudierō ver por poco espacio de tiempo, porque luego como espirō fue descendido de la Cruz: por tanto el sacerdote en la Missa, no enseña el cuerpo de Christo hasta la hostia postrera, la qual leuanta juntamente con el caliz, y por vn breue interualo, de suerte que no la vee todo el pueblo, porque quando las tinieblas se quitaron, poco fue el tiempo que vierō al hijo de Dios pendiente en la cruz, corriendo del el preciosissimo liquor de su sangre, lo qual vio poca gente, por quanto muchos se auian buuelto a sus casas, luego que le vieron crucificado: y especialmente viendo las tinieblas, y temblor, y quebrantamiento de piedras. Y en este interim que duraron las tinieblas, que fue lo mas del tiempo que estuuō Christo nuestro Redemptor en la cruz, ofrecio esse mismo hijo de Dios a su Padre eterno, como summo sacerdote, el suauissimo sacrificio de su Pasion, ha
zien-

Otros cinco signos de cruz.

ziendo vna prolixa y continua oracion por los peccados del mundo. Por lo qual el sacerdote luego que leuanta el caliz, comienza a offerir el sacrificio de la Miffa con las oraciones que en el Canon se figuen, en las quales esta la fuerza de la Miffa. Y luego al principio de la oracion haze cinco signos de la cruz sobre el sacrificio, poniendo delante al Padre eterno la multitud de llagas, y dolores, que el hijo de Dios padescio, significadas por aquellos cinco signos, figura de las cinco llagas principales que Christo N. R. rescibio en su cuerpo, segun que el mismo hijo de Dios represento a su Padre eterno, para que se compadeciese del hombre. Y porque el fructo de esta passion se estiende a los Sanctos, que estan en la gloria, pues por sus merecimientos gozan de Dios, y a las animas que estan en el purgatorio, pues en su virtud satisfacen con las penas que alli padescen por las culpas cometidas, y tambien a los fieles que estan en la yglesia militante, pues por virtud desta passion

tion aplicada en los sacramentos recibe gracia, y remission de peccados, y sus obras son meritorias de gloria: por tanto el Sacerdote para significar este fructo, al medio de las oraciones, antes del segundo Memeto, haze tres cruces, vna sobre la hostia figura de los sanctos de la gloria, y otra sobre el caliz figura de los que reciben este fructo en el purgatorio, y otra sobre si mesmo en señal del fructo, que reciben los que biuen en este mundo. Y antes que haga estas tres cruces, besa el medio del altar en señal de las pazes, que Christo N. R. hizo entre Dios y los hombres, por virtud de su passion. Y porque hechas estas pazes, ya estauan las puertas del cielo abiertas, y podia el hijo de Dios hecho hombre prometer con absoluto poder la gloria a todos los que hiziesen digna penitencia de sus peccados pidiendo a esse mismo Señor (como medianero) fauor, y amparo, para poder hazer penitencia, tuuo por bien de dar su fauor a vno de los ladrones, que estauan colgados jun-

Significacio de tres cruces.

Significacion de besar el altar

K to a

El golpe q̄
el sacerdo-
te se da en
el pecho.

Tres cru-
zes sobre la
hostia y el
caliz.

to a el, para q̄ arrepintiendose de sus pec-
cados, le pidiese ayuda para poder es-
capar de las penas, diziendo: Memento
mei Dñe: dum veneris in regnum tuū.
A lo qual respondió el hijo de Dios: Ho-
die mecum eris in paradiso. A lo qual alu-
diendo el sacerdote en la Missa despues
del segundo Memento, se da vn golpe
rezo en el pecho, y dize: Nobis quoque
peccatoribus. Como si dixesse. Tened
Señor, por bien de vsar cō nosotros pec-
cadores penitētes de la liberalidad, que
vsastes con el buen ladron, al qual (por
conocer su culpa) le concedistes perdón
de sus peccados. Y assiento con los bue-
nos de vuestra gloria. Y para nos repre-
sentar la Iglesia las tres horas q̄ Christo
N.R. estuuu biuo en la cruz, miētras las
tinieblas duraron, haze el sacerdote tres
cruzes sobre la hostia, y el caliz, estando
todo cubierto con el corporal, o hijuela.
Y luego descubre el caliz y la hostia en
señal, que dentro de aquel tiēpo se rom-
pio el velo del templo de alto abaxo, el
qual cubria el Sācta sanctorum: que fue
dezir:

dezirnos, ya no auer figura, ni cuber-
tura en la ley vieja, pues con este sa-
crificio ya estaua cumplido en Chri-
sto nuestro Redemptor todo lo figu-
rado por los sacrificios de los anima-
les, y todas las demas ceremonias: lo
qual significa tambien la Patena que tie-
ne el subdiacono cubierta con vn velo,
la qual descubre entonces.

Y porque Christo nuestro Redem-
ptor estuuu en la Cruz despues de qui-
tadas las tinieblas, otras tres horas par-
te biuo y parte muerto: para nos fig-
nificar esto, toma el sacerdote la ho-
stia, y dentro de la copa del caliz haze o-
tras tres cruces. Y porque en este interin
fue abierto su diuino costado del qual sa-
lio sangre, y agua figura de los dos prin-
cipales sacramētos de la Iglesia que son
Baptismo y penitencia: para representar
la Iglesia este mysterio, haze el sacerdo-
te otras dos cruces, desde la parte ex-
terior del labio del caliz a su pecho, y
luego leuanta la hostia postrera, la qual
adoran los fieles con golpes, que nos

Patena.

Tres cru-
zes con la
hostia den-
tro de la co-
pa del ca-
liz.

Dos cru-
zes fuera
del caliz.

significan la adoracion, que hizierō los fieles, que presentes estauan, con llātos, y gemidos, quando (desterradas las tinieblas) tornaron a ver con sus ojos corporales al hijo de Dios pendiente en la cruz. Y luego ala sazō, antes que passasse mucho tiempo, quando pensaua la gente que el hijo de Dios auia spirado, lanço de su diuino pecho vna voz sobre natural, que puso en admiracion a todos diziendo: Pater in manus tuas cōmendo spiritum meum, cō la qual voz spiro. Por lo qual el Sacerdote, puesta la hostia en el altar, y adorandola, leuanta luego la voz diziendo: Per omnia secula seculorum leuanda la hostia postrema.

Per omnia secula seculorum leuanda la hostia postrema.

luego la voz diziendo: Per omnia secula seculorum: y responde el choro con boz lamentable, Amen: figura de las bozes, y alaridos, que leuataron los fieles que estauan presentes, quando vierō al hijo de Dios dar el spiritu con esta clamorosa, y lamentable boz. La qual boz mouio el coracon de muchos infieles, para que conociendo sus peccados, y la magestad de Iesus crucificado, hiriendo sus pechos le pidiesen perdon de las

offen-

offensas cometidas, y glorificassen al Señor juntamēte con los demas fieles. Lo qual nos da a entender la oracion del Paternoster que canta el Sacerdote, siendo ayudado de todo el pueblo, el qual debaxo de silencio le deue juntamente dezir con el. Y porque muerto el hijo de Dios, quedo diuidida su humanidad en tres partes, aunque cada vna de las junta con toda la diuinidad, el alma descendio al limbo, la sangre q̄do derramada sobre la tierra, y el cuerpo sin sangre pendiente en la Cruz, haze el Sacerdote dela hostia tres partes. Y por-

Paternoster

Tres partes haze de la hostia.

De la partícula que se echa en la sangre.

Pax dñi,

Agnus Dei.

Beso de
paz,

los fieles pidiendole perdon de sus peccados, por virtud de su passion. Y assi el sacerdote nos despierta a esta oracion, diciendo: Per omnia secula seculorum: pax Domini sit semper vobiscum, combidandonos con la paz spiritual de nuestra alma, si nos quisiéremos aprovechar del fruto de su passió. Y assi el cho ro en nombre de todos los fieles, cánta di ziêdo tres vezes Agn° Dei qui tollis pec cata mundi, miserere nobis: Y vltima mente, dona nobis pacem. Y para mues tra de que ganamos esta paz por virtud de su passion, quedando todo el genero humano en amistad con Dios, quanto a poder alcanzar perdon de sus peccados ayudandose de la penitencia, el sacerdo te abraça y da beso de paz al Diacono, y ellos se comunican la misma paz como ministros, q son de Christo, que administran la gracia por virtud de los Sacramentos: y assi todo el pueblo rescibe paz de mano del subdiacono, o acoly to, el qual les da a besar vna Cruz, o otra cosa sancta. Hecho esto, fue cerrado el

Cómunto.

Boluer el
Missal al la
do dere
cho.

Dominus
vobiscum.

La bendi
cion.

cuerpo de nuestro Señor en el sepulchro, de fuerte que no pudiesse ser visto. Y assi el sacerdote representando esta sepultura de Christo, consume el cuerpo, y la sangre de Iesu Christo nuestro Redemptor rescibiendolo en su pecho como en vn sepulchro. Despues desto passa se el libro al lado derecho donde primero estaua, figura del pueblo Israelitico, para que entendamos que cerca del dia del juyzio, se hã de cõ uertir los Iudios y ser participantes del fruto de su passion, recibiendo la paz del alma, con la qual les combida el sacerdote en nombre de Dios, con Dominus vobiscum que dize antes de la oracion postrera. Y despues en el medio del altar puesto el sacerdote dize: Dominus vobiscum: en figura que el dia del juyzio seran llamados todos los cõuertidos de ambos pueblos Iudayco, y Gentilico, donde recibiran el premio de sus trabajos, que es perpetua holgança signficada por la bendicion q da a todo el pueblo acabada la missa,

K 4 don-

dóde haze el sacerdote tres cruces nombrando a las tres personas de la sanctissima Trinidad, para que entendamos, que nuestra bienauenturança consiste en contemplar y amara Dios Trino y vno. El qual conosciendo claro, y amor perfecto haze al hōbre esencialmente bienauenturado, en la morada de la gloria. Ad quam nos perducatur Iesus filius Mariæ, virtute suæ sanctissime passionis, qui cum patre & Spiritu sancto viuit & regnat in secula seculorum

Amen.

(?)

T R A -

T R A C T A T V S V I.

De sacramento Pœnitentiæ.

De institutione huius sacramenti : & quando obligat. Cap. I.

QUARTVM sacramentum novæ legis est Pœnitentia, cuius quasi materia, sunt actus pœnitentis, scilicet, confessio integra peccatorum cum dolore. Forma, ego te absolvo à peccatis tuis, &c. Ita diffinitur in Concil. Florent. Et dicuntur actus pœnitentis, quasi materia, quia non manent tempore formæ, sicut omnis alia materia : & ratione doloris, qui est actus internus animi, & non res sensibilis, sicut omnis alia materia

cæterorum sacramentorum. Huiusmodi enim actus sunt materia propinqua: nā peccata dicuntur remota, siquidem ex eorum cōsideratione causatur proxima, scilicet, confessio cum dolore. Hoc sa-

¹ Nam iuxta sententiam philosophi materia est ex quo fit aliquid cum sit, &c. Confessio enim non manet tempore formæ, scilicet, absolutionis.

² Hoc nomen cōplexum sacramentum

K 5

tum

rum pœnitentiæ, potius supponit pro absolutione quam pro confessione siue utroque simul, quia absolutio tantum, est signum demonstratiuum gratiæ seu remissionis peccatorum, qui est effectus huius sacramenti, connotando confessionem & contritionem. Nô enim conceditur venia nisi humiliter confitetur peccata sua. Hoc videtur insinuare Concil. Trident. Sessio. 14. sub istis verbis. Docet præterea sancta Synodus, sacramenti pœnitentiæ formam (in qua præcipua vis huius sacramenti sita est) in illis verbis ministri positam esse, Ego te absoluo.

Non enim supponit pro utroque: quia nomen connotatiuum quale est pœnitentia, non supponit pro utroque significato sed pro vno tantum, aliud connotando. Ex quo colligitur pœnitentiæ diffinitio quatenus sacramentum, est remissio peccatorum seu absolutio peccatorum præuia confessione eorum cum dolore. Nec tamen hæc verba, Ego te absoluo,

sacramentum fuit institutum in die Resurrectionis, quando Christus R. N. apparuit discipulis suis, ianuis clausis, & dixit eis Ioan. 20. Accipite Spiritum sanctum, quorum remiseritis peccata remittentur eis: & quorum retinueritis, retenta sunt. Ita diffinitur in Concil. Trident. Sessio. 14. cap. 5. & can. 3. Nam in istis verbis dedit eis potestatem remittendi peccata, hoc est, instituit eos iudices. Et cum iudex non possit proferre sententiam, incognita causa: bene sequitur, cæteros teneri confiteri peccata, siquidem peccata non possunt innotescere, nisi per confessionem. Et cum

ipsi peccatores teneantur quærere suam salutem quam nō possunt inuenire: nisi mediante absolutione peccatorum: non enim remittitur peccatum actuale mortale commissum post baptismum, nisi mediante isto sacramento in re vel in voto 3.) & nullus possit saluari absque remissione peccatorum, hinc sequitur teneri confiteri peccata omnes fideles baptizatos reos alicuius peccati mortalis 4. Et hoc præceptum obligat in tribus temporibus. Primò

absoluo, sunt præcisa forma huius sacramenti (vt inquit D. Thom. 3. par. 9. 84. artic. 4.) quia Matth. 16. & 18. & Ioan. 20. in quibus locis fit mentio huius sacramenti, non præcipitur vt sacerdotes ministrent illud per aliqua determinata verba, nec per manum impositionem, possunt enim vt quibusvis verbis significantibus effectum huius sacramenti, scilicet, remissionem peccatorum.

3 Et si per contritionem remittantur

peccata, quia sic dolens de peccatis habet propositum actuale seu virtuale confitendi tempore debito, tamen si pœnitens habeat copiam confessoris, & confessio tunc obligat, non iustificabitur per solam contritionem, pœnitente renuente tunc confessionem actualem, nam tunc est necessaria confessio in ratione præcepti, & per consequens non sufficit in voto, ex quo sequitur non solum esse necessariam ratione finis, sed etiam ratione præcepti impositi Ioan. 20. vt est illatum.

4 Non obligat hoc præceptum confessionis infideles, quia super ipsos nulla est data potestas Apostolis, bene tamen omnes homines fideles baptizatos ratione vtentes.

5 Quia

Quia hoc præceptum obligat & non post mortem, ergo ante mortem, & per consequens in articulo mortis, quia aliter constituit se in certissimo periculo transgrediendi hoc præceptum. Quia hoc præceptum sit diuinum, est tamen indeterminatum à Christo; determinandum verò ab Ecclesia (vt dictum fuit de præcepto Eucharistiæ.) Et, quando non speratur suo tempore commoditas inueniendi confessorem, tenetur homo ex iure diuino præuenire confessorem. Quia cum confessio sit necessaria ad salutem: est præuenienda, quando suo tempore non potest fieri commodè. Excipitur ab hac annua confessione Summus Pontifex, cū obliget ex determinatione Ecclesiæ, & non possit obligare seipsum legibus Canonicis: sicut nec Princeps tenetur seruare leges à se latus, quando transgressio legis non redundat in detrimentum alterius: nullus enim superior habet iurisdictionem supra seipsum. Tenebitur tamen Summus Pontifex confiteri: propter vitandum

tandum scandalum. Si tamen est celebraturus aut in articulo mortis, tenetur sicut omnes alij fideles ratione præcepti diuini. Excusatur à præcepto confessionis in omni euentu, qui non habet sacerdotem sui idiomatis, nec potest illum inuenire. Quia, licet confessio per interpretem sit sacramentalis 6 (quod videtur insinuare Concilium, quando dicit, quòd non est de essentia sacramentalis confessionis, vt sit aliquo modo secreta:) non tamen tenetur ipse ad sic confitendum, vt patet ex eodem Concilio, vbi diffinitur, quòd Christus instituit secretam confessionem, quanuis non prohibuit, vt aliquis possit publicè confiteri: aliter enim iugū Christi non esset suaue, siquidem obligaret hominem ad detegenda peccata, ita enim vt possent postea in publico probari 7. Et eadem ratione nullus tenetur confiteri per epistolam, aut internūtiū: maximè quia huiusmodi confessio non est sacramentalis. Quia vt inquit August. in cap. quē pertinet. de pœnit. dist. 1.)

6 Vt affirmat R. I. car. dist. 17. quarti. artic. 2. quæst. 4. ad quintū. & D. Tho. eadem dist. prout insinuat Conc. Tridentin. Sessio. 14. cap. 5.

7 Siquidem sacerdos & interpres possent eum accusare & testificari contra ipsum in publico iudicio.

8 Hæc sententia est Caietan. & Scoti dist. 12. quæst. 1. ad argum. in quarto.

9 Ut asserit Caiet. in summa, verbo Confessio.

10 Quauis contrariū sustineat D. Tho. in 4. dist. 17. & Ricar. eadē dist. art. 2. quæst. 4. ad quartum.

11 Ut inquit Scotus dist. 17. quart. quæst. 1. artic. 4. ad quartum. quem sequitur Adrian. q. 4. de confessione ad argumenta, & Gab. ead. dist. quæst. 1. contra Alex. Alens. 4. par. quæst. 77. & D. Bonavent. dist. 17. par. 1. artic. 2. quæst. 1. & Ricar. ead. dist. art. 2. ad primum.

qui solū habet venialia, cū venialia non necessario debeant remitti per hoc sacramentum 11: possunt enim remitti per sacramentalia in hac vita vel in purgatorio (etiā quantum ad cul-

pam

corporalis præsentia est necessaria tēpore absolutionis tenetur enim sacerdos experi-ri tempore absolutionis signa cōtritionis in pœnitēte, & ipsum habere tunc vsum rationis: quod nō potest dari, quādo confessio est per epistolā, aut internūtiū 8. Bene tamen cōceditur, posse aliquē peccata sua in præsentia sacerdotis per scriptū, porrigendo omnia peccata scripta, dicendo: Cōfiteor omnia ibi cōtenta: siquidem cōfessio vocalis nō est de essentia sacramēti 9. Potest aliquis cōfiteri peccata sua per signa, sicut facit mutus, seu infirmus qui loqui nō potest 10. Similiter non tenetur ad præceptū confessionis,

pam) per tolerationem pœnitæ. Peccatum semel confessum post acceptam absolutionem non est amplius confitendum ratione alicuius præcepti, quia Deus non punit bis in idipsum 12.

12 Hoc intellige de pœnitētia actua- li prout est actus positiuus: quia loquendo de pœnitentia prout est actus negatiuus tenetur homo pœnitere de peccato commissio, vsque ad finem vitæ, scilicet, ad non

complacendum de peccato iam dimisso, quia per talem cōplacētiā nouum committitur peccatum, & similiter tenetur semper pœnitere quantum ad habitum, hoc est, habere actuale seu virtuale propositum non amplius peccandi. Ita intelligitur August. quando dicit, Dolor in pœnitentia continē custodiatur. Et Ecclesiast. 5. De propitiato peccato: noli esse sine metu.

De iteratione & effectu huius sacramenti. Cap. I.

HOC sacramentum est iterabile, iuxta respōsum quod dedit Christus R. N. Petro dicenti Matth. 18. Quoties peccabit in me frater meus: & dimittam ei? vsque septies? cui Christus: Non dico tibi, septies, sed, septuagies septies. Est enim institutum hoc sacramentum in remedium contra peccata commissā post baptis-

13 Potest aliquis voluntarie iterare confessionem validam, & hoc non esset absque fructu vt affirmat Ricard. d. 18. ar. 2. q. 2. & Scot. d. 19. in solutione ad 1. quauis alij vt refert Gabr. dist. 18. quest. 1. dubio vltimo, dicant oppositum. Datur enim materia sufficiens, scilicet confessio peccatorum cum dolore: quæ non debet esse semper necessaria sed voluntaria, & datur similiter forma, & per consequens sacramentum tenet ad gratiæ consequutionem, & ad remissionem peccati: quatenus est opus satisfactorium, & applicatur nobis passio Christi.

14. Prout colligitur Matth. 12. vbi postquam Christus R. N. efficacissimis argumentis probauit contra malitiam Iudeorum non eiecisse demonium in virtute Beelzebub sed potius in virtute diuina, statim dixit. Quicumque dixerit verbum contra filium hominis remittetur ei: qui autem dixerit contra Spiritum sanctum, non remittetur ei neque in hoc

baptismum (qua ratione dicitur secunda tabula post naufragium.) Et cum multiplicentur, & reiterentur quotidie peccata: debet reiterari sacramentum 13. Ex quo sequitur, non dari aliquod peccatum irremissibile virtute huius sacramenti, licet dentur aliqua peccata quæ nunquam remittentur, vt sunt peccata in Spiritum sanctum, videlicet, ex malitia tribuere opera facta virtute Dei operationi demonis 14: non defectu sacramenti poenitentiae, sed quia huiusmodi peccatores, vsque adeo erant obstinati, vt non curent bonis operibus morali-
bus impetrare à Deo auxi-

lium speciale ad idigne poenitendum 15. Non tamen potest de lege ordinaria 16 remitti peccatum mortale commissum post baptismum absque isto sacramento in re, vel in voto, videlicet, absque actuali confessione, vel per contritionem cum proposito actuali, seu virtuali confitendi tempore debito. Et loco contritionis sufficit aliquando actus

in hoc seculo neque in futuro: quibus verbis insinuat grauitatem peccati Iudeorum 15. Absolutè negandum est dari aliquod peccatum irremissibile per poenitentiam, bene tamen concedendum est dari aliquod peccatum quod nunquam remittetur. Huiusmodi est peccatum vltimum alicuius praefecti iuxta sententiam Ioan. 1.

cap. 5. & peccatum in Spiritum sanctum, quia nunquam poenitentia perfecta de tali peccato: quauis possint poenitere. Deus enim paratus est ad praestandum eis auxilium necessarium ad poenitendum: si ipsi facerent quod à ipsis est. 16. Dicente Christo Lucae. 13. Nisi poenitentiam egeritis: omnes simul peribitis. De potentia tamen Dei absoluta possibile est remitti peccatum per solam inchoationem nouae vitae: vt inquit Ricard. distinct. 15. quarti. questione. 7. artic. 1. quem sequitur Adrianus quodlib. 7. questione. 9. & Cisterciensis. 3. par. questione. 83. contra D. Thom. 3. par. quest. 86. artic. 2. Quia si iustificatur peccator per conuerſionem in Deum, & per auersionem ab amore creaturarum (scilicet nollem peccasse) vt dicitur in Concil. Trident. Sessio. 6. cap. 14. cum sint duo actus distincti, potest absque implicatione contradictionis obligare hominem ad primum actum & non ad secundum.

17. De actu dilectionis constat Luc. 7. in illa nobili peccatrice cui dixit Christus dimissa sint ei peccata multa: quoniam dilexit multum. Et Prouerb. 8. Ego diligentes me diligo. Insuper Matth. 19. inquit Christus: Si vis ad vitam ingredi serua mandata. Et Paul. ad Roman. 13. dicit: Pleni tudo legis est dilectio. Ex quo sequitur diligentem Deum super omnia, adimplere omnia precepta diuina: quod sufficit ad vitam eternam consequendam.

18. De actu martyrij etiam constat Matth. 10. & Luc. 12. Omnis qui confitebitur me coram hominibus: confitebor & ego eum coram Patre meo. Ita diffinitur in cap. cum martha de celeb. miss. vbi inquit Innocentius: iniuriam facit martyri qui orat pro martyre.

19. Quando peccator actu recordatur peccatorum, aut ex precepto tenetur poenitere, non sufficit virtualis poenitentia, scilicet dilectio Dei super omnia, siue martyriu, quia in primo casu impossibile est, ipsum diligere Deum super omnia, absque actuali dolore peccatorum, quorum recordatur. Et in secundo casu, cum poenitentia actualis obliget, tenetur cogitare peccata vt illorum poeniteat: cum non excusetur ab actuali poenitentia per obliuionem culpabilem. Verum tamen est, quod si martyr propter grauissimum dolorem in martyrio, non potest cogitare peccata, aut illorum poeni-

dilectionis Dei super omnia 17, aut martyriu 18: maxime si intensio amoris siue doloris in martyrio impedit, quominus recordetur peccatorum: vt illorum actu poeniteat. Est enim dilectio, siue martyrium, virtualis poenitentia 19. Ex lege similiter ordinaria, non potest vnu peccatum remitti a Deo sine alio: (nam impium est, a Deo

expectare dimidiam veniam) & ita poenitens non potest perfectam habere poenitentiam de vno peccato, quin doceat de omnibus simul. Quia dolor perfectus de vno peccato est impossibilis cum complacentia alterius. Et propter eandem rationem, ex lege ordinaria non potest Deus remittere peccatum absque gratiae infusione: siquidem per gratiam acceptatur homo ad vitam eternam, quae erat priuatus propter peccatum, & constituitur Dei amicus: cum antea esset Deo inimicus, & exosus. Et non solum per poenitentiam resurgit peccator ad gratiam amissam,

nisi impediatur afflictione martyrij. Idem sentit Scot. dist. 14. quest. 1. art. ultimo. Sola oratio vocalis (scilicet, dicendo, miserere mei Deus) non sufficit ad remissionem peccatorum, etiam tempore mortis, si paulo ante mortem habuit locum detestandi peccata & noluit, quia poenitentia est sub precepto. Qui vero praenimia angustia mortis, nequit recordari

poenitere, vel, quando recordetur non poenitet de illo, non praenegligentia sed praen amore martyrij, existimans martyriu sufficere absque poenitentia, quod saluabitur. Ita tenet Magister Vega super Conci. Trident. cap. 36. iuxta sententiam August. lib. de Ecclesiasticis dogmatibus. cap. 7. dicentis. In martyrio omnia sacramenta complentur & peccata non tantum dimittuntur, sed etiam extinguuntur. Contraria opinio est communis quam sequitur Magister Soro in 4. dist. 15. quest. 1. artic. 1. vbi dicit, quod si martyr habet tempus poenitendi ad hoc tenetur,

solutionis. Hoc insi-
gnauit Christus R.
N. Matth. 2. Mit-
tite cum in tene-
bras exteriores do-
nec soluat usque ad
nouissimum qua-
drantem, scilicet, us-
que ad veniale. In
purgatorio enim si
remititur, quo ad
culpam est, vel quia
exidentes in purga-
torio habent displi-
centiam illorum, quæ
displacentia quan-
uis non valet quin
ad meritum, sufficit
quo ad satisfactio-
nem pro culpa: vt
inquit Duran. dist.
21. quæst. 1. quia est
actus amicitie, vel
secundum Scot. di-
stin. 1. §. quæst. 2. ar-
tic. 2. dub. 1. quia
patienter sustinent
pœnā, vel per actū
charitatis quem ha-
bent inter dum dum
cruciantur.

aqua benedicta constat ex cap. aqua. de consec.
dist. 3. De benedictione Episcopali habetur ex

consue-

materia sufficiens huius sacra-
menti, non tamen sunt mate-
ria necessaria: quia non sunt
necessario consuenda (vt di-
ctum est) possunt enim re-
mitti per Ecclesiæ sacra-
mentalia, scilicet, per aquam bene-
dictam, benedictionem Epi-
scopalem, orationem Domi-
nicam, confessionem genera-
lem, & per eleemosynam.
Omnia ista sacramentalia cō-
tinentur hoc versu. *Orans, tin-
ctus, edens, confessus, dans, be-
nedicens.* In oratione Domi-
nica virtute illorum verbo-
rum, dimitte nobis debita no-
stra: quia est pœnitentia vir-
tualis. Similiter dicendum est
de confessione generali, & de
eleemosyna, vt dicitur in cap.
medicina. de pœnit. distin. 1.
quia est actus dilectionis. De

consue-

cōsuetudine Ecclesiæ. Debēt
tamē habere recipiētes sacra-
mentalia tempore receptionis
intentionē actualem recipien-
di illud sacramentale in reme-
diū contra peccata venialia,
quia propria, & actuali voli-
tione fuerunt cōmissa. Cū so-
la hac intentione per propria
sacramentalia (qualia sunt a-
qua benedicta, & benedictio
Epi) cōsequitur remissio pec-
catorum venialium etiā quo
ad culpam, sola habita ratio-
ne ad passionem Christi, &
ex institutione Ecclesiæ, cu-
ius potestas ad hæc instituen-
da extenditur: non tamen per
sacramentalia cōsequitur gra-
tia, cū propter peccata nō fue-
rit amissa: & ecclesia non pos-
set tale signū instituere.

sequetur remissionem peccatorum venialium inobedien-
tia, non tamen mentiendi, quia cum huiusmodi peccato, est
compositibilis talis actus.

22. Quando pec-
cata venialia nō re-
mittuntur per sacra-
mentalia, ad eorum
remissionem neces-
saria est pœnitentia
actualis seu virtua-
lis: & per pœniten-
tiam virtualement in-
telligit actum meri-
torum seu dilectio-
nis Dei incompa-
tibilem cum peccato
veniali. Si enim a-
ctus opponitur om-
ni peccato veniali,
omnia remittuntur,
veluti si aliquis ha-
beret hunc actum,
vellem in omnibus
placuisse Deo. Si ve-
ro actus non oppo-
nitur omni pecca-
to, sed alicui tantū,
illud solum remitti-
tur, cui opponitur,
veluti si aliquis ha-
beat propositū obe-
diendi prelati, in
omnibus propter
Deū (quod est actus
dilectionis Dei) cō-

L 4

De

De contritione siue dolore requisi-
to ad hoc sacramentum con-
ficiendum. Cap.

I I I.

DE essentia huius sacramenti est dolor:
liquidem confessio est nullius momen-
ti, & materia insufficiens, nisi sit cum debito
dolore. Qui dolor communiter diffinitur,
quod est commissa peccata plangere: & plan-
genda iterum non committere. Et talis do-
lor dicitur poenitentia, quatenus est virtus:
non tamen quatenus est sacramentum. Et non
intelligas per dolorem, seu planctum, tristi-
tiam illam, quæ oritur ex consideratione pec-
catorum (quia hæc, cum sit passio, & sub-
iectetur in potentia sensitiva, non est in no-
stra potestate) sed per dolorem intellige no-
litionem peccatorum, scilicet, habere hunc
actum, nollem peccasse. Ex quo sequitur,
quod si posita nolitione peccatorum cum om-
nibus debitis circumstantiis, non oriatur do-
lor, hoc est, anxietas cordis, propter duri-
tiam complexionis, seu propter lætitiā aliū

de pro-

de prouenientem (vt in Beatis) erit nihilo-
minus perfectus dolor ipsa nolitio, seu di-
splicentia peccatorum. Et huiusmodi do-
lor diuiditur in dolorem perfectum & im-
perfectum. Dolor perfectus idem est, quod
contritio, & imperfectus idem est quod at-
ritio: quæ nomina sunt metaphorica, quia
comenere idem est quod aliquod corpus in
puluerem redigere. Atterere vero est idem
corpus in partes grossiores frangere. Et, cum
homo obstinatus in peccato, dicatur habe-
re cor lapideum: hinc est, quod quando per-
fectè poenitet homo, dicitur contritus in-
sicut lapidis perfectè fracti. Quando verò im-
perfectè peccator poenitet, dicitur attritus.
Et tunc dicitur perfectè poenitere, quando
poenitentia est tantæ efficacæ, vt assequa-
tur veniam peccatorum: sin minus erit im-
perfecta.

Contritio ergo sic diffinitur: est actualis no-
litio peccatorum præteritorum, non absoluta
sed conditionalis, scilicet, nollem peccasse, si
esset possibile) quia Deus est offensus, cū spe ve-
niæ, & proposito actuali cauēdi peccata omnia
in futurū, & vitandi omnes occasiones, & serua-

L 5

di om-

23. Sub istis verbis peccatores incipiunt diligere Deum omnis iustitiae fontem, ac propterea mouentur aduersus peccata, per odium aliquod, & detestationem. Vnde Zachar. cap. 1. Conuer-
timini ad me: & ego conuertar. & 1. Io. 3. Qui non diligit manet in morte. & Luc. 7. Dimissa sunt ei peccata multa quoniam dilexit multum. Et quauis contritio non solum oritur ex dilectione (vt diffinitur in Concilio Trid.) sed etiam ex timore gehennae ait enim Concilium: Peccator aduersus deum, & concussus timore, erectus spe gloriae, incipit diligere Deum: & propterea mouetur in detestationem peccati. Et Matth. 7. ait Christus, Eum timete qui potest corpus & animam perdere. Et in Psalm. Beatus vir qui timet Dominum. Non tamen sic erit sufficiens seclusa dilectione Dei absque sacramento. Non enim sufficit ad remissionem peccatorum dolor qui oritur ex solo amore virtutis, vel ex sola amissione gloriae, & timore gehennae aut poenae temporalis: quia vt inquit August. 14. de Ciuit. Dei. huiusmodi dolor oritur ex amore proprio, qui

hennae aut poenae temporalis, non est sufficiens ad remissionem peccatorum, quae oritur ex amore proprio, quae iuxta sententiam D. August. aedificat ciuitatem Babylonis. Et licet dolor sit propter Deum, si desiderata spes veniat, nullius virtutis, seu efficaciae est: vt patet de poenitentia Iudae 24. Nec hoc sufficit absque actuali, seu virtuali proposito cauendi in posterum peccata, & seruandi praecipia diuina: vt constat ex Concilio Florent. & Trident. 15. Excusabitur tamen ab actuali proposito, & sufficere virtuale, quando spiritus gementes. Vnde Eccle. 1. Meruente Dominum sustinere misericordiam eius, & ne desceatis ab ira illius ne cadatis. 25. Et ante Concilium nullus fuit locus opinionibus. Nefas enim erat de hoc dubitare. Vnde Ambr. vt refert Magister dist. 14. & 17. quart. poenitentia est peccata commissa plangere, & plangenda iterum non committere: hoc est, habere propositum iterum non committere huiusmodi peccata, nec alia. Poenitentia enim non solum est actus iustitiae quo homo plectitur propter peccata commissa, sed etiam actus recon-

qui aedificat ciuitatem Babylonis, vt constat de poenitentia Saulis & Antiochii. Omnes enim isti poenitebant tantum propter damnum temporale.

24. Iudas quauis poenituit propter Deum (vt constat Matth. 27. dixit enim Peccator tradens sanguinem iustitiae habens laqueos se suspendit damnatus est. Idem dicendum est de poenitentia Cain, qui dixit: Maior est iniquitas mea quam veniam mereari. Similis est poenitentia damnatorum Sap. 5. Strabunt iusti, & poenitentiam agentes, & praeparantur angustia

reconciliationis: & de ratione reconciliationis, in pristina amicitiam est propositum, nunquam in posterum, ledendi amicum.

26. Hoc patet, 2. Reg. 12. cap. in penitentia Dauid, qui obiurgatus à Nathan dixit, Peccavi. Qui Nathan statim respondit: Transiit hic Deus peccatum à te. Quem locum refert D. August. ait. Vide quantum valent tres syllabae. Nondum proposuerat futura mala cauere: & iam sufficiens egerat penitentiam.

27. Nec requiritur actuale propositum confitendi in omni euentu (vt est communis opinio) quauis Magist. Soto dist. 17. quarti. contrarium affirmet: siquidem de ratione contritionis cum sit actus interior, non est exterior confessio. Quia sicut ad iustitiam sufficit propositum virtuale recipiendi baptismum, si peccator ignorat inuincibiliter fidem Christi (vt patet de Cornelio) pari modo de confessione concedendum erit: quia verumque est de necessitate salutis.

28. Vt optime docet Galetan. 3. par. quest. 78. artic. 1. &

eiusdem

do aliquis prae nimio dolore non recordatur, quando peccat, vitæ futuræ: ita quod si recordaretur, illud haberet actuale: & hoc dicitur virtuale. Et eadem erit ratio de illo, qui tempore mortis tantum dolet de peccatis præteritis, non tamen curat præcauere in futurum, quia intelligit se finire vitam: vt patet de bono latrone crucifixo: cū Christo. Nec tenetur habere: si essem superstes, cauerem mihi. Ad hanc contritionem habendam non requiritur recollectio peccatorum, si non sunt tunc simul cōfitenda.

Nā aliter non in quacunque hora poterit peccator penitere, & saluari, maxime quia singulis peccatis non debent correspondere singula contritiones, sed sufficit vna generalis contritio cadens super omnia peccata commissa, quaecunque illa sint. Necessariū tamen est ad hanc contritionem habendam, peccatorem præcognoscere, se esse peccatorem, & offendisse Deū. Quia omnis actus elicitus à voluntate volitionis, aut nolitionis præsupponit præcognitionem bonitatis Reclamandæ, aut malitiam rei detestandæ. (Nihil enim volitū, quin præcognitum.) Erat hanc præcognitionem non est necessaria actuallis recordatio alicuius peccati particularis: sed sufficit confusè cognoscere aliqua peccata perpetrasse. Autritio verò

eiusdem popintonis videtur esse Scotus dist. 17. quarti. q. 1. artic. 4. Contrariam sententiam defendunt Alex. Aleus. 4. par. quest. 64. mebro. 8. & D. Thomas vbi supra. & Ricard. dist. 16. quarti. artic. 4. quest. 2. & Durand. dist. 17. q. 1. quos sequuntur omnes moderni, scilicet, Medina, Cano, & Soto.

29. Quia cū vna remittat peccata (non enim potest remitti vnum peccatum sine alio) reliquæ superflueant.

30. In quo sensu est vera opinio prædictorum Doctorū, scilicet, Alex. Aleus. &c. Et quando dicitur Isai. 38. Recogitabo tibi annos meos in amaritudine animæ meæ, est intelligendus de perfectissima contritione peccatorum, & de consilio, quando enim

enim, aliquis vult
grauiter dolere: tunc
excitat memoriam
suorum delictorum,
non tamen loquitur
de contritione
sufficiente quae sola
est sub precepto. Et
eodem modo intel-
ligitur Ezech. 18.
cap. Si impius fecerit
iudicium non re-
cordabor amplius
iniquitatis eius, ubi
iudicium accipitur
pro condemnatione
rei: quod facit pec-
cator per contritio-
nem iudicando se
dignum quous ma-
lo: non tamen acci-
pitur pro examine
quod non est necessa-
rium, quando illo
secluso potest con-
demnari reus. Irit
tamen necessaria re-
cognitio peccato-
rum ad satisfaci-
endum seu restitu-
endum, quia satisfa-
ctio seu restitutio
rei ablata est neces-
saria in re vel in voto, aliter contritio esset minus sufficiens
ad remissionem peccatorum, dicente August. non remitti-

non distinguitur à contritio-
ne, nisi ex principio super-
naturali, quia non est pro-
pter Deum: sed propter ali-
quod damnum temporale.
Et quauis procedat ex amo-
re Dei, si est amor concu-
piscientiae, veluti ex amissio-
ne gloriae (scilicet, quia exu-
lar à visione, & consortio bea-
torum) erit attritio. Et simi-
liter erit attritio quantum ad
finem praecipientis, & esse-
ctus, quauis sit contritio
quantum ad substantiam actus,
hoc est, licet oriatur ex amo-
re amicitiae, scilicet, pro-
pter Deum offensum, si Deus
voluntate efficaci non vult,
tali actu ipsum perfectè pec-
nitere. Nam actus contritio-
nis, vt sit sufficiens ad remis-
sionem peccatorum, debet

ad remissionem peccatorum, dicente August. non remitti-

procedere ab auxilio Dei spe-
ciali, concomitante & effica-
ci 31: aliter homo viribus na-
turae posset disponi ad gra-
tiam, & aliquando esset cer-
tus suae gratiae: cum sit certus,
se habere dolorem propter
Deum. Colligitur ergo quod
attritio est dolor propter ali-
quod damnum temporale,
seu propter Deum, quando
non oritur ex auxilio con-
comitanti Dei 32: & hoc cum
spe veniae, & firmissimo pro-
posito cauendi in futurum:
quia quantum ad has vltimas
conditiones: non distingui-
tur à contritione. Et iste do-
lor sufficit ad remissionem
peccatorum cum sacramen-
to in re. In quo sensu conce-
ditur: quod attritus sit contri-
tus. Non quod attritio mute-
tur in contritionem (quia hoc
est impossibile cum sint duo

tur peccatum: nisi
restituatur ablata.

31 Ita diffinitur
in Concil. Trident.
Sessio. 6. can. 3. sub
istis verbis. Si quis
dixerit sine praeue-
niente Spiritus san-
cti inspiratione ar-
que eius adiutorio,
homines credere,
sperare aut dilige-
re, siue poenitere
posse anathema sit.
Et Thren. 5. dicitur,
Conuertere nos
Domine: & conuer-
temur.

32 Aduerte quod
licet attritio non ne-
cessario debeat ori-
ri ab auxilio Dei
concomitanti & ef-
ficaci, debet tamen
proficisci ab auxi-
lio Dei speciali siue
ab aliqua diuina mo-
tione, vel à Dei ti-
more, taliter quod
sit actus ex parte
principij effectus
supernaturalis, &
non merè actus na-
turalis: prout col-
ligitur ex verbis

Concilij supra allegatis.

Non tamé intelligas solá inchoationem nouæ vitæ (vt falso affirmant Lutherani) quorum fundamentum est; quia Luc. 13. vbi dicitur, Nisi poenitentiam egeritis, &c. Græcè non ponitur nomen latine significans poenitentiam, sed respicientiam, quæ Græcè dicitur Metanæa. Et secundum Lactantium rescriptio non significat dolorem præteritorum: sed inchoationem nouæ

vitz, quod Hispanè dicimus, Boluer en si. Hoc fundamentum est plus quam falsum, quia secundum autores Latinos illa dictio Græca, Metanæa, accipitur pro vera poenitentia, & quantum recipiatur pro respicientia, cum respicere sit ad mentis sagitatem redire, scilicet, deserere malum & sequi bonum, quod nullus potest facere nisi malum sibi displiceat, non sufficeret solâ inchoatio nouæ vitæ. Ita Concil. Trident. Sessio 4. cap. 4. Et D. August. alt. Nemo potest non in am vitam inchoare, quin eam poeniteat veteris vitæ. Hoc constat exemplo poenitentis Dauid, Ninuitarum, filij Prodigij, & Publicani, & ex tota Sacra Scriptura ubicunque exigitur poenitentia. Vnde Hierem. 8. conueritur Deus peccatorum dicens, Non est qui agat poenitentiam de peccato suo

actus contrarij: sed quia homo attritus tantum cum sacramento simul consequitur eundem effectum quem assequeretur, si esset perfectè contritus, scilicet, remissionem peccatorum. Quando ergo dicitur, quod poenitentia est necessaria ad salutem, hoc est ad remissionem peccatorum, intellige per poenitentiam contritionem: prout supra est diffinita 33. Non enim sufficit attritio absque actuali sacramento. Hæc ergo contri-

tio, vt sit sufficiens ad remissionem peccatorum quantum ad culpam, non debet esse maxima quantum ad intensiorem 34: sed potius quantum ad appretiationem, ad hunc sensum, quod homo tempore poenitentia potius eligat quoduis malum corporis, fortunæ aut honoris, quam offendisse Deum, ita quod odio habeat peccatum plus quam omnia odibilia. Nam aliter non esset actus charitatis, & dilectionis Dei perfectè & super omnia. Ad remissionem verò peccatorum quantum ad culpam, & poenam, requiritur intensior contritio pro qualitate, & quantitate peccatorum. Quia, quanto intensior, tanto magis satisfactoria. Talis fuit contritio B. Mariæ Magdalene, & boni latronis, & Publicani 35. In quo sensu

suò dicent, quid fecisti? Ita quod eas set maximam tristitiam vt affirmat Andria. q. 1. de poenit. art. 2. quodlib. 5. artic. 3. & Nauarro in sua summa, neque secundum certam extensionem, quando contritio est de pluribus peccatis in generali, vt aliquid eius sufficiat pro quocunque peccato, vt affirmat Scot. dist. 14. quest. 1. art. 4. sed sufficit minima secundum intensiorem, vt tenet communis opinio, & præcipue Ricar. dist. 17. q. 5. Ait enim Chrysostomus & refertur in c. talis de poenit. dist. 5. Quantumlibet & quolibet breui tempore gestam poenitentiam Deus suscipit: nec patitur exigua conuersionis sperire mercedem.

35 In quo sensu
M intelli-

Intelligendus est Scottus quando dicit, quod contritio debet extendi iuxta numerum & qualitatem peccatorum. Contritio intensior & extensior ex natura sua est laudabilior, erit tamen vitiosa quando ex nimia in solatione seu tristitia timeatur mors aut aegritudo corporalis. Ita Paul. ad Roman. 11. Obsecro fratres ut rationabile sit obsequium vestrum.

36. Praecipitur enim verbis comminatorijs sicut baptismus, maxime quia nullus damnatur nisi propter mortale, & propter solam impenitentiam damnabitur homo, veluti si tempore mortis non poeniteat peccator peccati commissi, & iam dimissi virtute poenitentiae virtualis, scilicet, per actum dilectionis.

Contritio ergo est necessaria necessitate praeccepti iuxta verba Christi R. N. dicentis: Nisi poenitentiam egeritis, omnes simul peribitis 36. Lucae 13. Primum, tempore, quo imminet periculum mortis naturalis, aut violentae: siquidem hoc praecceptum obligat ante mortem. Et, qui non poenitet cognito periculo, constituit se in periculo illud non adimplendi. Secundum obligat, quando est recepturus aliquod sacramentum, si est conscius alicuius peccati mortalis commissi nondum dimissi: quia indignè accedens ad sacramentum, committit grandem irreuerentiam. Dictum est enim: Nolite sanctum dare canibus. Si ergo ministris prohibetur, indignis dare sacramenta: sequitur, quod ipsi peccant recipientes, po-

nunt

nunt enim obicem gratiae recipiendae, seu dandae per sacramentum. Tertio obligat contritio tempore, quo est aliquis administraturus sacramentum aliquod 37. Abutitur enim gratia recepta ad digne ministranda sacramenta, qui administrat cum conscientia peccati mortalis. Ministraturus aliquod sacramentale, ut Subdiaconus, & Diaconus, non peccat quanvis in mortali exerceat suum ministerium: non enim exercet aliquid ad actum in quo detur gratia ex opere operato sibi aut alteri. Praecceptum poenitentiae non obligat diebus festiuis: quanvis contrarium doceat S. Tho. 38.

hii secundum sensum literalem tantum praecipitur requies ab operibus servilibus corporalibus, non tamen a peccatis. Non obligat praecceptum poenitentiae nisi in praedictis tribus temporibus ex iure divino, quanvis poenitentia sit necessaria statim post peccatum commissum ex parte finis, vel

nisi Dei super omnia.

37. Ut affirmat Scot. dist. 3. quaest. 2. & D. Tho. 3. par. quaest. 64. art. 6. Sumitur argumentum a minori ad maius, ex Levit. 12. capite, ubi dicitur, Omnis qui accesserit de sterpe vestra ad ea quae consecrata sunt & obtulerint filij Israel Domino in quo est immunditia: peribit coram Domino.

38. D. Tho. 2. 2. quaest. 122. art. vbi ait, quod magis agit contra praecceptum qui peccat in die Sabbathi, quam qui aliud opus corporale facit. Eiusdem sententiae videtur esse Scot. d. 27. quarti. quaest. 3. quia Exod. 20. ubi praecipitur sanctificatio Sabbati.

M 2 quan-

quantum ad contrarium actum de non complacendo in peccatis (si enim complacuerit committere nouum peccatum) quia hoc præceptum affirmatiuum, age penitentiam, includit hoc negatiuum, non complacere in peccato, obligans semper & pro semper: non solum quantum ad præparationem animi, ut præceptum affirmatiuum (verbi gratia, Sababatha sanctifices) sed etiam quantum ad actum ut nullo tempore committamus furtum: non tamen statim post peccatum commissum est necessaria penitentia ex vi præcepti, cum sit præceptum affirmatiuum obligans quantum ad exercitium tempore determinato, & semper quantum ad præparationem animi, ut semper simus parati suo tempore illud adimplere. Post semel actam penitentiam non tenetur homo (ut affirmat Cajet. in tractatu de contritione) penitere. Deus enim non punit bis in idipsum, Nahum. 1. quantum ad Thoma. 3. par. 9. 84. art. 8. & 9. & Scot. dist. 4. 5. q. 3. ad ultimum, affirmat, quod homo tenetur penitere peccatorum, quoties illorum recordatur, ut sunt offensa Dei, quando est dubius penituit, necne: quia tunc ageret contra conscientiam. Nec tenemur penitere de peccatis alienis, quantum te neamur non complacere, quatenus sunt offensa Dei.

De peccatis confitendis, eorumque numero, & specie. Cap. III.

DE ratione sacramenti penitentiae, non solum est penitentia, aut confessio interior, quæ Deo fieri potest, sed exterior, non generalis (velut si aliquis confiteatur peccata sua percutiendo pectus suum) sed specialis. Quia materia huius sacramenti est confessio specia-

lis peccatorum; siquidem est iudicium: & nisi aliquod peccatum particulare exprimitur: non potest iudicare Sacerdos per solam confessionem generalem aut conditionalem. Sicut neque in foro exteriori potest damnari aliquis, tamquam homicida, nisi probetur aliquod homicidium particulare, quantum generaliter reus confiteatur se esse homicidam. Ex quo sequitur, quod si aliquis præ ægritudine non potest exprimere aliquod peccatum particulare verbo, aut signis, non est absoluendus sacramentaliter. Et in tali euentu erit optimum consilium, quod Sacerdos ab eo exquirat aliquod particulare peccatum, interrogando eum circa statum suum. Quod si penitens per signa expresserit: poterit eum sacramentaliter absolvere. Confessio peccatorum venialium est materia sufficiens sacramenti penitentiae, ut constat ex laudabili consuetudine Ecclesiae, & ex auctoritate Leonis X. qui inter articulos lutheranos quos damnauit fuit & ille quem lutherus dicebatur in primitiua Ecclesia solum manifeste mortalia fuisse tractata. Sine distinctione enim dictum est sacerdotibus: quorum remiseritis peccata, &c. Non tamen est necessaria

materia vt probatum est. ¶ Confessio verò distincta secundum numerum, & qualitatem omnium mortalium peccatorum est simpliciter necessaria. Omnium mortalium (inquam) siue sint occulta, siue publica, siue cordis, siue oris: siquidem impossibile est, hominem ex parte reconciliari Deo. Et cum Deus neminem absoluat, nisi quem sacerdos absoluit, & absolutio sequatur confessionem, sequitur, quòd sacerdos non potest integre absolvere nisi præcedat integra confessio: non enim debet iudicare incognita causa, ergo vt pœnitens integre absoluator tam à Deo, quàm à sacerdote, debet integre confiteri peccata sua quorum habet memoriam post sufficientem examinationem. Ita diffinitur in Concil. Florent. Non enim tenetur simpliciter confiteri omnia peccata, etiam oblita; quia Deus neminem obligat ad impossibile. Dixi post sufficientem examinationem; quia si ex sua culpa pœnitens nō recordetur alicuius peccati, vt illud confiteatur, confessio erit diminuta culpabiliter, & per consequens nulla: siquidē tenetur facere, quod in se est, vt illorū recordetur, & nisi præsupposita examinatione, non potest homo commo-

de recordari omniū peccatorū. Vnde quando aliquis accedit ad confitendū sine examinatione conscientie, non est absolendus, siquidem agit contra conscientiam. Et, licet omnia peccata cōfiteatur, si nulla præcesserat examinatio conscientie, confessio est nulla; quia constituit se in periculo omittēdi culpabiliter aliquod peccatum. Nam istius negligētie, non accedit cōtritus, cum in sua potestate sit illā vitare & non vitare: imo complacet in illa. Et, si quæras, quāta requiratur præmeditatio peccatorum; respon- deo quòd pœnitēs non tenetur facere totum, quod in se est, ad cōseruādā memoriam peccatorū, cum nōteneatur illud scribere, neq; statim confiteri; siquidē scribēdo peccata ponit se in periculo infamādi seipsum, & confessio tantū obligat semel in anno: tenetur tamen adhibere mediocrem diligentiam, ad reuocanda peccata in memoriā. Et mediocris diligentia vocatur, quando suscepturus sacramentū pœnitentie prius excitat memoriam peccatorum multipliciter discurrendo per mandata diuina, per loca, & tēpora, & negotia, & personas, cū quibus conuersatus est post vltimā confessionem. Itaq; pœnitēs in reuocādis peccatis ad memo-

De circumstātijs peccatorum: & quan-
do liceat reticere aliquod pecca-
tum seu circumstantiam.

Cap. V.

NON solum sunt peccata confitenda,
sed etiam omnes circumstantiæ: ut diffi-
nitur in cap. omnis utriusque sexus. Circunstan-
tia enim est accidens, quod auget, aut minuit
malitiam peccati: quæ est sexcomplex, & hoc
versu comprehenduntur.

Quis, quantum, ubi, quibus, cur, quomodo, quando.
Circumstantia (quis) includit circumstantiam
personæ habentis peculiarem prohibitionem
peccandi: videlicet, si est coniugata, virgo aut
Monialis, aut habens votum castitatis: an cleri-
cus, aut religiosus, &c. Circumstantia (quantum)
dicit quantitatem, scilicet, an magnum odium
intensivè, aut extensivè, seu magnum furtum:
(Ubi) est circumstantia loci sacri in furto, & in

fornicatione 4°: (Quibus)
scilicet, auxilijs, si per nuntium
solicitaui puellam. (Cur) in-
cludit circumstantiam finis prohibiti peculiari

præ-

præcepto: veluti si furetur propter fornicationem, vel si frangat silentium, ut contemnat prælatum: quia talis circumstantia finis ex veniali faciet mortale. (Quomodo) veluti si modus peccandi prohibeatur peculiari præcepto. Huiusmodi est occidere hominem vel prodicionem, vel assassinum, vel supergre-
diatur vir uxori, ita quod impediatur genera-
tio pluris. (Quando) explicat circumstantiam
diei sacræ. Sunt autem circumstantiæ consen-
dæ, quia finis, seu effectus sacramenti pœni-
tentia, non solum est, homines reconciliari
Deo, sed etiam, ut sacerdos, more periti me-
dici adhibeat pœnitenti remedia, quibus ca-
uere possit peccata, & ut ei imponat salutarem
pœnitentiam: quod non posset facere, si pœ-
nitens non confiteretur peccatorum circun-
stantias. Non tamen sunt omnes circunstan-
tiæ confitendæ, sed circumstantiæ mutantes
speciem peccati, aut nimis aggravantes, vel
minuentes malitiam peccati. Nam circunstan-
tia, quæ nec minuit nec auget malitiam pecca-
ti, non est necessario confitenda, veluti occi-
dere hominem gladio, vel sagitta, vel accede-
re ad pulchram, vel deformem; quia cum hu-
iusmo-

Proles

iulmodi circumſtantie non ſint peccata, non eſt quare conſiteri debeant. Quod non contin- git in circumſtantijs mutantibus ſpeciem pecca- ti, cuiusmodi ſunt illæ, quæ prohibentur pecu- liari præcepto, vt ſacrilegium, qualis eſt circum- ſtantia loci ſacri in furto aut fornicatione, & circumſtantia perſonæ reſpectu fornicationis, ſeu homicidij, ſiue percuſſionis: veluti ſi acce- dat ad Monialem, vel ſacerdotem ſeu religio- ſum, vel occidat ſeu percutiat Monialem, cle- ricum, aut religioſum. Secunda circumſtantia eſt adulterij: ſi accedat ad coniugatam. Tertia inceſtus, veluti ſi accedat ad conſanguineam, ſeu aſſinem intra quartum gradum: ſeu ad ali- quam cognatam cognatione ſpirituali, ſiue le- gali. Quarta circumſtantia mutans ſpeciem eſt ſtuprum; veluti ſi accedat ad virginem. Sunt autem omnes illæ circumſtantie conſiderandæ, quia prohibentur peculiari præcepto, & per conſequens ſunt peculiaria peccata neceſſario conſideranda. Ita diffinitur in Concil. Trident. Seſſio. 14. cap. 5. Ex quo etiam inferitur, neceſſa- rio debere conſiteri circumſtantiam minuen- tem in totum maliciam peccati, quando expri- mitur factum: veluti accedere ad alienam, quæ
inuin-

43. Si enim circumstantia mutans speciem, est necessarium confitenda quia aggravat notabiliter peccatum, ergo circumstantia non mutans, quando ita notabiliter aggravat sicut mutans, ut est furtum mille aureorum, aut unius patenae argenteae. Item, si quis accesserit ad fororem seu matrem, non sufficit dicere commisi incestum, quantumvis sint peccata eiusdem speciei, ergo nec commisi furtum mortale: quando furtum est in magna quantitate.

44. In tractat. de confessione contra D. Tho. 2. 2. quæst. 121. artic. 4. ad tertium, quæ opinio falso tribuitur Secoto dist. 27. q. 1. artic. 2. quia solum ab absolute mat, quod præceptum dilectionis determinatur ab eccle

re colloquium: quod non esset præcipiendum, si semel aut bis esset fornicatus cum illa. Neque hoc posset facere confessor: nisi poenitens teneretur confiteri huiusmodi circumstantiam 43. Circumstantia verò diei festivi, non est necessario confitenda: secundum Caiet. 44. quem sequuntur omnes moderni. Nec poenitens tenetur confiteri circumstantiam propriæ personæ: quando confessor cognoscit suum statum, videlicet, quod sit monialis, coniugata, aut virgo. Quod si non fuerit virgo, sacerdote existimante ipsam esse virginem, licet teneatur necessario confiteri stuprum quando primò amisit virginitatem per corruptionem corporis, scilicet, per copulam seu pollutionem voluntariā:

non

non tamen post amissam tenetur necessario explicare circumstantiam minuentem, scilicet non esse virginem. Nec sacerdos debet hoc interrogare, cum poenitens possit cedere propriæ famæ: quantumvis peccaret, si diceret, se esse virginem. Et ideo graviore modo deliquisset, quia mentiretur confitendo circumstantiam mutantem speciem quam non habet: & per consequens confessio esset nulla.

Illam etiam circumstantiam, quæ in peccatis verbo, & opere patris esset confitenda: est confitenda, quando peccatum solo mentis consensu committitur. Si verò poenitens prætermittit aliquid quod peccatum, seu circumstantiam ex ignorantia invincibili: confessio tenet, quia nullus obligatur ad impossibile: & sacerdos non tenetur ipsum poenitentem interrogare, aut edocere, maxime, quando videt, se nihil profecturum, veluti si foemina nup sit consanguineo intra quartum gradum, aut affini, & hoc ignorantia iuris (quia ignorat tale matrimonium prohibitum) vel facti (quia ignorat gradum consanguinitatis, seu affinitatis) quia laborans tali ignorantia, non peccat,

si per præceptum audiendi Missam: & nihil loquitur de circumstantia diei festi.

cat, & in casu posito, si edoceret, peccaret: si-
quidem ipse nouit, non posse separari sine scan-
dalo, nec statim quærere dispensationem, vel
interim, dum eis conceditur, ipsos non posse
abstinere à copula. Hoc intellige, nisi poenitens
laborans tali ignorantia inquirat propter ser-
pulum iudicium sacerdotis: quia in hoc euen-
tu tenetur sacerdos ei aperire veritatem. Nec
potest docere oppositum cum esset menda-
cium in re graui: neque celare veritatem, nihil
respondendo, nam poenitens constitueretur in
periculo alicuius erroris contra veritatem, seu
pote statem Ecclesie. Et eadem est ratio de
illo, qui obliuione inculpabili prætermittit
peccatum: quia ad nihilum est utilis talis in-
terrogatio: secus autem, si illud prætermittat
ex obliuione, seu ignorantia culpabili. Quia
sacerdos est iudex, & non potest proferre sen-
tentiam, si ex negligentia prætermittat poeni-
tens aliquod peccatum, seu circumstantiam ne-
cessario confitendam, & per consequens ad
euitandam iniustam sententiam, tenetur sacer-
dos ipsum interrogare, seu edocere. Veluti, si
aliquis confitendo fornicationem, non dicat
circumstantiam personæ. Ita diffinitur in cap.

Omnis

omnis vtriusque sexus. 43. Et 45. Vbi sic dici-
tur. Sacerdos dili-
genter peccatoris &
peccati circumsan-
ctias inquirat, qui-
bus prudenter in-
telligat quale de-
beat consilium & re-
medium adhibere.
qualis sit ignorantia vincibi-
lis, seu culpabilis, videlicet, quando aliquis igno-
rat, quod potest, aut tenetur scire, ratione sui
officij, seu status. Exemplum prioris. Si igno-
rat rusticus, matrimonium cum consanguinea
esse prohibitum, vel vsuram esse prohibitam:
quæ dicitur ignorantia iuris, vel si ignoret ali-
quis homo se uxorem habere sororem adulte-
rinam, quæ dicitur ignorantia facti. Exemplum
secundi. Vt ignorantia circa aliquem articu-
lum fidei seu præceptum Decalogi, aut circa
præcepta diuina positiua, vel si est Ecclesiasti-
cus, vel confessor, ignorantia circa statuta Pon-
ticalia, seu excommunicationes iuris, & circa
materias sacramentorum, siue aliorum quæ
pertinent ad officium confessoris siue Curati.
Non enim excusantur per ignorantiam, quia
omnia hæc tenentur scire ratione sui status, seu
officij. Et quando sacerdos & poenitens sunt

N con-

contrariæ opinionis si opinio pœnitentis est probabilis, quanuis contraria sit probabilior, non peccat pœnitens eam amplectendo, & per consequens non potest confessor ei negare absolutionem: siquidem nunquam est neganda nisi propter peccatum mortale, & absolviendo illum sacerdos non facit contra conscientiam:

quanuis agat contra opinionem 46. Ita docet Magister Soto dist. 12. quart. quest. 3. art. 1. ad quintum.

47. Iuxta sententiam Cætera. verbo, Confessio, condicio ne. 10. dummodo confessio sit sub præcepto. Quia si confessio potest excusari usque ad aduentum confessoris legitimi, non potest dimidiari confessio. Eiusdem sententia est Syluest. verbo, Confessio. 1. §. 18. & ante ipsos hoc dixit D. Tho. dist. 17. quia qui non habet copiam confessoris sufficientis, non potest insufficienti co-

46. Similiter pœnitens scienter potest prætermittere, & tenetur, aliquam circumstantiam, quando ex eius manifestatione sequitur magna infamia participantis. Veluti si pœnitens accessit ad propriam matrem, seu sororem, quas bene nouit cōfessor. Tenetur enim alium querere confessorem: & si non potuerit illam inuenire, siue alteri confiteri, tenetur omittere illam circumstantiam declarandam postea legitimo confessori 47. Et eadem est ratio, quando pœnitens timet, con-

fesso-

fessorem reuelaturum confessionem, vel alienam mortem. Veluti si pœnitens accessit ad sororem confessoris consanguineam eiusdem pœnitentis: vel quando timetur ruina confessoris, veluti sollicitata à confessore, abstineat à confessione cogitationis turpis circa eundem. Omnium istorum vna est ratio. Quia præceptum consistendi integre est diuinum tantum: præceptum verò de nō infamando alium, seu seipsum (si sacerdos est reuelaturus confessio- nem) aut devitando damno corporis, aut animæ proximi, est naturale, & diuinum. Et, duobus præceptis concurrentibus, illud est obseruandum cuius transgressio magis nocet. Et transgressio præcepti diuini, & naturalis (quia pluribus obligati-

fieri: extra casum necessitatis: videlicet, vel quia confessio est sub præcepto, vel quia nō potest abstinere à confessione absque graui scandalo, seu propria infamia. Saluatamen venia tantorum Doctorū, mihi videtur extra casum necessitatis posse cōfiteri tali cōfessori: quia quanuis sit minus sufficiens respectu istius peccati, est tamen sufficiens respectu aliorum, & ab illo absoluitur per accidens ratione gratiæ sacramentalis. Non enim confessio omnium peccatorum est de essentia sacramenti confessionis, quia si aliquis post sufficientem examinationem factā per spatium vnius horæ, non recorderetur potest extra casum necessitatis cōfiteri, & quauis pœnitens possit recor-

dari alterius peccati, si per tres dies integros recogitare peccata, non teneatur differre confessionem, quia iam fecit totum, quod in se erat, & tenebatur facere, ut integrè confiteretur: similiter in casu posito, si fecit totum, quod tenebatur ad querendum confessorem: sufficiens respectu illius peccati, & non in re: poterit extra casum necessitatis confiteri illi sacerdoti sua peccata. Hæc opinio videtur probabilis: contraria tamen seducior: & ideo potius amplectenda.

De peccatis reservatis, & quomodo sint confitenda.

Cap. V. I.

SUPERIOR potest sibi reservare casus suos peccata, prout diffinitur in Extravag.

Et si

bus tenemur illud observare) magis nocet, quàm divinum tantum. Aduerte tamen circa quartum casum, scilicet, quando poenitens timet ruinam confessoris, quòd si confessor iam erat paratus peccare, non est tale peccatum celandum in confessione. Verbi gratia. Esto quòd proprius sacerdos sollicitavit puellam, quàm non potuit pervertere. Si ipsa postea eidem confiteatur cogitationes libidinosas, non erit illi ruinæ causa, quia iam est lapsus. In alio euentu nunquam licebit dimidiare confessionem.

Et si Dominici gregis 48. Et cū reservare casus, nihil aliud sit, quàm limitare iurisdictionem confessoris quoad absolutionem 49, illi tantum possunt reservare casus, qui possunt instituere confessores. Huiusmodi sunt omnes praelati superiores: nō autem praelati inferiores, ut Curati parochiales, Guardiani, Priores & Abbates conventuum. Per praelatos superiores solum intelliguntur Episcopi, Archiepiscopi, Prouinciales, Generales, siue Magistri ordinum, siue Abbates habentes iurisdictionem sicut Episcopi, ut est Abbas Pantianus, & Metinensis. Hæc doctrina est Concilii Tridentini. Sessio. 14. cap. 7. & can. 1. 1.

Aduerte etiam, quod praelatus superior non solum potest reservare casus oris, aut

48. Contra Ioan. Vitaleff, asserentē Papam nō posse sibi reservare casus. Ita asserunt Thom. Vvaldensis de sacramentalibus. & textus Extravag. refertur à Cæter. in summa, verbo, Excommunicatio. cap. 77. vbi excommunicat Summus Pont. absolventes à casibus reservatis sedi Apostolicæ: & modo est diffinitum in Concilio Tridentino.

49. Verbi gratia, Quilibet sacerdos institutus confessor potest absolvere poenitentem ab omnibus peccatis. Si vero limiteret hæc auctoritas quantum ad aliquem casum, ne ab illo absolvere possit, talis limitatio est reservatio casus.

50. Vbi solum fit mentio de praelatis superioribus, & non inferioribus. Nam

N 3 eiusdem

eiusdem potestatis est limitare iurisdictionem, & eam dare: unde cum soli superiores possint ipsam dare & instituire confessores, ipsi tantum possunt illam limitare reservando aliquos casus. Guardiani fratrum minorum olim auctoritate Alexandri Sexti poterant reservare casus, sed capitulum generale Assisij auctoritate apostolica renegavit illam concessio nem, prout dicitur in Compendio privilegiorum, verbo, Absolutio ordinaria quoad seculares, §. 17. Hoc est, nisi Guardiani seu prelati inferiores aliquid precipiant sub poena excommunicationis legi scripturæ: quia transgressor obedientie non potest absolvi nisi a Guardiano siquidem excommunicatio non

aut operis, verum etiam peccatum cogitationis. Potest enim reservare absolutionem hæresis mentalis, si sibi placuerit, quia peccata mentalia sunt materia confessionis, & necessario absolvenda. Et reservare casum (vt dictum est) nihil aliud est, quam limitare iurisdictionem inferioris in his, quæ sunt materia confessionis. Ita tenet Magister Soto dist. 38. 4. quæst. 2. art. 3. ad quintum. Non tamen prelati adhuc reservaverunt sibi aliquod peccatum mentale. Et quando superior reservat aliquem casum, solum reservat absolutionem illius peccati, non tamen confessionem eiusdem. Nam sacerdotibus in sua consecratione duæ claves traduntur, scilicet, clavis scientiæ, & iurisdictionis. Per clavem scientiæ intelli-

gimus

gimus potestatem audiendi confessiones, scilicet, peccata, & illa examinandi: per clavem autem iurisdictionis, intelligimus potestatem absolvendi. Et istæ potestates de facto separantur, quando superior reservat sibi absolutionem alicuius peccati: non enim priuat inferiorem clavem scientiæ, siquidem habens casum reservatum, tenetur illud confiteri inferiori (vt statim dicemus) simul cum non reservatis, quanvis non habeat potestatem ab isto absolvendi. Et inter casus reservados Papæ, & alijs prelati, hoc interest, quod nullus casus est reservatus Papæ, qui non habeat annexam excommunicationem, vt dicunt Duran.

dist. 17. q. vlt. & Caiet. verbo, Casus reservati. At verò casus reservati alijs prelati non semper habent excommunicationem annexam, nisi ipsi specialiter ipsam excommunicationem imponat. Casus reservati Episcopis sunt omnes excommunicationes à iure, quæ non reservantur Papæ & quos vult Episcopus reservare in sua diocesi, in Extrav. Inter cunctas, recensentur quatuor crimina Episcopo de iure reservata, scilicet, Incendiari, excommuni-

absoluitur nisi ab ipso prelato, siue ab habente auctoritatem eiusdem prelati, vel superioris, scilicet, Provincialis, vt infra in tract. de excomm. dicitur.

N 4 casus

§ 1. Super his autem sub istis verbis: Per huiusmodi autem concessionem nequaquam interdicimus personis seu fratribus ipsi ad id taliter deputatis potestatem in hoc habere ampliore, quam in eo Curatis & parochialibus sacerdotibus est a iure concessa, nisi forsan eis ecclesiarum prelati uberiori in hac parte specialiter dicerent faciendum. Hoc etiam expressius diffinitur in dicta Extravaganti Inter cunctas. §. obsequi pre dicti fratres. Vide Angel. verbo, Casus reservatus, & verbo Confessio, & verbo Dispensare, & similiter Arzillam & Sylvest. §. 17. Nar. cap. 7. nu. 15. & 67. in Marginali.

§ 2. Circa confessionem casuum reservatorum est multiplex difficultas,

catus a iure: crimine clerici propter quod incurritur irregularitas, & crimina quibus imponenda est poenitentia solennis. Homicidium autem, & falsarius, & violator immunitatis Ecclesiae, & eius libertatis, & diuinationis peccata sunt peccata quae communiter reservari solent ab Episcopis, & dicuntur reservata ex consuetudine, vt in eadem Extravag. dicitur. Et ab huiusmodi casibus nullus (etiam regularis) potest absolueri absque licentia Episcopi, vt diffinitur in Clem. dudum. §. 1. & in dicta Extravagan. Inter cunctas.

Circa confessionem casuum reservatorum nota est quod quando casus reservatus habet annexam excommunicationem, si poenitens prius inferiori, quam superiori confitetur,

tetur,

Prima, est quod poenitens accedat ad inferiorem, priusquam ad superiorem an teneatur illi confiteri reservata, & non reservata. Et si prius ad superiorem, an possit illi confiteri reservatum tantum, & cetera postea inferiori, & in primo & secundo casu, quo modo inferior aut superior possit absolvere poenitentem quin absolutio cadat super omnia peccata, ad omnes has difficultates breuiter respondetur.

Prima, est quod poenitens accedat ad inferiorem, priusquam ad superiorem an teneatur illi confiteri reservata, & non reservata. Et si prius ad superiorem, an possit illi confiteri reservatum tantum, & cetera postea inferiori, & in primo & secundo casu, quo modo inferior aut superior possit absolvere poenitentem quin absolutio cadat super omnia peccata, ad omnes has difficultates breuiter respondetur.

Prima, est quod poenitens accedat ad inferiorem, priusquam ad superiorem an teneatur illi confiteri reservata, & non reservata. Et si prius ad superiorem, an possit illi confiteri reservatum tantum, & cetera postea inferiori, & in primo & secundo casu, quo modo inferior aut superior possit absolvere poenitentem quin absolutio cadat super omnia peccata, ad omnes has difficultates breuiter respondetur.

N 5

fus

153 Ita tenent Durandus, dist. 17. q. ult. & Cano. refectione de poenitentia par. 5. in materia de casibus reservatis. 154 Ita tenent Durandus, Adrianus, & Cano. contra Salern. & Soto. 155 Ita tenent Durandus & Ricardus, Adrian. & D. Tho.

quin confessio esset nulla 54. siquidem non potest dimidiari confessio, praesente sufficiente sacerdote. Si vero prius accedat ad inferiorem, similiter tenetur integrè confiteri: quia integra confessio est de iure divino. Et omni confessor, quanvis non habeat auctoritatem, vel potestatem absolventi à casibus reservatis, habet tamen clauem scientie, scilicet, potestatem examinandi, & audiendi peccata in confessione 55. Si autem superior est praesens, aut commode potest haberi eius auctoritas, non potest illum absolvere inferior à peccatis non reservatis. Quia in tali euentu cessat ratio dimidiandi confessionem, & absolutionem. Et, si praelatus noluerit concedere auctoritatem tenetur

lus non est reservatus 53. Si autem peccatum reservatum non habet annexam excommunicationem, & prius compareat poenitens coram superiore: non sufficit confiteri tantum reservatum, sed tenetur omnia integrè confiteri, si noluerit impetiri auctoritatem, ut alteri confiteatur: alioquin confessio esset nulla 54. siquidem non potest dimidiari confessio, praesente sufficiente sacerdote. Si vero prius accedat ad inferiorem, similiter tenetur integrè confiteri: quia integra confessio est de iure divino. Et omni confessor, quanvis non habeat auctoritatem, vel potestatem absolventi à casibus reservatis, habet tamen clauem scientie, scilicet, potestatem examinandi, & audiendi peccata in confessione 55. Si autem superior est praesens, aut commode potest haberi eius auctoritas, non potest illum absolvere inferior à peccatis non reservatis. Quia in tali euentu cessat ratio dimidiandi confessionem, & absolutionem. Et, si praelatus noluerit concedere auctoritatem tenetur

netur omnino poenitens confiteri 56. Quia dicitur in c. omnis utriusque sexus. Omnis fidelis confiteatur proprio sacerdoti vel alieno de licentia proprii (cum alias non valeat absolutio) & proprius sacerdos respectu illius peccati est superior tantum: & per consequens absque eius licentia petita & obtenta, non tenet absolutio, non iuris sui iur authoritatem à superiore, cuius auctoritate debet iterum confiteri tantum peccata reservata cum alijs commissis post precedentem confessionem, ut ab ipsis peccatis reservatis possit absolui quo ad Ecclesiam. Et, quod, absente superiore, possit absolui ab alijs peccatis, patet, quia, sicut licet dimidiare confessionem in aliquibus casibus (ut supra dictum est) ita & dimidiare absolutionem quo ad Ecclesiam propter defectum auctoritatis: siquidem nullus obligatur ad impossibile, maxime cum integrè absolvatur ratione gratiae sacramentalis quo ad Deum. Aduerte tamen, quod postquam super-

superior concessit poenitentia authoritatem, ut possit absolui ab aliquibus casibus reservatis, iam tale peccatum non est reservatum: ita quod si pro illo nunc confessio facta non valeat, propter defectum doloris, aut alia de causa, aut obliuione non confiteatur aliquod peccatum reservatum, poterit iterum confiteri, & ab illo absolui. Et similiter, si superior concedit suam authoritatem, ut possint absolui sibi subditi per aliquod tempus, vel in aliqua festiuitate ab omnibus reservatis (ut fit in Bulla per spatium vnus anni) non solum extenditur durante illo tempore ad peccata commissa: sed ad committenda. Nam per illud totum tempus subditi non habent aliquod peccatum reservatum. Et quauis illo tempore non confiteatur, poterit postea confiteri, quando sibi placuerit, & ab eisdem peccatis absolui, quia

c. 7. Ita tenet Paludan. & Syluest. verbo Confessio, primo. §. 19. quia idem est concedere authoritatem, quod facere peccatum non reservatum. Quod autem poenitens fuerit legitime confes-

iam non sunt reservata § 2. Et si aliquis tempore Iubilei feria quinta absoluitur a peccatis reservatis, & postea non ieiunet feria sexta, quauis maneat absolutus quo ad Deum, tenebitur tamen quam citius

pot ue-

potuerit, comparere coram superiore, ut iterum absoluitur a peccatis reservatis, quoad Ecclesiam: siquidem Summus Pontifex non habuit intentionem liberandi illum a tali obligatione, nisi faceret omnia illa: quae praecipuntur in Iubileo. Quod intellige, quando ex culpa, aut negligentia, siue malitia propria non adimpleuit ieiunium & alia requisita. Si vero fuit praeventus aliqua infirmitate, vel aliquo alio urgentissimo casu, ita quod absque culpa sua omisit ieiunium, siue orationem, quia non potuit ieiunare, nec orare, manebit liber a tali obligatione. Et eadem est ratio de illo qui absoluitur ab excommunicatione, seu casu reservato in articulo mortis, seu propter aliquod periculum: cessante enim tali periculo, tenetur iterum quaerere absolutionem ab excommunicatione, & a casu reservato.

siue nec non tenet auctoritatem semel concessam. Adrianus est eiusdem opinionis in materia casuum reservatorum. Sed cauendum est in vno quod ibi docet, videlicet quod simplex sacerdos potest absolueri ab illo reservato obliuione in confessione post concessam authoritatem, quod quidem est falsum, quia licet simplex sacerdos possit absolueri a peccatis venialibus seu mortalibus rite confessis, non tamen a mortalibus obliuione quae nunquam fuerunt confessae: sic in proposito.

Ab

Ab omnibus casibus Summo Pontifici referuatis possunt hodie absolvere Episcopi, dummodo sint secreti. Ita diffinitur in Conc. Trident. Sess. 24. c. 6. Et eandem autoritatem habet eius Vicarius, seu Pœnitentiarius, præterquam in crimine hæresis, respectu cuius, seu censuræ annexæ tali crimini, Pœnitentiarius non habet ordinariam autoritatem sicut habet respectu aliorum. Concilium enim absolute cōcedit hanc autoritatem Episcopis & non ut delegatis. Quia si hoc esset non possent huiusmodi autoritatem alijs cōmittere: siquidem delegatus de iure non potest subdelegare. Et ideo ex cōmissione Episcopi potest Pœnitentiarius, scilicet, Vicarius eiusdem Episcopi, absolvere à crimine hæresis, non tamē ex officio: cum solis Episcopis cōcedatur à Concilio.

De ministris huius sacramenti.

Cap. VII.

Cum tria sint de essentia huius sacramenti, scilicet, materia, & forma, & actus ministri, postquam de materia & forma dissertum est: operæ pretium erit differere de eius legitimo ministro. Et primò dico, in nullo casu laicum

cum

eum posse esse ministrum huius sacramenti: prout diffinit Concil. Tridentin. Sessio 14. c. 6. contra Lutherum 18: soli enim sacerdotes sunt constituti iudices animæ, ut supra dictum est. Si aliqui in articulo mortis ratione humilitatis, siue petendi consilium (deficiente sacerdote) confiteatur laico, talis confessio non est sacramentalis: nec potest aliquo modo ab eo absolui. Simplex autem sacerdos non est legitimus confessor nisi in articulo mor-

Thomas distinctione 17. quarti. Est enim confessio sacramentalis actus iudicialis, & sic non debet fieri, nisi coram iudice habente potestatem ligandi & absolvendi. Laudabile tamen erit ratio humilitatis: aut consilium petendi, confiteri laico deficiente legitimo ministro, ut affirmat Divus Bonaventura distinct. 17. quarti. 2. parte. quæst. 1. Et in hoc sensu intelligendæ sunt autoritates quas adducit Magister. Verum tamen est, quod si peccatum esset scandalum laico non debet confiteri, imo est celandum propter vitandam scandalum: & tunc talis confessio laico facta, non erit sacramentalis, neque ipse poterit absolvere, cum non habeat potestatem, & si de facto absoluat, non manebit irregularis.

18. Prout, refert Castro aduersus hæreses. lib. 2. verbo, Absolutio, hæresis. 2. Sic enim ait Concilium. Si quis dixerit non solum sacerdotes esse ministros huius sacramenti, sed omnibus Christi fidelibus esse dictum, Quæcunque ligaueritis super terram, &c. anathema sit. Ex quo sequitur, quod deficiente sacerdote, non sunt peccata necessario cōstituenda, etiā in articulo mortis laico: quanvis contrarium affirmant Magister, & Divus

ris, vt optime docet Syluest. verbo, Absolutio. r. 5. i. contra Palud. dist. 17. quæst. 3. quia irregularitas cũ sit pœna ecclesiastica, non contrahitur nisi in casibus in iure expressis. Ad capitulum de clerico non ordinante ministrante quod adducit Paludanus, respondeo quod intelligitur de laico qui baptizat solemniter, vel administrat ordinem quē non habet solemniter cum ceremonijs, ritibus, & vestibus sacris: iuxta ritum Ecclesiæ.

59. Scilicet, consecrandi & absoluendi: quia prima data est illi illis verbis: Accipe potestatem celebrandi pro viuis & defunctis. Secunda illi, Accipe Spiritum sanctum, quæcumque ligaueris, &c. non tamen datur potestas iurisdictionis, hoc est iudicandi. Et per consequens nō potest exercere suum munus, cum non sit iudex, quia iudex dicitur relatiue ad subditos. 60. In hoc distinguitur simplex sacerdos à laico. Velut similitas nisi Doctor Salmanticensis posset constitui prætorcum primū aliquis acciperet gradum Doctoratus, acci-

peret
tis, deficiente legitimo confessorē. Quia licet in sua consecratione receperit potestatem Ordinis 59, non tamen iurisdictionis: est enim habilis ratione characteris ad posse absoluere, postquam habuerit oues: quas non habet simplex sacerdos 60. Debēt enim ei concedi à superioribus, vel per beneficium curatum, vel per facultatem audiendi confessiones: quia sic ei conceduntur ex commissione proprii pastoris 61. In articulo mortis poterit absoluere (vt dixi) quilibet simplex sacerdos, cuiuscunque sit con-

ditionis, siue sit excommunicatus, irregularis, hereticus, apostata, aut degradatus 62, & poterit penitentem absoluere à quibuscunque peccatis reservatis, & censuris. Ita diffinitur in Concil. Trident. Sessio 24. cap. 7. Nam tunc habent talem iurisdictionem ex concessione Ecclesiæ: non tamen immediate à Christo 63, quia si solus Papa eam habet. Neque ex hoc sequitur, Concilium, siue Papam posse instituere, ne aliquis sacerdos possit absoluere etiā in articulo mortis: nam Papa & Concilium nō potest errare.

5. Videretur tamen opinio hæc diffinita à Concil. Trident. vbi dicitur quod in articulo mortis omnes sacerdotes possunt absoluere: & quando lex non distinguit nec nos distinguere debemus.

63. Vt optime affirmat Durandus distinct. 19. quæst. 5. art. 2. quem sequitur Soto vbi supra, contra Palud. dist. 17. quæst. 5. artic. 2. quem sequitur Cano de penit. p. 5. Quod constat, quia si potestatem absoluendi haberent sacerdotes à Christo, esset indelebilis, sicut potestas consecrandi quod

peret auctoritatem iudicandi & proferendi sententiā, non tamen acciperet iurisdictionem donec constitueretur prætor. Ita in proposito dicendum est.

62. Hoc est contra quōdam Theologos prout refert Syluest. verbo, Confessor, primo. §. ult. quā sententiā nō est ausus affirmare Soto dist. 18. q. 4. art. 3. imo pronior est ad eam negandam: illam tamen defendit Palud. distinct. 25. quæst. 9. 1. & Syluest. vbi supra, & glossa in cap. non est nobis, de sponsalibus, quos sequitur Cano de penit. cap.

est falsum: siquidem absolutio est nulla quando impeditur absque licentia proprii sacerdotis.

64 Cum confessio sit de necessitate salutis non potest hoc facere, quia esset error intolerabilis: & si Papa hoc de facto præciperet, nullus sacerdos profecto haberet potestatem ad absolvendum.

65 Ita diffinitur in. c. omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remissio. & proprius sacerdos secundum Sylvest. verbo, Confessor, primo. §. est qui habet ritulū beneficii curati.

missarii, possint audire confessiones secularium: non tamen possunt alicui seculari concedere auctoritatem, ut alteri confiteatur, quia non est proprius eius sacerdos: bene tamen sibi subditis. Hæc doctrina colligitur expressè ex capitulo omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remissio.

Nec

re in his quæ pertinent ad salutem animæ 64. Citra articulum mortis confessio necessario debet fieri proprio sacerdoti, vel alieno de licentia proprii 65. Et proprius sacerdos dicitur qui habet ritulū beneficii curati. Huiusmodi est Papa, Episcopus, Parochus, & Prælati Religionum respectu suorum subditorum. Quia huiusmodi tantum non possunt dare alijs sacerdotibus potestatem audiendi confessiones, ut alteri confiteantur, exceptis curatis parochialibus modo post Concil. Triden. fratres privilegiati, quâvis, tanquā Com-

missarii, possint audire confessiones secularium: non tamen possunt alicui seculari concedere auctoritatem, ut alteri confiteatur, quia non est proprius eius sacerdos: bene tamen sibi subditis. Hæc doctrina colligitur expressè ex capitulo omnis vtriusque sexus, de pœnit. & remissio.

Nec datur aliquis casus, dempto articulo mortis, in quo non institutus confessor possit audire confessiones peccatorum mortalium: prout dicitur in Concil. Triden. Sessio. 23. cap. 7. 66 Peccatorum venialium bene poterit quilibet sacerdos audire confessiones. Quia huiusmodi peccata venialia non necessario sunt absolvenda per absolutionem sacramentalem, neque omnino subduntur iurisdictioni Ecclesiæ, & sic habent sacerdotes simplices ratione suæ consecrationis auctoritatem à Deo absolvendi à peccatis venialibus. Et similiter quilibet simplex sacerdos habet à Deo auctoritatem absolvendi Summum

et potest, quod aliquis præter sui superioris licentiam confessor sibi eligere valeat. Non enim ignorantia seu malitia proprii sacerdotis, priuat ipsum ipso facto iurisdictione,

66 Nec propter malitiam seu ignorantiam proprii sacerdotis. Et quâvis urgeat necessitas celebrandi seu communicandi, si enim imminet periculum seu scandalum propter non celebrandum sufficit quod sacerdos recõsuetur Deo. Hæc doctrina est Diut Thomæ distinctio. ne. 18. contra Armillam libro. 11. de questionibus Armenorum, & contra alios Doctores quos refert Sylvest. verbo, Confessor, primo. §. 6. quæ constat ex dicto capitulo omnis. vbi Concilium loquitur absolute. Et diffinitur in capitulo. Nulla de pœnitent. & remissio. cuius verba sunt. Nulla consuetudine introdu-

vt diffinitum est in Conc. Constan. contra Ioan. Vvitcleff.

67. Vt est communis sententia maxime Ricard. dist. 17. art. 3. q. 1. & Durand. dist. q. 3. art. 2. concl. 2. & D. Tho. dist. 19. quest. 1. art. 2. & D. Bonau. eadem dist. & Turrecrimate libro. 1. de potestate Ecclesie: quos sequitur Soto. d. 18. q. 4. art. 2. ad tertium.

68. Nec subijciatur sacerdoti vt iudici arbitrario putauit dicere Caster. quest. de ministro huius sacramenti ad primum, quia sacerdos non quomodoconque absoluit nomine Christi, quatenus est eius minister, non ergo nomine Papæ & ex eius arbitrio.

69. Vt docet Caster. verb. Absolutio.

70. Prouinciales, Guardiani, Abbates

Pontificem 67, cum Deus non deficiat in necessarijs, & Papa non habeat auctoritatem supra seipsum, vt possit eam alicui sacerdoti concedere 68. Cardinales, & familiares Papæ de iure debent confiteri Papæ, siue eius Poenitentiario: quia Papa est tantum proprius eorum sacerdos 69. Omnes prelati immediati Summo Pontifici, possunt confiteri simplici sacerdoti. Et voco immediatos Papæ, qui in foro conscientie non habent alium prelatum præter Papam, vt sunt Episcopi, Archiepiscopi, Generales ordinum, siue Abbates, vt Plinianus & Metinensis. Ita diffinitur in cap. fin. de poeni. & remis. 70. Prouinciales vero videtur posse confiteri cuiunque sacerdoti absque auctoritate Ministri Generalis

ex

ex concessione Papæ, iuxta prædictam constitutionem: nam vtrobique versatur eadem ratio textus, videlicet, ne pro dilatione poenitentiae periculum imminuat animarum: & per consequens Minister Generalis non poterit eis reseruare aliquem casum. Ceteri autem prelati non exempti, sed subditi Episcopo, debent confiteri eius auctoritate. Huiusmodi sunt Archidiaconi. Et eadem est ratio de Canonicis, & alijs sacerdotibus: modo post Concil. Tridentinum, in quo reuocata fuit potestas quam habebant eligon-

tus verba sunt. Permittimus Episcopis & alijs superioribus, necnon minoribus prelatibus exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem, ergo quauis prelati habeat superiorum (vt Guardianus) potest sibi eligere confessorem. Vtraque opinio videtur probabilis, sed prior est securior, cui suffragatur consuetudo. Quia si Guardianus posset præter licentiam Prouincialis eligere confessorem, non haberent Guardiani aliquem casum reseruatum Prouinciali, præter

S. Benedicti & Priores secundum Abb. Panorm. super dictum capit. finale, non possunt confiteri absque licentia proprii prelati: quia supradicta concessio solum extenditur ad prelatos immediatos Papæ. Et eiusdem sententiae est summa Angelica. tamen secundum Palad. & Hostiens. quos refert & sequitur Syluest. verbo, Confessor, primo. §. 8. & Soto dist. 18. quart. quest. 4. art. 2. possunt confiteri absque licentia suorum superiorum, quia textus (secundum istos Doctores) indistincte loquitur, cuius verba sunt. Permittimus Episcopis & alijs superioribus, necnon minoribus prelatibus exemptis, vt etiam præter sui superioris licentiam prouidum & discretum sibi possint eligere confessorem, ergo quauis prelati habeat superiorum (vt Guardianus) potest sibi eligere confessorem. Vtraque opinio videtur probabilis, sed prior est securior, cui suffragatur consuetudo. Quia si Guardianus posset præter licentiam Prouincialis eligere confessorem, non haberent Guardiani aliquem casum reseruatum Prouinciali, præter

O 3 excom-

excommunicationē positam in foro exteriori, sicut nec exempti praelati illum habent. Quia quando aliquis confitetur auctoritate Papæ, non potest eius superior limitare illius confessionem, quia inferior non potest limitare concessionem superioris, quod non est concedendum Guardianis. De provincialibus autem bene potest teneri opinio, quia utrobique versatur eadem ratio.

71. Dummodo sit institutus confessor, quia cum Guardianus non possit instituere confessores, nec potest sibi subditis concedere facultatem confitendi non instituto confessori, quia hoc esset instituere illum. Dicitur enim in capit. omnis vtriusque sexus, quod

di simplicem sacerdotem, prout constat Sessio. 23. cap. 15. Religiosus vnius ordinis absque licentia petita & obtenta suorum praelatorum, non possunt confiteri sacerdotibus alterius ordinis etiam institutis confessoribus secularium, prout diffinitur in Extravagan. Inter cunctas. Bene tamen poterit confiteri de licentia proprii Guardiani cuiunque sacerdoti 72, scilicet, instituto confessori auctoritate Bullæ Cruciatæ. Imperator orbis poterit ex voluntate tacita Summi Pontificis confiteri propriis capellanis quavis sint simplices sacerdotes. Reges autem, seu Principes tenentur ex iure confiteri proprio Episcopo illius Diocesis, ubi ipse habitat, vel Curatis, in cuius parochia est domus Regia: quia uterque est proprius

proprius eius sacerdos. Vagabundi, hoc est, illi, qui nullibi habent domicilium, & peregrini, & similiter viatores possunt confiteri Curato illius Parochiæ, ubi hospitantur, aut fratribus privilegiatis, aut confessoribus per Episcopum illius Diocesis institutis: & hoc ex concessione Eugenij III. in quadam Extravagan. quam refert Caieta. 72. Et, si habent aliquem casum reservatum suo Episcopo, debent petere specialem facultatem ab ipso, quando recedunt à loco: aliter non possunt absolui à reservatis 73. Scholastici Salmanticensis & Complutenses debent confiteri Curato illius Parochiæ: ubi habet domicilium.

quilibet debet confiteri proprio sacerdoti vel alieno, hoc est proprio confessori vel alieno confessori. Non enim dicitur alienus confessor simplex sacerdos non institutus confessor. Quod verò sit institutus ab aliquo provinciali, siue ab Episcopo parum refert, & eadem ratione Curati Parochiales sub eadem forma possunt concedere suis parochianis eandem facultatem. Hoc dico salva meliori sententia.

72. Qui eam limitat solum ad tempus quando confessio est sub precepto: sed longe melius Soto enim extendit ad confessiones spontaneas, quia quando lex non distinguit: nec nos distinguere debemus. Subdantur tamen casibus reservatis Episcopo illius Diocesis ubi confitentur.

73. Vide Magist. Soto distin. 18. quarti. quest. 4. artic. 1.

Et ex eadem ratione sequitur, quod quantum ad forum conscientie subduntur Episcopo, ira, quod forte posset commutare eorum vota & dispensare in eis: suo autem Cancellario subduntur quoad forum exterius. Ratione delicti commisi in alieno Episcopatu, aut parochia tenetur confiteri quis alieno sacerdoti. Verbi gratia. Si in Archiepiscopatu Compostellano, aut in Parochia S. Benedicti fuerit excommunicatio latae sententiae contra sacrilegos, & ibi subditus Salmantinus, vel parochianus S. Michaelis committat sacrilegium, non est confitendus proprio sacerdoti, sed confessori constituto ab Archiepiscopo Compostellano, seu Curato S. Benedicti. Hoc expresse diffinitur in cap. 1. de Rectoribus 74. Peccata mortalia iam rite confessa, potest quilibet confiteri alieno sacerdoti: imo simplici (ut supra dictum est de peccatis venialibus) non enim sunt materia necessaria poenitentiae,

74 Vide Syluest. ubi supra, & cauz illum quia ibi tenet posse aliquem confiteri alieno sacerdoti de licentia proptj presumpsa, qd aduersatur Concil. Lateranen. in cap. vtriusq. sexus. Aduerte tamen quod omnia supradicta sunt vera de poenitentibus non habentibus privilegia, quia virtute privilegiorum aliud sentendum est: ut infra dicitur.

nec
nec

nec iam subduntur iurisdictioni Ecclesiae 75.

Loquendo ergo de poenitentibus qui confitentur fratribus privilegiatis, Papa, aut Episcopus potest committere vnicuique sacerdoti non impedito potestatem audiendi confessiones suorum subditorum, non obstante contradictione Episcoporum, seu Curatorum. Haec sententia est communis, & constat ex cap. cunctis. 6. quæst. 1. quia est eius legitimus confessor. Ex quo sequitur quod confitentes fratribus privilegiatis, etiam inuito Curato, non tenentur eodem anno confiteri proprio Curato, quia confitentur de licentia Papæ siue Episcopi, qui est eius proprius sacerdos 76. Ita expresse diffinitur in Extravagan. Inter cunctas.

Aduerte tamen, quod confessor privilegiatus potest audire confessiones secularium illius

75 Ita tenet Adrianus in materia confessionis, quem sequitur Magister Cano, Relectione de poenitentia. c. 5. quous Magister Soto hoc inficietur. Et hoc constat, quia cum huiusmodi peccata non sint materia necessaria poenitentiae: non præsupponit auctoritatem Ecclesiae in absolvente: sed sufficit auctoritas quam sacerdos recepit in sua consecratione.

76 Ita explicatur per Leonem X. ut constat ex compendio privilegiorum, verbo y Absolutio quo ad seculares. l. 1. §. 15.

77. Quauis vniuersaliter fratres privilegiati non possint absoluerē a peccatis referatis Episcopis (vt supra dictum est) potest tamen Guardianus eligere tres aut quatuor cōfessores qui possint absoluerē ab omnibus casibus referuatis, etiam ab excommunicatione a iure, dummodo non sint Cœnæ Domini. Ita diffinitur in quodam privilegio Eugenij IIII. & ponitur in Compēditio privilegiorū, verbo, Absolutio quo ad seculares. 2. §. 16. Hoc intelligendum fuerint in proprijs conuentibus: non tamen extra.

78. Bene tamē poterit examinari a successore, & eidem debent presentari, iuxta declarationē eiusdem Pij V. in noua alia constitutione quæ incipit,

Dicecesis, vbi fuerit presentatus & approbatus (iuxta determinationem Concil. Trident.) vbiunque fuerint & non aliorum 77. Ita diffinitur in Clemen. Dudum. §. Ac deinde. de sepulturis. Et postquam semel fuerit presentatus, seu approbatus in vna Dicecesi, iuxta cōcessionem Pij V. nō tenetur iterum presentari eidem Episcopo, aut ab eodem approbari 78. Virtute Bullæ Cruciatæ non potest aliquis audire confessiones, nisi alicui Episcopo fuerit presentatus, & ab eodem approbatus: prout constat ex eodem Concil. Trident. Regulares vero virtute Bullæ possunt confiteri cuicunque sacerdoti approbato, vel ab Episcopo, siue a Ministro Prouinciali, siue Generali, quia Minister Prouincialis siue

siue Generalis est eorum ordinarius, & virtute Bullæ tantum, possunt confiteri (etiam Regulares) sacerdoti ab ordinario approbato, prout dicitur in Bulla 79.

Romani Pontificis providentia.

79. Et eadem ratione Religiosi vniuersi ordinis, bene possunt confiteri virtute Bullæ Religiosis alterius ordinis institutis cōfessoribus a Ministro Prouinciali siue Generali, eiusdem religionis vel ordinis, quia sunt approbati ab aliquo ordinario non tamen debent esse approbati ab Episcopo cum non sint eius subditi, neque a suo proprio Prouinciali seu Generali: quia tunc nullam facultatem concederet eis Bulla Cruciatæ. Et si aliquando dicatur in Bulla, quod sint approbati ab ordinario loci, siue in aliquibus Iubileis, ab ordinarijs locorum: hoc dicitur ad excludendos cōfessores approbatos a ministris Prouincialibus seu Generalibus religionum, qui non sunt idonei respectu secularium, etiam interueniente autoritate Iubilæi seu Bullæ. Non tamen inferas necessario debere confiteri cōfessori approbato ab ordinario illius Dicecesis cuius est pœnitens secularis. Nam aliter etiam Religiosi virtute Bullæ seu Iubilæi deberent confiteri cōfessoribus approbatis ab ordinarijs locorum, quod est absurdum dicere. Hæc opinio est communis fere omnium Doctorum, & probabilior, contraria tamen videtur se-

curior, videlicet quod seculares confiteantur cōfessoribus approbatis a suis ordinarijs.

(?)

De

De iteratione huius sacramenti, de effectu alicuius partis principalis.

Cap. VIII.

CVM de essentia huius sacramenti sint tria, videlicet confessio integra cum dolore, & absolutio à legitimo confessore collata: aliqua ex his tribus partibus deficiente: sacramentum est iterandum: siquidem non potest dari verum sacramentum, si deficiat aliqua pars essentialis. Vnde, si poenitens accedat cum complacentia alicuius peccati mortalis, vel absque firmissimo proposito vitandi illud, quia forsitan

80 Iuxta communem opinionem si accedit cum aliquo dolore (scilicet, cum attritione) & aliqua li proposito emendationis (scilicet, inefficaci) si poenitens existimat huiusmodi dolorem sufficere, & hoc inculpabiliter (quia non est literatus) recipiet verum sacramentum & eius effectum, scilicet, gratiam, quia facientis

nō vult vitare occasiones peccandi, confessio est nulla defectu doloris 80, quia prout supra dictum est) de ratione doloris requisiti ad hoc sacramentum, siue sit contritio, siue attritio, est firmissimum propositum vitandi in posterum omne peccatum: similiter est nulla confessio, & per consequens reiteranda, quando fuerit diminuta ex parte poeni-

poenitentis: videlicet, quia scienter, vel ex oblivione, siue ignorantia culpabili, omittit aliquod peccatum, seu circumstantiam in confessione: quia forsitan nulla facta inquisitione, accessit ad hoc sacramentum, vel non facta sufficienti examinatione conscientiae. Et quanvis nullum peccatum omittat, si nullam inquisitionem fecit, sacramentum est nullum, quia posuit se in periculo dimidiandi confessionem (vt supra probatum est.) Et hoc, etiam si confitea-

quod in se est, Deus non denegat gratiam. Si vero culpabiliter, hoc est, si cognoscat, huiusmodi propositum inefficax non sufficere ad gratiam consequendam, & simul confiteatur hanc negligentiam, quanvis non recipiat gratiam, recipit nihilominus verum sacramentum: quod fortitur suum effectum recedente fictione per contritionem, & per consequens non est reiteranda confessio. Quia sicut in omnibus sacramentis fictio recipientis non obstat quominus recipiat verum sacramentum, nec in isto. Si enim propositum inefficax non sufficeret ad veritatem sacramenti cum aliqua ignorantia, nullus tutus esset in conscientia, maxime quia raro accedimus ad confessionem cum efficacissimo proposito cauendi peccata. Hanc opinionem tenet Caietanus in tractatu de confessione, quaest. 7. & in summa, verbo, Absolutionis impedimenta. & Cano de poenit. par. 5. & D. Tho. dist. 19. quaest. 3. art. 4. quaest. in cunctis. 1. & Soto dist. 18. quaest. 3. art. 2. & 3. quanvis Soto eam limitet dummodo poenitens non sit conscius suae indispositionis. Hoc tamen est certum quod accedens ad hoc sacramentum absque sufficienti dolore, & simul manifestis suam indi-

indispositione, adimplet præceptum annuæ cōfessionis, ut constat ex capit. quidam. ubi proposita hac questione Alexandro Papæ respondet quod licet non sit verum sacramentum, admittenda est eorum confessio: non enim huiusmodi incurrunt pœnas impositas in Concil. Lateran. cōtra transgressores præcepti annuæ cōfessionis, si quidem non repelluntur ab Ecclesia. Et quando imponitur pœna transgrediētibz ali quod præceptum, qui excusatur à pœna, excusatur à culpa transgressionis. Hæc opinio tēnētur multi Doctores, scilicet Ricar. distin. 17. artic. 1. quæst. 8. ad tertium. Adrianus questione de confessione. Gabr. distinct. 17. quæstio. 1. dubio ultimo. Antoninus. 3. par. titul. 14. capit. 19. & Cano de pœnitent. par. 5. contra Duran. distin. 17. quem sequitur Medina. C. de pœnitent. & Soro distinctione. 18. quæstio. 3. articulo. 3. Eos vide.

81 Ut Caetan. & omnes communiter tenent.

tur suam negligentiam cum illius non possit perfectè pœnitere. Si vero pœnitens ex cōmunicatus accedat ad confessionem laborans ignorantia inuincibili iuris, aut facti, si absoluat prius à pœccatis quàm ab excommunicatione, non tenetur iterare confessionem⁸¹, quia per talem ignorantiam excusatur, quominus ponat obicem sacramento, ut non sit validum. Si vero pœnitens fuerit conscius suæ excommunicationis, quanvis deposuerit contumaciam, si prius absoluitur à pœccatis quàm ab excommunicatione, est reite-

82 Vc

randa confessio, quia non est capax absolutionis⁸², quanvis præstet iuramentum deparendo mandatis Ecclesiæ, prout dicitur in tractatu de excommunicatione. Diffinitur enim in capit. A nobis. el segundo. de senten. excommunic. Similiter est iteranda confessio, quando pœnitens fingit in confessione aliquod peccatum mortale, cuius non est conscius: vel ex industria, & scienter affirmat tanquam certum, quod est dubium: quia materia huius sacramenti est fidelis, & integra confessio. Qui vero fingit in confessione aliquod veniale, quanvis intendat cōfiteri omnia venialia, nec peccat mortaliter, nec est iteranda confessio: quia veniale non est necessaria materia huius sacramenti. Nec pœnitens potest illa facere materiam necessariam, quantumcunque intendat omnia venialia confiteri⁸³, nisi voueat, confiteri venialia, si quidem tunc ratione voti tenetur illa confiteri. Similiter confessio aliquando est iteranda defectu ministri, veluti si fiat sacerdoti non

81 Ut dicitur in capit. si celebrer. de sententia excommunicationis.

83 Quanvis Caetan. in sua summa cōtrarium asserit: quia pœnitens non potest facere materiam necessariā huius sacramenti peccata venialia, nisi per votum.

non habenti iurisdictionem, aut excommunicato denunciato, quanvis sit Curatus nisi in articulo mortis: dummodo poenitens cognoscat, esse excommunicatum. Similiter est iteranda confessio facta non Curato excommunicato generaliter, quanvis sit paratus ministrare: quia poenitens cooperator grauiori peccato illius, cuius habet complacentiam tempore confessionis, & absolutionis: siquidem illum non vitat, cum vitare possit. Secus autem si fuerit prius Curatus, quia tunc vitatur iure suo: & ante denuntiationem non est vitandus. Confessio vero facta sacerdoti ignorant, non semper est reiteranda, nisi tanta laborer ignorantia, ut vel nesciat absoluere, vel ignoret peccata mortalia, quae sunt contra decem praecepta: quia in tali euentu, cum nesciat iudicare, non potest proferre sententiam. Similiter confessio erit nulla, quando sacerdos non habuit intentionem absoluendi poenitentem: quia talis intentio est de eius essentia. Et, quotiescunq;

84. Ut affirmat Ricard. dist. 17. artic. 3. & Medina de Confessione.

confessio est nulla defectu confessionis, tenetur confessor admonere poenitentem ut alteri confiteatur 84, maximè si confessio est in arti-

articulo mortis: quia forte poenitens non habuit contritionem, sed attritionem quae non sufficit ad iustificationem: & poenitentia est necessaria ad salutem. Si vera non erat vltima confessio, & non potest admonere poenitentem sine graui scandalo, forte non tenetur illum admonere, siquidem per subsequentem confessionem consequetur remissionem omnium peccatorum, ratione gratiae quae tunc in sacramento datur: peccata enim confessa illegitimo confessori remittuntur, sicut peccata oblita in confessione. Et ita poenitens, postquam fuerit conscius insufficientis confessoris, cui aliquando confessus est, tenetur tantum confiteri peccata, quae illi confessus fuit, alteri confessori legitimo, & non reiterare confessiones omnes postea factas, siquidem fuerunt validae. Sicut non tenetur reiterare omnes confessiones, quādo recordatur alicuius peccati obliti in aliqua confessione absque sua culpa: sed tantum confiteri illud peccatum oblitum. Et quando reiteratur confessio propter culpam poenitentis, si poenitens confiteatur eidem confessori, antequam alteri confiteatur post culpabilem confessionem: non tenetur repetere peccata, sed

85 Ita tenet Adrianus quest. 4. de confessione: & Paludanus in 1. 1. q. 1. 7.

86 Ut optime affirmat Gab. dist. 17. questiones in 1. 1. q. 1. 7. Palud. dist. 17. quest. 5. artic. 3. & Sylvest. verbo, Confessio, 1. 5. 3.

sufficit confiteri malitiam dimidiationis, seu indispositionis, & peccatum prætermisum 81: quia non est de essentia confessionis, ut confessor redordetur peccatorum tempore absolutionis, maxime, quando iam imposita est poenitentia peccatori: Hoc intellige dummodo confessor tempore reiterationis sit eius confessor legitimus: sicut erat tempore confessionis: nã aliter alius est querendus cui cõfiteatur omnia peccata integrè. Non tamè tenetur reiterare cõfessiones, qui ex oblivione, ut ex culpa sua nõ adimplevit poenitentiam sibi impositã 86, cū non sit de essentia huius sacramenti, quanvis sit de eius integritate.

De satisfactione, quæ est quarta pars huius sacramenti: & de eius integritate. Cap. I. X.

LIGET proprius & immediatus effectus huius sacramenti sit remissio peccatorum (prout cap. 2. dictum est) non tantum remittitur

tur virtute huius sacramenti peccata quò ad culpã & poenã 87, sed tantum quò ad culpã: & poena aeterna quæ erat debita peccatis in inferno, cõmutatur in temporalè: nisi cõtritio sit tantæ intensiois, quãta fuit Magdalenæ: quia tunc virtute cõtritionis remittitur omnis poena. Huiusmodi autè poena temporalis quæ remanet remissa culpa: & alia pars poenæ per sacramentum

reim seu dispositio nem operum, hoc est, iuxta deuotionem operantis, sicut causa superior, scilicet, Sol non operatur in planta, nisi iuxta dispositionem terræ, ut supra in tractatu de sacrificio Missæ dictum est: & per consequens virtute huius sacramenti non remittitur omnis poena, nec virtute contritionis, sola habita ratione ad passionem Christi: sed iuxta intensioem debitorum quem poenitens habet. Hoc comprobatur exemplo David. 2. Regum. 12. qui postquam audiuit à Nathan, transiit Deus peccatum à te, addit Propheta. Verumtamen quia blasphemare fecisti nomen Domini, filius qui natus est tibi morietur. Et similiter Numer. 16. Moysi & Aaron post remissum peccatum incredulitatis, comminatur eis Deus mortem ante ingressum terræ promissionis. Ergo post dimissum peccatum quò ad culpam, manet aliquid quando reus poenæ temporalis luendæ in purgatorio, vel in hac vita.

87 Quia quanvis passio Christi (quæ est infiniti valoris & satisfactionis) applicetur nobis tam in sacramentis quàm mediis nostris operibus poenalis, quoad satisfactionem secundum illud. 1. Ioan. 1. Ipse est propitiatio pro peccatis nostris, non tantum applicatur secundum virtutem infinitam, sed iuxta institutionem sacramentorum, & valoris seu dispositio-

22. Quod sit purgatorium in alia vita ubi anime patientur poenā temporalem pro mortalibus iam dimissis quo ad culpam, & pro venialibus etiam indimissis, constat apertissimis testimoniis sacre Scripturæ quæ refert Casto de heresibus lib. 1. verbo Purgatorium. Et quævis non constaret ex sacris literis, esset necessario admittere purgatorium quia cum multi iusti discedant ab hac vita antequam solvant temporalem poenā debitam peccatis, & non possint intrare in regnum celorum, antequam illa satisfaciunt, & non possint satisfacere in celo cum non sit locus poenarum, neque in inferno, quia ibi nulla est redemptio, debet satisfacere in alio loco determinato à Deo, & huiusmodi locus ubiqueque scriptis dicitur Purgatorium, id est, locus purgationis ubi anime purgantur & purificantur solvendo poenā debitam peccatis. Ad istum locum deducuntur anime per ministerium Angelorum boni (quia cum ipsa sit pars actus non potest per se moveri) ubi torquentur per ministerium ignis, & voluntatem divinam, anima vero reprobata deducitur in infernum per ministerium diaboli, & per eundem torquetur, ut constat Lucæ. 16. locus ordinarius purgatorii est quedam pars inferni ex dispensatione tantum divina: aliqui tamen purgantur in alijs locis peculiaribus. Vide S. Bonaventuræ dist. 20. quarti. art. 1. quest. 3. & 5. Sed dicat. Quomodo anime summe spiritus potest pati ab igne corpore? Respondeo cum Soto dist. 19. q. 1. art. 2.

rium iniuriæ illatæ. Sed homo offendit Deum, diligendo aliquid bonum inordinatè utile aut delectabile: ergo homo debet satisfacere, priuando se aliquo tali bono. Ad hanc ergo poenā temporalem luendam in purgatorio redimendam imponitur poenitentia peccatori con-

art. 1. quod ignis per potentiam diuinam causat in animam eandem tristitiam quam haberet si esset vnica corporis, imo maiorem, cum anima separata habeat perspicaciores potentias. Damnaturo vero post assumptionem corporis duplici poenā puniuntur, scilicet, in corpore & anima.

Et licet anime in purgatorio mediantibus illis peccatis satisfaciunt, non tamen merentur aliquid, sicut nec possunt ibi demereri, quia iam sunt extra viam, quando non est locus merendi nec demerendi. Ait enim Christus Ioan. 9. Merito oportet operari opera eius qui misit me: donec dies est. Et alibi: Operamini dum lucem habetis: veniet nox quando nemo operari poterit. Et illud Eccles. 9. Quodcumque potest manus tua instanter operare: quia apud inferos non est locus nec est ratio, &c. 89. Sufficit quod opus ex natura sua sit poenale quantum nobis non ingerat poenā, ut elemosyna facta ab homine ditissimo, aut ieiunium ab homine temperatissimo. Omnia opera poenalia ad illa tria genera reducuntur, scilicet, ad orationem, ieiunium, elemosynam: nam sub ieiunio includuntur flagella, vigiliae, peregrinationes, sub elemosyna omnia opera misericordiae. Oratio autem mentalis est laudatoria non anime sed corpori, & hoc sufficit ut sit satisfactoria. Reducuntur enim ad hæc tria genera, quia omne peccatum aut est concupiscentia carnis, aut concupiscentia oculorum, aut superbia vitæ, & cum teneamur satisfacere

per suum contrarium, ieiunium correspondat concupiscentie carnis, eleemosyna concupiscentie oculorum, quae est auaritia, oratio, superbiae vitio, superbiae vitae. Verum tamen restat quod possumus satisfacere per quodcumque horum pro quocumque peccato. Hunc tamen modum debet seruare confessor pro imponenda poenitentia quando fuerit medicinalis. Per flagella quae mittuntur a Deo, possumus satisfacere pro peccatis iam dimissis, sicut animae existentes in purgatorio satisfaciunt per tormenta eis inflicta. Quae flagella si specialiter mittuntur a Deo in poenas peccatorum, erunt satisfactoria secundum quantitatem doloris, instar tormentorum quae infliguntur in purgatorio, & poenitentiarum quae a sacerdote imponuntur. Non enim ad satisfaciendum per huiusmodi poenas sic emissas a Deo, requiritur voluntaria acceptatio, sed sufficit quod patienter absque blasphemia & murmure ferantur. Flagella vero quae oriuntur secundum generalem concursum Dei, & per causas naturales, erunt satisfactoria secundum quantitatem patientie sustinentium flagella: quia cum huiusmodi mala non sint actus iustitiae vindictae, non erunt satisfactoria ex natura sua, sed secundum quantitatem patientiae. Vnde latro suspendendus tantum satisfactus est in casu posito secundum mensuram patientiae: non compatur

recompensatio. Hanc autem poenitentiam tenetur acceptare poenitens. Quia, cum confessor sit iudex ordinarius, potest obligare poenitentem ad aliquam poenam, aliter fructus ad aequalitatem, & aequivalentiam iniuriarum sed iuxta possibilitatem & fragilitatem humanam quia ut dicitur Mat. 4. Ligna Libani non sufficerent ad holocaustum Deo dignum. Facit enim homo, quod in se est, & Deus habita ratione ad merita filij sui acceptat nostra opera ad meritum aeternum, & ad satisfaciendum pro iniuriis, infinite maiestatis. Ad hunc sensum ait Ioannes. Luc. 13. Facite fructus dignos poenitentiae. Vnde per fructus intelligit D. Augustinus opera satisfactoria. Ita definitum est in Concilio Tridentino Sessio 6. c. 4. Et quando dicitur quod satisfactio debet fieri ex operibus aliis indebitis, non intelligas de aliis indebitis ratione praecipui (nam huiusmodi opera poterit sacerdos si ei placuerit applicare, & assignare pro poenitentia peccatorum, ut ieiunium quadragesimale, solutio horarum canonicarum, &c.) sed debes intelligere de operibus aliis indebitis ratione alterius delicti, scilicet peccati. Verbi gratia: Si imposita esset alicui peregrinatio pro apostasia a fide, & rursum imponatur ei eadem peregrinatio, scilicet, ad Sanctum Iacobum pro blasphemia, non poterit eadem peregrinatio ne satisfacere illi duplici obligationi, siue talis poenitentia sit imposita ab eodem confessore, siue ab alio, nisi relaxando priorem obligationem, siquidem talis peregrinatio iam erat debita pro apostasia. Et ita intelligendus est Scotus dist. 1. q. 1. quem sequuntur Palud. ead. dist. q. 1. art. 2. & Sylva verbo, Satisfactio. §. 8. & Gab. dist. 16. q. 4. art. 1. Aduerte tamen quod tunc solum poenitens potest satisfacere per opera debita

ta ratione precepti, quando huiusmodi insinuat a sacerdote dicendo, impositio tibi penitentiam ieiunium quadragesimale. Quia quando sacerdos nihil dixit, sed precipit ieiunium decem dierum, hæc penitentia non est adimpleda operibus debitis ratione precepti, aut voti, siue obedientie, sed operibus nullo modo debitis: quia penitentia semper obligat secundum mentem & intentionem sacerdotis, & sacerdos nisi contrarium explicet, semper intelligit quod impleatur penitentia de operibus aliis debitis. Ita Scot. dist. 19. quest. 3. art. 1. & Palud. ubi supra. 91. Hæc doctrina est D. Tho. dist. 18. quart. quest. 1. art. 3. & Ricard. eadem dist. art. 1. quest. 5.

stra esset eius iurisdiclio. Non solum data est sacerdoti potestas absoluendi, sed ligandi per penitentiam. Nam congruum est, quod penitens qui subijcitur iudicio sacerdotis quo ad absolutionem, subijciatur etiam quo ad obligationem poenæ: maximè quia aliquando imponitur penitentia non solum, ut sit satisfactoria, sed etiam ut sit salutaris medicina: ut dicitur in capit. omnis utriusque sexus. Et, cum cuiusque peccato respondeat certa, & determinata poena in diuino iudicio: non remittitur omnis poena peccatis debita per quamcunque penitentiam impositam a sacerdote, sed quando iniungit penitentiam circa latitudinem terminum poenæ debite. Verbi gratia. Si peccato luxuriæ dimisso

missio respondeat poena: 10. dierum in purgatorio, & huiusmodi secundum æqualitatem possit remitti, aut redimi per 102 dies ieiunij, si sacerdos imponat septem tantum dies, redimetur poena.

Quia sacerdos est index arbitri inter Deum & hominem, qui non tenetur iudicare secundum voluntatem leuius partis, aut secundum omnem æqualitatem, sed potius secundum iudicium boni viri plus, minusve. Si vero sacerdos imperat tantum tres dies ieiunij: tunc non remittitur tota poena sed pro rata:

residuum autem patitur penitens in purgatorio. Quia quando clavis errat, non acceptatur sententia sacerdotis in cælo. Optimum erit consilium, si sacerdos imponat penitentiam, ut accipiat aliquas indulgentias: quia per illas remittitur poena Purgatorii. 2. Peniten-

& ante eos Magister Sententiarum dist. 16. contra Scotum dist. 18. dicentem quod penitens non tenetur acceptare penitentiam tantum post semel acceptatam, tenetur illam adimplere. Cæter. vero in tract. de satisf. fact. quest. 3. inquit: quod nec tenetur eam acceptare, nec post eam acceptatam adimplere, quia huiusmodi acceptatio non fuit votum, nec præceptum. Opinio Scoti est probabilis, sed opinio D. Tho. & Ricard. superior: opinio tamen Cætera: a nullo approbatur.

92. Quamvis existes in mortali positis satisfacere præcepto

cepto adimplendi
penitentiam sicut
existens in mortali
recitans horas, aut
ieiunans satisfacit
procepto solutionis
horarum, & ieiunian-
di non tamē potest
per opera facta ex-
tra charitatem (siue sine imposita huiusmodi opera in peni-
tentiam, siue non) satisfacere pro pena luenda in purgato-
rio: quia de lege impossibile est aliquis satisfacere nisi in vir-
tute passionis Christi (non est aliud nomen sub celo datum
hominibus, in quo oporteat nos saluos fieri (inquit Petrus)
& passio Christi non applicatur existentibus in peccato
mortali: maxime quia satisfactio non solum est actus iusti-
tiæ vindicatiuæ, sed commutatiuæ & amissionis: siquidem vo-
luntariē satisfacimus pro pena; quæ est quodammodo sa-
tisfacere pro culpa quæ nunquam perfecte dimittitur, do-
nec soluat. omnis pena: iuxta illud libri Machab. San-
cta & salubris est cogitatio pro delincentibus exorare, ut a pec-
catis soluantur: & qui perseverat in peccato non potest of-
ferre Deo actum amissionis, siue reconciliationis, & per conse-
quens nec satisfacere pro pena debita peccatis. Ait enim
Paulus. 1. Corint. 13. Si distribuero omnes facultates meas,
&c. charitatem autem non habuerō: nihil mihi prodest, ergo
neque ad satisfactionem sufficiunt. Hæc doctrina est
omnium antiquorum, scilicet, Alexan. Alex. 4. parte, quæ-
stione. 8. & D. Bonauenti. distinctione. 1. articulo. 1. quæ-
stione. 3. Ricard. ead. distinct. articulo. 1. quæstione. 5. & D.
Thom. ibidem quæstione. 1. articulo. 3. & Durand. quæst. 5.
& Syluest. verbo, Satisfactio. §. 7. contra Scot. distinctione.
15. quæstione. 1. articulo. 4. asserentem, quod licet existens
in mortali non possit satisfacere pro peccatis nondum di-
missis, bene tamen pro dimissis. Proponit hanc opinionem

perquam

alius sacerdos quicumque ite-
rum audiendo confessionem
illā relaxare: quia clauerran-
te nō erat necessario acceptan-
da: & ita per subiectionē, siue
acceptationem non se obli-

huit huiusmodi opera facta extra charitatem reuoluunt quoad
satisfactionem post peractam penitentiam, quia cum nullo
modo fuerint acceptata, nullibi erant, ut possint reuolui-
re. Hoc vltimum est contra Calet. tractatu de satisfact. quæ-
stione. 2. cuius fundamentum est, quia sacramentum peni-
tentia sortitur suum effectum, recedente fictione ad mo-
dum baptismi. Hoc tamen fundamentum est nullum, cum
satisfactio non sit pars essentialis penitentia, sed integra-
lis. Et licet huiusmodi opera non sint satisfactoria, nec me-
ritoria, etiam bonorum temporalium (quia peccator non
est dignus pane quo vescitur) bene tamen sunt impetra-
toria quorundam bonorum temporalium. Exodi. 1. dicitur,
quod obstetricibus Aegyptiorum edificauit Deus
domos, eo quod noluerunt parere mandato Pharaonis præ-
cipientis ut suffocarent masculos Hebræorum. Et D. Au-
gust. libro. 5. de Ciuitate Dei, cap. 12. & 15. inquit, Deum
dedisse Romanis imperium propter strenua eorum mora-
lia opera. Et Ezechie. 19. legimus, Deum dedisse Nabuch-
donosor terram Aegypti propter obsequium quod exhibue-
rat Deo. Similiter huiusmodi opera impetrant diuinum su-
xilium ad cauenda noua peccata, & penitendū de præteritis.
Ita intelligitur illud Eccl. 10. Ignem ardētem extinguit
aqua: & elemosynā peccatum. Et Dan. cap. 4. consulebat
Nabuchdonosor: Crede mihi, Rex, peccata tua elemosynis
redime. Valent similiter ad impetranda suffragia Sancto-
rum, iuxta illud Iob cap. 5. Voca si est qui respondeat tibi,

& ad

& ad aliquem san-
ctorum convertere.
Vider Magist. Vega
lib. 6. cap. 1. ubi re-
fert Cyrillum dicen-
tem, quod illi Iudei
qui erant bene mor-
tigerati, crediderunt
in Christo, quia bo-
nis moribus impe-
trauerunt Dei mis-
ericordiam, & auxi-
lium ad credendum.

dom suffragij pro animabus purgatorii (prout
supra dictum est) non tamen potest vnus ad-
implere pœnitentiam alterius. Pœnitentiam
(inquam) impositam à sacerdote, nisi hoc sa-
cerdos consenserit: quia pœnitentia non solum
est satisfactoria, sed medicinalis. Et, quando sa-
cerdos hoc concedit, tantum applicatur tunc
ut satisfactoria: & per consequens potest per
alium impleri.

De sigillo confessionis. Cap. X.

SACERDOS non potest manifestare
qualem pœnitentiam imposuit tali pœni-
tenti: quia tunc reuelaret confessionem: maxi-
mè

gavit. Non tamen potest rela-
xari, nisi audita confessione,
quia aliter non poterit sacer-
dos iudicare esse iniustā: non
enim potest iudex proferre
sententiam, incognita causa.
Et, licet vnus possit satisfacere
pro alio, videlicet, vnus via-
tor pro alio viatore, & hoc
de rigore iustitiæ, seu per mo-

mè si pœnitentia est talis, quæ non solet impo-
ni, nisi propter peccata mortalia, aut grauissi-
ma venialia. Et sigillum confessionis est de iu-
re diuino, naturali & Ecclesiastico. Si enim ali-
quo modo liceret sacerdotibus reuelare con-
fessionem, sacramentum pœnitentiæ esset om-
nibus exosum, & sic funditus periret hoc sa-
cramentum ad salutem simpliciter necessariū:
atque ita hoc timore sine sacramento perirent.
Vnde in cap. omnis vtriusque sexus, reuelato-
res confessionum præcipiuntur deponi, & in
monasterio perpetuo detrudi ad pœnitendum.
Hoc intellige, etiam si pœnitens confiteatur
peccata absque proposito cauendi peccatum:
imò cum intentione committendi illud, quam
ipsemet pœnitens explicat, dummodo confi-
teatur peccata sua sacramentaliter, scilicet, accu-
sando se coram Deo. Veluti si dicat: Confiteor
hoc peccatum hæresis, & modo habere inten-
tionem inducendi aliquem ad eandem hære-
sim: quia absque discrimine præcipitur sigillū
confessionis. Non enim facienda sunt mala ut
inde veniant bona, id est, non est detegendum
peccatum hæresis, ut inde veniat bonum, scili-
cet, euitatio hæresis. Poterit tamen sacerdos
gene-

93. Est doctrina
Scoti dist. 1. 4. q.
2. in solutione ad
argumenta. & Ric.
eiusd. eadem distin.
quest. 2. art. 1. & D.
Tho. eadem distin.
q. 7. & Cuius quod-
lib. 1. q. 1. contra
Panormitan. & Syl-
uest. verbo Confes-
sor. 1. 5.

94. Hæc est sen-
tentia Caiet. ubi su-
pra, & Duran. dist.
2. 1. quarti. quest. 4.
ad ultimum.

generaliter dicere prælati, ut
caueat, ne forte in sua Eccle-
sia pullulent hæreses. Et hoc
nimis cautè, dum modo non
timeatur peccatorum reuela-
tio 93. Hæc doctrina est con-
tra Panormitan. in cap. om-
nis vtriusque sexus. dicentem:
est hæresis crimen quod nec
confessio celat. Si verò pecca-
tor proponat suum crimen,
non accusando, seipsum co-
ram Deo, sed inducendo sa-
cerdotem in suum errorem, vel in suam senten-
tiam: non tenetur sacerdos celare huiusmodi
peccata: imo tenetur revelare hoc secretum
Inquisitoribus. Probatur. Quia huiusmodi
confessio non est sacramentalis: sed modus oculi-
tè dogmatizandi. Ex quo sequitur, quòd, si ali-
quis in confessione ambiret suffragium cōfessio-
ris ad aliquam dignitatem, vel precibus, vel
pecunia: tale peccatum non cadit sub sigillo
confessionis: & de similibus simile erit iudi-
cium 94. Et nō solum tenetur sacerdos celare
confessionē quoad peccata mortalia sub reatu
peccati

peccati mortalis, sed etiam ve-
nialia: quia ex revelatione ve-
nialium etiā daretur occasio
deterrendi alios à cōfessione.

Et Conciliū, c. Omnis vtrius-
que sexus, sine discrimine lo-
quitur. Et poena gravis nun-
quā ponitur nisi propter pec-
catum mortale 95. Similiter

non solū tenetur celare peccata pœnitentis, sed
etiā ipsum participantem 96, quia similiter de-
terreretur pœnitens à cōfessione, si hoc liceret.
Non tamen revelaret cōfessionem qui diceret
Petrus confessus est mihi peccata sua dum mo-
do non addat mortalia, ut ait Caiet. verbo, Cō-
fessor, quia revelatio nō est rei cognitæ sed in-
cognitæ, & omnibus notū est, q̄ pœnitens con-
fiteatur sua peccata. Revelabit tamen confessio-
nem, si dicat absolutè: Non absolui pœnitentē,
nisi addat quia non finiuit pœnitentiam. Nec
licet laudare pœnitentem, quando ex laudibus
vnius, insinuetur, alium pœnitentem esse. mi-
nus laude dignū: hoc enim esset signo revelare
confessionem. Veluti, si audita cōfessione duo-
rum fratrum, vel sororum laudet vnū præ alio.

95. Imponitur e-
nim poena: carceris
perpetuae, & depo-
sitionis contra re-
uelatores confessio-
num. id. 1. 5. q. 1.

96. Vt inquit Sco-
tus distinct. 2. 1. q. 2.
& Ricar. eadem di-
stinctio. & Syluest.
verbo, Confessor.
tertio.

feſione: poteſt ta-
men ſe refragari
in diffinitorio, quia
ibi nulla assigna-
tur cauſa. Similiter
Guardianus poteſt
reuocare ſanctore,
aut ſacriſtam à ſuis
officijs. Nulla enim
tunc inſinueretur re-
uelatio. confeſſio-
nis ſiquidem huius-
modi officia reuo-
cantur abſque cau-
ſa per ſolam volun-
tatem prælati.

100 Vt affirmat
Soto diſt. 18. quar-
ti. quæſtio. 4. vſque
adeo eſt inuolabi-
le ſigillum confeſ-
ſionis.

101 Si ſacerdos interrogetur à tyranno an ſciat aliquod
peccatum & hoc, ſive interrogetur ſimplici verbo, ſive iu-
ramento, poterit reſpondere ſe nescire illud, quanuis illud
audierit in confeſſione, quia illud propriè ſcitur, quod ocu-
lis percipitur. Hoc intellige dummodo non habeat aliunde
noticiam. Hæc doctrina eſt Ricard. diſt. 21. articulo. 4.
quæſtione. 2. ad tertium. & D. Bonauent. eadem diſtinctio-
ne. & Durand. ibidem. quæſtione. 4. ad primum. quos ſe-
quitur Adrianus quæſtione. 9. de ſigillo confeſſionis. ad ſe-
cundum. contra Gabr. diſtinct. 21. quæſtione. 1. articulo. 3.
dicentem, quod tenetur tacere. Si verò ſacerdos impella-
tur à tyranno vt reſpondeat per verbum audire, poterit ſa-
cerdos dicere, ſe nihil in confeſſione audiuſſe, intelligendo

quod

ſori communicare cum pœ-
nitente aliquod peccatum ſi-
bi notum per ſolam confeſ-
ſionem ipſius pœnitentis 100:
quia illa quæ ſacerdos ſcit in
foro conſcientiæ non licet
alloqui in aliquo caſu vt pu-
rus homo, quanuis ſub iura-
mento, & cōminatione mor-
tis interrogetur à iudice vel
tyranno. Potius autem tene-
tur ſubire mortem, quàm re-
uelare aliquod peccatū 101,
vſque adeo obligat ſigillum
confeſſionis.

quod non audiuit vt purus homo, quia ſic non mentitur:
ſiquidem illud non audiuit niſi vt miniſter Chriſti. Hæc
doctrina eſt Ricard. diſtinctio. 21. articulo. 4. quæſtio. 1.
in corpore quæſtionis, & quæſtione. 2. ad tertium. quem ſe-
quitur Adrianus quæſtione vltima de correptione fraternæ.
notabili ad argumenta. §. ad tertium principale, contra Ma-
giſtrum Sotum Reſolutione de ſigillo ſecrēti memb. 3. quæ-
ſtione. 3. dubio. 1. poſt quartam conſolutionem. Si iterum
compellatur à tyranno an illud audierit tanquam Deus
tunc poterit reſpondere, quod non audiuit aliquid tan-
quam Deus, intelligendo vt cauſa principalis, non autem
vt miniſterialis. Et ſi impius tyrannus conſcius huius am-
phibologiæ, iterum interroget, an illud audierit vt miniſter
Chriſti, tunc eſt tacendum, & potius ſubeunda eſt mors,
quàm detegenda confeſſio. Nec tacendo inſinuat crimen
ſibi per ſolam confeſſionem notum ſed tyrannus hoc in-
telligit ex ſua malitia, vel tunc Deus qui nunquam deficit
in ſubſtantijs reuelabit quid faciendum ſit. Et ſimili modo
poterit reſpondere per verba amphibologica teſtis iudici
illegitimè interroganti etiam cum iuramento, vſque dum
ſic interrogetur quod non poſſit negare abſque mendacio
& perſurio, quia in tali euentu debet tacere, ſi illegitimè
interrogetur: quia potius debet homo pati mortem, quàm
per mendacium, aut perſurium, ſuum offendere crea-
torem: cui debetur obedientia, laus & ho-
nor, per infinita ſeculorum
ſecula. Amen.

Q. TRA-

TRACTATUS VII.

De sacramento Extremæ
unctionis.

EXTREMA unctio est quin-
tum sacramentum nouæ legis in-
stitutum à Christo (siquidem ip-
se solus potest instituere sacra-
mentum) non autem ab Ecclesia. Ita diffini-
tur in Concil. Florent. & Trident. Sessione. 14.
can. 1. quod insinuat quando Marci. 16. dici-
tur, quod Apostoli ungebant infirmos oleo
sancto, & sanabantur. Fuit tamen promulga-
tum à Diuo Iacobo cap. 5. suæ epistolæ dicen-
te: Infirmatur quis in vobis? Inducat presby-
teros Ecclesiæ ungentes eos oleo, & orent pro
eo, & alleviabit eum Dominus. Et, si in pec-
catis fuerit, remittentur ei. Ex qua autoritate
colligitur, qualis sit minister, materia, & for-
ma, & effectus huius sacramenti. Primo, Mini-
ster necessarius est sacerdos. Inducat presby-
teros Ecclesiæ. Ita diffinitur in Concil. Trident.
& in cap. quæ sui. de verbor. signific. legitimus
minister est proprius sacerdos. Si autem mini-
straverit illud alienus: erit verum sacramen-
tum

tum, quanvis peccet morta-
liter qui hoc fecerit absque li-
centia proprii. Et, si fuerit
religiosus, erit excommuni-
catus. In casu tamen necessita-
tis quilibet poterit, quanvis
sit religiosus, quia tunc est
actus charitatis.

Materia huius sacramenti
est oleum oliuarum conse-
cratum ab Episcopo, vt habe-
tur ex traditione Ecclesiæ, &
diffinitur in Concil. Trident. & colligitur ex
verbis Diui Iacobi, ungentes eum oleo. Non
erit sufficiens oleum aliorum succum, nec so-
lum oliuarum, si non fuerit benedictum ab
Episcopo, vel ab alio sacerdote autoritate Pa-
pæ, prout supra dictum est de materia con-
firmationis.

Forma præcisa huius sacramenti est ista: In-
dulgeat tibi Deus, quicquid peccasti per vi-
sum, siue auditum, &c. in nomine Patris & Fi-
lij & Spiritus sancti. Non enim debet fieri per
verbum indicatiui modi vt dicunt Græci, vide
licet, Vngō oculos tuos oleo, & indulgeo,

Q 3 quicquid

1. Prout diffini-
tur in Clem. Papæ.
de privilegijs.

2. Ita tenet Caie.
verbo, Excommuni-
catio, excommuni-
catione. 64.

3. Ita docet Ca-
iet. 3. par. quæst. 71.
artic. 1. & ratio est,
quia esse benedictum
ab Episcopo nō est
ex iure diuino sed
positiuo, & ita Papa
potest in hoc dispē-
sare.

4. Hæc doctrina est contra Scotum; Dium Bonaventuram, & Durand. dicentes, quod proprius effectus huius sacramenti est remissio venialium, quorum fundamentum sunt verba Dui Iacobi, scilicet, si in peccatis fuerit remittatur ei, & Concil. Trident. cap. 3. ubi dicitur, quod remissio peccatorum est effectus huius sacramenti. Quæ omnia debent intelligi de effectu communi, non autem de peculiari.

voto (vt supra probatum est) ergo de venialibus. Ita diffinitur in Concil. Trident. Sessio. 14. cap. 3. Hic tamen effectus non est peculiaris, & proprius huius sacramenti, sed inius principalis, & communis omnibus sacramentis 4. Peculiaris effectus huius sacramenti, præter gratiam, quæ datur, est auxilium contra tentationes, quas homo patitur tempore mortis. Ita diffinitur in eodem Concilio Trident.

biuping

quicquid peccasti, &c. quia ait Iacobus, & orent presbyteri. Oratio autem solum fit per verbum operatiui modi, & non indicatiui. Ita diffinitur in Concilio Florent. & Trident.

Per hoc sacramentum remittuntur peccata venialia, vt inquit Iacobus. Et, si in peccatis fuerit, remittuntur ei, &c. quæ remissio non potest intelligi de mortalibus, siquid de peccata mortalia non possunt remitti nisi per sacramentum poenitentiae in re, vel in

tino

tino capit. 2. 5. Alius effectus minus principalis huius sacramenti est, conferre eam salutem corporalem, quæ expedit animæ saluti, prout ex verbis Concilij constat. Quod insinuans Iacobus ait: Et oratio alleviabit infirmum. Vnde multi recepta unctione, recipiunt omnino valetudinem, vel differtur mors, vel appropinquatur, prout animæ salutis expedit. Vterque effectus insinuatur per proprietates olei, quod habet duplicem proprietatem, scilicet, sanandi vulnera, & roborandi membra. Et ita de necessitate huius sacramenti est unctio corporis, non torius corporis, sed quinque sensuum, scilicet, oculorum, aurium, narium, oris, & manuum: in quibus præcipue viget sensus tactus. Ita habetur ex traditione Ecclesiæ: taliter, quod non erit sacramentum: nisi

5. Verba Concilij, sunt hæc. Res huius sacramenti est gratia, cuius unctio agroti animam alleviat, & confirmat in eo diuinæ misericordie magnam fiduciam excitando, qua infirmus subleuatus & morbi incommoda, ac labores leuius suffert, & tentationibus demonum calcaneo insidiantium facilius resistit, & sanitatem corporis interdum, ubi animæ salutis expeditur consequitur. Et ratio dicitur, quia nunquam homo indiget tanto auxilio sicut in mortis instanti, & per consequens Deus qui nunquam deficit in necessarijs hoc auxilium præstat per gratiam huius sacramenti.

Q4

fiat

fiat vnctio in quinque sensibus. Et sic non datur gratia, usque ad vnctionem ultimi sensus, qua perficitur sacramentum. Vnctio vero in renibus, seu in pedibus non est de essentia huius sacramenti, sed de eius integritate. Et ideo in nonnullis religionibus & quando confertur mulieribus, ratione honestatis non fit in renibus, sed in pectore: quod toleratur ab Ecclesia. Ex quo inferitur quod si moreretur infirmus ante vnctionem pedum & renum post vnctiones quinque sensuum, reciperet verum sacramentum, & eius effectum. Et licet hoc constet pluribus vnctionibus, & formis, est tantum vnum sacramentum integrale, & non multiplex, prout dictum est de sacramento Eucharistiae. Et, si ante finitam extremam vnctionem contingat ministrum mori, aut infirmari: potest hoc sacramentum finiri ab alio sacerdote, instar sacramenti Eucharistiae: prout supra dictum est. Hoc sacramentum non debet ministrari, nisi petentibus, ut constat ex usu Ecclesiae, & ex verbis Iacobi, Inducat presbyteros Ecclesiae. Vnde perpetuo amentibus non debet ministrari. Fractis verò, aut habentibus lucida intervalla est ministrandum, si illud

illud in salute petierunt. Credendum tamen est, esse verum sacramentum, si ministratur, quanvis illud non petierint (ut dictum est de sacramento Eucharistiae.) Paruulis ante usum rationis non est ministrandum, quia nondum peccauerunt. Pueris vero qui habent annos discretionis, quanvis non sint capaces ad Eucharistiam, potest ministrari. Similiter hoc sacramentum non debet ministrari nisi infirmis: & si ministretur sanis non erit verum sacramentum: quia inquit Iacobus: Infirmitur quis in vobis, &c. Et, si quæras, quæ infirmitas requiratur: respondeo quod medici desperent eius salutem. Non tamen requiritur quod sit omni spe destitutus. Ait Iacobus: Inducat presbyteros, &c. & oratio. Et talis oratio, vel sanitas causata per orationem, quanvis sit supernaturalis: non tamen est miraculosa quia fit ex lege diuina. Hac enim ratione non est ministranda damnatis ad mortem, seu existentibus in periculo mortis violentæ: non enim erit verum sacramentum. Bene tamen potest ministrari confosso vulneribus, quia, licet per mortem violentam, infirmatur. Hoc sacramentum est

Q 5 itera-

6 Cum non imprimatur characterem & sit institutum in remedium contra peccata, & tentationes demonum, & ad salutem corporis animæ convenientem assequendam: quando homo est omni spe destitutus.

spirituali auxilio, & gratia Dei: quam nobis impertiri dignetur: & postea vitam æternam.

TRACTATUS VIII.

De sacramento Ordinis.

7 Non est ordo sacramentum nouæ legis, prout dicitur tantum relationem inter diuersos gradus dignitatis, secundum illud Pauli. 1. Corin. 12. Distinctiones gratiarum, &c. ubi per gratias intelligit Apostolus dona data ad utilitatem Ecclesiæ: non enim omnes sunt

iterabile, quotiescunq; huiusmodi necessitas urget. Et in eadem infirmitate potest iterari, dummodo infirmus post susceptam unctionem euaserit periculum mortis, si postea, nondum finita infirmitate, constituitur in mortis articulo: siquidem tunc eget

EXTVM sacramentum collatum gratie nouæ legis est Ordo. 7. Et nihil aliud est Ordinis sacramentum, quam illa cæremonia exterior, qua imprimatur character, & confertur gratia. Sacramentum enim debet esse signum sensibile:

sibile: & taliter se habet illa cæremonia exterior, per quam imprimatur character: ut in sacerdotio, cuius potestas est duplex, scilicet, consecrandi & absoluendi. Prima datur per traditionem calicis cum vino, & aqua, & patena cum hostia quæ sunt materia huius sacramenti, & simul proferente verba Episcopo: Accipe potestatem celebrandi Missam pro uiuis & defunctis: quæ est vera forma. Potestas vero absoluendi traditur per impositionem manus Episcopi simul proferentis hæc verba: Accipe Spiritum sanctum: quorum remiseris peccata, &c. Similiter in Diaconatu per traditionem libri Euangelij, & in Subdiaconatu, per traditionem calicis vacui & patenæ, subsequētib⁹ verbis quæ in cæremionali ipsorum continentur. Ita diffinitur

æquales (ut dicebat Lutherus) imo De⁹, prout dicit idem Paulus ad Philippen. 4. Quosdam de die Apostolos, id est, Episcopos, &c. nec ordo est sacramentum, prout significat character sacerdotis, id est, potestatis spirituales supra corpus Christi veræ & mysticæ, scilicet, consecrandi & absoluendi, quæ potestas inuenitur in solis sacerdotibus: nec enim omnes sunt sacerdotes, ut consequentiū asserbat Lutherus, aliter frustra Act. 4. Apostoli per ciuitates constituebant presbyteros, & absque ratione Paul. 1. Corin. 9. prohibebat Timotheum imponere manus homini scito, & per impositionem manuum intelligitur ordo sacerdotis, prout explicat Casto aduersus hæres.

verbo,

verbo, Sacerdotes, ex quo colligitur, ordinem esse sacramentum, quatenus accipitur pro ipsa ordinatione, seu caeremonia qua imprimatur character.

8. Constat etiam ex sacris literis. 1. Timoth. 4. Noli negligere gratiam quae est in te per impositionem presbyterij. Idem dicitur cap. 5. & 2. Corin. 3. Idoneos nos fecit ministros noui testamenti. Idem dicendum est in ordinatione Diaconatus, & Subdiaconatus. Quia postquam Apostolus. 1. ad Timoth. 3. depinxit mores Episcoporum, descripsit similiter mores Diaconorum videlicet debere esse pudicos, &c. quibus virtutibus fulgere non possunt sine gratia Spiritus sancti. Idem de subdiaconibus. Qui

in Concil. Florent. Et ex eodem Concilio patet, conferre hoc sacramentum gratiam, & imprimere characterem indelebilem. Et idem dicendum est in ordinatione Diaconatus, & Subdiaconatus. Ordines vero minores, ut hostiarius, &c. non sunt sacramenta, sed sacramentalia, ideo non conferunt gratiam nec imprimunt characterem. Quia per tres tantum ordines maiores deputantur homines ad aliquod munus spirituale: ut sacerdos ad consecrandum, & absolvendum: Diaconus ad legendum & praedicandum Euangelium; & ad ministrandum sanguinem sacerdoti: & Subdiaconus ad legendum Epistolam in Ecclesia. Itaque nullus non ordinatus potest exercere sollemniter (hoc est) cum vestibus sacris, huiusmodi mi-

di ministeria sub poena irregularitatis. Et, quauis quaelibet potestas distinguatur ab alia in vno & eodem, non traditur per diuersos characteres, sed per vnum magis extensum: sicut nec ordo Episcopalis distinguitur a sacerdotio, nisi penes perfectum, & minus perfectum. Siquidem Episcopatus praesupponit potestatem consecrandi, & absolvendi, & instituendi alios sacerdotes. Nam perfectio est in omni re posse generare sibi simile: quod non potest facere simplex sacerdos. Unde solus Episcopus est minister sacramenti Ordinis, prout in eodem Concil. Florent. diffinitur. Neque ex commissione Papae potest conuenire alicui non Episcopo talis administratio: prout constat ex consuetudine Ecclesiae. Quod enim competit praecise alicui ratione characteris: non potest non ordinato conuenire aliquo modo. Minores vero ordines de facto possunt conferri a sacerdote non Episcopo ex commissione Papae, vel ex lege, vel ex consuetudine, prout diffinitur in cap. quando. & in cap. cum contingat. de aetate, & qualitate. Et quando dicimus, Episcopum posse administrare

strare hoc sacramentum, intellige, quavis Episcopus sit hæreticus, aut ordinatus ab hæretico, si fuit ordinatus in forma catholica Ecclesie, prout diffinitur in capit. Quod quidem. 1. querit. 1. & in capit. sicut semel. 68. diffinit. Idem dicendum est de Episcopo suspenso & degradato: fundatur enim potestas ordinis in characterē indelebili. Peccat tamen mortaliter sic ministrans, & recipiens manet irregularis prout infra dicetur.

De ætate & qualitate ordinandorum.
Capit. I I.

Impedimēta respectu huius sacramēti sunt in duplici differentia. Quædam impediunt veritatem sacramenti: quædam verò non tollunt ipsam veritatem Sacramenti, sed impediunt ordinis receptionem ratione præcepti: ita quod peccat mortaliter sic recipiens: & incurrit in aliquam poenam Canonicam.

Prima impediētia, impedimēta veritatem huius Sacramenti sunt sexus foemineus, aut hermaphroditus, antequam sexum eligat, seu defectus baptismi. Sexus enim foemineus

impe-

impedit receptionē Ordinis, ita, quod iure diuino nullum Ordinis characterē recipere potest. Solis enim viris dictum est: Hoc facite in meā cōmemorationē: &, Accipite Spiritum sanctum: quorū miseritis peccata, &c. 9 De non baptizato constat, quia per baptismum tantū, potestas recipiendi sacramenta traditur.

Loquendo verò de impedimentis, quæ non tollunt rationem sacramēti, sed solum impediunt ratione præcepti: dico esse omnes irregularitates. Pro cuius explicatione aduerte, quod irregularitas est poena perpetua, quæ præsupponit capacitatem ad sacros ordines. Dicitur poena perpetua, ad differentiam aliarum poenarum Canonicarum quæ impediunt ad tempus executionem Ordinum, aut eorum receptionem. Ut excommunicatio impedit receptionem durante excommunicatione: similiter de suspenso, durante suspensione. Dicitur, quæ præsupponit capacitatem ad sacros Ordines

9 Non enim est mulier alicuius potestatis seu iurisdictionis spiritualis capax. Ait Paulus. 1. Corinth. 12. Mulierem in Ecclesia docere non permitto, nec dominari in vtrum, sed in silentio discat cū omni subiectione. Si enim non possunt loqui in Ecclesia, neque ordinari, cum loquutio in Ecclesia expectet ad dignitatem sacerdotalem.

ordines: quia irregularitas est poena quæ imponitur tantum idoneis ad hoc sacramentum recipiendum: mulier enim non est irregularis, quanvis non possit recipere sacros ordines.

Et omnis irregularitas contingit vno ex tribus modis: aut ratione defectus, aut ratione delicti, aut ratione sacramenti. Ratione defectus contingit multipliciter. Primo ex defectu ætatis, aut usus rationis: ut patet per totum titulum de ætate & qualitate ordinandorum. Recipit tamen veros ordines, prout constat ex cap. vni co, de clerico per saltum promotio. Et ratio hoc dictat. Quia huiusmodi sacramentum nõ præsupponit actum humanum in suscipiente: sufficit enim consensus Ecclesiæ, ut in parulis baptizatis iuvetis parentibus.

10 Si arguas cum Duran. asserente contrariam opinionem distinct. 15. quart, quod saltem requiritur consensus proprius, aut interpretatio parentum parvuli, quorum neutrum habet parvulus ordinatus absq; consensu parentum, dico, per consensum

Secundo illegitimus est irregularis lege Canonica, quominus queat recipere sacros ordines, seclusa dispensatione Papæ: ut constat ex cap. ut filij. & cap. viuit. de filiis presbyter. & capit. his qui eodem titulo. libro sexto. & in capit. sustulit. de servis non ordinan-

dinandis. Terrio est irregularis ex parte defectus servus, prout diffinitur in Decreto 34. distinct. de servis non ordinandis. Si vero Episcopus sciens eius servitutem, ordinaverit servum, tenetur eius Domino restituere duplum. Et si ipse servus habuerit peculium: tenetur se redimere. Si vero ignorante Episcopo, & eius Dño, fuerit ordinatus

interpretandum intelligitur in eo, quod si sit in illis parentibus consensio, ut parvulus baptizetur, & valet baptisimus, similiter quod ordinetur & imprimatur character. Si arguas ex cap. Diaconissa 27. q. 1. Vbi dicitur qd Diaconissa non debet ordinari ante 40 annos, & ex cap. Presbyteria, respondendo secundum Richardum distinctio 2.

vigesima quinta. 4. arti. 4. questione. 1. ad secundum, quod presbyter idem est quod senior. presbyteria idem est quod vidua senior, & hæc explicatio est Concilii Laodicensis, cuius verba sunt. Mulieres quæ apud Græcos presbyterie appellantur apud nos aut viduæ aut seniores in Ecclesiâ ratiõnem ordinatas constitui non debere decernimus, per Diaconissam autem intelligi Abbattissam secundum glossam eiusdem textus, aut secundum Richardum monialem cui dabatur benedictio & potestas legendi Evangelium in matutinis.

11 Similiter huiusmodi filij illegitimi non possunt constitui prælati, prout diffinitur in cap. ut filij, & quæ xltimo per constitutionem Sixti V. quæ incipit, Cum de omnibus Ecclesijs, hæc verò constitutionem revocavit Gregorius XIII Anno Domini 1591. reducendo illam ad usus commune & simul confirmando dispensationes factas a ministris provincialibus in suis Capitulis & congregationibus, auctoritate Apostolica & eidem Capitulo concessis eandem

R dem

dem auctoritate dispensandi cum illegitimis ut possint iniliti. predicatorum letores & confessorum: & si militet ut possint cōstitui praelati ut patet ex eius proprio motu qui incipit. circumspecta poterit tantē episcopus cum illegitimis dispensare, ut recipiant sacros ordines minores, dummodo non sint generati ex incestu seu sacrilegio, prout cōstat ex supradicta cōstitutione ad praelationem vero seu maiores ordines, solum Papa poterit dispensare, quāvis prohibeat factum.

Loquendo de impedimentis quæ oriuntur ratione delicti, aliqua impedimenta præcedunt receptionem sacri ordinis, aliqua concomitantur ipsam receptionem, alia vero sequuntur post receptionem. Impedimenta præcedentia sunt quadruplicia. Primo Apostasia

nō liberatur à servitute, quia hoc esset in detrimentum proprii Domini: neque poterit ministrare in sacris; cum sit ordinatus non secundum ius. Quartò est irregularis corpore vitiatum, si vitium corporis impediatur ministerium, ut abscissio pollicis vel causet horrorem, ut abscissio nasi, aut macula notabilis in oculo. Hæc conclusio diffinitur per totum titulum de corpore vitiatum in Decretalibus. Si militet est irregularis Eunuchus, qui se sponte castravit, etiam titulo cōtinētia, prout diffinitur in cap. si quis absciderit. 55. distin.

à fide

à fide, ut hæreticus hæresi damnatus, aut idolatra, seu infidelis post baptismum: qui omnes dicuntur Apostata. Hi omnes sunt irregulares, prout diffinitur in capitul. presbyteros. 50. distin. Secundò rebaptizatus & rebaptizans sunt irregulares, prout dictum est in tractatu baptismi. Tertiò religiosus qui gratia audiendi leges, aut medicinam monasterium exierit, nisi reuertatur intra duos menses, incurrit irregularitatem, prout diffinitur in cap. super periculum. Ne clerici vel monachi. Quartò ille, qui solemniter ministrat ordinem, quem non recepit. Veluti si cum stola, & manipulo canat Evangelium in Missa: prout diffinitur in capit. 1. & 2. de eo, qui ministrat in ordine non suscepto. Quintò quando aliquis est infamis infamia iuris, aut facti. Et illi dicuntur infames iuris, aut facti, quos leges seculi infames appellant, prout dicitur in capit. omnis. 6. questione prima. Hoc intellige, etiam post perceptam pœnitentiam, prout ibi declaratur. Quia huiusmodi infamis redditur in opprobrium, & vilis in reputatione hominum, prout dicitur ex capit. inter dilectos. de excellent. praelat.

De criminibus siue irregularitatibus quæ concomitantur vel sequuntur ipsam ordinis receptionem.

Cap. III.

CRIMINA quæ concomitantur susceptionem ordinis, & inducunt irregularitatem, sunt triplicia. Primò excommunicatio maior. Efficitur enim irregularis, qui excommunicatus maiori excommunicatione recipit sacros ordines, prout diffinitur in cap. Cum illorū de excom. lib. 6. Secundò quando aliquis recipit sacros ordines ab Episcopo qui renūciavit Ecclesiæ & dignitati, prout diffinitur in cap. 1. de eo, qui recipit ordines ab Episcopo, &c. Tertiò quando aliquis recipit ordines ab Episcopo excommunicato. Hi omnes prohibentur ministrare in susceptis, & similiter alios ordines suscipere.

Loquendo de criminibus, quæ sequuntur post receptionem ordinis, sit regula generalis. Suspendus, excommunicatus, aut interdictus si celebret, aut solēniter ministret in altari efficitur irregu-

irregularis, prout diffinitur in cap. 1. de excessibus prælat. & in cap. Cū medicinalis. de exco. in 6. Et in quatuor casibus aliquis est suspensus. Primò recipiendo ordines ab alieno Episcopo sine licentia proprii. Secundò, quando vno die cōtra prohibitionem sub excommunicatione recipit aliquis sacros ordines, vel vnum minore, & alium sacrum, efficitur irregularis; quia recipit ordines excommunicatus. Vel, si nō est prohibitū per excommunicationem, solum est suspensus dispensabilis per Episcopū. Vide primum & secundum cap. De eo, qui furtiue ordines suscipit. Tertiò quando aliquis per saltū promouetur, veluti si recipiat Diaconatum ante subdiaconatum, vt constat. 59. distin. & 57. eod. titul. Quartò, quando aliquis ordinatur extra tempora, per Extrauagā. Pij II. quæ incipit. Cum ex sacramento.

Loquendo verò de irregularitatibus, quæ cōtingunt ex parte sacramenti, sunt in triplici differentia. Primò, Bigamus nō potest sacros ordines suscipere, siquidem nō representat sacramentum vnionis inter Christum, & Ecclesiā, cum vnica sit sponsa Christi: Bigamus autem duas habuit vxores, prout dicitur per totum titulum

de Bigamis. Secundò est inhabilis ligatus vinculo matrimonij prout in tractatu matrimonij dicitur. Similiter est irregularis quoad ordines suscipiendos, & quoad exercitium ordinis suscepti, quicumque fuerit causa iusti vel iniusti homicidij: similiter & mutilationis membrorum. Quoad iniustum homicidium, diffinitur in cap. sicut dignum, de homicid. Quoad homicidium iustum, vel mutilationem membrorum, diffinitur in cap. sententiam sanguinis. Ne clerici vel monachi. Et clarius in cap. de cetero, de homic. Ex quo sequitur quòd iudex, testis, advocatus, tabellio, & tandem omnis iustitiæ minister, dans causam homicidio, & mutilationi membrorum, est irregularis. Similiter omnis, qui præstat auxilium, siue consilium: veluti extrahentes suspendendum ab Ecclesia, sunt irregulares. Si dicas: qui dicantur causare homicidium: respondeo quòd quicumque vult homicidium in se, vel in sua causa, est irregularis. Homicidium enim est duplex voluntarium, & casuale. Voluntarium est volitum in se: hoc est, quando ex intentione occidit hominem. Vel in sua causa: veluti volens ebrietatem, ex qua sequitur homici-

mici-
dium: vel dans operam rei illicitæ, vel licitæ ex qua naturaliter, & probabiliter potest sequi homicidium, pro quo nota tres regulæ.
Prima regula. Omne homicidium (aut mutilatio membri principalis) voluntarium, in se inducit irregularitatem, nisi fiat ad propriam defensionem. Prima pars manet probata: secunda vero constat per Clem. vnicam de homic.
Secunda regula. Dans operam rei illicitæ, & non periculose ex se, si adhibuit sufficientem diligentiam, quanvis occidat hominem, non manet irregularis quia nullo modo fuit voluntarium. Si verò non adhibuit diligentiam: manet irregularis. Ita diffinitur in capit. presbyterum.

Tertia regula. Qui dat operam rei illicitæ simul & periculose, si præter eius intentionem sequatur homicidium, quantuncunque adhibuerit diligentiam: manet irregularis. Et idem dicitur de mutilatione membrorum, quia fuit voluntarium in sua causa. Ita diffinitur in capitulo tua nos. Per baptismum tollitur omnis irregularitas. Per ingressum religionis etiã tollitur omnis irregularitas, præterquam ex homicidio & Bigamia: & hoc quoad ordines
R 4 susci-

suscipiendos, prout diffinitur in cap. presbyter. dist. 4. & in dicto cap. Filij, non tamen tollitur quoad administrandum in ordinibus susceptis. Si enim sacerdos irregularis ingreditur monasterium, non tollitur eius irregularitas, etiam post professionem, nisi per dispensationem. Si tamen huiusmodi irregulares de facto recipiant ordines, manent ordinati: quia prohibitio est de iure positio quod non potest annullare quod est de iure divino.

De potestate concessa à Christo toti Ecclesie ratione clauum.

Cap. I I I I.

CV M ad interrogationem factam per Christum Apostolis dicentem, quem dicunt homines esse filium hominis (prout dicitur Matth. 28.) Petrus nomine proprio & omnium aliorum Apostolorum respondisset, Tu es Christus filius Dei uiui, lætus & gaudens ipsemet Christus de tali confessione Petri, quæ est summa fidei euangelicæ: statim eidem Petro, & cæteris Apostolis Ecclesiam vniuersalem representantibus, promisit clauis regni cælorum dicens:

dicens: Tibi dabo clauis regni cælorum: id est, potestatem, per quam positis intromittere homines in regnum cælorum. Quibus verbis primo & principaliter promissit eis iurisdictionem & potestatem ad posse remittere peccata mediantebus sacramentis, & non solum quantum ad posse tollere irregularitates contractus per transgressionem ceremoniarum: qualem habuerunt sacerdotes veteris legis mediantebus sacrificijs: quæ tantum gratiam

1. Per clauis intelligit potestatem spirituales que modo est penes sacerdotes & prelatos Ecclesie respectu subditorum. Quia sicut in lege nature sacerdotes & Patriarchæ ut Melchisedech & Abraham, &c. habebant aliquam potestatem supra subditos: aliter non esset Ecclesia, cum de ratione Ecclesie sit ut sint diuersa membra & similiter in lege scripturæ, ut constat Leuit. 17. & Matth. 23. ubi dicitur, quod subditi tenebantur

obedire prelatibus & sacerdotibus sub pena mortis: ita congruum fuit ut in statu gratiæ esset penes sacerdotes & prelatos potestas seu iurdictio supra subditos non qualemunque, sed remittendi peccata, quam non habuerunt sacerdotes legis nature aut scripturæ. Aliter enim Paul. ad Galat. 3. Ex operibus legis non iustificabitur omnis caro. Et alibi: Si ex lege iustitia, ergo gratis Christus mortuus est. 13. Dicitur ad Hebræos: 7. Sanguis hircorum aut vitulorum coinquinatos sanctificat ad emundationem carnis. Per sacramenta vero legis Euangelicæ mundatur anima ab omni labe peccati, ratione gratiæ quæ in illis confertur: prout supra dictum est.

14. Nam sicut ad ostensionem suæ iustitiæ in principio mundi propter peccatum hominis posuit Angelus ad portam paradisi ut flammeo gladio impediret omnibus ingressum: ita hodie ad ostensionem suæ misericordiæ mutauit gladium in clauus regni celestis, & eas tradidit eisdem hominibus, ut ad ipsum regnum celorum concederetur introitus propter meritum R. N.

aperire, & homines in celestem gloriam intromittere. 14. Nam sicut clauus materiali aperitur ostium clausum, & clauditur apertum, ita prælati potestate quam habent remittendi peccata, qui-

15. Quam non debet negare: absque legitima causa, videlicet, quando ita expedit ad utilitatem spiritualem poenitentis, & pro maiori edificatione Eccle-

significabant, non tamen illam dabant (prout supra dictum est) nam congruum fuit ad ostensionem infinitæ misericordiæ Dei, quod in lege Evangelica (quæ est lex gratiæ, & iam solutum est pretium ab homine factum Deo, scilicet, à Christo R. N. qui & aperuit ianuam regni celestis virtute suæ sacratissimæ passionis,) ut omnibus hominibus verè poenitentibus pateret introitus per hominem cui dedit clauus, ut possit ipsam ianuam

aperire, & homines in celestem gloriam intromittere. 14. Nam sicut clauus materiali aperitur ostium clausum, & clauditur apertum, ita prælati potestate quam habent remittendi peccata, qui-

11111

2. R

trium

triumphante, iuxta illud Matt. 11. à diebus Ioannis Baptistæ regnum celorum vim patitur. Secundò pro Ecclesia militante, ut Matt. 20. Simile est regnum celorum homini patri familias.

Tertiò pro diuina scriptura Matt. 21. auferetur à vobis regnum celorum, prout exponit D. Hiero. ista potestas clauium ad tria hæc se extendit. Primò & principaliter ad remissionem peccatorum virtute sacramentorum. Secundò, ad ligandum & absoluendum in foro exteriori. Tertiò ad interpretandam & declarandam authoritatiue sacram Scripturam. ¶ Loquendo ergo de potestate remittendi peccata, hæc potestas in duas diuiditur clauus, scilicet, in clauus scientiæ & iurisdictionis. Prima est qua potest audire confessiones, & ipsum poenitentem interrogare: secunda verò qua potest ipsum absolvere: non tamē potest hæc secunda 16 dari absque prima (cum non possit sacerdos qui est animæ iudex iudicare aliquem esse dignum vitam æternam concedendo ei beneficium absolutionis, & aliud

fuit: aliter prælatus siue confessor peccatorum mortaliter, siquidem recepit clauus ad edificationem Ecclesiæ, & non ad destructionem.

16. Videlicet potestas absoluedi, seu proferendi sententiam. Quia sicut iudex in foro ciuili non potest proferre sententiam damnando aliquem ad poenam corporalem (hoc est iudi-

iudicare illum digni tali poena) in cognita causa: ita nec sacerdos potest concedere aut negare absolutionem inaudita prius confessione.

17 Veluti quando princeps committit alicui iudici examinare alicuius causam siue criminis, videlicet ut possit interrogare ipsum reum & testes, non tamen ut possit proferre sententiam: imo reservat illam sibi.

18 Siquidem absque limitatione dictum est Apostolis, Quorum remiseritis peccata: & alibi: Quaecumque ligaveritis, &c.

etiam potestatem instituendi aliqua sacramentalia in remedium contra peccata venialia cum non sint necessario confitenda 18, & applicandi opera satisfactoria Christi & Sanctorum, ad redimendam poenam purgatorii, concedendo indulgentias.

Quate-

indignum negando absolutionem, nisi audita prius confessione.) Bene tamen potest dari prima potestas absque secunda, quando audit aliqua peccata reservata superiori: cum possit audire confessionem talis poenitentis, non tamen eum absolovere a peccatis reservatis: prout supra probatum est 17. Et quia nullus cum conscientia alicuius peccati venialis, aut ante solutionem poenae debita peccatis mortalibus dimissis quo ad culpam, possit intrare in regnum beatificum, ecclesia habens potestatem aperiendi huiusmodi regnum, habet

Quatenus regnum celorum accipitur pro Ecclesia militante (cum hac ratione Ecclesia habeat potestatem ligandi & absoluendi in foro exteriori) Ecclesia potest concedere leges obligantes transgressores ad gehennam: & precipere sibi subditis aliquid in virtute obedientiae, & sub poena excommunicationis, & ab excommunicatione absolvere 19: & similiter potest dispensare in legibus a se latis: & in his quae sunt iuris divini mediate ut in voto & iuramento: praesupponunt enim actum humanum, seu legem aut statutum hominis particularis, quae lege voluit se obligare ad votum soluendum, seu ad adimplendum iuramentum. Et quantum in his quae sunt iuris positivi possit dispensare absque aliqua causa, non tamen in his quae sunt iuris divini, nisi legitima causa interveniente 20, quia clavis concessa est Ecclesiae ad aedificationem animarum, & non ad destructionem. In his vero quae sunt iuris divini immediate, siue

19 Quia dictum est Petro, Tibi dabo claves regni celorum (scilicet, Ecclesiae militantis) Quaecumque ligaveritis, &c. Si enim in lege veteri subditi tenebantur parere sacerdotibus superiori: ut dicitur Levitic. 17. & Christus Matth. 23. Super cathedram Moysi, &c. Quaecumque dixerint vobis facite, ergo in lege Evangelica.

21. Omnia hæc distincta sunt in multis Concilijs, & constat ex quod plurimis locis sacre Scripturæ. De qua re vide Catech. lib. de primatu Ecclē. Rom. Et libello de autoritate Concilij. & Papæ. Et Turrescrematam libro. 2. sue summa, per totum. Albertum Pygrium Campesem libro. 1. Ecclesiasticæ hierarchiæ capit. 1. per multa capit. Castro de hæresibus libro. 1. verbo; Papa. Et Thomam Valdensem libro. 2. de doctrina fidei, cap. 18. v. que ad 39. Ioan- nem Echium in tribus libris quos edit de Primatu De-

22. Nam legibus canonicis homines se abstinere a peccato, siue pœna excommunicationis quæ est medicinalis est

siue de necessitate salutis (vt sunt decem præcepta naturalia, & omnia præcepta Evangelica) nullam habent potestatem. Est enim casus referuatus Christo R. N. nonne

Quatenus regnum calorū accipitur pro sacra Scriptura Summus Pontifex habet potestatem interpretandi sacram Scripturam, & congregandi Concilium, & idem Concilium legitime congregatum potest auctoritative interpretare Scripturam, & condere leges obligantes transgressores ad mortale 21. Quorum legum finis intētus ab Ecclesia est dirigere homines taliter, vt vitam æternam consequantur coercendo illos ab omni peccato, & dirigendo pedes illorum in viam pacis 22. Et hac ratione potestas Ecclesiæ dicitur potestas spiritualis, distin-

cta

cta à potestate ciuili, cuius finis est temporalis, scilicet, refarcire damnum illatum proximo, siue Reipublicæ. Ex quo infertur, quod licet mulier possit vt potestate ciuili puniendo reum, & absoluen- dum illum à pœna, aut condere leges ciuiles obligantes transgressores ad mortale, siue in ipsis dispensare: nō tamen potest vt aliquā potestate Ecclesiastica: quia est potestas spiri- tualis, cuius mulier nō est capax: non enim mulier potest habere iurisdictionē spiritua- lem, vt cōstat ex cap. dilecta. de maiorit. & obed. vbi prohi- betur ne aliqua fœmina possit excommunicare 23. Vnde moniales nō possunt per Abbatissam ligari virtute obedi- tiæ, quia hæc est potestas spi- ritualis: poterit tamen Abbatissa ligare moniales suis præ-

Paulus. x. ad Corin. 5. excommunicans illum incestuosum. Deceui hunc hominem tradere Satanae in interitum carnis, vt spiritus saluus fiat in die Domini. Et penes hunc finem distinguuntur potestas Ecclesiastica à potestate ciuili cuius finis est bonum publicum, scilicet, tranquillitas ciuili. Si enim iudex punit latronem, nō punit eo qd peccauit in Deum, sed in Remp. quia expedit ne delicta maneat impunita.

23. Et ex cap. noua. de pœnitent. & remissionibus. vbi Innocentius I. I. reprehendit stultitiam cuiusdam Abbatissæ, quæ referebat sibi casus: & docet similiter quod clauis non sunt concessæ alicui mulieri, nec sanctissimæ Virgini, sed

folij

solis Apostolicis, & eorum successoribus: & per consequens nullam habent iurisdictionem: cum præsupponat potestatem clauis. Si arguas ex cap. dilectus, ubi Papa præcipit obsecrari suspensionem quâ fecerat Abbatissâ suspensionem quosdam clericos ab officio, & beneficio. Respon- detur in panis, quia illa suspensio non erat per quancumque inducens transgressores ad irregu- laritatem, sed solum in satisfactionem de- lictorum.

24. V.g. Si præ nimia frequentia li- terarum monialis con- stitueretur in pertu- culo pedoandri, & præcipitur ei, ne scriberet litteras, pec- carer mortaliter eas scribendo.

25. Glossa in dict. cap. dilectus, & Pal- danus in 4. distin.

2601

ceptis, sicut potestas ciuili-
ita q. ratione iniustitiæ aut
nocumment publici peccent
transgrediendo eius præce-
ptum mortaliter, aut venialiter
secundum quantitatem no-
cumentis. 24. Non tamen in-
telligas moniales priuari tali
iurisdictione iure diuino (cū
laicis possint conuenire) sed tan-
tum positivo, vt tenet cōmu-
nis sententia: & ita Abbatissa
ex commissione prouincia-
lis, aut generalis potest habere
iurisdictionem spiritualem
super moniales, vt possit vir-
tute obediencie obligare trans-
gressores ad mortale, tantum
virtute obediencie. 25. Non
tamen poterit prouincialis
cōmittere Abbatissæ, vt pos-
sit excommunicare: quia hoc
prohibetur iure canonico, in
quo solus Papa potest dispen-
sare: & licet iurisdic-
tio spiri-
tualis

tualis possit iure ecclesiastico
competere non presbyteris,
aut Episcopis nondum ordi-
natis, aut Episcoporum vica-
rijs, qui possunt esse laici, &
habent potestatem excomu-
nicandi, & in regula fratrum
minorum conceditur, vt lai-
ci possint esse prælati, & refer-
re casus, non per ipsos ab-
soluendos (cum non sint sa-
cerdotes) sed per alios, qui-
bus ipsi mandauerint: non ta-
men potest competere non
presbyteris potestas ordinis;
illa scilicet potestas quæ fun-
datur in caractere; sed solis
sacerdotibus. 26. Nam quan-
do dicitur quod ecclesiæ da-
tae sunt clauis regni cælo-
rum, debet intelligi q. aliqui-
bus membris Ecclesiæ, con-
cessæ sunt clauis, vt Papæ, &
Episcopis, & alijs prælati-
bus, seu sacerdotibus. 27. Diuer-

19. questione dicitur
quod Papa potest
concedere sententi-
am, vt possit excommu-
nicare & in capitulo
Mena. 2. questio. 5.
Regina Franciæ ac-
cepit authoritatem
legati à Gregorio
Papa, vt quidam Epi-
scopus Mena nomi-
ne coram ipsa pur-
gari possit à quodā
crimine ei imposito
præsentibus aliqui-
bus sacerdotibus.

26. Vt supra di-
ctum est quando in
tractatu de Eucha-
ristia agebamus de
ministro huius sa-
cramenti. Et simi-
liter in tractatu po-
nitentia, capitulo
de ministris, non
enim omnes sunt sa-
cerdotes: sed solis
Episcopis, & eorum
successoribus: data
est huiusmodi pote-
stas, Luc. 22. & Ioan-
nes. 20.

27. Ita docet Tur-
ris Cremona lib. 2.
cap. 7. s. 2. summe.

S 28 Ita

13. Quia quid-
quid promissit Pe-
tro, Matth. 16. idem
omnino promissit
postmodum, Matth.
18. ceteris omni-
bus, & quod consu-
lit Petro Ioan. vlti-
mo dicens pasc o-
ves meas. consulit
omnibus simul Ioan.
20. dicens. Accipi-
te Spiritum san-
ctum, &c. omni-
bus. 29. Hic omnia Pau-
lus ad Galat. 3. Qui
videbantur esse ali-
quid in ecclesia Dei
nihil mihi contule-
rant. Quibus ver-
bis respondit eu-
luminus quorum-
dam pseudoaposto-
lorum dicentium ip-
sum non esse Apo-
stolum, cum sit de
ratione Apostola-
tus quod immedia-
te habeat authori-
tatem praedicandi,
& gubernandi Ec-
clesiam ab ipsa Chri-
sto; & ita Paulus
probat ipsum non
esse missum ab ali-

si modo tamen datae sunt hu-
iusmodi claves membrum ec-
clesiae: quia omnibus Apo-
stolis dedit Christus omnes
claves regni caelorum. 18. Qui-
libet enim habuit potesta-
tem quam modo habet Pa-
pa: fuerunt enim instituti im-
mediate à Christo Episcopi
totius orbis: 19. licet autori-
tas concessa Petro fuerit ordi-
naria, alijs vero Apostolis à
Petro ex commissione Christi
delegata, iuxta illud Pauli ad
Corinth. 5. Legationes quas
fungimur, &c. Et idem ad
Philippenses capite ultimo.
Vnde cum potestas ordina-
ria deest officio, seu dig-
nitati, & non personae tran-
sit ad successores in illo of-
ficio: non tamen delegata,
cum personae particularitan-
tum concedatur: non enim
transit ad successores in of-
ficio

ficio talis personae. Ex quo
manifeste infertur, Papam
habere eandem potestatem
quam habuit Petrus, cum
sit eius successor: & hoc im-
mediate à Christo: siquidem
dicitur Christi vicarius, &
non Petri. Non tamen suc-
cessores aliorum Apostolo-
rum (scilicet Episcopi) habet
eandem iurisdictionem, &
potestatem quam habuerunt
Apostoli, sed limitatam, &
non à Christo immediate,
sed à Papa immediate, &
mediate à Christo: quod
constat ex consuetudine Ec-
clesiae servata à temporibus
Apostolorum. Nam sem-
per Papa potuit deponere
Episcopos, vel limitare eo-
rum iurisdictionem: quod
non posset facere, nisi ha-
beret immediate iurisdic-
tionem ab ipso: 10. sicut

quibus Apostolis.
Sic enim exorditur
epistolam: Paulus
Apostolus non ab
hominibus, neque
per hominem, sed
per Iesum Christum.
Hae doctrina est
communis, prae-
cipue Casetan. in tra-
ctatu de potestate
Papae contra Torre-
crenatum libro se-
cundo. capite se-
ptuagesimo septi-
mo. Summa Ec-
clesiae dicentem Pe-
trum habere à Chri-
sto immediate po-
testatem, suae iu-
risdictionem supra
totum orbem, ca-
teros vero Apo-
stolos illam habe-
re à Petro, sicut
modo Episcopi ha-
bent potestatem iu-
risdictionis à Pa-
pa.
30. Si Summus
Pontifex (quod ab-
sit) incidat in ha-
resim, ut est perso-
na particularis, eo
ipso quod est haereticus
S 2 est

est depositus, ut tenet Turcremata lib. 4. par. 2. cap. 12. 19. 20. & ita Ecclesia, cum illum exteri deponit tunc indicat esse depositum à Deo, ita August. de anchora libello de potestate summi Pontif. quæstio. 5. art. 1. Sylvestro in summa verbo. Papa numer. 4. Ioann. Driedont. de libertate Christiana. lib. 1. cap. 4. Castro lib. 2. de iusta punitione hæreticorum cap. 22. & 23. quorum potissimum argumentum est, quia Pontificia dignitas fundatur in fide, ut patet Matth. ibi. Super hanc petram edificabo Ecclesiam meam, id est super confessiones fidei. Tamen quia quando summus Pontifex incidit in hæresim non loquitur ut summus Pontifex, sed ut persona

Papa non potest deponi ab Ecclesia, siue à collegio Cardinalium, quanuis ab ipsis Cardinalibus eligatur: quia non habet iurisdictionem immediate ab Ecclesia, siue à Cardinalibus, sed à Christo, sicut Dominus Petrus. Fuit enim Petrus prælatus ordinarius totius Ecclesiæ, & Apostolorum, & sanctissimæ Virginis; in quo etiam Dominus Petrus distinguebatur ab alijs Apostolis, qui erant Petri subditi, non tamen Petrus illorum. Sacerdotes vero simplices potestatem ordinis, scilicet, consecrandi, & absolvendi à peccatis in articulo mortis recipiunt immediate à Christo, sicut Episcopus recipit potestatem instituendi sacerdotes, seu consecrandi alios Episcopos. Fundatur enim huiusmodi potestas ordinis

in cha-

in charactere indelebili à solo Deo in anima impresso: Potestatem vero iurisdictionis recipiunt, vel à Papa, ut fratres privilegiati, vel ab Episcopo, seu ab alijs prælatis superioribus quoad suos subditos: siquidem possunt deponi quoad iurisdictionem ab illo prælato à quo ipsam iurisdictionem recipiunt, sicut Episcopi à Papa. 31. particularis, non bene inferitur quod ipso facto deliciat fundamentum, nam infallibilitas promissa est Papæ, ut persona communis. Secundo dico cum Caietan. in opusculo de autoritate Papæ. capit. 18. & 19. quia non est ipso facto depositus, sed est deponendus ab Ecclesia, quæ in hoc casu habet auctoritatem à Deo, in quo casu potest dici, concilium esse supra Papam, ut tenet probabilis opinio. Vide Turcremata. lib. 1. cap. 95. & sequentia. Caietan. de potestate Papæ & Concilij. 31. Hoc totum constat ex antiquissima consuetudine Ecclesiæ, quæ consuetudo est efficacissima argumentum. Aut enim Paulus. 1. Corint. 11. Si quis autem vestram contentiosus esset nos neque Ecclesia Dei talem consuetudinem non habemus: 32.

S. 3 De

De iurisdictione spirituali Summi Pontificis, & de eius dominio, siue potestate temporali super suos subditos.

Cap. V. de potestate

SVMVS Pontifex ratione sui officij non est iudex simpliciter, & absolute tam in spiritualibus, quam in temporalibus, ita quod possit deponere Reges, & ad eum in causis criminalibus appellari, ut tenent aliqui: nec dicendum est nullam potestatem habere, etiam si ipsi suis legibus consentunt labefacere fidem Christianam, sed media via est tenenda cum

Quod refert & sequitur Sylvest. de bo Papa. 6. 1.

Circa hanc questionem est duplex opinio, quas refert Turrecrema. lib. 2. de potestate Ecclesie. cap. 113. cum sequentibus.

non esse absolute dominum omnium temporalium, nisi quatenus eorum abusus vergit in detrimentum fidei, aut observationis mandatorum Dei: veluti si aliquis rex esset hereticus, aut schismaticus, aut si faceret leges contra sacramenta, aut mandata divina: quia scilicet,

licet instituit in suo regno, nullum absque regia facultate contrahere matrimonium; quod per prescriptionem male fidei acquiri possit dominium. Non enim habet absolutam facultatem temporalem: quia sic nec Christus quatenus homo illam habuit, prout constat ex verbis Christi, qui Ioan. 18. interrogatus a Pilato, an esset Rex, respondit. Regnum meum non est de hoc mundo. & Lucas quando dicens ei quidam de turba Magister dic fratrem meo, ut diuidat meam hereditatem, respondit. Quis me constituit iudicem, aut diuisorem inter vos. Habuit tamen nihilominus potestatem quatenus homo super temporalia regna in ordine ad spirituale regnum ut constat Matth. 21. & Marci. 11. Vbi dicitur quod ingressus in templum eiecit inde

3. Quauis contractum sustineat Burgens. additio quarta super Matt. capite. 1. conclusionem 3. prout refert Soto dist. 25. 4. quest. 2. artic. 1.

4. Et similiter rogatus a Phariseis liceret ne dari tributum Caesari non respondit auctoritati ut ut Dominus, sed solum tanquam doctor ait. Quae sunt Caesaris date Caesari. &c. Hoc etiam in finauit quando noluit condemnare mulierem adulteram. Et quando dicitur in Euangelio regnauit in domo Iacob in aeternum, scilicet, sedebit in sede Dauid patris eius, non intelligitur, de regno temporali, siquidem requirit principatum, ut dicitur Ioan. 6. sed de spirituali.

5. Et confirmatur, quia potestas civilis non est omnino distincta a potestate spirituali, imo ei subordinatur, & ab ipsa imperatur, est enim finis potestatis civilis, facere homines bonos moraliter, ut sic possint consequi finem spiritualem, scilicet, vitam eternam: unde potestas spiritualis præstat civilis, quia ut dicitur. 1. Ethicorum. qualis est ordo inter fines, talis est inter facultates, & artes. Si ergo potestas spiritualis est præstantior civili, & ei subordinatur, & servit habens potestatem spiritua-lem, habebit temporalem quando fuerit necessaria ad finem potestatis spiritualis assequendū.

Ex quo sequitur

ementes & vendentes, &c. Et ut dicit Marcus non sinebat, ut quisquam transferret vas per templum. Hoc autē nō posset facere, nisi haberet potestatem iudicandi super temporalia, in his quæ pertinent ad regnum spirituale. Unde summus Pontifex quāvis non habeat omnem potestatem quam habuit Christus quatenus homo (siquidem habuit potestatem cōdendi sacramenta & remittendi peccata citra sacramentum) habet nihilominus potestatem spiritualement ordinis, & iurisdictionis in Ecclesia vniuersali (prout in præcedenti capitulo dictū est) & similiter potestatem temporalem, non absolute, sed quando fuerit necessaria ad finem spiritualis potestatis assequendū. primo quod Sūmus Pōtifex potest

potest priuare bonis temporalibus quacunque potestate civilis, quando hoc fuerit necessarium ad conseruationem fidei, & mādatorum Dei. Neque ex hoc inferas Papam posse solo titulo infidelitatis expugnare infideles: quia ex his quæ foris sunt nihil ad nos, nisi quatenus eos expugnare expedierit ad conseruationem fidei & religionis Christianæ. Sequitur secundò, quod Papa circa casus dictos nec potest priuare aliquem bonis temporalibus, neque alicui Regi Christiano tribuere potestatem, ut

ptione sunt abrogatæ omnes leges concedentes dominium, per male fidei præscriptiones.

Si arguas legem latam de testamentis, qua sit irritum testamentum minus solenne, hoc est, minus quam quinque testibus firmatum) esse contra legem diuinam. Matth. 18. ubi dicit Christus. In ore duorum vel trium testium stat omne verbum, & tamen Papa non potest reuocare huiusmodi legem? Respondetur, quod huiusmodi lex est iusta, & per consequens irrevocabilis, nec aduersatur legi diuinæ: siquidem

6. V. g. Si aliquis Rex fuerit hæreticus, aut schismaticus, potest Papa eū deponere, & implorare auxilium aliorum Regum ad eum deponendum. Similiter si aliquis Rex instituit leges legibus diuinis contrarias potest eas reuocare per censuras Ecclesiasticas, & vique ad depositionem Regis procedere. Hoc diffinitur in o. cū secundū leges. §. confiscationis. de hæreticis in. 6. ubi per sedem Apostolicam confiscantur omnia bona hæreticorum laicorum, & per capitulum vlgiliter. de præscri

S 5 Christus

Christus R. N. lo-
quitur vbi hominū
malitia non viget,
vbi autē viget, quia
duo homines facile
corrumpuntur, æquū
est, vt in testamen-
tis plures testes exi-
gātur, scilicet quin-
que, quia difficilis
corrumpitur. Ad-
punienda vero deli-
cta, duo sufficiunt,
quia si quinque re-
sent necessarii, plu-
ra delicta manent
impunita, & Sum-
mus Pontifex in ca-
sa pramisso non
annullans huiusmo-
di legem solum il-
lam approbat in fo-
ro exteriori quā in
foro cōscientiæ quo-
modocunque con-
stet de voluntate te-
stantis tenetur hæres adimplere testamentum. Sicut Sum-
mus Pontifex in cap. cum causam. approbat legem qua in-
stituitur contractus in quo est deceptio citra dimidium va-
lere. Non enim Summus Pontifex liberat decipientem a re-
stitutione, sed tantum negat sic deceptis actionem in iudi-
cio, & hoc ex legitima causa, quia deceptio intra dimidium
difficile potest probari in iudicio, & propter vi-
andas quamplurimas contentio-
nes, vel lites.

De exemptione clericorum, siue ec-
clesiasticorum à potestate se-
culari. Cap. V I.

IN causis spiritualibus iure diuino clerici
sunt exempti à potestate Principis secularis:
solus enim Papa potest diffinire causas spiri-
tuales clericorum, & Episcoporum: vt sunt
causæ circa eorum iurisdictionem, seu admi-
nistrationem, & idem censendum est de cau-
sis spiritualibus laicorum, vt sunt causæ matri-
moniales, quia hoc pertinet
ad potestatem clauium, tam
in foro conscientiæ, quam in
foro exteriori, quæ solis præ-
latis concessæ sunt: prout
dictum est capit. 4. istius tra-
ctatus. In causis vero crimi-
nibus propriæ personæ, &
quoad eorum bona tempo-
ralia non sunt iure diuino
exempti clerici, sed posui-
uo sequendo opinionem Di-
ui Thomæ, de causis crimi-
nibus, constat ex vsu Ecce-
lesiæ.

1 Hoc constat ex
Concilio Constantiensi, vbi diffini-
tum est contra Ioan-
nem Vvicleff, &
alios hæreticos, cle-
ricos in causis spi-
ritualibus esse iure
diuino exemptos
à potestate seculari
& circa hoc non est
dubitandum, nam
contrarium asseren-
tes essent hæretici.
2 Diuus Thomas
super epistolam ad
Romanos. capitulo
13. contrarium ta-
men affirmat glossa
in cap.

in cap. quamquam.
& Gratianus in cap.
pit. tributum. 33.
questione. 8.

3 Quando dicitur
in Psalmo. 104. Nolite
tangere Christos meos,
ibi tantum dicitur quod
ministri Dei non afflic-
tiantur iniurijs, &
contumelijs: quia
hoc esset irrogare
iniuriam ipsi Deo,
cui ministrant. Non
tamen quod sint
exempti à iurisdic-
tione civili iure di-
vino in causis crimi-
nalibus.

4 Privilegio, scilicet
Imperatoris &
Summorum Ponti-
ficum, & inde est
quod incidunt in
excommunicationes,
& gravissimas pœ-
nas exigentes tribu-
ta & alias exactio-
nes à personis Ecce-
lesiasticis. ut in cap.
bene quidem. 96. di-
stin. & cap. Ecce-
lesia. de constitutio-
ne. & cap. aduersus.

sia, quæ tradidit clericos de-
gradatos iudici seculari su-
spendendos, & comburen-
dos quod non posset facere
Papa, si iure divino essent
exempti, siquidem fundare-
tur tale privilegium in cha-
ractere indelebili, & per de-
gradationem non posset amit-
ti. Si ergo non sunt exem-
pti clerici quoad personas à
iurisdictione civili iure di-
vino, neque quoad bona tem-
poralia esse exemptos mani-
festè infertur, valet enim ar-
gumentum à maiore ad mi-
nus, imo sunt exempti iure
positivo: nam ut ait D. Tho.
privilegio Principum sunt
exempti clerici à solutione
tributorum. Et quavis Re-
ges temporales non habent
dominium à Papa, sed à Deo
per electionem Reipublicæ,
seu per successionem, potest

nihil

nihilominus Papa eximere
clericos à potestate civili in
causis criminalibus, & civili-
bus: siquidē Summus Pon-
tifex habet potestatem tem-
poralem supra Reges, & est
dominus temporalium om-
nium: quatenus eorum domi-
nium est necessarium ad con-
servationem religionis, & fi-
dei Christianæ, & quia expe-
dit fidei Christianæ cōserua-
tioni, ut ministri Christi, qui
pastores sunt seculariū, & Re-
gum, & Principum, ne iudi-
centur ab eis in causis crimi-
nalibus, aut civilibus: ideo po-
tuit Papa qui superior est cle-
ricorum ab eorum iurisdic-
tione eximere. 6. Ex quo

colligitur quod clerici teneantur servare leges
civiles, quæ obligant alios in conscientia tan-
tum, quatenus earum transgressio est contra
virtutem moralem, & charitatem proximi,
non autem quatenus subduntur Regibus siqui-
dem

de immunitate Ec-
clesiæ.

5 Summus Pon-
tifex Sixtus V. ex-
communicat, & ana-
thematizat in Bulla
Cœnæ Domini om-
nes iudices laicos
se intromittentes in
causis capitalibus
seu criminalibus, cō-
tra personas Ecce-
lesiasticas.

6 Vilesceret enim
status clericorum, si
à secularibus crimi-
naliter indicaretur.
Vnde Paulus. 1. ad
Corinth. 6. repre-
hendit Corinthios,
eo quod discepta-
rent coram iudici-
bus gentium, quan-
vis eis temporaliter
subderentur, eo
quod vilesceret sta-
tus Christianorum.

10. Si arguas clericos esse exemptos à solutione tributòrum iure diuino immediato ex eo quod Ioseph qui prout dicitur Gen. 4. 1. subiecit omnem terram Aegypti Pharaoni, vt solueret tributum præter terram sacerdotalem. Respondetur, quod Ioseph fecit illud, vt seruaret ius gentium, quo omnes eius sacerdotes erant immunes à solutione tributòrum: non tamen ex hoc sequitur sacerdotes Euangelicos esse exemptos iure diuino: sed debere eximi iure positiuo Dei auctoritate, & de facto sunt exempti. Si præterea arguas ex verbis Christi Matth. 12. Qui cum Quæstiones Cæsaris exigere tributum, conuersus Petro ait: Reges gentium exigunt tributum à filiis suis, an ab alienis? Respondit Petrus. Ab alienis. Et statim subdit Christus: Ergo liberi sunt

& non ex iure canonico: nã si hoc esset verum non posset Papa excommunicare Imperatorem, & Reges imponentes clericis vectigalia: si quidem per illam impositionem videntur reuocare sua privilegia, quod quidem possent. Et insuper in dicto cap. quamquam dicitur, quod clerici sunt exempti iure diuino à solutione gabellarum, quod debes intelligere mediata, id est, quia Papa potestate sibi tradita à Christo, hoc prohibet. 10. Sic enim expedit ad cõseruationem religionis Christianæ. Si enim status clericorum coerceretur à potestate civili, valde vilesceret, quorum despectus redundaret in religionis Christianæ detrimentum. 10. non sunt

sunt filij ergo iure diuino sunt liberi ecclesiastici à solutione tributòrum. Respondetur iuxta doctrinam D. Bonauenturæ in 2. dist. 22. quod ex illo loco non colligitur libertas clericorum à potestate civili, sed solum libertas Christi, qui est verus Deus, & eiusdem familie, qui ratione libertatis Christi, de cuius familia erant nulli temporali principi erant subiecti. Si enim iure diuino immediato clerici essent liberi à solutione tributòrum nullo modo posset in hoc Summus Pontifex dispensare, sicuti dispensat concedendo Regibus quartam partem reddituum Ecclesiasticorum in nostra Hispania. Colligitur ergo esse de iure diuino mediato, vt obligatio soluendi votum, & ideo dispensat.

TRACTATUS IX. De Indulgentijs.

Quid sit Indulgentia, & quotuplex 1. Cap. I.

Indulgentia est remissio temporalis poenæ pro peccato iam dimisso, concessa ab existenti in gratia, data à prælato Ecclesiæ, ob rationabilem causam, de the

1 Pro tractatu de Indulgentijs vide Alphonsum de Castro, de hæresibus verbo indulgentia. Palud. distinct. 20. quæst. 4. Ioannem Echium in Inquisitione capit. 24. Richard. distinctione 20. artic. 3. Adria. T in ma-

in materia indulgentiarum Alexan-
der Alenf. 4. parte.
questio. 34. per to-
rum Caietani. in tra-
ctatu de indulg. in
opusculis.

2. Hæc distinctio
est Hærici, quest. 15.
articul. 1. & Sylve-
stri verbo indulgen-
tiar. §. 1.

3. Indulgentiæ cõ-
ceduntur applican-
do illis quibus dan-
tur, opera satisfacto-
ria Christi, & sancto-
rum facta in chari-
tate, quæ non pos-
sunt applicari exi-
stentibus in infer-
no, ubi nulla est re-
demptio, neque est
locus veniæ sed di-
vinæ vindictæ, put
supra dictum est in
tractatu de pœni-
tentia capi. de satis-
factione.

libus dimissis luendæ in purgatorio. Plenissima
est etiã remissio pœnæ luendæ in purgatorio
pro venialibus nondum dimissis quoad cul-
pā:

sauro Ecclesiæ. 1. Ex prima
particula inferitur q̃ indul-
gentia nō est remissio culpæ,
sed pœnæ debitæ pro pecca-
to iam dimisso. Nō pro pec-
cato originali, cui solum re-
spōdet pœna dāni, & indul-
gentia est remissio pœnæ sen-
sus, sed pro peccato actuali nā
dimisso: quia in dimisso re-
spōdet pœna æterna, quæ nō
potest redimi per indulgen-
tias. 3. Aduerte tamen quod
triplex potest cõcedi indul-
gentia, scilicet, plenaria, ple-
nior, & plenissima. Plenaria
est remissio omnis pœnæ
luendæ in purgatorio pro mor-
talibus, modo sit pœnitentia
iniuncta, modo nō. Plenior
est remissio totalis pœnæ p
peccatis mortalibus & venia-

pāracione cuius indulgentia
plenissima dicitur remissio à
culpa & pœna, à culpa venia-
lium, & à pœna debita pecca-
tis iam dimissis: 4. Vnde cum
pœnitentia iniuncta à sacer-
dote sit ob redimendā pœnā
purgatorii, quæ potest redi-
mi per indulgentias, qui con-
sequuntur indulgentias non
tenentur adimplere pœnitē-
tiam iniunctam; 5. dummo-
do tales indulgentiæ sint con-
cessæ generaliter, ut consue-
uerunt concedi absque restri-
ctione ad pœnitentias iniun-
ctas, & non iniunctas: 6. prout
colligitur ex autoritate In-
nocentij in cap. ex eo. ubi di-
citur quod per indulgentias
eneruatur pœnitentiæ iniunctæ;
quæ nō eneruaretur, si nō rela-
xaretur. Sicut enim in huma-
nis nō tenebitur debitor bis
satisfacere, ita nec Deus dupli-

4. Iste modus lo-
quendi emanavit ex
extravaganti anti-
quorum; ubi Bo-
nifacius. Octavus.
ait, visitanti Basilicam Apostolorum,
concedimus indul-
gentiam & veniam
suorum peccato-
rum.

5. Nisi pœniten-
tia imposita sit me-
dicinalis simul, &
hac intentione im-
posita à sacerdo-
te confessere; quia
huiusmodi pœni-
tentia; sicut non
potest impleri per
aliud, ita nec ex-
cusatur per indul-
gentias consequen-
tas.

6. Ita tenet Adria-
nus questione de
indulgentiis, & om-
nes Canonistæ in
capitulo quod au-
tem de pœniten-
tiis, & remissio-
nibus, quibus non
contradicit Theo-
logi, imò Caietanus
& Palud. tenentes

T 2 quod

quod indulgentiæ
semper concedun-
tur in forma iuris,
de pœnitentijs in-
iunctis, conveniunt
in hac sententia.

7 Vt docet Di-
nus Bonaventura in
4. dist. 10.

8 Hæc doctrina
est Adriani quæ-
stione de indulgen-
tijs, notabilis, sed ex
hoc petas vltius.

9 Quia sunt vo-
luntaria opera pœ-
nitentia perpessa
in hac vita, non au-
tem pœnæ toleratæ
in purgatorio: for-
san enim vno anno
pœnitentiæ in hac
vita satisfacim⁹, pro
decem annis purga-
torij.

in hac vita. 8 Amplior enim est quam si re-
mitteretur vnus annus pœnæ luendæ in pur-
gatorio: siquidem magis satisfacimus per
opera pœnalia exhibita in hac vita quam per
tormenta inflicta in purgatorio. 9 Ex hoc in-
fertur quod indulgentiæ quæ conceduntur
nulla

cem querere satisfactionem.
Consulendum tamē est pœ-
nitenti, quod adimpleat pœ-
nitentiam iunctam, etiam
post consequutionem indul-
gentiarum: quia magis acce-
pta est Deo satisfactio pro-
pria, quam aliena: 7 maxi-
me quia opera pœnalia non
tantum sunt satisfactoria, sed
etiam meritoria & medici-
nalia contra peccatum. Quā-
do vero conceditur indul-
gentia sub hac forma. Con-
cedimus vnum annum pœ-
nitentiæ iniunctæ, aut indul-
gendæ, tantum valet illa in-
dulgentia quantum valeret
pœnitentia per annum acta

nulla habita ratione ad pœnitentias iniunctas,
veluti quando dicitur; Concedimus 40. dies
remissionis peccatorum, incertū est, an æqui-
ualeant pœnæ luendæ in purgatorio, an pœni-
tentiæ agendæ in hac vita: quia huiusmodi
valor pendet ex intentione concedentis, quæ
non exprimitur in bulla.

Qualem dispositionem debent ha-
bere consequentes indul-
gentias. Cap. II.

EX secūda particula diffinitionis (concessa
existenti in gratia) sequitur quod faciens
aliquod opus ad statim consequendam indul-
gentiam, sitale opus est causa
immediata consequendi in-
dulgentiam (veluti recitans
sepius orationem domini-
cam, cum salutatione An-
gelica coram sanctissimo Sa-
cramento corporis Christi)
debet tunc existere in gra-
tia ad ipsam indulgentiam
consequendam. Quod cō-

1 Quia remissio
pœnæ luendæ in
purgatorio est re-
missio peccatorum
quæ non possunt re-
mitteri nisi per opera
facta in charitate,
seu per merita pas-
sionis Christi, quæ
nō applicantur mē-
bris mortuis, scilicet,
existentibus in
peccato mortali.

2 Tunc non est
necessarium ut sit
in gratia. Et ita in-
telligendus est An-
toninus Florētius
prima parte. titu-
lo decimo. capit. 3.
§. quinto. vestico-
lo, sexto quaritur.
non enim, inquit, est
necessarium, quod
sit in gratia tem-
pore quo fit tale
opus mediatum ad
consequendas in-
dulgentias, quan-
vis esset utilius tunc
esse sine peccato
mortali. Nam Ca-
setan. contrariam se-
net sententiam; cui-
us opinio, licet non
sit multum proba-
bilis, est tamen secu-
rior, & in re tā gra-
uiturior pars est eli-
genda.

3 Nisi elargitio
duorum argenteo-
rum sit opus imme-
diatum ad conse-
quendam aliquam
indulgentiam velu-
ti si concederetur
indulgentia plena-

stat ex forma concessionis;
quia dicitur in diplomate, &
in extrauaganti antiquorum.
Qui pœnitens fuerit, & visi-
tauerit Basilicā Petri & Pauli
consequatur indulgentias.
Quahdō vero opus non est
immediatum, & causa proxi-
ma concedendi indulgētias,
sed mediatum tantum, ut
elargitio duorum argēteorū,
ut consequatur indulgentias
contentas in bulla in diebus
festiuis visitando altaria, vel
ut possit absolui semel in vi-
ta, & semel in articulo mor-
tis ab omnibus peccatis &
pœnis vel peregrinatio ver-
sus Basilicam Apostolorum
ad cōsequendum Iubileum,
non est necessarium quod tē-
pore quo elargitur duos ar-
gēteos, vel peregrinationis
sit in gratia, ut cōsequatur in-
dulgentias cōtēntas in bulla,
& ut

& ut possit absolui à peccatis
in mortis articulo, siue ut cō-
sequatur Iubileum visitando
Basilicā Apostolorū, si tēpo-
re quo visitat altaria ad cōse-
quendas indulgentias virtu-
te bullę, aut absoluat, seu vi-
sitat Basilicā Apostolorū sit
in gratia, ut cōstat ex supradi-
cta extrauaganti antiquorum,
vbi dicitur quod accedentes
ad curiam Romanam, si ve-
re pœnitebunt consequentur
indulgentias. Non enim exi-
gitur ab eis tempore peregri-
nationis actualis pœnitentia
sed propositum pœnitendi,
neque ex tenore bullę talis
conditio colligitur. Si enim
tēpore quo Christianus ero-
gat duos argenteos deberet
esse in gratia, rarissimi es-
sent qui bullarum indulgen-
tias consequerentur, & si-
militer esset durissimum, si

ria omnibus clar-
gentibus duos ar-
genteos pro con-
struenda Basilica
Apostolorum, vel
sancti sepulchri in
Hierusalē, tūc enim
deberet esse in gra-
tia tempore quo e-
largitur talem elee-
mosynam; quia est
opus immediatum
siue immediata cau-
sa ad consequendas
indulgentias, & de-
beret esse opus Deo
acceptum; unde
quando concedi-
tur indulgentia ple-
naria animabus pur-
gatorij elargiendo
duos argenteos ad
sustentandas Tri-
remes contra infi-
deles (ut conce-
dunt bullę defun-
ctorum per mo-
dum suffragij) de-
bet existere in gra-
tia ille qui dat pro
aliquo defuncto
prædictos duos ar-
genteos tempore
quo illos tradit, vel
quando obligatur

ad soluendum & recipit bullam defuncti, quantum ad ritum sustineat Adrianus de indulgentiis questio. sed probabile dubium. Et Caterani tractatu de indulgentiis cap. ultimo.

Hec doctrina est omnium fere doctorum vnicuique dempro Caterano in tractatu indulgentiarum capite ultimo. Concedit tamen Cateranus in solutione ad ultimum, quod quando exprimitur in bulla, vnum posse pro alio consequi indulgentias, quod licet existens in mortali non posset sibi consequi indulgentias, potest tamen consequi alteri, cuius sententia est etiam Adrianus questione. sed probabile dubium. quorum fundamentum est: quia sicut potest quis consequi indulgentias per ministrum peccatorem largiendo eleemosynam, ita potest Papa applicare alicui quando vnus largitur eleemosynam sit in mortali. Hec opinio saluo meliori iudicio est vera respectu operis mediati, non autem immediati: nam tale opus debet esse Deo acceptum, & cum aliqua deuotione factum, quod non potest contingere exi-
stenti in peccato mortali, non enim indulgentia con-
sequun-

peregrini pergentes versus Romam, vel Copostellam non consequerentur indulgentias, si contingerit in medio itineris peccare mortaliter. 4. Necessarium tamen est ad consequendas indulgentias vt opus illud mediatum, sit opus moraliter bonum, vt tenet Adrianus, si quidem indulgentia non debent concedi per opus moraliter malum; Veluti, si quis accipiat bullam, & largiatur duos argenteos, vt habeat licentiam peccandi vel propter

vanam gloriam, vel propter importunitatem quæstorum, & alia sinistra intentione. Huic enim non debet suffragari secundum tacitam Papæ intentionem. Consulendum est nihilominus omnibus Christi fidelibus, vt tempore quo recipiunt bullas contendantur cum proposito confitendi, quia hoc est securius, & ad hoc tenentur quæstiores bullarum obtinens indulgentias, non sufficit, vt sit in gratia, & faciat illa quæ præcipiuntur à concedente: sed etiam requiritur aliqua deuotio, aut voluntas satisfaciendi pro se

sequuntur ad modum effectus sacramentorum ex opere operato, scilicet sola habita ratione ad concessiōem, sed quodammodo ex opere operantis, scilicet habita ratione ad opus factum propter consequendas indulgentias: siquidem non possunt concedi absque aliqua sufficiente causa (vt infra dicetur) vnde eleemosyna facta ab aliquo pro animabus purgatorii debet esse opus satisfactorium ex parte operantis, aliter non prodest illis, & celebras missam in altari

pro liberanda anima alicuius defuncti à poenitentia purgatorii debet existere in gratia, aliter non proderit ei sacrificium, nisi respectu effectus qui debetur ratione sacrificij, non tamen ratione effectus indulgentiæ concessæ: nam quodammodo conceditur ex opere operantis, scilicet habita ratione ad deuotionem ministri. Nam remissio poenæ debetur peccatis est remissio peccatorum, prout dictum est tractatu de poenitentia. cap. de satisfactio, peccatum vero non potest remitti nisi per poenitentiam perfectam, quæ sit actus charitatis, aut

per sacramentum,
sive sacrificium.

§ Non tamen intelligas vniuersaliter magis prodesse indulgentias habenti maiorem deuotionem, siue maiorem eleemosynam largientem, nam, quando indulgentia habet causam determinatam, veluti quando dicitur, Qui audierit missam Conceptionis, consequetur. 40. dies indulgentiarum; tunc qui deuotius audierit non ampliorem consequetur indulgentiam, quam minus deuote audiens, quia indulgentia non tantum respondet, aut proportionatur labori, aut deuotioni, sed meritis Christi & Sanctorum applicatis per voluntatem applicantis, seu concedentis indulgentias, & forsitan intentio dispensantis est, quod omnes deuoti, & multum deuoti æqualem consequantur indulgentiam ratione indulgentie concessæ. Quando vero indulgentia conceditur generaliter absque determinatione causæ, ut si Papa dicat, largientibus eleemosynam ad struendam Basilicam concedatur indulgentia. 40. dierum: tunc qui plus erogauerit ampliorem consequetur indulgentiam, quantum ad intentionem, sed omnes æqualiter quantum ad extensionem. Hoc constat per extrauagantem antiquorum; ubi Bonifacius VIII. dicit. Vniuersusque plus merebit, & efficacius indulgentiam consequetur, qui Basilicam Petri, & Pauli amplius & deuotius uisitauerit. Ex quo sequitur, quod

ipso, siue pro alio. Si enim non habet talem intentionem, siue aliquam deuotionem, seu reuerentiam, nec voluntatem placendi Deo per merita Sanctorum, neque tantum intendit placere & satisfacere Deo, quam redimere pœnas non consequetur indulgentias. Et eadem est ratio de illo qui respuit acceptare pœnitentiam, neque acceptatam

vult adimplere nolens operari opera pœnalia hoc animo quod obtinebit indulgentias, vel parum curans pœnam purgatorii redimere, reputans sibi sufficere quod gehennalem pœnam per cōtributionem seu confessionem euaserit, quia indignus est auxilio & ope amicorum qui sibi non opem fert, & hoc iuxta doctrinam Caietani, & Adriani.

Adrianum in. 4. distinctione. 20. articulo. 3. questione. 2. & Paludanum ubi supra. & Adrianum questione de indulgentijs. not. sed probabile dubium. §. Responderetur ad primum. Antoninum. 1. parte, titulo. 10. capitulo. 3. §. 3. Syluestrum, verbo, Indulgentia, §. 8. Nauarrum relectione de pœnitentia, notab. 11.

Quis potest concedere indulgentias. Cap. III.

EX tertia particula diffinitionis, scilicet, à prælato Ecclesiæ data, Sequitur contra Ioannem Vviteless Ecclesiam posse cōcedere indul-

in exemplo posito, si duorum hominū æquē diuitum vnus elargiatur. 10. alius 20. singuli consequentur. 40. dies indulgentiarum, idest, singulis remittentur. 40. dies pœnarum: sed largienti 20. valebūt illi 40. dies, ac si in duplo satisfecisset, quam ille alius qui dedit 10. & si plus aliquid satisfaciatur, non erit virtute indulgentiæ, sed ratione operis. Vide Ricardum

1. Ita diffinitur in Concilio Constantiensi, & Lateranensi, & traditur in cap. cum eo, de poenitentis & remissionibus, & in Concilio Trident. Sessio. ne. 25. capite. 2. & Sessio. 21. cap. 9.

2. Hoc insinuat Paulus ad Colossenses. 1. Adimpleo ea quæ defuncti passionis Christi in carne mea pro corpore eius, quod est Ecclesia. Et quauis non expresse constaret ex sacris literis concessio indulgentiarum, ut testatur Catechismus cap. 1. de indulgentiis, non tamen contradicit scriptura sacra, & sic sufficit hoc affirmare ecclesiam illustratam Spiritu sancto quæ se habet, ut Aurora consurgens, quæ in principio mitius habet lumen, quàm in meridie, & paulatim lucefcit. Hoc insinuat

indulgentias. Aitenim Clemens V. L. in extrauaganti Vnigenitus, quod Christus promisit thesaurum Beato Petro, & eius successoribus dispensandum rationabilibus causis: & thesaurus Ecclesiæ aggregatur ex operibus satisfactorijs Christi & Sanctorum, quauis enim sola passio Christi sufficiebat ad satisfaciendum pro poena debita peccatis hominum, voluit Christus ut ex merito etiam Sanctorum constitueretur thesaurus, sicut corpus constituitur ex capite & membris. Sed dices. Qui sunt in Ecclesia qui possunt concedere indulgentias. Respondetur, quod Summus Pontifex, Patriarchæ, & Primates, omnibus in Patriarchatu & Primatu existentibus, & Archiepiscopi omnibus subditis etiam sub-

fraga-

fraganorum: & Episcopi suis subditis & delegatis. 3. Episcopus electus etiam non sacerdos aut consecratus potest concedere indulgentiam, iuxta sententiam Syluestri, verbo, Indulgentia. §. 5. & notanter dicitur, sibi subditis, quia Episcopus non potest concedere alicui non sibi subdito, nisi de licetia proprii Episcopi: similiter dicendum est de

Archiepiscopis. 4. Quia concedere indulgentias est relaxare poenam debitam peccatis, aut poenitentiam iniunctam; & nullus potest absoluerè a peccatis, neque relaxare poenitentiam, nisi proprius eius sacerdos. Absolutio enim a poena est absolutio a peccatis (ut in tractatu de Poenitentia dictum est) siquidem poena est propter peccatum nondum perfecte dimissum. Generales ministri, & Prouinciales ex commissione Romani Pontificis possunt indulgentias concedere, ut apparet ex commissione multorum Pontificum: & similiter quicumque prælatus, ut Guardianus quauis non possit

insinuat Christus dicens. Multa habeo vobis dicere, sed nō potestis portare modo.

3. Hoc constat ex communi consensu doctorum in capit. quod autem, de poenitentis, &c. & in cap. nostro, eodem titulo, & in extrauaganti, Vnigenitus.

4. Hoc expresse diffinitur in locis supra citatis.

5 Hæc est sententia Ricardi distinct. 20. quarti articulo 1. & 2. & Thomæ Vvaldentis, lib. de sacramentalibus, titulo de participatione meritorum. possit indulgentias concedere, potest tamen applicare opera satisfactoria super abundantia subditorum suorum cui voluerint. 3. Et omnes prælati præter Summum Pontificem, nisi ex speciali facultate Papæ non possunt concedere, nisi 40. dies, vel annum ratione ædificandi aliquam Basilicam: prout constat ex capit. cum ex eo. de pœnitentijs. &c. An vero exempti à iurisdictione Episcoporum, ut religiosi & alij possint consequi indulgentias sub iudice est. Papa & quicumque alius prælatus potest cōsequi indulgentias quas ipse concessit: qui non sunt deterioris conditionis, ne illis profint merita Christi & Sanctorum ad satisfaciendum pro pœna temporali. Et quia applicatio indulgentiarum est actus iurisdictionis, & nullus potest habere iurisdictionem supra seipsum, de concessione indulgentiæ pro seipso idem censendum est, quod de confessione facta à Summo Pontifici alicui sacerdoti: ipse enim sacerdos potest ei autoritate diuina condonare indulgentias ab eodem concessas alijs sibi subditis. Animabus

bus existentibus in Purgatorio. Potest similiter Summus Pontifex concedere indulgentias sicut hominibus existentibus in hac vita, ut tenet D. Bonauentura & Caietanus: & quia Summus Pontifex potest aperire ianuam regni celestis, quam non potest aperire animabus existentibus in purgatorio, nisi communicando illis merita Christi, & Sanctorum ad satisfactionem. Diuersimodè tamen concedit indulgentias uiuis, & defunctis: qui uiuis concedit illas autoritatiuè tanquam princeps applicando eis thesaurum publicum: defunctis vero concedit indulgentias per modum suffragij, siue auxilij, sicut princeps liberans captiuos sub alieno dominio existentes: iam enim animæ existentes in purgatorio sunt extra iurisdictionem Ecclesiæ militantis, ubi tantum Summus Pontifex habet iurisdictionem. Ex quo sequitur, quod indulgentiæ concessæ animabus existentibus in purgatorio, non profunt illis de rigore iustitiæ, sed de misericordia, quia

6 Vide D. Bonauent. dist. 20. 2. par. distinctionis. questio. 5. Caietani de thesauro indulgentiarum, questione. 5. & 6. Ricard. distinctio. 20. quarti articulo. 3. questione. 3. Palud. dist. 20. quest. 4. articulo. 3. concl. 6.

quia redimere aliquem non sibi subditum nō est in potestate liberantis, sed ex beneplacito creditoris, & animæ existentes in purgatorio non subduntur Papæ, sed soli Deo, quia sunt extra viam.

Ob quā causam indulgentiæ debeant concedi. Cap. IIII.

1. Contra Paludanum dist. 20. quæst. 3. art. 1. & Maiores asserentes, Papam posse auctoritative absque aliqua causa condonare indulgentias, quorum oppositio est contra distinctionem Ecclesiæ, in extrauaganti, Vnigenitus, ubi dicit Clemens VI. quod Papa potest impartiri thesaurum Ecclesiæ rationabili causa interueniente.

2. Ut inquit Adrianus de indulgentiis nota. Sed probabile dubium. §. 2.

EX quarta particula definitionis (scilicet, ob rationabilem causam) sequitur, quod ad hoc quod indulgentiæ valeant, requiritur sufficiens causa in obtinente indulgentias. Si enim nō potest dare oppidum, aut villā ex patrimonio Ecclesiæ absque rationabili causa, similiter non valebit condonatio rerum spiritualium, scilicet, meritorum Christi & Sactorum, & Papa dispensator est rerum spiritualium, & non dissipator. Dissiparet autem

tem, si absque rationabili causa impartiretur Ecclesiæ thesaurum. Si enim Papa non potest dispensare in voto, aut iuramentum relaxare absque rationabili causa, neque indulgentias concedere, siquidem concedere indulgentias, est relaxare poenā debitā peccatis, & soluere poenā debitam peccatis, ita est de iure diuino, sicut adimplere votum, aut iuramentū. Causa sufficiens & rationabilis indulgentiarum est commendanda quantitati ipsarum. Maior, scilicet, indulgentia indiget maiori causa. Unde illa communis sententia, indulgentiæ tantum valent quantum sonant, est intelligenda, legitima causa interueniente, & Papa non errante in dispensatione thesauri, qui cum sit bonum com-

3. Ita tenent omnes doctores communiter, & præcipue D. Bonaventura dist. 20. quæst. vltima ad vltimū. & Adrianus ubi supra. §. ex his dico, & constat ex cap. cum ex eo, ubi dicitur quod per indiscretas indulgentias enervatur satisfactio poenitentialis, id est, manet insoluta, & vocat indiscretam indulgentiam quando pro minima causa indulgentia conceditur. Veluti illæ indulgentiæ quæ solent concedi, scilicet, cuiusque recitauerit salutationē Angelicā per ligneos globos a tali prælato benedictos consequatur plenariam indulgentiam, & alix eiusdem formæ. Huiusmodi enim indulgentiæ secundum Cateranum & Adrianum, quæstione, sed probabile dubium

V bium

bium, & secundum
Gersonem quæ ipse
citatur sunt indiffe-
rentia; non tamen tan-
tum valent, quan-
tum promittunt.
Valebunt tamen (ut
ait Adamius ubi su-
pra §. ex his dico)
secundum propor-
tionem causæ.

prout refert Caietanus, ubi
supra causam propter quam conceditur indul-
gentia debere esse omnino æquivalentem ipsi
indulgentiæ, hoc est, quod si per indulgentiam
remittatur unus annus pœnæ purgatorii, causa
imponenda debet esse tantæ efficaciz, quod
absque indulgentiis sola ipsa possit remitti pœ-
na unius anni; quia hoc esset extenuare virtu-
tem indulgentiarum, & nullius utilitatis essent.
Tunc enim potius esset commutatio æquiva-
lenti pro æquivalenti quam remissio: sed ad
sensum supra explicatum dicendum est. Et cau-
sam propter quam conceditur indulgentia sem-
per debet applicari honori sanctorum, aut Chri-
sti, aut in publicam & piam
causam. Verbi gratia, si con-
cedatur indulgentia propter
elemo-

4. Ut inquit Dicus
Bonauon. dist. 20. 4.
2. parte. quæst. 4.

moio

V

elemo-

elemosynam talis elemosyna debet appli-
cari vel ad ædificandam Basilicam, vel ædi-
ficiū alicuius hospitalis, seu monasterij, vel
in fauorem fidei, ad expugnandam sectam
Mahometicam, aut in publicam utilitatem,
ut persona publica, scilicet, ut Papa recte
gubernet Ecclesiam. Non enim Papa po-
test applicare indulgentias in ædificiū ar-
cis Regis, aut propter erigendos muros ci-
uitatis; quia quanuis sint publica ædificia,
non tamen sunt pia; & vocatur vsus pius
quando interuenit aliquod opus ex operi-
bus misericordiæ corporales, ut sepelire
mortuos, visitare languentes &c. Applicatur
tamen honori Dei, & Sanctorum quando cau-
sa est confessio, ieiunium, oratio, peregrina-
tio & visitatio altaris, seu Ecclesiæ. Ratio
huius doctrinæ est, quia thesaurus Ecclesiæ
est bonum publicum aggregatum ex meritis
Christi & Sanctorum. Sed quæres, elemo-
syna quæ offertur pro bulla Cruciatæ est ne
causa sufficiens ad consequen-
das omnes indulgentias, quæ
continentur in bulla? Re-
spondetur affirmatiue, quia
obon

5. Contra Magi-
strum Victoriam,
& Sotum. asse-
rentes huiusmodi
Diploma

V 2

diplomata continere intolerabile errorem eo quod pro minima elemosyna amplissime concedantur indulgentie.

¶ Si enim per benedictionem Papalem impartitam a Summo Pontifice in die sancto Paschatis omnibus ecclesiasticis platea sancti Petri consequitur indulgentia plenaria (ut inquit Galetanus in tractatu ad Iulium Cardinalem) ubi autem quod est sufficiens causa concedendi illam indulgentiam, quia omnes protestantur ibi fidei Romanæ ecclesiæ: ita erit sufficiens causa pro diplomate binos argenteos offerre pro tot indulgentiis; quia sic offerentes protestantur fidem Christi, & Ecclesiæ aduersus infideles.

Diploma non conceditur pro binis argenteis qui a singulis offeruntur, sed conceditur toti Hispaniæ, & omnibus regnis sub ditione regis Hispaniæ existentibus, pro ingenti thesauro qui ex publicatione Diplomatis aggregatur, & quia tanta pecuniæ summa impossibile erat, ut ab uno offerretur, ideo conceditur omnibus qui partem illius thesauri soluerint, & est simile, esto quod Rex offerret centum millia ducatorum Papæ, ut concederet illas indulgentias toti regno, esset sufficiens causa dispensandi; quanuis postea Rex a singulis ciuibus exigeret partem illius summæ pecuniariæ. Ita fit in concessione Cruciatæ. Sed dices, si Papa concedit indulgentias (quæ est res spiritualis) pro pecunia, quomodo

modo liberatur à simoniæ peccato? Dico quod non dantur, in concessione indulgentiarum, pro pecunia, spiritualia pro temporalibus, sed spiritualia pro spiritualibus, siquidem Papa concedit indulgentias spirituales, non elargientibus duos argenteos, sed elargientibus elemosynam in redemptionem captiuorum, aut in defensionem fidei, quæ est opus spirituale. Esset enim elemosyna illa res temporalis, aut corporalis, si non esset opus pium, & tunc non posset concedi indulgentia, ut dictum est.

7 Hæc doctrina est Ricardus 10. 4. distinctione. 20. articulo tertio. questione prima.

De thesauro Ecclesiæ, ex quo conceditur indulgentia.

Cap. V.

EX quinta particula definitionis (scilicet de thesauro Ecclesiæ concessa) inferitur esse necessarium thesaurum Ecclesiæ ad concedendas indulgentias. Et thesaurus Ecclesiæ aggregatur

1 Contra Ioannem Malorensem distinctione 19. 4. dicentem Papam posse concedere indulgentias auctoritate non applicando alienam satisfactionem, quæ opinio est contra definitionem.

fructum Ecclesie
in extraneis vni
genitus.

2. Ut in quinto
tractatu dictum est
capit. de satisfactio-
ne & quando ageba-
tur de valore missæ.

ex superabundantia merito-
rum Christi & Sanctorum,
non quatenus sunt merito-
ria gloriæ, sed quatenus sunt
satisfactoria; quia vnus ho-
mo, non potest alteri mere-
ri: bene tamen potest satisfacere.
Sancti enim multa opera satisfactoria
præstiterunt, quibus ipsi non indigebant, vt
constat Iob. 7. Vtinam appenderentur peccata
mea, & calamitas quam prior in statera. Et
sanctissima Virgo nullam habuit culpam, ta-
men perpeffa est acerbissimos dolores in mor-
te Filij, vt testatur Simeon apud Lucam. Et si-
militer beatus Ioannes Baptista ab utero ma-
tris repletus gratia, vinum & siceram non bi-
bit, & passus est carcerem, & martyrium, & sic
de multis sanctis potest probari, qui habue-
runt animum expressum, seu virtualem, vt hu-
iusmodi opera superabundantia nobis appli-
carentur (vt constat ex Diuo Paulo ad Colos-
senfes. 1. Gaudéo in Pasionibus pro vobis, &
adimpleo ea quæ defunt passionum Christi
(idest sanctorum) in carne mea, pro corpore
eius quod est Ecclesia. Vnde Papam concedere

omni

et V

indul-

indulgentiam vnus anni nihil aliud est quam
dare illi opera satisfactoria Christi & sancto-
rum quæ sufficiunt ad satisfaciendum pro illa
pœna, quibus homo potest Deo satisfacere, ac
si essent propria quæ opera potest applicare
Summus Pontifex pro alienis peccatis in satis-
factionem. 3. Bona enim cõmunia per principem distri-
bunda sunt. Hoc expresse diffinitur in dicta extrauagā-
tione vni genitum. Cuius verba
sunt. Ne superuacua, inanis, aut superflua tantæ effusionis
sanguinis miseratione reddere-
tur, thesaurum militanti Ec-
clesiæ acquisiuit, nō in suda-
rio positū, aut in agro abscon-
ditum, sed per beatum Pe-
trum cæli clauigerum eiusq;
successores commisit dispē-
sandum, & proprijs, & ratio-
nabilibus causis nunc pro totali, nunc pro par-
tiali remissione pœnæ temporalis pro pecca-
tis debitæ tam generaliter, quam specialiter
vere poenitentibus, & confessis misericorditer

3. Paulus primæ
ad Corinthios. 4. sic
nos existimet homo
vt ministros Chri-
sti, & dispensatores
mysteriorum Dei,
& cap. 1. 01 mihi di-
spensatio credita
est, & 2. Epistola
capit. 1. Cui donauit
ego in persona Chri-
sti donauit: non do-
nauit culpam pecca-
torum, quia hoc so-
lius potestatis di-
uinæ est principi-
paliter loquendo,
ergo donauit pœ-
nam.

V 4

applican-

applicandum: quem potest Summus Pōtēfex
similiter applicare animabus existentibus in
purgatorio (vt supradictū est) sicut profunt eis-
dem suffragia & sacrificia: quæ si in vniuersali
offerantur profunt omnibus plus, aut minus,
secundum diuinam dispensationem: Sacrificia
vero non possunt prodesse animabus purgato-
rij quoad satisfactionem quoadusque offeran-
tur, quanuis ipse defunctus dum viueret ea
mandauerit: quia quod nō est non potest ope-
rari: hæredis vero seu sacerdotis negligentia in
offerendis sacrificijs punietur eadem pœna
qua fuit punitus defunctus ob eorum negligen-
tia in offerendo, siquidem fuerunt causa
damni defuncti, & omne damnum
illatum proximo est soluen-
dum in alia vitā, vel

in ista.

TR A-

TR A C T A T V S X.

De sacramento Matrimonij.

De institutione & essentia huius sa-
cramenti. Cap. I.

MATRIMONIUM

est indissolubile vinculum,
perpetuum,
quod duo copulantur, scilicet,
vir & foemina per mutuum
consensum liberum, expres-
sum signis, aut verbis: ad co-
pulam, si peratur. Hæc est
diffinitio completa sacramen-
ti matrimonij, quod fuit insti-
tutum à Deo in officium, &
vt esset signum rei sacræ, scili-
cet vnionis humanitatis Chri-
sti & Ecclesiæ, quando dixit Adæ & Euz in
statu innocentiæ. Crescite & multiplicami-
ni, &c. Hæc tamen institutio mansit in reme-
dium, scilicet ad vitandam fornicationem post
pecca-

V s

pecca-

2 Prout insinuat Paulus ad Corin. 7. Bonum est mulierem non tangere, propter fornicationem autem unusquisque suam uxorem habeat.

3 Vbi dicitur matrimonium infidelium esse sacramentum non collatum gratiæ, sed in quantum vinculum indissolubile, & signum rei sacræ, scilicet, unionis indissolubilis inter humanitatem, & verbum.

4 Adverte tamen quod matrimonii sacramentum non supponit pro vinculo indissolubili, nec pro contractu maris & femine, quo permittantur corpora ad actum conjugalem (quæ omnia ista habent, esse permanentia) sed pro mutuo consensu maris & femine, expresso verbis, seu signo aliquo exte-

peccatum Adæ: sub qua acceptione duravit in toto mundo, usque ad adventum Christi, & durat modo apud infideles: prout constat per cap. gaudemus de diuoritijs. Modo vero in statu legis evāgelicæ est sacramentum collatum gratiæ: prout diffinitur in Conc. Trid. Sessio. 24. can. 5. siquidem omnis ceremoniam instituta, vel approbata à Christo in Evangelio in remedium contra morbum peccati est sacramentum. Et Christus R. N. Matth. 19. referens primam institutionem factam à Deo dixit, Quos Deus coniunxit, homo non separet. Quibus verbis approbavit institutionem Dei factam in principio, & hoc sacramentum confert gratiam ipsis coniugibus quando mutuum consensum de presenti exprimunt

per

per verba, seu signa externa. Nam verba, seu signa externa utriusque coniugis, sunt sibi invicem materia, & forma huius sacramenti, videlicet, Accipio te in meam. Accipio te in meam. Verba viri, respectu sui ipsius sunt materia, & verba mulieris forma: & e converso. Nam proprium est materiam esse indeterminatam, & formam determinare. Et sic hæc verba prolata (verbi gratia à Petro: Accipio te in meam, sunt indeterminata ad quæcunque mulierem recipiendam: quæ determinatur per verba mulieris, scilicet, Mariæ

quando dicit. Accipio te in meum: nam his verbis determinantur, & restringuntur verba Petri, ut dirigantur tantum ad contrahendum cum Maria. Econtra tamen est dicendum de verbis mulieris, respectu sui ipsius: & ita ambobus coniugibus minister huius sacramenti, non tamen sacerdos, sed potius est testis necessarius

ad hoc,

riori: quia hæc habetesse inferi, quod est proprium sacramenti. Ex quo inferitur secundum Ricard. distinctio. 264. quarti. questione. 21. ad primum. & secundum Sorum eadem distinctio. quæst. 21. artic. 1. ad primum materiam & formam huius sacramenti esse verba utriusque coniugis sibi invicem, seu signa illa externa: quibus exprimitur suum consensum: quia mutui consensus per verba, seu signa de presenti, est de essentia huius sacramenti.

Et ita verba illa prolata à sacerdote non sunt forma huius sacramenti, sed tantum sacramentalia, idest cere monia, sine solenni tas seruanda ex in stitutione Ecclesie tempore quo cele bratur hoc sacra mentum: non tamè est de eius essentia: quia si sacerdos est p[re]sens, & testis ocu latus huius contra ctus matrimonialis, quanuis nulla pro ferat verba esset ve rum sacramentum collatum gratie. Hec doctrina infi rmatur à Concilio Florentino sub Eu genio IIII. ubi

expressis formis ce terorum sacramentorum, cum peruentum fuit ad sacra men tum matrimonij, nullam assignauit formam: sed solum di cit, quod causa efficiens huius sacramenti est mutus cōsen sus coniugum per verba de presenti expressus, non tamen dicti actiones ministri efficere sacramentum. Ex quo man ifestè colligitur, quod verba utriusque coniugum sunt sibi inuicem materia, & forma, & quod ipsi sunt sibi ministri, si quidem nullum sacramentum noue legis efficitur, nisi con currente materia, & forma, & actione ministri cum intentio

ne

ad hoc, quod hoc sacra men tum conficiatur: qui debet esse proprius Parochus viri, aut mulieris, iuxta determina tionem Concil. Triden. an nullantis matrimonium clan destinum: & illud vocat clan destinum quod non celebra tur coram duobus aut tribus testibus, & Parocho. Tres ve ro illas monitiones faciendæ, quanuis sint de solennitate matrimonij, non tamen sunt de eius essentia. Et Parochus si aliter recipiat coniuges ad matrimonium erit grauiter puniendus, vt diffinit Cōcil. Trid. Sessio. 24. cap. 1.

ne conferendi sacramentum. Vade etiam manifestè colligi tur gratiam recipere coniuges statim post prolationem ver borum: quia tunc perficitur sacramentum: non tamen quan do sacerdos profert illa verba sacramentalia. Et non solum datur in hoc sacramento gratia sanctificans, sed etiam auxi lium, quo possint vitare fornicationem cum aliena, siue alie no, & vt mutuo amore se prosequantur, neque se inuicem fastidiant, cum naturale sit homini fastidire fornicat, post quam ea fuerit potitus, & similiter mulier fastidire virum, vt paret in exemplo Amōn filij Dauid, qui postquam potitus fuit Thamar sorore sua, quam ac denter amabat, graui odio eam est postea persecutus. Ita diffinitum est in Concil. Tri den. Sessio. 24. quæst. 8. de doctrina sacramenti matrimonij, vbi sic ait: Gratiam vero, quæ naturalem illum amorem per ficeret, & indissolubilem unitatem confirmaret, coniugesq; sanctificaret, ipse Christus venerabilium sacramentorum institutor sua nobis passione promeruit.

De consensu requisito ad hoc sacra mentum. Cap. II.

DICTVM fuit in diffi nitione huius sacra mēti liberum consensum esse de eius essentia, & quidditate: quia licet Deus possit efficere per se solum matrimonium absque aliquo consensu par tium, & lege tamen ordina

6 Veluti, si diceret Petro, esto vir Mariæ: quia in hoc euentu, statim Ma ria esset vxor Petri antequam præstaretur aliquis consen sus, siquidem Deus est Dominus suo rum corporum: & per consequens po terit

poterit illa permu-
tare.

7. Videlicet ex c.
sufficit. 2. 7. quest. 1.
& ex capit. tuas. de
sponsa. & in cap. cum
sponsa. & in cap. cu
apud. de sponsal.

8. Et eadem ratio
ne non sufficit con-
sensus interius, nisi
exprimatur verbis,
aut signis: non enim
perficitur aliquis
contractus, donec
constet de volunta-
te utriusque con-
trahentium. Siqui-
dem quilibet dat al-
teri, ut des. Ergo
debet constare uni
cuique, utrum al-
ter velit permutare
suum corpus, quod
non potest constare,
nisi exprimatur
consensus verbis,
aut signis externis.
Quia prout dicitur
1. Regum. cap. 16.
Homines videt quod
apparent, &c. Et in-
super, quia matri-
monium est sacra-
mentum, & per con-

ria instituit non dari verum
matrimonium absq; consen-
su interno contrahentium, qui
debet exprimi verbis, aut si-
gnis exterioribus, non per ver-
ba de futuro (quia hæc effi-
ciunt sponsalia, ut infra dice-
tur) sed per verba de præsen-
ti: quæ verba simul cum consen-
su (etiam non interueniente co-
pula, si personæ sunt habiles
ad contrahendum) efficiunt
verum matrimonium ratum.
Hæc doctrina constat ex mul-
tis locis 7, & maxime ex Co-
cil. Floren. cuius potissima ra-
tio est: quia de ratione cuius-
cunq; contractus est mutus
consensus contrahentium ex-
pressus verbis, aut signis: & sa-
cramentum matrimonij est per-
fectissimus, & sollemnis contra-
ctus: per matrimonium enim
permutantur corpora ad co-
pulam, si petatur 8. Ex quo
sequitur

sequitur quod potest dari ma-
trimonium inter absentes per
procuratorem exprimentem
consensum suæ partis: dum-
modo tempore contractus ab-
sens retineat consensum, nec
illud renouauerit. In hoc enim
casu non solum tenet matrimo-
nium in ratione contractus,
sed etiam in ratione sacramenti
nouæ legis collatiui gratiæ 9.
Quæ gratia recipiunt contra-
hentes tempore quo procura-

sequens, debet per-
fici per aliquod si-
gnum exterius. Est
enim sacramentum
signum sensibile, &c.
Nec debet necessa-
rio exprimi verbis,
sed sufficit, quod
exprimatur aliquo
signo exteriori (ut
dictum est) quia in
Concil. Florentin-
dicitur, quod cau-
sa efficiens matri-
monium est mutus
consensus, regula-
riter per verba de
præseni expressus:
& dicit regulariter,

quia contingit, quod aliquando non exprimatur per verba,
sed per signa, & per nutus: est tamen verum sacramentum,
quantis ut in plurimum per verba exprimatur. Nec est de
essentia huius sacramenti, quod exprimatur consensus utrius-
que contrahentium, præsentibus ipsis contrahentibus: siqui-
dem datur verum matrimonium inter absentes, quando con-
trahitur per procuratorem.

9. Ut inquit Soto distinctione. 2. 7. quarti. questione. 1.
articulo. 3. Hæc enim est natura huius sacramenti, ut pos-
sit effici inter absentes: quia cum idem sacramentum sit
etiam contractus, sicut in ratione contractus potest effi-
ci inter absentes, similiter, & quatenus sacramentum, ma-
xime cum interueniat ibi materia, & forma, scilicet, consen-
sus contrahentium expressus per procuratores. Temera-
rium enim esset asserere, posse dari matrimonium verum
in ratione contractus, quod non sit sacramentum modo
in lege

in lege Evangelica,
cum ex institutione
Christi omnis con-
tractus matrimonia-
lis inter Christianos
sit verum sacramen-
tum nouæ legis col-
latum gratis.

10. Quia dispo-
nat se ad gratiam
recipiendam, sicut
ille qui patitur mar-
tyrium. Inter dor-
miendum secundum
probabilem opinio-
nem verum patitur
martyrium & reci-
pit gratiam, si tem-
pore quo ibat ad
dormiendum habuit
desiderium patien-
di martyrium.

11. Ita quod po-
tius tenetur subire
mortem, quam ver-
bo tenus contrahere,
sed simul tenetur

222111

tores perficiunt contractum,
licet aliquis eorum dormiat
tempore contractus, dummo-
do habuerit tempore quo ibat
dormitum animum contra-
hendi, & contritionem pecca-
torum suorum, si erat conscius
alicuius peccati mortalis 10.

Secundum sequitur, quod si
aliquis coniugum contrahat
fictè, hoc est, quod non inten-
dat contrahere, seu obligare
se ad matrimonium, licet ver-
bis exterioribus verè videat-
ur contrahere, & possit com-
pelli ab Ecclesia, ut habitet
cum tali vxore: quoad Deum tamen non tene-
tur, sed potest relicta vxore fugere, & transire
ad secundas nuptias. Nec est credendus, quan-
uis iuramento affirmet non habuisse intentio-
nem contrahendi, quia Ecclesia non iudicat de
occulis. Sic tamen contrahens
committit grave sacrilegium,
& peccat mortaliter siquidè
irridet sacramentum 11.

Tertio

Tertio sequitur quod ma-
trimonium metu factum est
nullum, dummodo metus
sit grauis sufficiens ad immu-
tandum animum viri con-
stantis, & inferatur iniuste, vi-
delicet à non habente auctoritatem inferendi;
si vero metus fuerit levis, aut iustus (quanuis
grauis) quia inferatur ab habente auctori-
tatem inferendi, & petitur ab illo, qui metu
contrahit quod alias tenetur facere, matrimo-
nium tenet, quia non vitiatur libertas volun-
tatis, quæ requiritur ad præstandum consen-
sum: secus autem in priori casu. Metus enim iu-
stus dicitur, veluti si Petrus inueniat Ioannem
eum propria sorore, aut filia virgine, & metu
mortis compellat ipsum Ioannem, ut ducat
vxorem virginem, quam corruerat: iniustus
tamen diceretur, si inferatur ab aliquo extra-
neo, qui non est frater, aut pater virginis; nam
deficit auctoritas in compellente; vel quanuis
ipsam habeat, si petat ab ipso, quod alias non
tenetur facere, erit similiter iniustus, & per con-
sequens matrimonium esset nullum. Veluti, si
iudex imponat latroni poenam capitis, si non

præstare assensum in
animo; qui, si iniu-
ste compellatur ad
præstandum assen-
sum, quanuis illum
præstet, non tamen
valet matrimonium.

222111

X contra-

Ita diffinitur in lege Timorem & in lege isti quidem. ff. quod metus causa, &c. Vide summi-
stat verbo Metus. Huiusmodi enim me-
tus potest cogere vi-
rum constantem, ut
metu faciat, quod
cessante metu non
erat facturus. Et per
virum constantem
non intelligas vi-
rum pertinacem, sed
virum studiosum, cu-
ius est eligere minus
malum pro cauendo
maiori, scilicet,
eligere amissionem
bonorum tempora-
lium pro defensione
vite. Pertinax
vero eligit malus no-
cumentum tempo-
rale, pro cauendo
minori. si quidem
aliquid eligi mor-
tem pro defensione
alis; quod potius
dicitur pertinacia,
quam constantia.
Vnde cum libertas
contrahentium sit

contrahat cum tali muliere;
licet possit eum occidere ius-
te propter furtum, non ta-
men ex eo quod non contra-
hat. & per consequens con-
sensus non est liber, & matri-
monium sic contractum nullum.
Duas enim condiciones pre-
cisas debet habere metus gra-
uis, ut sit iustus, non vitias con-
sensus, nec matrimonium. Pri-
ma quod inferatur metus ab
habente autoritatem inferendi.
Secunda quod petatur a copul-
so per metum, quod ipse se-
cundum conscientiam, vel se-
cundum leges facere tenetur.
Deficiente aliqua ex his con-
ditionibus erit iniustus me-
tus annullans matrimonium, dum
modo talis metus sit cadens in
virum constantem, ut metus mor-
tis, infamiae, aut perpetui exi-
lij, siue amissionis omnium
bonorum temporalium.

Quarto

Quarto sequitur quod pa-
ter non potest compellere fi-
lium ad contrahendum cum
aliqua, nisi in caso quod ex-
pediat paci, & tranquillitati
Reipub. seu alicuius provin-
cie, vel regni nam tunc tene-
tur filius obedire patri sub
reatu peccati mortalis. Quan-
do vero non fuerit necessa-
rium non potest licite cogi,
ut constat per legem non cogi-
tur. ff. de ritu nuptiarum.

Voluntas tunc violentatur, cum ratione principij extrinse-
ci, scilicet metus determinetur ad unum, scilicet, ad eligen-
dum matrimonium; nam proprium est voluntati liberæ, &
non coacte posse eligere utramque partem contrahentium;
quod non contingit quando metus est levis, siquidem talis
metus non sufficit ad voluntatem determinandam, etsi sit
inconstans; & per consequens potest compelli per tale me-
tum, in hoc eventu determinatio voluntatis provenit ex de-
fectu libertatis, & ex pusillanimitate, & sic non est a prin-
cipio extrinseco, sed intrinseco, scilicet, ab errore meticuloso,
qui arbitrabatur illud malum esse grauius. Et ideo ecclesia in
causa loci, & in causa consultationi, & in causa veniens. ll. 2. de spoli-
bus confirmat matrimonia per metum leuem contracta, & annullat
matrimonia, facta metu graui iusto cadere in virum coactum, co-
firmat inquam matrimonia metu leui facta, scilicet declarando
non deficere in tali contractu libertatem requisitam ad contrahendum.

X 2

& legi-

& legitimando per
sonas sic contrahen
tes, vt sacramentum
teneat: sicut illegi
timat personas con
trahentes metu in
iusto cadente in vi
rum constantem.
Prout affirmat Ri
card. dist. 294. qua
stione. 1. quem se
quitur Duran. & So
to, & Palud. eadem
dist. Sicut enim ius
ciuile potest inter
dicere, ne in aliquo
euentu aliquis pos
sit alienare bona
sua, ita similiter po
test Ecclesia inter
dicere, ne quis metu
gravi alienet suam
corpus, bene tamen
metu leui, etsi ali
quando in consciē
tia matrimoniū me
tu leui contractum
fuerit nullum pro
pter maximam inconstantiā contrahentis compulsi, saltem
in foro exteriori erit validum, ita quod Ecclesia compellet sic
contrahentes ad simul cohabitandum, nec dabit actionem
in iudicio vni, aut alteri, dabit tamen actionem quando fuit
contractum metu graui, quia cum Ecclesia iudicet secundum
allegata, & probata, quando metus est grauis legitime proba
tur extenuatio libertatis, secus autem quando est leuis.

Quinto sequitur, quod
quando compulsi non tene
batur contrahere, si contra
hat timore mortis erit vali
dum matrimonium, quando
non fuit illatus metus, hoc
animo, vt ipse contraheret,
sed potius ipse compulsi ti
more mortis, voluntarie se
obtulit ad contrahendū pro
pter vitandam mortem: In
hoc enim euentu metus mor
tis non fuit causa matrimo
nij, sed occasio. Veluti si ali
quis ductus ad patibulum di
cat, se velle ducere meretricē
in vxorem, vt secundum sta
tuta quarundam provincia
rum euadit mortem, vel si

quis metu naufragij immi
nentis promittat Deo se du
cturum aliquam paupercu
lam in vxorem, vel si facto
cōtrahat cum illa. In his om
nibus euentibus sacramen
tum tenet: quia cum metus
non sit causa matrimonij, sed
occasio, libere contrahit: nō
enim fuit inductus ab alio,
sed ipse induxit seipsum ti
more mortis.

14. Aduerte quod
quando matrimo
nium est nullum ra
tione metus, erit
etiam nullum, quan
uis iuramento fir
metur, quia cum ec
clesia annullat hui
usmodi matrimo
nium, & illegitimet
personas ad sic con
trahendum, non po
test effici verum ali
quo modo per iura
mentū, potest enim
Ecclesia, rescindere
huiusmodi contra
ctum, sicut omnem

alium contractum metu factum; alioquin innocens patere
tur sine remedio. Si enim votum solenne emissum per me
tum grauem est nullum ipso iure, prout diffinitur in cap. 2.
quod metus causa, &c. Ergo & matrimonium iuramento fir
matum metu contractum, non enim quoad Deum est ali
quod discrimen inter votum, & iuramentum.

De Matrimonio conditionali.

Cap. III.

CVM de ratione huius sacramēti sit actua
lis consensus (nam verbis contrahens in
finuat, actu tunc consentire in tali contractu) se
quitur matrimoniū sub conditione cōtractum

nō ratificari, seu perfici vsq; dum adimpleatur conditio, siquidē contractus conditionalis est ille, in quo suspenditur cōsensus, quando conditio est de futuro, vel limitatur, si cōditio est de presenti, Veluti si aliquis dicat, cōtraho tecum si dederis mihi centum, vel cōtraho tecum si modo Papa vivit, vel si tuus pater vivit. Per matrimonium cōditionale non intelligas contractum matrimonij demonstrativum, in quo demonstratur qualitas cōiugis, cum quo contrahitur. Veluti si dicat. Accipio te in vxorem quæ es libera, vel pulchra, vel filia Regis. Nec intelligas contractum modalem, in quo explicatur aliqua moderatio, vel limitatio: vt accipio te in meam, vt præstes mihi obsequiū, siue vt nutrias filios. Nec intelligas contractum causalem in quo explicatur causa impulsiva cōtrahendi, scilicet, accipio te in vxorem, quia dives es: quia deficiente demonstratione, modo, & causa, tenebit nihilominus cōtractus; nō enim claudicat ex hac parte; quia consensus fuit absolutus: sed intellige contractum cōditionalem, in quo suspenditur consensus, vsque ad certum tēpus. Si cōditio est de futuro, vel si cōditio est de presenti, nō fit contractus absolute, sed sub aliqua

aliqua lege. Nec intelligas omnes cōditiones suspendere consensum, quia si cōditio est de re necessaria necessitate naturali, veluti si dicatur. Contraho tecū si digito cœlū tetigeris, vel si sol oriatur cras, valet matrimonium ante adimplētā cōditionē, cum huiusmodi cōditiones sint necessario futuræ: cōsensus non suspēditur. ¹⁵ Et similis erit ratio, quando conditio apposta fuerit impossibilis secundū naturā. ¹⁶ Nā put dicitur

¹⁵ Ita tenet D. Thom. distin. 28. contra glossam in cap. per tuas de conditionibus appostitis, & confirmatur per legem, impossibilis. ff. de verborū obligationibus.

¹⁶ Si vero conditio non est impossibilis secundum naturā, sed potius impossibilitate moralī, veluti si dicat mulieri pauperculæ. Contraho tecum, si dederis mihi cētum millia ducatorum, matrimonium est nullū vsq; dū adimpleatur cōditio, quia na-

turaliter est possibilis, qui enim imponit talē cōditionē manifeste insinuat dissensum, nisi adimpleatur cōditio. Pendēter enim est posita. Quod non contingit quādo cōditio est impossibilis secundū naturā, cū insipientes, & iocose addatur talis cōditio, ideo habetur pro nō adiecta, ita quod in foro exteriori huiusmodi matrimonium iudicatur verū, nisi aliūde cōstiterit, de cōsensu, vel dissensu cōtrahētū, veluti si prola tis verbis. Cōtraho tecū, si cœlū digito tetigeris, cōtrahens amplexetur vxorē, & faciat quod ceteri sponi cōsueverunt facere, his enim signis insinuat, quod absolute cōtraxit, & quod iocose fuit apposta cōditio. locas autem, si statim recedit, neq; amplius illā vidit, manifeste enim habetur signa dissensus, & matrimonium erit nullum, & ita intelligendus est

duſ eſt textus Grego-
rii in dicto capite.
finali, non enim di-
cit Papa quod tale
matrimonium ſub
conditione impoſi-
bili valeat in omni
euentu, ſed ſolum
dicit, quod illa con-
ditio habeatur pro
non adiecta, acſi di-
xerit, ſi aliunde con-
ſtiterit de conſenſu
contrahentium, tunc
illa conditio impoſi-
ſibilis nihil nocet,
quo minus iudice-
tur verum matri-
monium, & idem cō-
ſendum eſt de con-
ditione turpi, prout
conſtat ex eodem
capite finali, huiusmodi enim matrimonium in foro exte-
ri preſumitur verum, iudicatur enim acſi cōſenſus eſſet ab-
ſolutus, ſiquidem habetur pro non adiecta, niſi aliunde con-
ſtet, aut probetur diſſenſus. In foro vero conſcientiæ, ſi con-
trahens poſuit talem conditionem turpem eo animo &
intentione quod non valeat matrimonium de præſentia
te adimpletam conditionem, matrimonium eſt nullum, quia
aliter non habuit aſſenſum, quod eſt de eſſentia matri-
monij: & licet conditio fuerit turpis, & nullo modo adimplen-
da, res tamen promiſſa, ſcilicet, matrimonium eſt licita, & ho-
neſta, & per conſequens adimplenda, ita quod adimpleta cō-
ditione turpi teneatur contrahere, ſicut ad reddendum pro-
miſſum factum meretrici pro actu turpi.

uenero virginē, habetur pro cōditione turpi, ſi
explicatio virginitatis debet fieri per congreſ-
ſum virile: ſecus autē, ſi exploranda eſt virgini-
tas per aſpectum matronarum. Non tamen
annumeres inter conditiones turpes illas con-
ditiones quæ ſunt contra ſubſtantiam matri-
monij, veluti contraho tecum, dummodo nō
tenearis ſoluere debitum, quæ conditio eſt
contra bonum fidei. Vel contraho tecum, ſi
generationem prolis vites: quæ eſt contra bo-
num prolis. Vel contraho tecum, donec inue-
niam aliā honore, & facultatibus digniorem:
quæ conditio eſt contra bonum ſacramenti,
cuius eſt perpetuitas, quia contractus matri-
monij, in quo ponitur vna ex tribus conditio-
nibus, eſt nullum, prout diffi-
nitur in dicto cap. ſina. Quia
qui ponit tales conditiones
manifeſtè inſinuat non habe-
re conſenſum requiſitum ad
perfectionē matrimonij. 17,
cum matrimonium nihil aliud
ſit, quam obligatio mutua ad
bonum prolis, & ad bonum
fidei, & ad perpetuitatem.

17 Quia quando
cunque ponitur cō-
ditio incompatibi-
lis contractui impli-
cat cōtradictionem
contractum fieri. Ve-
lut ſi aliquis in cō-
tractu venditionis,
de cuius eſſentia eſt
pretium diceret. Vē-
do tibi hanc domū,
dummodo nullum
mihi ſoluas pretium.

18 Si vero deficiat respectu boni sacramenti, scilicet, perpetuitatis, cum de ratione huius sacramenti non solum est, contrahentes habere animum obligandi se ad perpetuitatem, sed de facto tenentur habere animum non contrahendi cum alio in perpetuum vivente coniuge. Si enim habeat intentionem contrahendi ad tempus, non est matrimonium, quia actualis perpetuitas est de essentia huius sacramenti.

Verumtamen, si aliquis tempore quo contrahit matrimonium non habet animum reddendi debitum, quia forte habet propositum migrandi ad religionem, neque habet animum servandi fidem, si tamen habuit animum obligandi se per talem contractum ad reddendum debitum, & ad servandam fidem erit verum matrimonium: quia sicut in voto qui vovet absque voluntate adimplendi promissum tamen cum animo obligandi se ad votum, tenet votum: ita in presenti casu dicendum est de matrimonio 18. Ex quo inferitur, quod omnis error, siue ignorantia circa ea, quae sunt de essentia, & substantia matrimonij annullat matrimonium sicut error in materia cuiuscunque contractus annullat contractum: veluti si aliquis emeret ferrum pro argento. Huiusmodi est error in persona: veluti si existimet contrahere cum filia Petri, & contrahat cum filia

Pauli.

Pauli. Et similiter dicendum est de errore circa conditionem personae: veluti si aliqua mulier nubat seruo, quem arbitrabatur liberum 19. Si vero cognovit eius servitutem, matrimonium tenet 20. Si vero error sit circa qualitatem personae: quia existimat Mariam, cum qua contrahit esse nobilem, vel circa bonam fortunam, quia existimat esse divitem, vel circa integritatem, quia existimat esse virginem: cum tamen sit ignobilis, pauper, & corrupta, tenet matrimonium: nam est error circa accidentalibus contractus, & consensus in accidentalibus contractus, non est de essentia contractus. Vnde tale matrimonium tenet, si non fuit error in persona, scilicet in materia contractus, neque in potentia obligandi se ad debitum: siquidem habuit animum contrahendi cum filia Petri ad copulam, & in hoc non fuit deceptus, cum esset filia Petri potens ad reddendum debitum viro 21.

19 Siquidem servus est impotens ad reddendum debitum, potest enim impediiri per dominum, & de essentia huius sacramenti est permutatio corporum, & potentia reddendi debitum quandoque petatur.

20 Quia tunc cedat ipsa iuri suo, & scienti, siue consentienti non sit iniuria.

21 Quando venditur vinea, de ratione venditoris, si res quae

quæ venditur, scilicet, quod sit talis vinea, in tanta quantitate, & quod vendens habeat potestatem alienandi vineam: error vero in qualitate vineæ, scilicet, si est sterilis, quam emptor arbitrabatur fertilem non vitiat contractum: siquidem consensus in accidentalibus non est de essentia contractus: ita in proposito.

De ætate & qualitate contrahentium matrimonium, & sponsalia.

Cap. IIII.

CVM de essentia matrimonij sit potentia reddendi debitum quotiescunque petatur, & libertas ad consentiendum: bene colligitur, matrimonium contractum ante annos pubertatis completos, non tenere: siquidem ante prædictam ætatem non habet homo illam discretionem, quæ requiritur ad consensum, nec potentiam coeundi. Ita diffinitur in cap. impuberes. & clarius in cap. Attestationis. ubi dicitur, quod illud matrimonium est verum, quando vir consentit in matrimonio circa finem. 14. annorum, & mulier circa finem 12. annorum. Si vero ante annos pubertatis suppleat malitia ætatem, hoc est concupiscentia quoad potentiam coeundi, & prudentia, & discre-

discretio, valet matrimonium ante supradictam ætatem, dum modo fuerit consummatum, prout diffinitur in cap. de illis el. 2. & in capit. fina. de desponsat. impuberum. 22. Totum hoc debes intelligere ad matrimonium ratum de presenti, quod sit per verba de presenti, & per proprium consensum. Nam ad matrimonium per verba de futuro (quod non dicitur verum matrimonium, sed sponsalia, quæ sic diffinitur. Sponsalia sunt promissio mutua maris, & femine de contrahendo matrimonium in futurum) sufficit ætas. 7. annorum ut coniuges, seu sponsi contrahant per se ipsos: prout diffinitur per cap. literas. 23 non tamē requiritur septennium completum, sed sufficit, quod septimum annum dimidiaverit. 24. Ante septimum annum possunt puberes despon-

21 Dicitur dummodo matrimonium sit consummatum: quia quavis alium deprehenditur potentia coeundi, quia forte vir cognovit aliam uxorem, & uxor alium virum, non sufficit hoc, ut inter eos sit verum matrimonium nisi ipsi mutuo se cognouerint, ita docet Syluest. verbo, matrimonium. §. 2.

23 Et in capite accessit. & in capite ad dissoluendum. & in capite unico de desponsatione impuberum.

24 Ita tenet Sacerdos. Thomas & alij quos refert Syluester, verbo, Sponsalia. §. 2. & ratio est quia quod parum distat nihil distare videtur.

Si arguas, ex cap. 1. de desponsatione. in p. ubi Honorius II. videtur diffinire oppositum. Respondeatur secundum glossas ibidem, quod hic textus intelligitur de honestate, non tamen in conscientia secundum aliquam obligationem naturalem aut civilem: & licet matrimonium contrahatur per verba de presenti facta celebratum ante adimpletos annos pubertatis censetur ratum sponsalium prout docet Syluest. verbo sponsalia. §. 4. & similiter si matrimonium celebratur per verba de futuro, etiam si anni pubertatis sint impleti, & huiusmodi verba iuramento firmentur, non habent virtutem matrimonij de presenti: prout diffinitur in cap. 1. de sponsalibus. ubi dicitur, quod huiusmodi sponsalia iuramento firmata possunt dissolui de consensu partium non enim iuramentum mutat naturam contractus, sed fortificat illum intra eandem speciem, nec hac ratione potest iudex illos compellere ad adimplendum promissum.

26 Nulla

ti: prout diffinitur in c. quasi ubi sic dicitur. Monendus est sponsus, ut adimpleat iuramentum: non tamen cogendus, cum nuptiæ coactæ soleant habere difficiles exitus. 26. Licite tamen sponsalia, etiam iuramento firmata possunt dissolui in aliquibus casibus, quos omnes poteris videre apud Sylu. 27. Est enim regula generalis quod in omnibus casibus, in quibus matrimonium dissolvitur quo ad thorum, ramentum. Respondetur, quod casus istius capituli est intelligendus, quando ex sponsalibus iuramento firmatis spectatur mutuum commodum publicum, quia tunc potest compelli, siquidem ex peritorio timetur damnum Reipub. & ipsa sponsus tenetur parere iudici: quod si interim contraxerit per verba de presenti, matrimonium valebit, Deum tamen habebit ultorem.

27. In octo, scilicet euentibus, siue casibus. Primò, per alterius sponsi religionis ingressum: prout dicit Syluest. verbo Sponsalia. §. 10. & refert cap. vnicam. qui clerici aut videntes. Et ratio est, quia unico sponso renuente alter manet liber, & recipiens habitum religionis videtur renuere sponsalia. Secundus casus, quando vnus non contrahit termino præfixo, alter manet liber: putet constare ex c. sicut ex literis. de sponsa. Tertius casus, quando sponsalia sunt sub conditione, tunc solvuntur sponsa-

15 Nulla est iurisdicção in iudice quando reus potest illudere iudici imperio, & potest sponsus durante iudicio contrahere cum alia per verba de presenti, quo facto dissolvuntur sponsalia, prout diffinitur in c. de illis de sponsal. Si arguas ex c. ex literis Siluani, ubi Alexander II. dicit, quod puella quæ iurauit se alteri nuptura est compellenda per censuras ecclesiasticas, ut seruet sacramentum.

sponsalia deficiente
conditione, prout
diffinitur in cap. de
illis. de conditioni-
bus appositis. Quar-
tus casus, quando al-
ter sponsus fornicat
tur solvantur spon-
salia, si innocenti
placuerit, prout dif-
finitur in cap. quem
admodum. de iure-
iurando. idem est, si
alter incidit in hæ-
resim. Quintus ca-
sus est ille, qui poni-
tur in cap. ex liti-
ris. de eo qui cogn-
uit consanguineam uxoris sue, videlicet, si alter sponsus cog-
nuit consanguineam alterius in primo & secundo gradu, ef-
ficiuntur affines tunc sponsus & per consequens inhabiles ad
contrahendum non tamen si contingit, si cognovit consan-
guineam in tertio aut quarto gradu, prout diffinitur in Co-
cil. Trident. sessio. 24. cap. 4. Sextus casus, quando superue-
nit lepra post sponsalia, prout diffinitur in cap. literas. de
conjugio leproforum. Septimus casus, quando vnus lepro-
forum recessit ad longinquas terras, veluti ad Indos, tunc
ille qui manet, est liber ab obligatione, prout diffinitur in
cap. de illis. de sponsalibus. Octauus casus, quando superue-
niunt inter ipsos graues inimicitie, tunc dissoluantur spon-
salia ita diffinitur in cap. de defectu. eodem titulo. quia melior
speratur euentus, quam, si matrimonio coniungerentur.

28 Quando ignoranter aliquis contraxit cum seruo, ma-
trimonium est nullum, prout expresse diffinitur in cap. pro-
positum. & in cap. ad nostram. de coniugio seruorum. est enim error
circa

dissoluantur sponsalia. Quan-
do matrimonium de præsen-
ti est nullum defectu ætatis
contrahentium æquiualeat de-
sponsationi: & similiter illa
qualitas personæ, quæ requi-
ritur ad matrimonium ratum,
requiritur etiam ad sponsalia:
debet enim esse liber, & non
seruus 28: nisi alter coniugū
cognoscat eius seruitutē: qua-
tunc volenti, & consentienti

nō sit iniuria. Et si Dominus
concesserit seruo facultatem
contrahendi cum libera te-
nebit matrimonium, & ser-
uus manet liber. Ita diffini-
tur in quadam authentica,
quam refert gloss. in capit. ad
nostram. Imo secundum Pa-
normitanum, si ancilla do-
mino sciēte, & non contra-
dicente contraxit cum libe-
ro, videtur eam manumitte-
re. Similiter qui est astrictus
voto solenni religionis 29 est
inhabilis ad contrahendum,
& si votū fuerit simplex ser-
uandi castitatem, & facto cō-
trahat, quanuis peccet mor-
taliter matrimonium tenet.
Non tamen huiusmodi ra-
tione voti castitatis emissi po-
test petere debitum seclusa
dispensatione, bene tamē red-
dere. De hoc tamen in mate-
ria de voto est videndū. Simi-

circa ea quæ sunt de
essentia matrimonij,
vt supradictum est.
29 Sūt enim astricti
ad voto solenni ca-
stitatis omnes reli-
giosi professi in ali-
qua religione ex ap-
probatis, & omnes
illi, qui sunt in sa-
cris ordinibus maio-
ribus constituti, &
inhabiles ad cōtra-
hendum per capita-
lum vnicum de vo-
to in sexto, & modo
in Conc. Trid. sess.
24. canon. 9. Si ta-
men votum religio-
nis, seu castitatis sit
simplex, quāuis im-
pediat matrimonij
quominus vouentes
possint licite cōtra-
here, nō tamen diri-
mit cōtractū, imo te-
net matrimonij, &
ille qui erat astrictus
voto simplici castita-
tis, quāuis licite pos-
sit reddere debitū,
non tamē petere se-
clusa dispensatione
vt latissime in mate-
ria de voto diceretur.

liter matrimonium inter perpetuo amentes est nullum; quia non habent usum liberi arbitrij ad consentiendum. Amentes vero per lucida intervalla sunt habiles ad matrimonium tempore quo potiuntur ratione, & licet amentia sit perpetua valebit matrimonium, si supervenerit post matrimonium contractum, cum solum dirimatur per votum solenne, & non per aliquam causam naturalem.

De frigidis, & maleficiatis, & de impedimentis quæ oriuntur ratione delicti. Cap. V.

MATRIMONIUM (prout ex dictis constat) est mutua obligatio ad reddendum debitum quotiescunque petatur, qua solutione debent fieri una caro, iuxta illud. Erunt duo in carne una. Ad quod requiritur congressus, & seminatio intra vas naturale ex parte viri. Vnde impotens impotentia perpetua ad consummationem mandatum matrimonium, est inhabilis ad contrahendum. Et illa dicitur impotentia perpetua, quæ non potest subveniri arte medicorum, neque per aliquam

30 Consummatur enim matrimonium per congressum & emissionem seminum, quatenus est potens ad congressum, & se-

summandum matrimonium, est inhabilis ad contrahendum. Et illa dicitur impotentia perpetua, quæ non potest subveniri arte medicorum, neque per aliquam

aliquam causam naturalem siue sit impotentia naturalis ex improportionem membrorum, debilitate, siue frigidityte, siue artificiali, ratione alicuius maleficii. Mulier vero impotentia naturali tantum redditur impotens propter arctitudinem: quia licet non sit de essentia matrimonij, & consumptionis copulæ seminatio foeminae, cum se habeat tantum passive ad copulam, est tamen necessarium ipsam esse aptam ad congressum. Et tunc mulier dicitur arcta, quando claustrum honestatis est ita obstrusum, ut per instrumentum virile nullo modo valeat referari, & erit talis arctitudo perpetua quando per nullam artem medicorum, siue per aliquod instrumentum, absque periculo mortis, potest referari. Est ergo matrimonium nullum quando alter coniugum tempore contractus est impotens tali impotentia, & peccat contrahendo, si contrahat cognita tali impotentia. Ita definitum est in ca. ex literis, & in

minandum intra vas, erit potens ad consummationem matrimonij & per consequens habilis ad contrahendum: quantum sit impotens ad generationem, quæ impotentia potius dicitur sterilitas, ut patet de matrimonio inter senes.

31 Est enim de ratione matrimonij perpetua obligatio ad reddendum debitum, si petatur, & laborans tali impotentia perpetua naturaliter non potest reddere debitum, & per consequens neque obligari, quia nullus obligatur ad impossibile.

32. *Ex in cap. fraternitatis, & ratio est, quia impeditus impotentia temporali, potuit se obligare ad reddendum debitum, non enim obligabit se ad aliquid impossibile. Ex quo sequitur, quod si viro ante ingressum, præ nimio calore seminate, aut præ imbecillitate nõ erigente instrumentum potest per artem mederi, matrimonium erit verum. Sequitur secundo, quod femina arcta tenetur pati coitionem, ut fiat habilis ad congressum: dummodo absque periculo mortis possit ei subueniri: quia quicumque obligatur ad aliquod obsequium, & obligatur ad actiones, siue passionem quæ naturali ter requiruntur ad tale obsequium exhibendum. Et hoc quantumvis grauis sit.*

cap. consultationi, de frigid. & malefic. Si vero erat potes tempore quo cõtraxit matrimonium ratum, & postea sequatur impotentia (quauis sit ante eius cõsummationem) matrimonium tenet: quia matrimonium ratum per nullam causam potest dissolui, nisi per ingressum religionis. Quando vero impotentia est temporalis, quia per artem medicorum potest subueniri impotenti (& hoc absque periculo mortis) tunc tale matrimonium erit validum, prout diffinitur in dicto cap. ex literis. Sed dices quomodo cognoscetur impotentia sit ne perpetua, aut temporalis? Respondeatur quando impotentia alterius coniugis potest probari aliter, quàm per cohabitationem vtriusque coniugis, videlicet aspectu medicorum, vel matronarum

narum nõ est expectandum aliud tempus, sed statim iudicio Ecclesie sunt separandi. Si vero non potest probari, nisi simul cohabitando, & dando operam copulæ coniugali, expectandum est triennium, in quo fideliter debent dare operam actui coniugali, quo finito, si non fuerit consummatum matrimonium, sunt separandi utroque, vel altero petente: prout diffinitur in cap. laudabilem. & poterit mulier probare potentiam viri, si post triennium fuerit inuenta integra, & secundum aspectum matronarum ipsa non sit arcta. Si vero non erat virgo tempore quo cõtraxit, sed corrupta; si ambo petunt diuortium, tunc propter periculum collusionis, ne fraudulenter videatur petere, introducendi sunt septem testes propinqui (si fuerint) aut vicini, qui iurent de credulitate; scilicet, credere illos per triennium dedisse bona fide operam coniugio; & tunc sunt separandi. Si autem non vterque petat, sed alter, & fuerit vxor, credendum est marito, nisi ipsa vel per integritatem sui corporis, vel aliunde

meatur infirmitas dummodo sit absque periculo mortis. Cuiusmodi infirmitati possit subueniri arte medicorum, & Papa in dict. ca. fraternitatis. solu ex ci piat periculū mortis.

33. Et ex cap. fraternitatis, & ex cap. 1. de frigidis, & maleficiis.

in i. g. v. m. p. 303

aliunde probauerit impotentiam viri. Si autem per-
tat vir poterit probare arctitudinem mulieris
per aspectum matronarum. Si autem vir est im-
potens ad virginem potens autem ad corruptam
quia forte habet ex eis liberos in hoc euentu
matrimonium tenet; & tenebitur eius vxor si
fuerit virgo reserari, vt fiat apta viro, cui nupsit
quia si mulier arcta tenetur pati incisionem er-
go & virgo, cum arctitudo sit maius impedi-
mentum, & maiori cum periculo remouea-
tur, quam virginitas. Si vero facta separatione
per Ecclesiam, qui diffinitus fuit impotens fiat
potens per aliquam causam naturalem, repa-
randum est matrimonium primum, quia tunc
apparet talem impotentiam non fuisse perpe-
tuam sed temporalem. 34 Secus autem quan-

34 Ita diffinitur
expresse per Inno-
centium in cap. fra-
ternitatis. Iam enim
constat huiusmodi
impedimentum no
fuisse perpetuum sed
temporale.

35 Et per conse-
quentiam non potest se
obligare confusus im-
potens, nullus enim

do huiusmodi impedi-
mentum fuit remotum per mira-
culum, siquidem fuit nullum
ratione impotentie perpetue.
Quod enim per miraculum
reparatur, & non potest repa-
rari per naturam, perpetuum
irreparabile dicitur. 35 Et ea-
dem ratio est de impotentia
artificiali

artificiali quae fit arte demon-
um per inuocationem ali-
cuius malefici. 36 Nam Deo
permittente arte diabolica im-
peditur coniugium, ita vt non
possint simul copulari coniu-
ges. Perpetuum impedi-
mentum annullat matrimonium
temporale vero minime, &
debet iudicari eius perpe-
tuitas, sicut dictum est de
impotentia naturali. Prout
diffinitur in capit. finali. & in
cap. si per sortiaras. & quo-
tiescunque constiterit Eccle-
siae maleficium esse sublatum,
reparandum est primum matri-
monium, quia iam non erat
perpetuum. Et non potest con-
stare Ecclesiae per solam habili-

potest obligari ad id
quod non est in eius
potestate secundum
causas naturales.

36 Est enim male-
ficium in praesentia
rum impotentia artifi-
cialis, cecundi cum ali-
qua certa foemina
proueniens ex artifi-
cio diaboli. Permissi-
one enim diuina
potest diabolus hoc
facere multis modis.
Primo modo phan-
tasma mulieris, vt
instrumentum virile
appareat sibi horre-
dum, ita quod metu
subterfugiat illud ta-
gere. Secundo modo
potest maleficare vi-
rum ipsum, vt exo-
sam valde habeat
vxorem, ita quod ea
non valeat accedere.
Tertio modo effice-
re, ne instrumentum
virile erigatur, aut

erectum relaxare, cum primum conetur aggredi vxorem.
Quarto modo potest diabolus hoc facere applicando acti-
ua passiuas per aliquas herbas & efficere virum impo-
tentem vt foemineum vas nimis durum & tunc coniuges
erunt maleficiati non solum respectu vnus, sed omnium.
Solent enim daemones maleficare coniuges ministerio magorum.

quibuscumque signis positis a magis in abditiſſimo loco, ponunt enim acum arcuatum in angulo pontis, aut in cauernis terræ, & paciscuntur cum dæmone, quod durante illo signo impeditur copulam inter maleficiatos: quod diabolus seruat, ut magos sibi alliciat, & in suum redigat periculum obsequium. Hæc colliguntur ex cap. super fortiaras. 33. quæst. 1.

37 Hoc remedium ponitur in dicto cap. si per fortiaras. Secundo modo adhibebitis aliquibus medicinis quibus plerumque soluitur maleficiu, quando oritur ex applicatione aliquarum herbarum. Tertio tollitur per destructionem signi. Cōtingit enim quod causa naturalis, vel aliquis magus destruat illud maleficium,

ratē maleficiati cum secunda vxore; siquidē potest perseuerare maleficium respectu prioris: Maleficiatus enim respectu vnius, nō est respectu omnium. Poterit tamen constare, si priores coniuges maleficiati, qui iam secundo contraxerunt, casu, & absque permissione ecclesiæ copulentur. Si enim tūc vir maleficiatus potest coire cū priori vxore, constat maleficiu sublatu esse, & tunc secunda vxore relicta, debet habitare cū priori; siquidem primum matrimoniu fuit validum. Maleficium enim solet remoueri remedijs spiritualibus, scilicet ieiunijs, orationibus, & contritione peccatorum; ut sic placatus Deus dissoluat opera diaboli. 37 Non tamen licebit vti aliquo alio maleficio, seu adminiculo alicuius venefici,

venefici: ad illud dissoluedum. Aduerte tamen, quod quando impotentia (siue naturalis, siue artificialis) fuerit temporalis, possunt coniuges simul cohabitare: & amplexus & oscula inter ipsos, & tactus impudici, erunt licita: si vero fuerit impotentia perpetua, non possunt simul cohabitare, nisi tanquam frater, & soror. Vnde si non potest se abstinere ab amplexibus, & osculis, tactibus impudicis, tenentur in conscientia reclamare, ut autoritate Ecclesiæ separentur: cum aliter separari non possint secluso scandalo. Hæc doctrina est Extravagan. 7. in capit. laudabilem. Ait enim: Si ambo consentiant simul esse: vir eam, et si non vir vxorem, habeat ut sororem.

quia forte est: conscius loci, in quo seruat signum. Quarto dissoluitur per aliud maleficiu, veluti, si alius magus per inuocationem dæmonum destruat maleficium factum ab illo. Inter hos quatuor modos tres priores sunt liciti, & meritorij, quartus vero minime: non enim licet vti maleficio dæmonis ad aliquam rem. Ita tenet Angel. verbo, Superstitio. 6. 13. & Magister Soto dist. 34. & probatur autoritate Aug. dicentis (qui refertur in. c. qui saluatore. 26. q. 2.) qui maleficio diaboli volunt sibi mederi, nō sunt sancti, sed ægri.

Y 5 De

De impedimento ratione delicti.

ET quanuis sint potentes ad consummandum matrimonium, ratione tamen alicuius delicti efficiuntur inhabiles ad contrahendum. Veluti si Petrus dixit Mariæ, Occidamus meam vxorem & contraham tecum. Vel si Petrus coniugatus cognouisset Bertam coniugem Ioannis, & ipsa postea sciens, vel ignorans Petrus occidisset Ioannem eius virum, vel ipsa Berta occidisset vxorē Petri, nō enim potest inter eos esse matrimonium. Vel si idem Petrus solutus dicat Mariæ vxorata. Permite me coire tecum, & ducam te in vxorem mortuo tuo viro, vel de facto contrahat per verba de præsenti. Huiusmodi nō possunt contrahere. Primus casus constat ex. c. laudabilem, de cōuers. infidelium, & coniug. Secundus casus per c.

38. Magister Soto ostendit hūc casum quando adulter interfecit propriam vxorem, aut adultera suum virum. distin. 37. quarti. art. 4. sed contra ipsum est argumentū quia

super hoc. de eo qui duxit in matrim. Tertius casus per c. illud vero. 31. q. 1. Itaque primum crimen impediens matrimonium est homicidium commune. Secundū est homicidium mixtum adulterio 38.

Tertium

Tertium est, adulterium mixtum fidei dationi, aut matrimonio cum adultera, viuente coniuge, quando interuenit ex parte vtriusq. conscia adulteri. Nā si vnus adulter ignorat alterum esse coniugatum, in hoc euentu mortua vxore, possunt inter se contrahere adulteri, quia adulter ignorans alterum esse coniugatum nullū commisit peccatum propter quod puniatur priuatione contrahendi cum Petro mortua vxore, quem existimabat esse solutū tempore quo fuit. V.g. Maria quę fuit cum ipso copulata, & contraxit sponsalia: nec malitia Petri debet nocere Mariæ innocenti, & ignorantī. Ita diffinitur in cap. 1. & in cap. veniens. de eo qui duxit in matrimonium. Nec adulterium absque fidei datione impedit matrimonium, nec sola fidei datio, aut matrimonium, viuente priore coniuge, absque adulterio sufficit. Primum diffinitur in cap. significasti. de eo qui dux. &c. Vbi Innocentius III.

statuta pœnalia nō sunt extendēda extra casus in quibus loquuntur. Dicitur enim in. c. illud vero. 31. q. 1. Si quis cum vxore alterius fornicatus fuerit, moriete marito poterit matrimonio cōiungi eam quā prius polluerat adulterio, nisi in morte viro machinatus fuerit, vel si viuente viro fidem adulteris non dedit se sumpturum eam in coniugem sibi, si viro eius superuenerit.

reuoat

39 Hoc intellige, dummodo neque ante fidei dationem, neque post sequatur adulterium. In summa primum crimen impediens matrimonium, est homicidium commune. Secundum est homicidium mixtum adulterio. Tertium, adulterium mixtum fidei datione, aut matrimonio cum adultera viiente coniuge, quando intervenit ex parte utriusque conscientia adulterij.

De impedimentis cultus, consanguinitatis, affinitatis, & cognationis spiritualis, & adoptionis impediens matrimonium. Cap. VI.

QUANTUM (ut supra dictum est) matrimonium in ratione contractus interveniat inter infideles, prout est sacramentum novae legis non potest dari, nisi inter fideles baptizatos quia isti tantum possunt recipere sacramentum. Si enim aliquis coniugum est infidelis, aut non baptizatus, non potest dari, aut perfici sacramentum ma-

trimo-

trimonij⁴⁰. Vnde fidelis etiam est inhabilis ad contrahendum cum infideli iuxta consuetudinem Ecclesiae: consuetudo enim est optima legum interpret. Si vero fidelis contrahat cum haeretico, seu apostata olim baptizato, quando peccat mortaliter quia est prohibitum per multa Concilia⁴¹, ex eo quod rimetur exinde malum prolis, & perversio conjugis catholici: sacramentum tamen matrimonij tenet: quia non est quare non sit validum, cumambo sint baptizati, si habeant omnia alia requisita ad matrimonium. Quando vero dissolvatur matrimonium per conversionem alterius conjugis, infra dicetur cap. 7.

Impedimentum consanguinitatis.
¶ Loquendo de impedimen-
to con-

⁴⁰ Siquidem fidelis etiam est inhabilis ad contrahendum cum infideli, ut tenet communis opinio Theologorum, & constat ex antiqua consuetudine, prout colligitur ex Divo Paulo. 1. Corinth. 6. ubi increpat Corinthios eo quod cum infidelibus matrimonio permiscerentur, & quando deficit lex, seu ius canonicum consuetudo Ecclesiae habenda est pro lege: prout expresse docet D. August. & refertur in capit. in his. distinct. 11. maxime cum verba utriusque sint sibi inuicem materia & forma, & quilibet sit minister alterius.

⁴¹ Et praecipue per Concilium generale Chalcedonense quod refertur canon. quoniam in quibusdam

to consanguinitatis. Omne matrimonium inter consanguineos intra quartum gradum est nullum. Consanguinitas enim est vinculum personarum ab eodem stipite descendens carnali propagine contractum. Est enim consanguinitas idem, quod communicatio in sanguine (habere, scilicet, sanguinem communem inter se) quales sunt illi qui generantur ab eodem patre immediate, ut fratres, aut mediatè, ut nepotes. Et iste ordo qui inuenitur inter consanguineos, ut vnus sit pater, alius filius, alius nepos, Iste inquam ordo inter priores, & posteriores, vocatur linea: & hæc linea est duplex, recta & lateralis. Recta est inter ascendentes, & descendentes, ut inter patrem & filium. Lateralis est, inter transuersales: ut inter fratrem & sororem: quæ linea diuiditur inter æqualem, & inæqualem. AEqualis est inter illos, qui æqualiter distant ab stipite, ut frater, & soror. Inæqualis vero inter eos, qui inæqualiter distant ab stipite, ut auunculus, & consobrinnus. Hæc autem determinata propinquitas, quæ est personæ ad personam, dicitur gradus: ut pater & filius sunt in primo

gra-

gradu 4. Auus vero, & nepos in secundo, &c. pro quo accipe aliquas regulas.

Prima regula. In linea recta ascendentium, & descendentium tot sunt gradus, quot personæ, vna minus. V.g. Pater, filius, nepos, pronepos, abnepos. Sunt quinque personæ, & erunt inter eos quatuor

gradus tantum. Et ratio est, quia tot sunt gradus, quot propagationes, seu generationes. Propagatio vero, minus quam inter duo esse non potest. Igitur tot sunt gradus, quod personæ, vna minus, quæ præsupponitur toti generationi, scilicet, stipes.

Secunda regula. Loquendo de linea laterali æquali, quoto gradu distant æqualiter transuersaliter ab stipite, eodem distant inter se. V.g. Si frater & soror quilibet eorum distat ab stipite in primo gradu, eodem primo gradu distant inter se. Ratio est, quia distantia, vel propinquitas non est, nisi respectu stipitis.

Tertia regula. Quando linea lateralis est inæqualis facta est computatio à remotiori: nam quantum

4. Scilicet, per vnum medium patrem respectu vero pronepotis in tertio, quia per duo media, &c. Hæc computatio est secundum ius canonicum, non tamen secundum ius civile, ubi inter fratrem & sororem sunt duo gradus, vnus fratris ad sororem, & alius sororis ad fratrem.

43. In Leuitico cap. 18. decem gradus erant prohibiti, quidam consanguinitatis, quidam vero affinitatis, que prohibitio modo nulla est, si alia de causa non sunt prohibiti, scilicet, lege naturali, aut positua Ecclesiæ: quia lex vetus post sufficientem promulgationem Euangelij iam est euacuata, & hoc non solum quoad præcepta ceremonialia, sed etiam quantum ad moralia: Sunt ergo ex gradibus Leuitici aliqui lege naturali prohibiti, videlicet omnes gradus lineæ rectæ consanguinitatis, & hac ratione Summus Pontifex non potest in eis dispensare. Veluti, ut pater contrahat cum filia, vel nepote, cum de iure naturali sit honorare parentes, & ipsi coniuges in

quantum iste distat ab stipite, eodem distant inter se. V. g. Si quaeratur quoto gradu distant inter se auunculus & consobrinus, hoc est, filius sororis: respondetur, quod distant in secundo gradu: quia filius sororis sic distat ab stipite. Hæc regula expressè ponitur in cap. vir quia stipite. de consanguinitate & affinitate. Ex quo sequitur, quod in dispensatione eorum, qui inæqualiter distant ab stipite, sola habenda est ratio descendens remotioris 43. Papa non potest dispensare in aliquo gradu lineæ rectæ, nec in primo gradu transversalis, quia iure diuino hoc est prohibitum: ne tamē in alijs gradibus transversalibus, quia omnes isti sunt prohibiti iure positivo canonico. Ius autem civile solummodo prohibet inter patrem

patrem & adoptantem, & filiam adoptiuam: ut patet per totum textum ff. de adoptionibus. & tunc lex civilis non impedit matrimonium, in quantum sacramentum: sed in quantum contractus per mutationem corporum 44. Per ius autem canonicum annullatur matrimonium inter filiam naturalem, & filium adoptiuum: ut patet per cap. vnicum. de cognatione legali, de quo infra.

Impedimentum Affinitatis.

¶ Loquendo de impedimento affinitatis. Affinitas nihil

congressu maritali inuicem se ipsos. In hoc nesciant detegendo inuicem pudenda, prout insinuat textus Leuitici, dicens, Turpitudinem patris tui, & matris tue ne discoperias, nisi in casu, quod non esset in mundo nisi pater, & filia una, vel plures: nam tunc propter conservationem speciei teneretur pater ducere proprias filias, quia magis teneretur homo diligere totum genus humanum quam honorem proprium, seu proprii patris, ut optime docet Soto di-

stinct. 40. quart. art. 3. contra Caiet. & eadem est ratio de primo gradu lineæ lateralis. Siquidem ita seruatur apud omnes gentes, ut constat Genes. 12. ubi dicitur, quod Pharaon accepit sibi in uxorem Saram, eo quod dixerat Abraham esse eius sororem, & simili modo fuit deceptus Abimelec Genes. 20. Non enim ob aliud arbitrabantur huiusmodi gentes Saram non esse uxorem Abraham, nisi quia ipsa ferebatur esse eius sororem, erat ergo apud infideles etiam prohibitum huiusmodi matrimonium.

44. Ius civile potest hoc impedire ex permissione Ecclesiæ, non in quantum matrimonium est sacramentum, sed in quantum est contractus. Ita docet Ricard. d. 24. q. 4. art. 1. q. 2.

45 Affinitas que
causatur per copu-
lam carnalem licita
tam siue illicita, de-
bet esse naturalis,
prout diffinitur. Vbi
nunc Papa in cap. ex
traordinaria ex quo
sequitur, quod per
nefandam copulam
cum muliere in va-
se contra naturam,
vel per seminationem
extra vas non causa-
tur affinitas. Ratio
est quia affinitas cau-
satur ex eo quod vir
& femina efficiun-
tur una caro: & non
efficiuntur una car-
o quando non per-
misceantur semina;
non enim permisce-
tur per nefandam co-
pulam, aut semina-
tionem extra vas.

prima secunda, ni prima tertia. Et si vir co-
gnoscat carnaliter aliquam ex consanguineis
proprie vxoris intra quartum gradum non po-
test petere debitum a propria vxore absque di-
pensatione, quam potest dare quilibet Episco-
pus: bene tamen poterit reddere debitum, aut

soluere.

solvere. Si petatur a propria vxore. Ita diffini-
tur in cap. non debet. Et in Concil. Tridentino.
cap. 4. Si vero affinitas fuit causata ex copu-
la fornicaria, solum impedit matrimonium in-
tra primum, & secundum gradum. Non potest
contrahere, eon su hermana, ni prima herma-
na: pero si potra eon la prima secunda de la
muger que conocio carnalmente. Ita diffini-
tur in eodem concilio. Aduerte etiam quod, si
affinitas causata ex copula illicita sequatur post
matrimonium contractum, impedit matrimo-
nium vsque ad quartum gradum, quantum ad
posse contrahere cum alia consanguinea vxor-
is mortua vxore, & quantum ad petendum
debitum a propria vxore (vt dictum est). Illa
tamen affinitas impedit vsq; ad secundum gradum
causata per copulam illicitam quae praecedat matri-
monium, quam doctrinam colligo ex verbis concilij,
cuius verba sunt. Impedimentum quod propter
affinitatem ex fornicatione contracta inducitur &
matrimonium postea factum dirimit: ad eon tantum,
qui in primo, & secundo gradu coniunguntur. San-
cti synodus restringit. Vnde colligitur, quod
Concilium solus loquitur de affinitate quae diri-
mit matrimonium. Hec autem affinitas solus est

Z a illa,

illa, quæ præcedit matrimonium, & non superuenit. Ergo solum loquitur concilium de affinitate præcedente, & non superueniente matrimonio.

Matrimonium ratum, quod contrahitur per verba de præfenti, quanuis dissoluatur per motem, siue ingressum religionis alterius coniugis, impedit alterum conjugem, ut non possit contrahere, secundo cum aliqua consanguinea intra quantum gradum prioris uxoris; quanuis non fuisset cum ea copulatus, aut matrimonium fuisset consummatum: prout diffinitur in cap. non debet. Si vero, matrimonium sit per verba de futuro tantum, oritur impedimentum vsque ad primum gradum. Nam mortua sponsa, quam nondum carnaliter cognouit, non potest contrahere cum propria sorore eius sponsæ. Pero bien se podra casar con su prima hermana. Ita diffinitur in Concilio Tridentino, Sessione 24. capitulo tertio. Olim tamen impediēbat vsque ad quartum. Hoc autem impedimentum nominatur, publicæ honestatis; quia publica honestas prohibet, quominus vnus sponsus iungatur cum consanguineis alterius prout diffinitur in cap. ad audien-

dientiam, de sponsalibus 46. & in cap. 1. eodem titulo.

Aduerte etiam quod prædicta impedimenta solum oriuntur inter vnum coniugem, & consanguineos alterius, & nullo modo inter consanguineos ipsorum coniugum. Ita diffinitur in cap. super his. de consang. & affini. Verbi gratia. Pedro, que está casado con María, contrae parentesco con Juana hermana de su muger, y María con Francisco hermano de Pedro su marido: no empero contraherán parentesco entre sí Juana y Francisco; antes se podrán casar, y así se hallarán dos hermanos casados con dos hermanas 47. Summus Pontifex non potest dispensare in primo gradu affinitatis quantum ad forum exterius, prout communiter affir-

46 Aduerte tamē quod ante concilium oriebatur hoc impedimentū ex quibuscunque sponsalibus, etiam illegitimis dū modo non fuissent illegitima ex defectu consensus, sed aliunde. Modo vero non oritur, nisi ex verbis, & legitimis, sponsalibus. Vtrūq; diffinitur in Concilio Tridentino, vbi supra, sub istis verbis. Publicæ honestatis impedimentū ubi sponsalia quacunque ratione valida non erant Sancta Synodus prorsus tollit. Vbi autē valida fuerint primum gradum nō excedant, quoniam in vltioribus gradibus tam non potest huiusmodi prohibitio absq; dispensatione obseruari.

47 Aduerte quod inter gradus affinitatis aliqui sunt iure naturali prohibiti, in quibus Papa

non potest dispensare, ut affirmat Paulus dist. 41. quart. & Ricard. & Duran. & D. Bonaven eadē distinct. & D. Thomas super primū ad Corinth. ca. 7. & huiusmodi gradus sunt inter vitricū, & priuignam, el padastro y su entenada. Secundus inter noueram & priuignū, madrastra, y su entenado. Tertius inter forerū & generum. Quartus inter socerum & nurum: hoc probat supradicti doctores: quia huiusmodi gradus sunt prohibiti, Levitic. 18. quare ratio nulla est prout ex supradictis constat. Ideo dicendum est huiusmodi gradus esse prohibitos lege naturali, quia ita seruat apud omnes gentes, & nationes, & hactenus ita est in usu, ut eorum contrarium nunquam fuerit admissum, hoc insinuat Dominus Paulus primū Corinth. 5. Omnino audiatur inter vos fornicatio, qualis nec inter gentes, ut uxorem patris sui aliquis habeat, talis enim fornicatio, testē Paulo, est inauditā, etiam inter gentes

De cognatione spirituali.

¶ Ex cognatione spirituali, oriuntur aliqua impedimenta dirimentia matrimonium contrahendū, vel impedientia solutionem debiti, quādo iam est contractū: prout constat, per totum textum de cognatione legali, in decretalibus, & modo in Concilio Trid. sessio. 24. ca. 2. Statuit Sancta Synodus, ut vnus tantum vir, siue mulier, & ad summum vnus, & vna baptizatu de Ba

relligē de dispensatione quare concedit in foro exteriori, nā in foro cōscientie ppter vitandū maius malū spirituale, aliquā conceditur a sede apostolica: bonū enim animę præstat bono honoris, & obedientie. Hæc enim cōsuetudo est in usu, & est optima legū interpret. Bene tū poterit, & in foro exteriori Summus Pōtēfex dispensare cum muliere, ut successiue nubere possit cū duobus fratribus, vel cōtra, & si fiat legitima causa interueniente nō violat aliquo modo ius naturale: nā licet recta ratio dicat, ut fratribus hūc honorem exhibeamus, ut turpitudinē eorum nō reuelamus, prout habetur Levit. 18. tamen ex rationabili causa non est contra legem naturalem, prout dicitur Levit. 1. Si homo moriatur absq. liberis, frater eius superles ducat uxore relicta, ad suscitandum semen fratris. Ex quo sequitur, quod Papa potest in huiusmodi gradibus, ex rationabili causa dispensare, & de facto

dispensauit Alexan-
der Sextus, cū Rege
Angliæ Henrico, &
Innocentius III. eum
quodā Rege Legio-
nensi. Et Martinus v.
similem concessit di-
spensationem.

48. Pro maiori ex-
plicatione sunt tres
termini explicandi,
scilicet, paternitas,
spiritualis, compa-
ternitas, & frater-
nitas. Pater spiri-
tualis dicitur, qui
suscipit aliquem, aut
tenet interdū dum
baptizatur, aut con-
firmatur. Per ba-
ptismum enim rege-
neratur homo spiri-
tualiter, & per con-
firmationem robora-
tur in fide. Vnde te-
nens baptizātū, seu
confirmatum dicitur
pater spiritualis,
similiter & minister.
Baptizatus seu con-
firmatus dicitur fi-
lius eorum. Compater-
nitas autem spiri-
tualis est vincu-
lum inter hos patres

ptismo suscipiant inter quos,
& baptizatum ipsum, & il-
lius patrem & matrem spiri-
tualis cognatio contrahatur.
Ex quibus verbis colligitur
solum relinquere concilium
duos gradus, scilicet paterni-
tatem, & compaternitatē. 49.
Pater spiritualis dicitur ille,
qui suscipit aliquē, aut tenet
dum baptizatur, aut confir-
matur, & similiter minister
& inde compaternitas, scili-
cet, vinculum inter hos pa-
tres spirituales, & patrem na-
turalem ipsius baptizati, seu
confirmati. Ex quo sequitur,
quod quauis, olim ante cō-
cilium contraheretur com-
paternitas spiritualis, non so-
lum inter baptizatum & su-
scipientem: sed etiam cum
uxore susipientis, si matri-
moniu erat iam consumma-
tum: modo tamen cū uxore
susci-

suscipientis, etiam si matri-
monium sit consummatum;
nulla contrahitur cognatio
spiritualis. Hunc ergo gra-
dum explosit Concilium per
illam dictionem, Tantum.
Ad hanc ergo cognationem
spiritualem requiritur, quod
suscipientes, & ministri sint
baptizati: nec sufficit quod
sint catechumeni credentes:
quia nondum habent perfe-
ctum esse spirituale per ba-
ptismum, vt possint alios re-
generare spiritualiter.

Aduerte tamen, quod quā-
do alter coniugum matrimonio
baptizauit propriū filium,
aut eum tenuit tempore ba-
ptismi, aut confirmationis, vi-
delicet, vt priuaret uxorem
solutione debiti, siue petiti-
one: nō priuatur vxor, sed ipse:
non enim potest petere, & te-
netur reddere, si petatur ei.

spirituales, & natu-
rales: ipsius baptiza-
ti, vel confirmati, &
per contrarium in-
ter matrem & matri-
nam, seu patrimum.
Fraternitas autem
spiritualis est inter
ipsos baptizatos, &
filios baptizantis,
seu susipientis, aut
confirmantis, susci-
piens autem solus
ille dicitur, quā te-
net puerum tempo-
re quo baptizatur,
aut cum eum tangit
animo tenendi, &
si baptizatus fuerit
adult' sufficit quod
suscipiens alter no-
mine susipientis
quauis eum non
teneat.

49. V. g. Petrus
vir Mariæ cum qua
consummauerat ma-
trimonium, suscepit
ex sacro fonte Ioan-
nem filium Pauli.
Non solum ipse Pe-
trus erat pater spiri-
tualis Ioannis, sed
eius vxor, scilicet,
Maria erat mater

Z 5 spiri-

spiritualis ipse? Ioannis & comater spiritualis Pauli: ita quod mortuo Petro vira Maria non poterat Maria contrahere cum Ioanne, neque cum Paulo. Modo autem est reuocatum.

Secus, si baptizauit aut tenuit in extrema necessitate: veluti, si puer erat in articulo mortis, & non erat aliquis alius qui eum posset baptizare, aut qui paruulum susciperet. Ita diffinitur in c. si vir. de cognat. spirituali, ut ibi glossa. Ex exorcismo autem, seu catechismo nulla oritur cognatio spiritualis.

De Adoptione legali.

¶ Loquendo de adoptione legali, dico primo, quod adoptio, secundum Theologos, est extraneae personae in filium, vel nepotem deinceps legitima assumptio. Duo enim requiruntur ad adoptionem. Primum, quod adoptatus sit extraneus, hoc est, quod non sit filius naturalis, aut nepos adoptantis. Secundum, quod adoptio fiat legitime, hoc est, secundum legis conditiones: & haec adoptio est duplex, perfecta, & vocatur arrogatio, & imperfecta, & vocatur adoptio. Adoptatus enim non transit in potestatem adoptantis patris: sed remanet sicut antea erat, vel sui, vel alieni iuris: neque pater adoptans tenetur ei quicquam in testamen-

tore-

to relinquere: succedit tamen ei ab intestato. Arrogatus vero transit in potestatem arrogantis, ita quod quicquid acquirit filius arrogatus, acquirit non sibi, aut patri naturali, sed patri arroganti. Praeterea pater arrogati tenetur eum admittere, saltem ad quartam partem honorum, & succedit ei ab intestato deficientibus filiis naturalibus. Differunt vero ex parte formae, quia ad faciendam adoptionem non requiritur certa verborum forma: ad arrogationem vero requiritur quod arrogatus interrogetur, an velit arrogari, & similiter adoptio potest fieri per quemlibet magistrum: arrogatio vero non, nisi per solum principem.

His suppositis, sit prima regula. Adoptio, siue arrogatio dirimit matrimonium contrahendum in triplici gradu. Primus vocatur gradus paternitatis, aut filiationis legalis, & est inter adoptatum, & adoptantem, & omnes eius successores. Verbi gratia. Petrus adoptauit Mariam, non potest eam ducere, neque aliquam descendantem ex Maria. Secundus gradus est fraternitatis legalis. Filius enim adoptiuus non potest ducere filiam naturalem

patri-

patris adoptantis: quia est ei soror legalis. Ter-
tius gradus est veluti affinitas legalis, & est du-
plex. Primus est inter patrem adoptantem, &
uxorem filij adoptiui. Non enim pater ado-
ptans potest eam ducere mortuo filio adopti-
uo: quia est eius quodammodo nurus. Secun-
dus gradus est inter adoptatum, & uxorem
adoptantis, nam est quodammodo mater eius
legalis, & sic non potest eam ducere mortuo
patre adoptante.

Secunda regula: Primus & tertius gradus cognationis legalis sunt perpetui, ita quod cessante adoptione non potest in illis gradibus esse coniugium. Secundus autem gradus, scilicet, fraternitas legalis durat durante adoptione, qua finita (veluti si repudietur adoptivus, aut moriatur adoptans) potest inter fratres legales esse coniugium. Ita diffinitur in cap. unico. de cognatio. lega.

211
Tertia regula. Solus secundus gradus, scilicet, fraternitas, reperitur prohibitus per ius canonium; ceteri autem gradus, scilicet, primus & tertius sunt prohibiti per ius civile, ut patet per totum textum. ff. de adoptionibus. Sunt tamen canonizati, & recepti ab Ecclesia per consuetudinem.

fuetudinē. Ex quo colligitur, quod supra di-
xi, ſcilicet, quod poteſtas civilis poteſt inha-
bilitare aliquos ad matrimonium, quod eſt
intelligendum dummodo talis lex approbe-
tur ab Eccleſia.

De perpetuitate contractus matri-
monij. Cap. VII.

Sacramentum matrimo-
nij 19 (iuxta verba Chri-
sti R. N. Matthæi. 19. Quo
Deus coniunxit homo non
separat) est indissolubile vin-
culum & perpetuum, ita quod
nec Summus Pontifex po-
test illum dissolvere, etiam
ante eius consummationem:
& contrarium asserere esset
hæreticum. Matrimonium
tamen ratum potest dissolvi
autoritate divina per ingres-
sum religionis alterius coniu-
gis, si profiteatur sollemniter:
prout diffinitur per totum

in capite ex publico
& contra omnes ca-
nonias ibidem, &
contra Calceatium
post 3. part. p. 1. qu. 27.
& qu. 28. 29. Pa-
pa nullo modo pos-
se dispensare in ma-
trimonio rato, quo
ad vinculum, qua-
cumque causa inter-
ueniente. Quos enim
Deus coniunxit so-
lus Deus potest se-
parare, & nullo mo-
do homo. Et maxime
per Alexandrum Pa-
pam in capite ex pu-
blico. Hoc enim se-
folius Dei arbitrio
tate: prout diffinit
Nicolaus Papa in
capite, scripsit. 27.
qu. 1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.
tamen legem diui-
nam, qua Deus sta-
tuit matrimonium
ratum dissolui per
ingressum religio-
nis, habemus testi-
monium ex traditione
Apostolorum, sicut alia multa. Nec ad hoc sciendum
indiget aliquis coniugum facultate alterius, siquidem ex
Dei facultate ante consummationem matrimonij est sol-
iuris

uente 52. Potest tamen sepa-
rari quantum ad thorum, si
uterque emitat votum sim-
plex continentie cum con-
sensu alterius: ita quod neu-
ter potest petere debitum si-
ne dispensatione Papæ. Se-
cus autem quando alter tan-
tum emisit votum continen-
tie, quanuis emisit ex fa-
cultate alterius: quia tunc ille
qui consensit potest reuocare
facultatem datam 53: quan-
uis huiusmodi votum fuerit
solenne ingrediendo alter co-
iugum in religionem. Potest
tamen coniux remanens in seculo illum ex-
trahere: prout diffinitur in capitulo. 1. de con-
uersio. coniugar. Quod intellige dum modo
coniux remanens in seculo non fornicetur an-
tequam intendat extrahere à religione con-
iugem religiosum: nam per fornicationem
amittit ius extrahendi illum: prout dicitur in
capitulo veniens. & nullus coniugum potest
intrare in religionem, etiam cum licentia
alterius

turis ad infrandam
religionem, & emite-
tendum votum so-
lenne.

52. Prout con-
stat ex auctoritate
Ecclesie à temporibus
Apostolorum sic
interpretantis ver-
ba Christi Redem-
ptoris nostri, Ma-
thæi. 19. Quos De-
us coniunxit homo
non separet.

53. Propter vitan-
dam fornicationem
cum aliena, seu alie-
no: prout dicit Di-
uus Augustinus in
capite. manifestum.
33. qu. 1. 5.

14. Ambo enim debent simul profiteri religionem, alter non est concedenda licentia ab Episcopo.

55. Virumque diffinitur in regula fratrum minorum, signata per dominum Papam Honorium.

alterius post eius consummationem, absque facultate Episcopi diocesani: prout diffinitur in cap. si vir. 27. quæst. 2. quæ licentia non est concedenda, si coniux manens in seculo est suspectus de incontinentia: quia forte est iuuenis. Si vero fuerit senex, & absque vlla suspitione, potest ei concedi. Debet tamen coniux manens in seculo, & licentia Episcopi, vouere continentiam: prout diffinitur in cap. Agatosi vigesima septima, quæst. secunda.

Sed quæres, esto quod ille coniux qui ex facultate alterius fecit professionem extrahatur à religione; ad quid tenebitur mortuo illo? Respondetur, quod tenetur reuerti ad religionem, prout diffinitur in cap. ex parte. de conuersi coniugat. Et si de facto contrahat secundas nuptias, erunt nullæ; quia votum solenne fuit validum. Secus autem quando alter coniugum sine facultate alterius proficitur solenniter religionem: quia tunc cum non fuerit validum illo mortuo poterit transire ad secundas nuptias:

nuptias: nec tenebitur redire ad religionem prout diffinitur in cap. quidem. eodem titulo. Si vero vterque conuertatur ad Deum per votum solenne religionis: quamuis maneat matrimonium insolutum quo ad vinculum (quilibet enim est coniux alterius) manet tamen perpetuo solutum quo ad torum per votum solenne continentie: ita quod neuter potest extrahere alium. Et idem dicendum est, quando vir promouetur ad sacros ordines, aut assumitur ad episcopatum, quod de professione solenni in religione: emittit enim similiter votum solenne continentie, prout diffinitur in cap. vnico. de voto. Non tamen per receptionem sacri ordinis maioris potest dissolui matrimonium ratum quo ad vinculum: quia hoc solum conceditur voto solenni religionis ex traditione Ecclesie: iuxta dispensationem, siue concessionem diuinam. Similiter matrimonium dissoluitur quo ad torum per adulterium alterius coniugis, siue fuerit vir siue foemina, prout diffinitur in cap. Christiana. 32. quæst. 5. Iuxta doctrinam Christi Redemptoris nostri Matth. 19. vbi dicitur, quod non potest dimittere uxorem, nisi ob fornicationem.

tionem. Et propter eandem rationem poterit mulier denegare debitum proprio viro adultero ⁵⁶: quia vxor est æqualis viro quo ad petitionem, & solutionem debiti. Verum tamen est quod mulier propter honestatem debet cedere iuri suo, vt virum à concubina deterreat: & ita ius civile non concedit vxoribus actionem in viros adulteros. Secundum autem iura canonica daretur actio vxoribus volentibus ab illis quo ad habitationem recedere, eo quod ipsi sunt adulteri: viro tamen daretur actio in iure civili. Qui vir non potest separari ab vxore quo ad habitationem, nisi auctoritate iudicis, si ex tali separatione oriretur scandalum, vel si vxor reclamauerit. Cessante autem scandalo, & ipsa non reclamante (si ipse est certus adulterij commissi) potest dimittere auctoritate propria, vel recedere ad terras longinquas, & eam relinquere, septem casibus exceptis, in quibus non licet viro dimittere vxorem adulteram, neque mulierem negare debitum viro.

¶ Primus est, quando alter coniugum etiam commisit adulterium, prout dicitur in capit. primo. trigesima secunda, quaestione sexta, vbi dicitur, quod pari crimine infectus, non potest alium de eodem punire ⁵⁷: nam paria delicta mutua re-compensatione tolluntur, & est regula consultorum. Et intellige hunc casum in quocunque euentu coniux fuerit adulteratus ante, vel post adulterium alterius: semper enim est locus re-compensationi, nec sufficit alterum coniugum pluries commississe adulterium: nam hoc parum refert: quia cum vterque fregerit fidem delicta censentur paria. Ex quo sequitur, quod si vir qui semper seruauit fidem dimittat vxorem (etiam auctoritate iudicis) propter adulterium, si post ea ipse fornicetur, tenetur in conscientia illam reducere, aliter non est absolendus.

¶ Secundus casus, est quando mulier commisit adulterium per violentiam, prout definitur in capitulo. Ita ne. trigesima secunda,

⁵⁷ Idem diffinitur in capit. intelleximus. & in capit. finali. de adulterijs. Ratio assignatur in dicto capit. intelleximus. cum paria delicta mutua re-compensatione tollantur, & est etiam regula consultorum, & ponitur in l. viro. ff. soluto matrimonio.

58 Et in capit. 1. 34. quæst. 1. ubi dicitur qd nullo modo att opprobrium male voluntatis est trahendum quod necessitatis cōditio extorsit.

59 Si enim volēs (etiam coactē) subcubuit, absque dubio non excusatur à perfidia prout insinuat D. Hieronymus, & refertur in ca. omnes. 3. 2. quæst. 9. nec enim mortis nēmīnem excusat, quominus sit peccatum adulterij.

60 Velut si fuerunt testes deponentes virum fuisse ingressum prælium, & etiam testatur, quod finito prælio nō apparuit. Si vero mulier talem probationem non habuerit, etiam si vir fuerit absens per longissimum tempus, nō potest remeare bona fide ad secundas nuptias prout diffini-

quæstione quinta. 18 Nec excusatur ab adulterio timore mortis cum sit peccatū mortale: sed quia adulter, ita coactē ligādo illam, vel alio modo eam cognouit, ut nullo modo ipsa potuerit se liberare ab illo 59.

Tertius casus, quando mulier bona fide existimans primum maritum esse mortuū, secundo contraxit tunc enim excusatur à perfidia, nec poterit dimitti, ut diffinitur in capit. cum per bellicam. 34. quæst. 2. & tunc bona fide contraxit, nec damnanda est tanquam adultera, quando per testes fide dignos facta est certa de morte viri 60.

Quartus casus, quando aliquis sub specie mariti eā cognouit prout diffinitur in ca. in lecto. 34. quæst. 1. quia adulterium per ignorātiā commissum

missum est inuoluntarium, & per cōsequēs inculpabile.

Quintus casus, quādo maritus tradit vxorem adultero, tunc sibi, & non mulieri imputabitur prout diffinitur in c. discretionem. de eo qui cognouit cōsang. vxoris suæ.

Sextus casus, quando maritus conscius adulterij cognouit propriam vxorem, tunc enim visus est remittere propriam iniuriā: nec potest eam propter adulterium rei cere, prout diffinitur in capit. si quis vxorem. 32. quæst. 5. hoc intellige duplici limitatione. Prima est, quando tempore quo accedit ad vxorem

tur in capit. præsentia. de sponsalib. & in capi. dominus. de secundis nuptijs. & quando mulier hac mala fide contraxit, quauis mortuus sit vir eius, matrimonium est nullum: si rōne dubietatis ipsa existimabat matrimonium non tenere ex defectu consensu. Si autem habuit animum consentienti, si vir eius erat mortuus, quauis peccauit mortaliter sic contrahendo, matrimonium tamen fuit validum prout diffinitur in dicto capit. dominus, & quauis, stante hac dubietate, mulier nō possit extigere debitum, tenetur tamen red-

est nullū, & per cōse-
quens reddenda est
priori; quia primum
matrimoniu nō fuit
solutū ita diffinitur
in c. cū bellicā. & in
ca. cū captiuitate. &
in ca. si virgo. 34. q.
1. nō tamē dānanda
est tanquam adalte-
ra, si bona fide con-
traxit.

61. Propter adul-
terium a reconcilia-
tione prioris com-
missum, & aduerto,
quod quandoquē
eam cognoscat, etiā
post separationem,
cōsetur remittere in
iuriam.

62. Octauus casus
secundum quosdam
additur, prout dicit
Ricard. dist. 34. quā-
si scilicet, quādo vir
inuita vxora promi-
sit continentia pro-
ut colligitur, ex ca.
si tu. 17. quāst. 2.
quia tunc ipse fuit
occasio adulterij.
Quo non obstante
dico, quod adalte-
rā imputabitur vxor

adulteram, est conscius adul-
terij. Secunda est, quando
post reconciliationem mu-
lier nullum adulterium com-
mittat: si vero postea incidat
in adulterium poterit illam
repellere.

Septimus casus, quando re-
pudiata fuit mulier ante ba-
ptismum, tunc si uirq; con-
uertatur ad fidē, etsi ipsa fue-
rit a secundo viro cum quo
secundo cōtraxit cognita an-
te baptismum, reconcilian-
da est priori, prout diffinitur
in capit. gaudemus. de diuor-
tj. Ratio est, quia cum de-
dicillibellū repudij (quod
facere illicitum est secundum
iudicium Dei) interpretatiuē
tradidit eam adulterandam;
& ideo nō imputatur ei adul-
terium. ¶ Aduerte tamen
circa hos casus, quod vir co-
gnoscat vxorem adulteram

non

nō poterit mortua vxore pro-
moueri ad sacros ordines,
prout dicitur in capit. si con-
iux. & in cap. si laici. 34. Ad-
uerte etiā quod in huiusmo-
di casibus non amittit vir ius
dimittendi vxorem iure ec-
clesiastico, cum ecclesia non
possit limitare ius diuinum,
concedens viris, quod pos-
sint separari ab vxoribus a-
dulteris, sed iure diuino, &
naturali. 63. Non tamen in-
telligas per adulterium dis-
soluti matrimoniū quoad vin-
culū, sed tantū quo ad thorā,
prout colligitur expressē ex
cōc. Florent. 64. Nā Christus

cesserit manere in nuptam, aut viro suo reconciliari. Quibus
verbis explicat D. Paulus verba saluatoris Matth. 19. dicēs,
Quicunq; dimiserit vxorem suam, nisi ob fornicationē, &
altam dixerit mœchatur. Vbi Christus R. N. duo pręcipit.
Primum, q. nullus dimittat vxorē propter leuē causam: sed
propter adulteriū. Secundā, quod vxore dimissa nō contra-
hat cū alia, prout expressē docet Paulus, vbi tātum cōcedit
facultatē dimittendī vxorem propter culpā, seu causā lo-
gitimā a qua est reconcilianda viro: non tamen concedit,

et; & poterit vir ab
ea separari: quia nū-
quā est legitima cau-
sa peccandi.

63. Primus em casus
iure naturali ex-
cipit, cū nihil tā na-
turale sit quā adme-
tere recōpensationē
in delictis: in ceteris
autē casibus nō im-
putat peccatū ppter
recōpensationē viri,
vel quia delictū nō
fuit volūtarium, vel
quia vir fuit causa
adulterij, quoniam
res sunt naturales.

64. Ita docet Pau-
lus 1. ad Corinth. 7.
dicens, His qui ma-
trimonio coniuncti
sunt pręcipio non
ego, sed Dñs, vxorē
a viro non dis-
cedere. Quod si dis-

A a 4 quod

quod aliquis eorum possit secundo contrahere: quia dicit. Maneat inuupta aut reconcilietur viro, neque teneatur manere inuupta, si possit vir transire ad secundas nuptias, tam enim non esset locus reconciliationi, & licet non contraxisset secundo, si solueretur matrimonium non sufficeret reconciliatio, sed esset necessarius novus contractus. Confirmatur ex quodam canone Apostolorum ex quibusdam, quos Apostoli in primitiva Ecclesia constituerant, quos Ioannes Damascenus libro 4. orthodoxe fidei amplectitur tanquam scripturam, canon enim 45. Sic ait. Si quis laicus uxorem propriam expellens alteram, scilicet ab altero dimissam duxerit communionem priuetur. Tandem in Concilio Florentino, sub Eugenio Quarto, sic dicitur. Quamvis autem ex causa fornicationis liceat thori separationem facere, non inde aliud matrimonium contrahere fas est, cum matrimonij vinculum legitime contracti perpetuum sit. Hec doctrina est contra Caleratum incaute dicentem, hanc veritatem non esse hactenus diffinitam ab Ecclesia tanquam de fide.

65 Prout

verbis supradictis solum concessit coniugi innocenti, ut possit alium dimittere, siue ei negare debitum: qui potest cedere iuri suo, si placuerit sibi: maxime quando mulier non perseverat in crimine: vel si cognouerit, quod dimissa vxore erit deterior: quia verba Christi non sunt praeceptum, sed permissio in fauorem coniugis innocentis. Si vero retinendo eam sit deterior, aut non potest vitari scandalum, seu suspicionem, quod ipsam retinendo, sit ipse particeps criminis, tunc

tantum praecepto correctio-
nis fraternae tenetur eam dimittere, ut sic eam corrigat. Hec doctrina est Concil. Arelaten. in c. si vir. de adult. & licet coniux innocens possit sibi reconciliare nocentem, non tamen tenetur ex praecepto hoc facere: tenetur tamen coniux repudiata reconciliari innocenti quotiescunque ipse voluerit, & ad ipsam redire: siquidem innocens nunquam amittit petendi debitum: & hoc quamvis coniux repudiatus emiserit votum simplex continentiae, secus autem si fuerit solenne: quia per diuortium concessa est facultas nocenti intrandi religionem: nec potest extrahi: prout diffinitur in cap. Gaudemus. de conuersione conjugatorum. Quod intellige (ut ibi annotat glossa) si vir intra triennium non vult eam recipere: prout expresse habetur in Authen. ut nulli, & c. iud. li. ha. lo. sen. §. si vero. & cap. de adulterijs. Authent. sed hodie. Si vero coniux innocens post diuortium committat adulterium, tenebitur ad petitionem repudiati, & in foro exteriori reconciliari sibi inuicem: prout dicitur in capit. ex literis. de diuortijs. & etiam in

65 Prout constat ex supradictis & explicatis verbis D. ut Paulus 12 Corinthiorum. 7. dicitur

Aa 5 foro

66. Ait enim Paulus. 1. Corinth. 7. Dico ego, non Dominus. Si quis frater habet uxorem infidelem, & hæc eo sentit habitare cum illo, non dimittat illa, quauis non imponit aliquod præceptum sed præstat consensum, siquidem dicit, dico ego non Dominus. Postea enim licet dimittere illam. Et in primitiua Ecclesia poterat habitare cum illa, si hoc poterat facere absque iniuria creatoris, quia coniux infidelis nec blasphematur Christum, nec inducit infidelem ad perditionem.

inquit Paulus. 1. ad Corinth. 7. Poterat tamen in primitiua Ecclesia habitare cum illa, non lege coniugij, sed titulo charitatis, si habebat certissimam spem conuertendi infidelem coniugem ad fidem. Modo vero non licet, prout diffinitur in Concil. Toler. 4. & in cap. Sæpe.

foro conscientiarum, ut affirmatio omnes Canonistæ in citato capit. & hoc propter rationem dictam, videlicet, quia ipse tenetur seruare perpetuam fidem coniugij. Ergo si adulterauit erit locus recompensationi. Ita tenet Durandus distin. 35. quæst. vltima. contrarium tamen tenet Sanctus Thomas.

Non solum dissoluitur matrimonium quoad rationem adulterij, sed etiam ratione infidelitatis: quia si ex duobus coniugibus infidelibus aliquis eorum conuertatur, statim dissoluitur matrimonium quoad rationem prout

28. quæst. 1. nisi expectetur certissima conuersio coniugis, vel modo apud Indos, si timeatur scandalum: quia detererentur a fide, eo quod post conuersionem alterius coniugis statim fiat diuortium: in hoc euentu, si non timeatur iniuria creatoris poterunt simul habitare: quod debet fieri præcedenti facultate Episcopi, & ipso examinante infidelem, ut possit intelligere, an timeatur periculum ex huiusmodi habitatione. Et si vir conuersus habuerit plures uxores, & omnes vellent cum illo habitare, reddendus est priori, quauis ante baptismum fuerit repudiata. Ita diffinitur ab Innocentio III. in capit. Gaudemus. & ratio est, quia lege naturæ poligamia est prohibita, neque repudium de lege naturali soluit matrimonium quoad vinculum. Et quando ex præcepto Ecclesiæ coniux fidelis separatur ab infideli (ut modo fit Romæ, quando aliquis ex Iudæis ibi habitantibus conuertitur) filij, licet secundum ius Civile sint sub potestate patris, & non matris, debent nihilominus remanere cum parente conuerso, prout diffinitur in capitulo. 2. de conuersione infidelium. & in capitulo ad fidem. & in capit. Iudæis. 45. distin.

nisi filius utatur ratione: quia tunc relin-
quendus est suo arbitrio. Tunc enim non-
dum utitur ratione, quando proposita fide ipse in neu-
tram partem inclinatur.

Sed quæres, potest ne aliquando dissolui
matrimonium infidelium quoad vinculum?
Respondeo quod sic, scilicet, quando infidelis
noluerit habitare cum fidei absque iniuria crea-
toris: & ipse coniux fidelis transit ad secundas
nuptias. Secundum matrimonium est verum
& legitimum, & per consequens primum dis-
solvitur. Ita expressè diffinitur per Innocen-

tium III. in cap. Gaudemus.

67. In supra alle-
gato cap. Gaudemus.
& hinc est tenen-
tia D. Th. Tho-
mæ. Palud. & Du-
randi dist. 39. quæ-
ritur contra Magistru
Sotum eadem dist.
asserentem hodie
nis temporibus ma-
trimonium solui quo-
ad vinculum, si infi-
delis admonitus no-
luerit conuertere, quia
velit habitare
cum fidei absque
iniuria creatoris. Est

de diuortijs. & in cap. quan-

to. eodem titulo. Si vero an-

tequam secundo contrahat

coniux infidelis respiscat, &

conuertatur, & voluerit habi-

tare cum illo, compellendus

est primo conuersus ad habi-

tandum cum illo coniuge eo-

uerso: prout expressè diffini-

tur à dicto Innocen. III. 67.

Si vero coniux fidelis in-

trat religionem, & emittat

votum

votum solenne, statim solui-
tur matrimonium consum-
matum infidelium: nam in
hac parte idem censendum
est de matrimonio consum-
mato infidelium, & de rato
Christianorum 68. Non tamen
dissolvitur quoad vinculum
per susceptionem sacri ordi-
nis: prout diffinitur in Extra-
uaganti antiquæ concertatio-
ni. de voto.

Nec soluitur quoad vincu-
lum altero coniugum lapso
in hæresim: prout diffinitur
in cap. quanto. de diuortijs.
dissolvitur vero quantum ad
thorum quando coniux hæ-
reticus nondum est reconci-
liatus. Post reconciliationem
vero coniux innocens tene-
tur eligere vnum de duobus,
aut transire ad religionem mo-
nachalem, aut cohabitare cum
reconciliato, prout expressè

enim contra diffi-
nitionem Ecclesiæ,
& contra D. Paulū
vbi sup. Si enim in
primitiua Ecclesiā
non soluebatur, de
quo tempore con-
stat loqui supradic-
tos canones, & au-
toritatem D. Pauli.
ergo nec modo:
quia matrimonium
nūquā dissolvitur,
nisi auctoritate Dei,
quæ auctoritas con-
stat ex verbis D. Pauli,
& ex diffini-
tione Ecclesiæ sic
interpretantis Pau-
lum, quæ nō potest
errare. Et modo nō
constat nobis ex ali-
qua diffinitione Ec-
clesiæ dissolui ma-
trimonium quoad
vinculum, neque ex
aliquo loco Scri-
pturæ ea ratione
qua dicit Soto: sed
tantū viget ius anti-
quū. Ergo si tūc sol-
uebatur, & modo
soluitur similiter.

68. Ut expressè
asserit D. Th. d. 39.

69. Con-

69. Contra Magi-
stru Sotam dist. 39.
quarti. quia votum
solenne castitatis e-
missum in religione
militari, aut in su-
scceptione sacri or-
dinis non est de es-
sentia illius status:
nam dari potest cō-
mendatarius absq;
tali obligatione, &
sacerdos coniuga-
tus, ut fit apud Græ-
cos, & in primitiua
Ecclesia coniugati
susceperant sacros
ordines maiores, &
consecrabantur Epi-
scopi. Et per conse-
quens ratione illius
status non necessa-
rio sunt inhabiles
ad reddendum de-
bitum, & habitan-
dum cum proprijs
vxoribus, licet con-
stitutus in maiorib;
ordinibus, præcep-
to diuino, & ratio-
ne sui status est in-
habilis ad contra-
hendum de nouo
prout habet ex tra-
ditione Ecclesiæ &

diffinitur in cap. fina. de con-
uersione coniugatorum. Dici-
tur in religionem monacha-
lem, quia non sufficit intrare
religionem militarem, nec su-
scipere sacros ordines 69. Nō
enim est de essentia illius sta-
tus votum castitatis, sicut de
essentia monachatus, maxi-
me quia ius Canonicum in
illo cap. fina. solum loquitur
de ingressu in religionē mo-
nachalem. Si vero aliquis cō-
iugum fuit criminolus, ita
quod crimina sint in detri-
mentum alterius (quia, vide-
licet, vel est crudelis in vxo-
rem, vel mulier deprædetur
substantiam viri, vel interficiat
filios, quæ crimina recen-
sentur in d. consensus. C. de
repudijs. vel quando vnus cō-
iugū aliū inducit in quoduis
genus peccati) potest coniux
innocens per sententiam iudi-
cis

eis, quoad eorum separari:
prout diffinitur in cap. quæ si-
ui. de diuorij. & in cap. lite-
ras. de restit. spoliat.

temporibus Aposto-
lorū. Quāuis enim
cōiugatus ordinaba-
tur, non tamē sacris
ordinibus maiorib;
initiatus contrabe-
bat matrimoniū, ne
que aliquādo cōtraxit, nisi ex dispensatione Papæ, propter
aliquā vrgentissimā causam, videlicet, propter pacē & quie-
tē aliquius prouinciæ, seu Regni: de quo in materia de voto.

De vsu licito, & meritorio huius sa-
cramenti. Cap. VIII.

Secundū S. Aug. super Gen. & refertur in
1. can. omne. 27. q. 2. tria sunt bona essentialia
matrimonij, etiā inquantū cōtractus naturalis,
sine quibus nequit existere, scilicet, bonū sacra-
menti, bonū prolis, & bonū fidei. Bonum sacra-
menti est significare vnionem inter Christū, &
Ecclesiā, seu inter verbū, & humanitatē: prout
inquit D. Paul. Sacramentum hoc magnū est,
hoc autem dico in Christo & Ecclesia, ratione
cuius boni matrimoniū dicitur indissolubile vin-
culū: & similiter poligamia, hoc est, plures ha-
bere vxores, est illicita & cōtra ius naturale, si-
quidē Chr̄s vnus tantū Ecclesiæ est sp̄sus, &
vni tantū naturæ humanæ incorruptæ fuit vni-
tum verbū. Et similiter est cōtra bonum fidei,
siqui-

70. Quæ reuelatio facta est Patriarchis, & ceteris Prophetis, alijs vero non, sed exemplo sanctorum licet poterant ceteri uti polygamia: Gentilibus vero erat illicita: quia deerat causa dispensandi, scilicet, augmentum populi fidelis, neque excusabantur, ut inquit Palud. quem sequitur Magister Soro dist. 33. exemplo Isaacorum, quia non excusatur a peccato exemplo alterius, nisi qui veneratur aliquid tanquam fidelem; & Gentiles non sic venerabantur populum Israeliticum.

71. Ex verbis Christi potest intelligi argumentum cum Innocentio in dict. cap. gaudemus. dimissa vxore non licet aliam ducere. Ergo minus licebit eandem vxore re-
tentâ, & Ecclesia nõ

liquidẽ sit iniuria priori vxori, cui debetur mutuum obsequium: cum vir, si plures habeat vxores, non possit illi dare debitum quotiescunque illa petierit: ipse vero quoties voluerit potest exigere: quod quidem est valde iniquum. Si vero patres veteris testamenti sana conscientia habuerunt plures vxores, hoc faciebant ex diuina dispensatione facta eis per reuelationẽ: 70: prout dicitur in cap. Gaudemus. in quo potuit solus Deus dispensare, cum sit autor naturæ. Post aduentum Christi cessauit talis dispensatio: prout colligitur ab Innocentio in cap. Gaudemus. ex verbis Christi Matth. 19: dicentis. Qui dimiserit vxorem suam, & aliam duxerit mœchatur 71. Secundum bonũ essentialẽ, est bonum prolis, scilicet,

scilicet, generatio, & procreatio liberorum, ratione cuius non licet sumere venenũ sterilitatis, nec seminare extra vas. Tertium bonum est bonum fidei: ratione cuius non licet adulterare & quilibet renetur, alteri dare debitum, si petatur, est enim de ratione matrimonij mutua permutatio corporum ad copulam, si petatur. Negare enim debitum, quãdo petitur, est actus iniustitiæ, & peccatum mortale: nisi aliqua ratione excusetur. Vt ait Dibus Paulus 1. ad Corinth. 7. Ex quo sequitur, quod si aliquis cõiugum

potest dispensare quacunque causa interueniente, ut possit aliquis habere plures vxores, cum sit polygamia iure naturali prohibita. & cap. propositum. 32. quæst. 7. ubi dicitur qd si mulier infirmitate correpta nõ valuerit debitum dare, vir poterit aliam ducere, loquitur de infirmitate impotentis, de qua supra cap. 5. diximus. Si vero genus humanum esset prorsus extinctum, ita quod non esset nisi vnus vir, & duæ mulieres, si esset copulatus vni earum, & illa esset fecunda, non esset necessarium, neq. posset, aliam ducere. Si vero esset sterilis poterit licitẽ aliam ducere: quia hoc præceptum de conservando genus humanum, quando est impossibile cum præcepto de monogamia (cum sit præstantius) potius est obseruandum: quia concurrentibus duobus præceptis illud est obseruandum, cuius transgressio magis nocet. Nunquã tamen fuit licitum vxo-
ri plures habere viros, nisi in casu posito. Si vir quem habet esset impotens ad generationem: & tamen duo viri, & vna femina essent superstites in toto mundo.

72. Et hoc ex industria, vel contra expressam voluntatem alterius coniugis, quod debes intelligere de ieiunijs, quæ sunt extra tempora statuta ab Ecclesia: quia per huiusmodi ieiunia non causatur impotens ad reddendum debitum. Si vero esset impotens per ista tantum ieiunia, magis obligat redditio debiti, quam ieiunium ecclesie. Ideo altero coniuge reclamante teneretur non ieiunare.

73. Hæc est sententia Durandi, & Pauli. distin. 33. contra Diuum Bonaventuram, & Scotum eadem distinctione.

lectabilis) cum amissione bonorum superioris ordinis, qualia sunt bona vitæ, & corporis 73. Similiter excusatur mulier à redditione debiti tempore menstrui: quia tali redditione fit iniuria proli generandæ: frequentissime

reddir se impotentem præ nimia abstinentia, vel aliunde, peccat 74. mortaliter. Excusabitur tamen coniux à mortali non reddendo debitum, vel quando remisso petitur, vel quando rogatus cedit iuri suo: quia tunc non retinetur eo inuito. Vir tamen tenetur reddere uxori debitum, licet expressè illud non petat, sed interpretatiue: quia præ rubore non aliter consueverunt vxores debitum petere. Similiter coniux sanus non tenetur reddere debitum coniugi leproso, quando timetur infectio lepræ: quia non sunt reddenda bona inferioris ordinis (qualis est copula de-

lectissime enim ex tali concubitu generator leprosus 74. Ratione peregrinationis, aut votum nullo modo excusatur coniux à redditione debiti: quia nullus potest emittere votum cum detrimento alterius: non enim quantum ad hoc, est sui iuris, sed alterius coniugis, qui poterit irritare illi tale votum, excusabitur tamen à redditione debiti, quilibet coniugum magnis festiuitatibus, proinde ex August. constitat & refertur in cap. Quotiescunque. 33. quæst. 4. 175. & similiter excusatur tempore, quo coniux est cõicaturus. Ita colligitur ex D. Paulo 1. Cor.

rin. 7. Nolite fraudari in piecom, nisi ex consensu & ut vacetis orationi: hæc mens delectatione grauata minime est apta ad orationem. Tempore vero quo Ecclesia nondum impartita est coniugibus benedictionem, erit veniale commissio sexus, & nullus tenetur reddere debitum: quia

74. Scotus dist. 32. tenet esse peccatum mortale tunc reddere debitum contra De Bonavent. & D. Thom. quos sequitur Syluester affirmans non esse peccatum reddere: bene tamen petere. Optime tamen Scoti videtur probabilior: quia si ipse peccat petendo, illa peccabit reddendo, siquidem cooperatur peccato illius.

75. D. Tho. d. 32. affirmat esse saltem peccatum veniale reddere debitum in istis diebus, quod negat Galetan. in summa verbo, Matrimonium. capitulum secundum 3. septimo.

76. Cauendi tamē sunt Ricar. dist. 3. 2. quarti. & Galet. verbo, Matrimonij. capit. 2. §. 6. affirmantes, quod si coniuges per multū tempus in Ecclesia reclusi tenerentur, possunt absque peccato, & violatione Ecclesiæ uti actu conjugali. Abique ratione, & fundamento hoc dicitur, non enim est multum coniuges teneri, ad continentiam propter penuriam loci, siquidem tenentur propter longam absentiam, ut si vir compellatur per biennium ob defensionem patriæ militare, aut si exulet per longum tempus. minus reuerenter coniunguntur, maxime, quia est contra statutum ecclesiasticum in Concil. Tridenti. sessio. 24. capit. primo. non enim possunt in eadem domo simul habitare. Est tamen peccatum mortale accedere ad propriam uxorem in loco sacro, ita quod ab aliquibus possit intelligi, & violatur ecclesiæ, non tamen quando fit occulte, & per Ecclesiam intelligunt doctores solam Ecclesiam consecratam, aut benedictam, non tamen habitacula Ecclesiæ, ut turris aut coemeterium. Ex quibus omnibus potest inferri, quod si coniuges sunt in charitate, per congressum maritalem possunt mereri, si moueantur bono fine, scilicet, propter multiplicandam prolem, aut resoluant debitum, seu propter vitandam fornicationem in se ipso, vel cum aliena: & hoc etiam motu charitatis, scilicet, quia Deus

hoc

hoc præcipit, & ad hoc instituit Sacramentum. Si vero accedat ad propriam uxorem solo animo satiandi libidinem, querens ipsemet delectationem cum non patiatur aliquam tentationem: saltem erit peccatum veniale: si vero accedat ad propriam animo exercendi hunc actum cum aliena peccat eodem peccato, quo peccaret, si accederet ad alienam: siquidem voluntarie peccat cum illa.

Circa solemnitatem seruandam in isto Sacramento, vide Concil. Trid. sess. 24. capit. 1. ubi præcipit quod hoc sacramentum non celebretur, nisi præfente parochio, vel alio sacerdote de ipsius parochi, seu ordinarij licentia, & duobus, vel tribus testibus, aliter sacramentum non tenere, & per parochum intellige, siue sit viri, siue mulieris, prout interpretatum est per congregationem cardinalium tempore Pij Quinti interpretantium Concil. Tridenti. prout refert Nauarro in manuale latine recognito, & denuo capit. 25. numer. 144. Insuper præcipit concilium, quod tribus continuis diebus festiuis in Ecclesia inter missarum solemnias denunciarentur illi, inter quos matrimonium sit contrahendum, antequam contrahatur. Hoc ta-

Bb 3 men

men non est de essentia matrimonij. Si enim de facto contrahant absque tribus denuntiationibus, dum modo seruetur sollemnitas testium, Sacramentum tener, de quo hactenus ad laudem & gloriam omnipotentis Dei Patris, & Filij, & Spiritus sancti. Amen.

TRACTATUS. XI.
De Excommunicatione.

Quid sit Excommunicatio?

CAP. I.

Quatenus regnum caelorum accipitur per ecclesiam militantem. Praelati habentes claves, regni caelorum habent facultatem potestatem communicandi, quod receperunt Matthei 19. a Christo R. N. quando dixit discipulis suis. Si peccauerit in te frater tuus, corripere eum: inter te, & ipsum solum, &c. Si ecclesiae non audierit sit tibi tanquam Ethiopeus, &c.

Excommunicatio, qua olim vexabantur excommunicati, corporaliter ministerio diaboli iuxta doctrinam Diui Pauli, prima ad Corinth. 5. quando excommunicauit illum incestuosum dicens, De creui hunc hominem tradere Sathanae in interitum carnis, &c. nunc est priuatio a consortio, & communicatione

communicatione fidelium, & hoc dicitur tradere illum modo Sathanae. Nam quae conuentio Christi ad Belial? (inquit idem Paulus cap. 6. eiusdem epistolae.) & inde inferitur, quod excommunicatio proprie est priuatio bonorum omnium spiritualium: quia communicare cum aliquo est habere aliquid commune cum illo: & quia bona spiritualia communia omnibus fidelibus sunt in triplici differetia, scilicet, sacramenta, suffragia quae nomine ecclesiae offeruntur per omnes fidelibus, & exterior conuersatio fidelium inter se: inde est quod excommunicatio maior est priuatio omnium istorum bonorum. Minor vero excommunicatio est priuatio a participatione passiva sacramentorum: tantum enim distinguuntur ex parte effectus, seu poenae. Vnde maior sic potest diffiniri.

Publicanus, id est, excommunicatus illum habet. Amen, amē dico vobis, quae cumque ligaueritis, &c. id est, Ego do vobis potestatem ligandi vinculo anathematis, & ab ipso absoluendi. Haec potestatem usus est Paulus. 1. Corinth. 5.

Ut ciues communicant in bonis ciuitatis, ut in foro, in templo, & red dicitur communibus quia haec omnia sunt bona omnium. Vnde excommunicare aliquem est priuare illum bonis communibus omnium: quod fit in foro ciuili, quando aliquis relegatur a ciuitate: in foro Ecclesiastico, quando priuatur visu bonorum communium spiritualium Ecclesiae.

Est censura Ecclesiastica, qua priuatur excommunicatus à participatione actiua, & passiua Sacramentorum, suffragiorum Ecclesie, & conuersatione fidelium. Prima pars diffinitionis constat per capitulum. Si celebret de clerico excoicato ministrante. Secundus, & tertius effectus, scilicet, priuatio suffragiorum, & à consortio fidelium, constat ex toto titulo de sententia excoicationis. Ratione prioris effectus, excoicatus ministras aliud quod sacramentum peccat mortaliter, & si celebrat, manet irregularis, & nisi sit proprius eius curatus, aut in articulo mortis, scienter recipiens sacramentum ab excoicato peccat mortaliter, & nullum recipit Sacramentum. Bene tamen potest illud recipere, si sit proprius eius curatus (dum modo non sit denunciatus) vt di-

3 Quando verum Sacramentum recipiat excommunicatus, & quando conficatur à sacerdote excommunicato, & quando non, constat ex dictis in secundo tractatu de Sacramentis in genere: & in quinto, & sexto tractatu: quando de ministris sacramenti Eucharistie & penitentie agebatur. Excommunicatus laborans ignorantia iuris, aut facti (vt rusticus) verum recipit Sacramentum penitentie, & gratiam: quia facti quod in se est, Deus non denegat gratiam. Conscius vero sue excommunicationis, vel laborans ignorantia culpabili, quantumcunque conteratur, nullum recipit Sacramentum penitentie, vt tenet

vt dicitur in cap. cum Ecclesia: quia videtur iure suo & in omni euentu, etiam si sit alienus, & apostata à fide, in articulo mortis, si non adsit alius sacerdos fidelis, aut non excommunicatus. Similiter excommunicatus laborans ignorantia inuincibili iuris, aut facti, vt rusticus, recipit sacramentum penitentie, & gratiam. Conscius vero sue excommunicationis, vel laborans ignorantia culpabili, quantumcunque conteratur, nullum recipit sacramentum penitentie, & idem dicendum est, de excommunicato excommunicatione minori. Ratione secundi effectus, scilicet, quatenus priuatur excommunicatus suffragijs Ecclesie, non potest aliquis nomine Ecclesie orare pro excommunicato: quod intellige de oratio-

communis opinio contra Angelum & Caleratum, siquidem recipit sacramentum contra preceptum Ecclesie, eius in obediencia nullum habet doloris: imo tempore confessionis actualiter peccat, & sic deficiet vera materia huius sacramenti, quæ est integra confessio cum dolore, & per consequens sacramentum est nullum. Ita tenet Sorotus in 4. dist. 22. questione 1. articulo 1. & idem dicendum est de excommunicato excommunicatione maiori. Cetera vero sacramenta recipit excommunicatus (quantum non recipiat gratiam) quantumcunque sit confusus sue excommunicationis: quia concurrunt omnia, quæ sunt de essentia sacramenti, licet peccet mortaliter illa recipiendo,

si est conficius sum
excommunicationis.

4. Quæ sit in aliqua congregatione, ubi unus præest tanquam superior aliorum: nam dicitur in Euangelio. Si Ecclesiæ non audierit, sit tibi tanquam Ethnicus & Publicanus. Et cum Ecclesiæ non communiceet suffragia Ethnicis, & alijs infidelibus, nec excommunicatis: ita diffinitur in capitulis ambrosius. c. 2.

5. Syluest. verbo, Excommunicatio, primo. §. 2. Soto dist. 27. q. 1. ar. 1. dub. 1. 92. cum sacerdos possit orare in Missa nomine proprio sicut extra Missam, potest in Missa orare oratione particulari per excommunicato.

6. Vbi dicitur, quod quousque aliquis præest iuramentum de parendo mandatis Ecclesiæ, non est particeps omnium fidelium, antequam

ne publica, aut de sacrificio Missæ, quod non potest offerri directe pro excommunicato: bene tamen indirecte, veluti quando Ecclesiæ orat pro conversione hæreticorum, & similiter oratione particulari possumus orare (etiam in Memento Missæ) pro excommunicatis siue hæreticis. Hæc est sententia Syluest. contra Magist. Sotum: quia tantum priuatur suffragiis Ecclesiæ, & oratio vnius particularis non est oratio Ecclesiæ. Suffragiorum communium non potest esse particeps excommunicatus quantumcumque cõteratur ante absolutionem, ut tenet communis sententia in c. A nobis. el. 2. 6. Aduerte tamen quod excommunicatus non est vitandus in diuinis, neque extra, nisi post denuntiationem: prout diffinitur in Extraneis, ad euitanda

scandala.

scandala: quam refert Nauar. c. 27. nu. 36. 7. & ille dicitur denuntiatus: vel declaratus, qui per prælatum publice voce, vel scripto declaratur incidisse in excommunicationem dicendo. Denuntiamus Petrum excommunicatum. Hoc est intelligendum, nisi sit excommunicatus propter notoriã percussionem clericum: quia tunc ipso facto est vitandus: non enim est necessarium

absolueretur. Contra riam sententiam tenet Ricard. distinctio. 18. articulo. 7. quest. 1. sed sufficit dicere, quod sit absolutus a Deo per contritionem, ut sit absolutus ab Ecclesiæ, & per consequens particeps suffragiorum Ecclesiæ, quia Ecclesiæ in foro exteriori non iudicat de occultis, sed iuxta allegata, & probata: & quia ante absolutionem semper censetur contumax, ideo ante absolutionem semper priuatur suffragiis Ecclesiæ.

7. Cuius verba sunt hæc: ad euitanda scandala, & multa pericula, que conscientijs timoratis contingere possunt Christi fidelibus tenore præsentium misericorditer indulgemus, quod nemo deinceps a communicatione alicuius in sacramentorum administratione, vel receptione, aut alijs quibuscunque in diuinis vel extra prætextu cuiuscunque censuræ Ecclesiæ a iure vel ab homine generaliter promulgatæ teneatur abstinere, vel aliquem vicare, ut interdictum Ecclesiasticum seruare, nisi sententia vel censura huiusmodi fuerit in personam, collegium, vel Vniuersitatem, vel locum certum, vel certam terram a iudice publicata vel denunciata specialiter, & expresse, constitutionibus quibuscunque apostolicis, & alijs in contrarium facientibus: salvo si quidem pro sacrilega manu iniectione in clericum, sententiam latam a canone, adeo notorie constiterit, quod factum

absolueretur. Contra riam sententiam tenet Ricard. distinctio. 18. articulo. 7. quest. 1. sed sufficit dicere, quod sit absolutus a Deo per contritionem, ut sit absolutus ab Ecclesiæ, & per consequens particeps suffragiorum Ecclesiæ, quia Ecclesiæ in foro exteriori non iudicat de occultis, sed iuxta allegata, & probata: & quia ante absolutionem semper

absolueretur. Contra riam sententiam tenet Ricard. distinctio. 18. articulo. 7. quest. 1. sed sufficit dicere, quod sit absolutus a Deo per contritionem, ut sit absolutus ab Ecclesiæ, & per consequens particeps suffragiorum Ecclesiæ, quia Ecclesiæ in foro exteriori non iudicat de occultis, sed iuxta allegata, & probata: & quia ante absolutionem semper

absolueretur. Contra riam sententiam tenet Ricard. distinctio. 18. articulo. 7. quest. 1. sed sufficit dicere, quod sit absolutus a Deo per contritionem, ut sit absolutus ab Ecclesiæ, & per consequens particeps suffragiorum Ecclesiæ, quia Ecclesiæ in foro exteriori non iudicat de occultis, sed iuxta allegata, & probata: & quia ante absolutionem semper priuatur suffragiis Ecclesiæ.

non possit aliqua
tergiuersatione ce-
lari, neque ab ali-
quo suffragio excu-
sari: nam a commu-
nicatione illius, li-
cet denunciatus nō
fuerit, volumus ab-
stinere, iuxta cano-
nicas sanctiones, &
nolumus in aliquo
per hanc constitu-
tionem releuare ip-
sum excommunicat-
um, &c. Hactenus
Concilium Constan-
tense in dicta Ex-
trauaganti, quam tā-
tum referunt Sum-
mistæ: non enim in-
uenitur in corpore
iuris, vt Nauar. cap.
7. num. 35.

prædicando coram eo, vel legendo Theolo-
giam: & similiter discipulo respondere: quia
hæc omnia spectant ad eius eruditionem, &
correctionem, vt constat per cap. cum volun-
tate. de sententia excommun. Similiter erit li-
citur communicare cum excommunicato in
odium temporale illius, conueniendo eum in
iudicio, vt dicitur in cap. intelligimus. de iudi-
cijs,

cijs. Similiter licet communi-
care ei necessaria, vt victum,
& vestitum, vt in cap. quoniā
multos. c. 1. quæst. 3. non au-
tem licet communicare cum
illo in ministrando illi super-
flua. Similiter, licitum erit
communicare cum excom-
municato, quando propter
repulsam excommunicati timeretur scandalum,
vt constat per cap. prædecessor. c. 1. quæst. 3. 8
Vxor vero, & filius, nondum mancipatus, ser-
uus, ancilla, mancipium rustici, colentes agros
& omnes seruientes (dummodo nullus isto-
rum participet in crimine cum excommuni-
cato) in omni euentu possunt communicare
cum proprio marito 9, patre, aut domino ex-
communicato. Ita diffinitur in dicto cap. Quo-
niā multos. Et eadem est ratio de subditis re-
ligiosis respectu proprii prælati excommuni-
cati: retinet enim administrationem tempora-
lem, quanuis nullam habeat iurisdictionem
spiritualem: tantum enim tenent obedire ei, si-
cut filius patri: & idem dicendum est de fami-
liaribus Episcoporum. Similiter qui non ha-
bent

18 Vbi Zacharias
Papa laudat Bonifa-
cium martyrem par-
ticipantem cum ex-
communicatis: quia
ita expediebat Ec-
clesiæ.

9 Tenetur ei v-
xor reddere debitū,
& filius, & seruus
obedire.

bent unde possint emere necessaria victum;
scilicet, & vestitum, nisi ab excommunicato,
possunt ab illo hoc emere: prout diffinitur in
citato cap. quoniam multos.

Orare, intelligitur in divinis, vel recipiendo
sacramenta, vel audiendo eius Missam, aut ce-
lebrando coram ipso, vel simul cum eo au-
diendo Missam, aut officium divinum, siue
aliquem psalmum simul recitando, siue in ea-
dem processione, vel coram ipso officium di-
vinum recitando in Ecclesia, vel extra: quod
intellige quando astat: nam si contingat tran-
sire per Ecclesiam dum celebrantur divina,
non est intermittendum officium divinum:
quia transiens non communicat cum exi-
stentibus.

Vale, salutatio, nisi dicatur Deus sit tibi pro-
pitius, vel quid simile.

Communio. Communicatio cuiusunque
contractus aut electionis, aut iudicii, & cetero-
rum, que sunt à iudice.

Mensa. Non licet comedere cum excom-
municato in eadem mensa, licet tamen come-
dere intra eandem cellam.

Clericus tenetur relinquere Missam, si ex-
commu-

communicatus noluerit exire ab Ecclesia, nisi
facta sit iam consecratio: quia tunc tenebitur
 finire Missam: & idem dicendum est quan-
do inter celebrandum violatur Ecclesia. Si ve-
ro nondum facta est consecratio, debet in utroq;
casu relinquere Missam inceptam, si exhortatus
excommunicatus noluerit exire ab Ecclesia.

In quod peccatum, vel in quam pec-
nam communicantes cum ex-
communicato incurrant.

Cap. I I.

Communicans cum excommunicato fa-
cta denuntiatione, incurrit excommu-
nicationem minorem, & peccat venialiter,
nisi in quatuor casibus, in quibus peccat mor-
taliter. Primus est, celebrando coram ipso
Missam, vel recitando horas canonicas cum
eo, siue eius Missam audiendo simul cum
eo eandem Missam. Et si clerici admittant
sponte, & scienter excommunicatos à Pa-
pa ad divina officia, non solum peccant mor-
taliter, sed etiam ligantur eadem excom-
municatione, & non, nisi per Papam sunt
absol-

absoluedi ita diffinitur in capit. significavit
de sententia excommunicationis. Secundus ca-
sus, quando participat in crimine, pro quo im-
posita est excommunicatio. V. g. Si concubi-
narius est excommunicatus, eo quod retinet
concubinam, ipsa concubina accedens ad ip-
sum, & omnes fautores, sine interuentu sunt
excommunicati excommunicatione maiori,
& peccant mortaliter. Hoc diffinitur in capiti-
nuper. de sententia excommuni. Tertius casus.
Quando excommunicatio est lata contra par-
ticipantes, veluti, si iudex dicat, sub poena ex-
communicationis lata sententia, nullus com-
municet cum Petro excommunicato: quia tunc
communicans incidit in excommunicationem
maiores, & per consequens peccat mortali-
ter. Hæc tamen excommunicatio contra parti-
cipantes non potest imponi generaliter, dicen-
do, Sub poena excommunicationis nullus com-
municet cum excommunicato, sed debent no-
minari excommunicati vitandi: ita diffinitur
in cap. statuimus. de sententia excommu. lib. 6.
Quartus casus, quando aliquis communicat
cum excommunicato ex contemptu clauium,
existimans, quod Eccl. sia non habet potesta-
tem

tem excommunicandi: quia iste talis est, blas-
phemus, vel esto quod credat, placet tamen
non obedire ecclesie, non ob aliud nisi quia
vult recedere ab eius obedientia: iste contem-
ptus est mortalis. Cæterum communicare in
omnibus alijs casibus est so-
lum veniale: quia talis inobe-
dientia, non est grandis, sed
minimi nocuenti. Et simili-
liter excommunicatus ipse co-
municans cum alijs peccat
mortaliter, etiam ante denun-
tiationem in quatuor casibus.
Primus est, quando commu-
nicat in diuinis. Secundus,
quando administrat, aut reci-
pit aliquod sacramentum, &
si celebrat manet irregularis.
Et idem dicendum est, si re-
cipit sacros ordines, put diffi-
nitur in capiti si celebrat. de clerico excom-
municato ministrante. Tertius casus, quan-
do in electionibus habet vicem actiuam, vel
passiuam, tunc electio passiuæ est nulla, & per
consequens peccat mortaliter si eligat, siue
eligatur.

eligatur. Quartus casus exercendo officium iudicis, & proferendo sententiam, aut conferendo beneficia: quia omnia sunt nulla, ut dicitur in cap. tanta. de concessione praebeandar. Comparando autem in iudicio tanquam actor, reus, aut testis non peccat: quia tunc ne mini nocet. Circa hos casus communicando cum alijs non peccat mortaliter, sed venialiter: quia non obedit Ecclesiae: quae inobedientia est in materia levis: ut comedere cum illo, vel salutare. Excommunicatus excommunicatione minori, si celebret, non inapet irregularis, peccat tamen mortaliter celebrando, prout dicitur in dicto capitul. si celebret: quia celebrat contra prohibitionem Ecclesiae, & est materia gravissima, nec privatur iurisdictione in foro exteriori: & si eligatur ad aliquam dignitatem electio valet, est tamen irritanda per iudicem, nec peccat ministrando Sacramenta, & Sacramenta ab ipso collata tenent, cuius oppositum contingit in excommunicatione excommunicatione maiori.

Averte tamen, quod quando excommunicatus est occultus (quantis sit denunciatus) non est publicè vitandus, sed occultè, ut diffinitur

hinc in cap. cum ab homine. Ex quo sequitur, quod si inter celebrandum ingrediatur excommunicatus soli sacerdoti cognitus, tenetur illum non repellere, ne repellendo infamem ipsum: tanti fuit Ecclesiae famam etiam inobedientiam. Et cum communicatio cum excommunicato sit prohibita tantum iure canonico, siue Ecclesiastico, non potius est subeunda mors, quam communicare cum excommunicato: nam non cum tanto detrimento praeccepta ecclesiastica sunt servanda, nisi compellatur communicare in contemptum Ecclesiae, veluti si compellatur celebrare coram excommunicato propter irridendam fidem: quia tunc potius est subeunda mors, quam communicare cum excommunicato: siquidem in casu posito non est tantum transgressio prohibitionis Ecclesiae, sed etiam legis divinae.

Et eadem est ratio, si aliquis compelleretur comedere carnes sexta feria in contemptum Ecclesiae, ut constat, secundum Machabeorum capit. 7. ubi septem fratres perperam sunt morte, quia in contemptum legis divinae compelluntur ab Antiocho comedere carnes.

Propter

Propter quod peccatum incurrat
in poenam excommunicationis.

C A P. III.

Et cum excommunicatio maior sit, grauior poena, solum peccatum mortale, & per consequens maior excommunicatio per se non ponit peccatum mortale. Ita colligitur ex textu Evangelico. Si ecclesia non audierit, & tu non audieris, unde potest praelatus precipere aliquid, sub poena excommunicationis, cuius transgressio illius non esset peccatum mortale. Amen dico vobis. Quaecumque ligaueritis super terram, erunt ligata & in caelis. Ita diffinitur in cap. nemo Episcoporum. Unde quando precipitur aliquid restituere sub poena excommunicationis, incurritur excommunicatio, non pro retentione alieni, contra preceptum diuinum: sed quia retinens agit contra preceptum ecclesiae. Excommunicatio autem minor incurritur

fitur propter veniale, ut constat ex dictis, quia non grauius puniatur, quando prius fuerit receptio sacramentorum, cum possit absolui ab illa per quencunque sacerdotem confessorum. Unde cum materia excommunicationis sit contumacia, & non possit aliquis esse contumax nisi sit inobediens, per aliquod tempus post admonitionem non censetur ab ecclesia excommunicatus nisi prius fuerit admonitus, & confiteretur de eius perseverantia, & contumacia contra preceptum & obedientiam praelati. Ex quo inferitur, quod excommunicatio non debet imponi, nisi praenota monitione, quae debet esse trina simul, vel successiue, vel una aequiualens tribus. Ut diffinitur in cap. cum medicinalis. Praelatus tamen peccat mortaliter, si absque necessitate imponit poenam excommunicationis absque trina monitione. Et quando praelatus precipit aliquid sub poena excommunicationis, nul-

14 Cum ecclesia non iudicat & occultis, sed secundum allegata & probata, non potest proferte sententiam excommunicationis nisi contra quem constituerit esse inobedientem: quod non potest ei constare, nisi permaneat ipse inobediens per aliquod tempus post monitiones factas: talis persequantur dicitur contumacia, quae est propria materia excommunicationis, & non tantum inobediencia.

lo præfixo tempore post spatium 24. horarū incurritur poena excommunicationis, & non antea. Vt constat per cap. constitutionem. Vbi dicitur, quod monitio, quando est vna debet habere intervallum aliquot dierum; & intervallum 24. horarum est spatium duorum dierum, & trium monitionum. Hoc intellige, nisi facti necessitas aliud postulaverit: quia tunc ci-

15. Si dicas, quod in excommunicatione à iure nulla præcedit admonitio, & tamen excommunicatio tenet, dico, quod ipso quod iudex præcipit aliquid, aut prohibet aliquid sub excommunicatione admonet subditos, non aliter fiat.

rem. Vt ibi docet glossa 15. Ex quo inferitur similiter, quod nullus potest excommunicari pro inobedientia præterita (veluti, si dicat. Excommunicato te, quia fecisti hoc contra meam obedientiam) sed pro inobedientia futura: quia respectu inobedientie præterite non potest dari contumacia, cum ad præteritum nulla

tra horam potest fieri monitio trina, vel vna. Excipitur ab hac regula excommunicatio contra participantes, quæ non potest ferri, nisi prævia trina monitione: prout colligitur in capitulo statuimus. de sententia excommuni. lib. 4.

Benè tamen incurrunt in excommunicationem mino-

fit po.

fit potentia: non enim monitio quæ prærequiritur, ordinatur ad cauendum præteritum, sed futurum. Sequitur etiam, quod si aliquis est conscius quod non commisit inobedientiam, quanuis non faciat, quæ sibi à prælato præcipitur sub poena excommunicationis, non incurrit excommunicationem. Veluti, si prælatus præcipiat restitutionem, & ego non possum, aut non teneor restituere. Et eadem est ratio, si aliquis ignorat inuincibiliter excommunicationem, siue sit generalis, siue ratione alicuius statuti quæ sit imposita à iure, quauis delictum propter quod imponitur sit iure diuino prohibitum. Ita diffinitur in capitulo cum animarum periculis. de constitutionibus, non enim huiusmodi potest dici inobediens cum inuincibiliter ignoret mandatum superioris 16. Et quādo excoicatio cōtinet intolerabilem errorem: veluti quādo præcipitur aliquid

16. Excommunicatio nō fertur propter inobedientiam in Deum, sed in ecclesiam, & ignorans inuincibiliter excommunicationem non est inobediens ecclesie, cum non sit admonitus. Hec doctrina est Panorrita in dicto capitulo. a nobis. et secundo. & ultimo. §. 3. ubi refert alios eiusdem opinionis contra glossam in capitulo a nobis. et secundo. & Scorum (ut aliqui dicunt) in quarto distinctio.

Cc 4 6. quæst.

6. quæst. 8. & Adria-
quæst. 3. de clauibus
affirmantem, q. etia
ignorantes excom-
municationem latam à
iure propter pecca-
tū iure diuino pro-
hibitum incurrunt in
illam, si committant
delictum: non tamē
loquitur de peccato de
pena excommuni-
cationis, sed de qua
cunque pena ecclē-
siastica, scilicet, de ir-
regularitate, in qua
incurrunt etia igno-
rantes: non enim im-
ponitur propter pec-
catū inobediēcie,
ne nocuementam, & ut dicitur in capit. ne-
mo Episcoporum, vnde decima, questione tercia,
anathema damnationis non, nisi pro mor-
tali, debet imponi crimine, & illis qui ali-
ter non possunt corrigi: tenebitur tamen sub
pena excommunicationis restituere, qui arri-
puit alienum, quamuis sit minima pars vua-
rum, si plures deuastarunt hoc modo vineam:
quia in tali euentu nō est minimum nocumen-
tum: quod intellige quando omnes fuerunt

con-

concausa talis deuastationis, videlicet, quia
quilibet cooperatus fuit peccato, seu furto al-
terius. Tunc enim quilibet tenetur in solidum
restituere, nō enim eū suū.

Aduertetamē circa excommunicationem
latam contra non restituentes, quod quanuis
non incurrat excommunicationem, qui tem-
pore excommunicationis non potest restituere
absque grandi detrimento honoris, tenetur
tamen restituere cum primum potuerit: alio-
quin ligabitur excommunicatione. Et qui tem-
pore excommunicationis potuit restituere, & no-
luit, si postea nō possit manet nihilominus ex-
communicatus, & est absoluendus præstito iu-
ramento de restituendo, cum primum possit,
non per confessorem (quanuis habeat autorita-
tem) sed per iudicem, ut optime docet Soto di-
stin. 22. quarti. quæst. 2. arti. 4. quia talis non est
absoluendus, nisi ad reincidentiam, & huius-
modi absolutio non potest fieri nisi per iudi-
cem. Similiter excommunicatio est nulla quan-
do est lata à non suo iudice, ut dicitur in capit.
vlt. de restitu. spoliato. & quando superponitur
appellatio tempore legitimo, ut dicitur in cap.
perpetuas. In omnibus istis casibus excommuni-

Ce 5 catio

17. Similiter erit nulla quando expressè prohibetur a iure, vt in tali casu excommunicatio feratur, vt in casu capituli statutus, de excommunicatione libro. 6. vbi dicitur, quod nō feratur generaliter excommunicatio contra participantes cum omnibus excommunicatis, nisi cum certis, & determinatis.

18. Non enim in foro conscientie priuatur bonis spiritualibus communibus Ecclesie, quantum possit puniri, vt irregularis, & peccabit mortaliter, si hoc publice fecerit ante absolutionem. Ratio huius nullitatis est, quia sancta mater Ecclesia non potest, neque intendit priuare suffragijs, aut bonis communibus Ecclesie innocentem in foro conscientie: sufficit

catio est nulla. 17. Quando vero praelatus, non seruato ordine iuris, procedit (videlicet absque trina monitione) vel profert sententiam iuxta suā opinionem, cum contraria sit probabilior licet talis excommunicatio sit iniusta, & praelatus peccet sic excommunicando, non tamen est nulla: nam vt ait Gregorius. i. r. q. 3. Sententia pastoris iusta, vel iniusta timenda est. Quando aliquis iuxta allegata & probata (cum sit innocens) puniatur poena excommunicationis, secluso scādalo, & in foro conscientie potest cōmunicare bonis cōmunibus Ecclesie. 18.

Excommunicatio, vt obliget debet imponi sub hac forma: Præcipio hoc sub poena excommunicationis ipso facto incurrendæ, vel latæ sententiæ: vel excommunico hoc facien-

facientes. Si vero præcipiatur sub hac forma. Præcipio hoc sub poena excommunicationis nihil amplius addendo, nō est excommunicatio, sed cōminatio excommunicationis: facit enim hunc sensum. Si hoc non feceris præcipiam tibi illud sub poena excommunicationis, & per consequens nec incurrunt excommunicationem, nec peccant mortaliter contrarium facientes, nisi simul præcipiatur per sanctam obedientiam, siue in virtute præcepti, quia tunc, quantum non incurrant excommunicationem transgressores præcepti, peccant mortaliter propter inobedientiam. 19.

Qui sunt qui possunt excommunicare. Cap. IIII.

EX omnibus dictis colligitur quod solus praelatus ordinarius, vel cōmissarius,

enim. 17. Illi priores in foro exteriori sententiam allegata & probata. Hæc sententia est. Adrianus quodlibet. 6. & Caietanus. q. vna, de effectu excommunicationis. & D. Thom. 2. 2. q. 70. art. 4. ad. 2. 19. Vnde Caietanus summa, verb. Peccata clericorum, & fertur in. c. relectam, de iure patro. & glo. in. c. 1. de sagittarijs, vbi ponitur discrimin. inter cōmunionem excommunicationis, & inter excommunicationem.

20. Praelatus ordinarius secundum Syluest. verb. praelatus. 1. §. 1. est ille, qui habet

habet iurisdictionem spiritualem in foro exteriori, constitutus per electionem seu presentationem, & confirmationem superioris, ut sunt Episcopi, Abbates, Pastores & Guardiani. Omnes isti possunt excommunicare suos subditos: ita diffinitur in cap. cum ab Ecclesiariis praelatis de officio ordinarij, & clarius in cap. cum Ecclesia de maior. & obed.

¶ Vt est delegatus Papa, quia delegatus a Papa, vel a principe potest indistincte causam totam, vel partem alteri delegare per legem, a iudice, C. de iud. & officio delegati, & in cap. hinc. & per Innocentium in cap. pastoralis. eodem titulo. Debet tamen delegatus Papae subdelegare in existentia aliqua dignitate, vel personatu, vel canonico Ecclesie cathedralis, ut dicitur in cap. statutus, de reservationibus, libro 6. Delegatus vero alterius praelati inferioris non potest subdelegare, etiam impeditus infirmitate, vel alia de causa, ut constat per, prout. §. si post. ff. de vacatione munerum. & in cap. super questionem, de officio delegati, & potest habere hanc potestatem, ut ordinarius, vel ut delegatus non sacerdos, ut diffinitur in cap. transmissam, de electione. Potestas enim excommunicandi non est potestas clauium regni celorum directam, prout regnum celorum accipitur pro Ecclesia triumphante (quia talis potestas fundatur in caractere) sed indirecte excludit a regno celorum, quatenus pri-

uat

uat

hicare suos parochianos. Vt constat ex cap. cum Ecclesia, de consuetudinibus, tamen ille textus est derogatus. Praelatus autem si fuerit excommunicatus (quandois non sit denuntiatus) non potest excommunicare suos subditos: est enim suspensus ab officio. Ita diffinitur in cap. audiuimus, 24. quest. 1. maxime, quia in dicta Extrauagan. Ad euitanda scandala, dicitur. Nolumus per hoc in aliquo releuare ipsum excommunicatum. Itaque denuntiatio expectanda solum est in fauorem aliorum, & non ipsius excommunicati: nam ante denuntiationem eodem modo peccat, sicut & post. Et licet praelatus sit suspensus ab executione ordinis, siue sit irregularis, tamen poterit nihilominus excommunicare: quia hac potestas non

nat. excommunicatum suffragis, quibus aperitur casus & quatenus prae-supponitur absolutio ab excommunicatione ad sacramentum. Ita docet Ricard. dist. 18. quest. 3. ad primum.

¶ Ita tenet Ricard. dist. 18. quest. 4. & si subditi ignorant excommunicationem praelati, sententia lata a praelato durante hac ignorantia (quantuis sit excommunicatus) erit valida. Argumento legis Barbarius Philippus. ff. de officio praefidis. & cap. infamis. 3. quest. 3. ubi dicitur, quod quantuis seruus non potest esse iudex, tamen, quando eius seruitus ignoratur, valent sententiae per eum latae. Et idem erit dicendum de excommunicato: quando diu ignoratur, eius impedimentum non

23 Prout

pender à characterē ordinis, cū possit excom-
municare secularis dummodo habeat iurisdic-
tionem spiritualem. Non ta-
men potest conuenire hæc
potestas mulieribus, quia
tantum fuit dictum viris, vi-
delicet Apostolis. Quæcumque ligaueritis su-
per terram, erunt ligata, &c.

Qui possint excommunicare à iure,
vel ab homine, Cap. V.

Cum excommunicatio debeat fieri à su-
periore, cui debetur obedientia, con-
sequitur ex dictis, quod solus ille potest excom-
municari, qui habet superiorem. Nō enim Pa-
pa potest excommunicari, cū
nulli sit subiectus, nisi sit hæ-
reticus, aut apostata: nam in
hoc casu potest Concilium
ipsum compellere, ut compa-
ret reddituros rationē crimi-
nis culas accusatur, ut dicitur
in cap. si Papa, & distinctio
eniam tunc Concilium supra
Papam,

Papam. Non tamen Episco-
pus potest excommunicari ab
alio Episcopo sibi equali, nisi
sit ipse superior, vel ratione le-
gationis Papæ, siue quia est
bius metropolitanus in his ca-
sibus in quibus subdūtur illi.
Similiter excommunicatio
lata contra aliquam Vniuer-
sitatē, seu cōuentum dicen-
do. Toti huic communitati
præcipimus hoc sub excom-
municationis sententia, alioquin,
excommunicamus totam com-
munitatem est nulla. Erra-
tio est, quia excommunicatio
præsupponit peccatum mor-
tale inobedientiæ. Peccatum

etiam est supra Pa-
pam, scilicet, in cri-
mine hæresis, & apo-
stasie. Et non po-
test excommunica-
ri propter hæc cri-
mina antequam de-
ponatur, sed solum
propter contuma-
ciam non compa-
rendo. Nam quan-
tus Papa sit hæreti-
cus, non tamen est
ipso facto excom-
municatus: quia an-
tequam deponatur
est Papa, & supra
omnes, & per con-
sequens non est su-
perior: à quo pos-
sit excommunica-
ri, neque incidit
in excommunicatio-
nem. capit. ad abo-
lendā. de hæreti-
cis. quia illa est la-
ta à Lucio Papa, & par in parem non habet imperium: non
enim Papa hæreticus est ipso facto depositus (ut aliqui di-
cunt) sed prius debet audiri, cum iure naturali, & diuino
nullus possit damnari non auditus, vide Caletanum de au-
toritate Papæ cap. 20. cum sequentibus.

Ita diffinitur in capit. Romana. de excommunica-
tione. in sexto. & est sententia Ricardi distinctione deci-
ma octaua; quarti. quest. 3. contra Sylvestrum, verbo, Ex-
communicatio, primo. §. 3. dicentem, quod quantum licet non
possit

posse excommunicari eam unitas per
et cap. Romana. Tamen, si de facto
excommunicetur, te-
net: quia molestia
prohibetur, quia ta-
men facta tenentur.
26. Ratio est, ut
actori animadu-
sione citius corrigatur
contumacia. Ita
tenet Magister So-
to dist. 2. 1. quart.
artic. 2. conclus. 3.
& Ricard. dist. 2.
8. artic. 5. quæst. 2.
& adducit text. cap.
cum per causa ex-
tra de sent. excom.
27. Ita diffinitur
in cap. sane profe-
sur. 2. quæst. 2. ni-
28. Videtur in
citato cap. A. no-
bis. el. 2. si sup. 2.
29. Qui absol-
uere ab excommu-
nicatione nihil aliud
est, quam facere ex-
communicatum par-
ticipare bonis com-
munitatis Ecclesie.
Huiusmodi sunt pro defunctis sepultura Ecclesiastica, ora-
tionis Ecclesie, oblationes & sacrificia Missæ.
Qui

vero est actus personæ & non
communitatis. Et excommu-
nicatus una excommunica-
tione potest alia excommu-
nicatione ligari, non solum
propter noua crimina, sed
propter contumacia in prio-
ri 26, ut diffinitur in cap. fin-
3. quæst. 4. Mortui etsi non
possunt excommunicari: quia
tam sunt extra iurisdictionem
Ecclesie, possunt tamen de-
clarari incidisse in excommu-
nicationem dum viuerent ut
hæreticus, qui declaratus ex-
communicatus post mor-
tem prohibetur celebrari pro
eo 27, & eadem ratione po-
test etiam absolui ab excom-
municatione 28 quoad pœ-
nam exteriorē, videlicet, ut
sepeliatur in loco sacro, & ore-
tur pro eo publice 29.

Qui

Qui possunt absoluere ab excommu-
nicatione. Cap. VI.

Absolutio autem ab ex-
communicatione po-
test impendi ab omni haben-
te iurisdictionem spirituale,
in foro exteriori, quia illius
est ligare, cuius est absolue-
re. Hoc intellige, quauis su-
perior sit laicus, ut sunt ali-
quando vicarij episcoporum.
Est tamen consuetudo, ut iu-
dex laicus committat abso-
lutionem sacerdotibus 30, &
si fuerit excommunicatio mi-
nor potest absolui per quemcunq;
sacerdotem
habentem auctoritatem audiendi confessiones:
siquidem excommunicatio minor est pœna
iuris 31. Hæc doctrina est Caiet. verb. excom-
municatio minor, contra Nauarro capit. 27.
numero 39. 32.

Excommunicatus ab homine excommu-
nicatione maiori non potest absolui, nisi ab
eo, qui eum excommunicauit, vel à superio-
ri, ut

30. Non tamē est
necessariū. Vide Syl-
uestrum, verb. abso-
lutio. r. & Nauar. c.
27. num. 42.
31. Et per conse-
quens nō potest ab-
solui, nisi à sacerdo-
te habenti iurisdic-
tionem, qualis est
institutus confessor.
32. Dicentē quod
excommunicatio mi-
nor potest absolui,
etiam à simplici sa-
cerdote, quia nō cō-
trahitur, nisi ppter
veniale.

Dd ri, ut

ri, vt à Papa, vel ab illo ad quem est appellatum, & si est excommunicatus, quia fuit incendiarius non potest absolui nisi per Papam, vt dicitur in capitul. tua nos. de sententia excommunicationis. Per bullam Cruciatæ facta satisfactione parti læsæ potest absolui à quacunque excommunicatione ab homine. Nulla tamen facta satisfactione, quauis excommunicatus non habeat vnde possit restituere,

33 Capitul. 3. numero 16. circa finem. & est doctrina Soti distin. 2. quar. ti. questione secunda. articulo quarto. quia talis absolutio est ad reincidentiam, quæ non potest impendi, nisi per iudicem.

non potest, vt supra dictum est 33. Excommunicatus vero excommunicatione generali in vno Episcopatu, Si reperiatur in alio (inquit Soto) potest absolui ab Episcopo illius diocesis facta satisfactione parti læsæ: opinio tamen contraria est communior, & probabilior, scilicet, quod non possit absolui nisi à proprio Episcopo, vel virtute Bullæ: quia illius est absoluere cuius est ligare. Ab excommunicatione à iure Canonico, si excommunicatio est ex Papalibus, quæ ponuntur in Bulla Cœnæ Domini, nullus præterit Papam, aut eius habens autori-

autoritatem expressam potest absoluere, nisi semel in vita, & in mortis articulo auctoritate Bullæ cruciatæ. Ab alijs excommunicationibus reservatis Papæ, quæ non ponuntur in Bulla Cœnæ Domini, potest absolui virtute Bullæ cruciatæ toties quoties, &c. Si vero est excommunicatio à iure Canonico non reservata Papæ, non potest absolui, nisi ab Episcopo, seu ab habente auctoritatem eius, aut virtute Bullæ: sunt enim omnes excommunicationes à iure non reservatæ Papæ reservatæ Episcopo. Prout expressè diffinitur in Extravagan. Inter cunctas, hæc doctrina est Caietani contra Nauarrum nu.

39. & contra alios 14.

Excōmunicatio imposita generaliter ab aliquo prælato, nō reservando illā sibi, pōt absolui à quocunque cōfessore instituto ab ipso prælato, vt cōstat per c. nuper. Excōmunicationes autem omnes, & Episcopales refert Caiet. vbi supra, & Pedraça, eos vide in tractatu de excōicatione.

34 Si arguas ex capit. nuper. de sententia excommunicationis. vbi dicitur quod quando conditor Canonis non reservat absolutiōnem eo ipso concedit eam alijs dico, quod Papa reservat hanc absolutiōnem Episcopis, vt constat ex dicta extravaganti; opinionem Caieta. quæ est nostra sequuntur alii quam plurimi, quos Dd 2 refert

reſert. Nauar. iſſe
tamen tenet oppoſi-
tum, & Sylueſt. ver-
bo, abſolutio, ab ex-
communicatione. 2.
q. 4. & D. Thom. &
D. Bonavent. diſtin.
21. & Magiſter So-
to quaſt. 1. art. 1. co-
cl. 1. & cum noſtra
ſententia ſit diſſi-
ta ab Eccleſia poſt
D. Thomam, & Di-
uum Bonavent. non
eſt de iſſis mirādu-
ſed de Sylueſt. Na-
uar. & Soto.

35 Vt optime af-
firmat Ricar. diſtin.
18. art. 9. quaſt. 5.
ex quo ſequitur, qd
reſiſtiſis hoſpicio
poſſet abſolui ab al-
io praelato.

morenſem propter furtum comiſſum in dice-
ceſi Salmantina, non poſſet abſolui à proprio
praelato 31: quia illius eſt abſolvere cuius eſt li-
gare, & par in parem non haber imperium. Se-
cus autem ſi fuerit excommunicatus à iure: quia
tunc incurrens talem excommunicationem in
aliena diocceſi poſſet abſolui à proprio praelato.

Excom-

Excommunicatus poſſet inuitus abſolui ab
illo qui illum excommunicauit: quia cum ex-
communicatione ſit poena poſſet pro arbitrio
hominis imponi aut relaxari. Si vero eſt exco-
municatus à iure non poſſet abſolui inuitus, ni-
ſi à conditore canonis: quia
inferior non poſſet diſpenſa-
re in iure ſuperioris. Cum
enim voluntarie contraxerit
excommunicationem à iure
latam non, niſi voluntarie eſt abſolueudus 36.

Et cum abſolutio ab excommunicatione no-
ſit, niſi relaxatio poenae bene poſſet excommu-
nicatus abſolui in abſentia, ſicut in abſentia ex-
communicari, niſi ſit excommunicatio cano-
nis, ſi quis ſuadente, &c. ad cuius abſolutionem
requiritur, quod excommunicatus prius prae-
ſter iuramentum de non reincidento: ſi ta-
men de facto abſoluatur valebit abſolutio. Ver-
ba autem, quibus excommunicatus eſt abſol-
uendus non ſunt determinata: debet tamen
abſoluens per verba inſinuare abſolutionem
aliquibus verbis dicendo, Abſoluo te, vel be-
nedico te, aut reſtituo te unitati, & communio-
ni fidelium. Huiusmodi enim abſolutio ex-

Dd 3 preſſa

pressa verbis est de essentia non tamen cere-
monia prout ponitur in manuali, videlicet, re-
citatio psalmi cum aliquibus orationibus simul
verberando excommunicatum. Et quando su-
perior concedit inferiori auctoritatem absol-
uendi excommunicatum, satisfactione parti-

37. Idem dicendum
est de absolutione ab
excommunicatione
posita a Papa, reser-
uata tamen Episco-
po quando absolutur
ab episcopo, vel
eius auctoritate. Un-
de confessor in om-
nibus excommuni-
cationibus tenetur
querere textum ex-
communicationis, quos po-
terit videre in sum-
ma Caserant, ubi col-
ligit 90. text. & eos
ordine explicuit.

laxa prius facta, aut præsti-
to iuramento de parendo præ-
ceptis Ecclesiæ, ita quod ali-
ter irritetur: confessor, siue
commissarius non potest ip-
sum absolvere absque tali so-
lemnitate, & absolutio erit
nulla, quia contra volunta-
tem superioris impenditur,
ut constat per textum: & si
Dominici gregis 37. Si au-
tem talis satisfactio neutrali-
ter præcipiatur, quia non di-
citur (aliter absolutio irritetur) si absoluat
absque tali satisfactione, est valida absolutio, quā-
vis sit iniusta: & memineris quod satisfactio
nunquam est facienda, nisi pro damno illato
in bonis fortune, aut honoris, aut corporis: ces-
sante autem huiusmodi damno, nunquam est
facienda

facienda satisfactio, ut excommunicatus pro cri-
mine hæresis, siue pro ingressu monasterij mo-
nacharum. Et cum absolutio non sit sacramen-
talis potest impendi absolutio ab excommunica-
tione extra confessionem sacramentalem à quo-
cūq; prælato, seu confessore auctoritate speciali-
ter ei concessa, siue virtute Bullæ: nam hoc gene-
raliter, & absque limitatione omnibus est con-
cessum habentibus Bullam cruciatæ.

De quibusdam casibus circa absolu-
tionem Canonis. Si quis sua-
dente diabolo. Cap. VII.

Priuilegium Canonis, Si quis suadente dia-
bulo, &c. 17. quæst. 4. est quod quicumque
percuferit clericum incidat in excommunicationem.
Hoc priuilegio gaudent etiā omnes clerici pri-
mæ tonsuræ, dummodo portet habitum clericalem &
nō sint bigami: quanuis sint coniugati, si fuerint
constituti ministri per Episcopum alicuius ec-
clesiæ, ut sacrista, &c. Ita diffinitur in c. cleri. de
cleric. coniug. & in conc. Trid. sess. 29. cap. 6. &
similiter oēs religiosi, & nouitij, cōuersi, & do-
nati in religione approbata. De nouitijs phatur

per capit. religioso. de sententia excommunicationis in 6. De conuersis, per cap. parochianos. eodem tituli. in decretalibus. Idem dicendum est de monialibus, vt diffinitur in cap. de monialibus. eod. tituli. De nouitijs monialium nihil reperi: quia cap. religioso solum loquitur de nouitijs monachorum. Beata vero quæ nō profiteatur solenniter aliquam regulam approbatam non gaudet isto privilegio: non enim sunt moniales. Circa Eremitas, Angelus negat eos gaudere hoc privilegio. Syluester affirmat oppositum 38. Credo tamen, quod sicut gaudent privilegio fori, vt non possint conveniri

38 Syluester verbo, excommunicatione 6. §. 2.

39 Propt. refert Syluester verbo, excommunicatione 6. §. 5.

ad finē: quia hoc privilegium Canonis nunquam censetur reuocatum, nisi exprimat a iure.

40 Per cap. si vero. cl. 1. de sententia excommunicationis. Idem dicendum est de percussione

pro causa criminali, aut civili coram iudice seculari gaudent etiā privilegio canonis.

¶ Degradatus, seu apostata non gaudet isto privilegio secundum Caietanū. Communis tamē opinio tenet oppositū 39. Clericus non conuictus portans habitū laicalem non gaudet isto privilegio respectu ignorantū 40. Et si fuerit admonitus per suum

suum prælatum per trinam monitionem, vt deponat armam, & habitum secularem, & noluerit resipiscere, amittit privilegium canonis, etiam respectu scientium: prout diffinitur in cap. contingit el. 2. & idem dicendum est de clericis tractantibus negotia secularia, quales sunt aduocati, & mercatores habentes publicas officinas. per cap. fin. de vita & honestate clericorum. Et idem dicendum est de clonico ioculari. per cap. 1. eodem titulo. Similiter clericus exercens artem militarem (vt milites stipendiarii) amittit privilegium canonis per cap. cum ab homine. de sententia excommu. 41 non tamen amittit privilegium fori, cum non possit flagellari iussu ducis propter aliquod delictum: sed potius debet eum tradere suo iudici ecclesiastico.

¶ Ille proprie dicitur percussor clerici, qui iniuste percutit illum, non iusto, sed odio, & animo irrogandi ei iniuriam, & talis percussio dicitur manus violenta, quæ dicitur duplex proprie & ex iuris positione. Exemplum prioris,

sacerdotem vestibus secularibus indutum non enim incurrit excommunicationem, si ignorat suum sacerdotium, seu clericalitatem.

41 Et per cap. cōsultationi. de vita & honestate clericorum. Vide Syluest. verbo, Excommunicatione 6. §. 6.

ut percussio in persona clerici. Exemplum secundi, ut captio, aut detentio clerici in camera clausa, & dicitur ex iuris positione: quia ius illud declarauit. Similiter non solum dicitur percussor qui eum manu laedit: verum etiam qui projicit eum in aquam puluerem, aut sputum animo eum contemnendi. Et similiter percussor rem aliquam quam habet clericus in sua persona, aut vestem qua est indutus, aut equum in quo sedet, aut iniuriose rapit ab eius manu rem, quam habet. In omnibus istis casibus erit

42 Ut Syluester, verbo, Excommunicatio. 6. §. 2.

43 Quia priuilegium canonis concessum est in fauorem totius status ecclesiastici, quod non potest renutiare aliquis ecclesiasticus cum sit persona particularis, & eius iniusticia redundet in contemptum status ecclesiastici.

percuSSIONE, ut dicitur in c. mulieres, & praebeis consilio, fauorem, seu auxilium, si sequatur esse

excommunicatus 42. Nec potest aliquis percutere clericum de licentia ipsius clerici (veluti, si clericus dicat. Ego irrogaui tibi iniuriam, percutite me in satisfactionem iniuriae & vindictam) quin incurrat in excommunicationem 43: prout diffinitur in c. contingit. el. 2. Secus autem si patiat verberatione humilitatis, & poenitentiae. Similiter praecipiens

Aut

Aut erit excommunicatus, ut patet per c. dignum de homic. Hoc intellige duplici conditione. Prima, si talis potuit hoc mandare, & in eius gratia, seu consilio facta est percussio. Veluti si familiares alicuius hominis percusserint clericum, qui suo domino irrogauit iniuriam. Si ipse dominus ratam habuit percussione ipso ignorante patratam, incidit in excommunicationem. Secunda conditio, dum modo praecipiens tale percussione, antequam sequatur effectus non poenituerit: quia si ante poenituit, cum esset peccatum inobedientiae cessabit excommunicatio: non enim incurritur propter inobedientiam praeteritam, ut dictum est. Et simili poena damnatur qui potuit prohibere talem percussione, & non prohibuit, si ex officio tenebatur prohibere. Veluti, si iudex ecclesiasticus passus est, ut iudex laicus torqueat, aut capiat aliquem clericum: vel potuit prohibere inferiorem ne percuteret clericum. Et veluti dominus vidit duos familiares volentes percutere clericum, & non illis hoc prohibuit. Haec sententia est vera cum limitatione dicta, videlicet, quod teneatur ad hoc ex officio. Caiet. tamen absque limitatione hoc affirmat in commento super istum can. c. 10. Et si aliquis insequatur clericum fugientem, &

ipse

ipse proiciat se in ignem, aut aquam, aut percutiatur lapide offensiois, tunc ille qui eum persequitur erit excommunicatus: quia est causa damni illius. Et similiter clericus percutiens seipsum iniuriose pro desperatione, aut tadio erit excommunicatus: quia inicit manus violentas in clericum. Vide Caietanum, ubi supra. Ex quo sequitur quod monialis percutiens ventrem ad sollicitandum abortum ratione talis percussiois non erit excommunicata, quia non irrogat sibi iniuriam sed fatui, dummodo non sequatur abortus, quia si sequitur erit excommunicata per constitutionem Sixti V.

Loquendo de manu violenta ex iuris positione dico, quod apprehendentem clericum, ut ducat ad carcerem, aut ibi detinentem eum, sine in cameram ducat, & claudentem ostium foris, & hoc iniuriose animo inferendi illi vim, esse excommunicatum per cap. si vero. cl. 2. & per cap. nuper. de sententia excommunicationis. Hoc intellige quando est iudex secularis, aut persona priuata secus autem si fuerit ecclesiasticus: quia tunc quando apprehendat clericum, seu monachum non sui iuris, non erit excommunicatus, quia excommunicatio non incurritur,

tur, nisi in casibus expressis iure, & ius Canonum non imponit excommunicationem iudicibus ecclesiasticis, vel si iudex secularis apprehendat clericum in fraganti delicto, aut nocte arma portantem, & statim suam restituat iudici non incurrit excommunicationem.

Qui percutit clericum ioco, aut titulo correctionis fraternae ut pater, magister, & praetor, ut patet per cap. 1. & per cap. cum voluntate. de sententia excommun. non incidit in excommunicationem. Similiter qui proicit gladium siue lapidem, & non percutit illum, quauis percutiat laicum non erit excommunicatus: quia non est violenta manus, sed comminatio violentiae. ⁴⁴ Vide Syluest. verbo, Excommunicatio. 6. §. 1.

Similiter percutiens clericum apprehensum in adulterio cum uxore, matre, aut filia, aut sorore, non erit excommunicatus per cap. si vero. cl. 1. de sententia excommun. & eadem erit ratio si mulier agitata a clerico osculo, aut tactu impudico eum percutiat, per dictum capitulum. si vero.

Nec excommunicatur percutiens clericum ad sui defensionem, non animo laedendi, sed defen-

defendendi se, quia non peccat mortaliter. Si quæras, à quo est absolvendus qui incidit in excommunicationem canonis; Si quis suadente, dico, quod in aliquibus casibus ab Episcopo, ab alijs vero, videlicet, quando percussio est enormis; & à Summo Pontifice. Vide Sylvest. verbo, Absolutio ab excommunicatione. 4. ubi recenset. 17. casus in quibus potest Episcopus citra illos non nisi Papa.

De Interdicto. Cap. VIII.

Interdictum secundum ius Civile, est idem quod statutum prætoris, quodcumque illud sit, secundum ius Canonicum est prohibitio,

quominus aliquis intersit sacris 45. Et est duplex locale, & personale. Primum est, quando interdicitur aliquis locus, quominus ibi celebrentur divina. Personale vero, quando non prohibentur celebrari divina in Ecclesia, prohibentur tamen personæ quominus audiant divina. Et hoc secundum

45. Vide Sylvest. verbo, Interdictum. 1. §. 1. Alii enim interdictum secundum ius Civile dicitur ab inter, & dico, quasi inter duos dictum. & olim erat quedam forma, & solennis exceptio verborum, quibus prætor fieri aliquid iubebar, aut prohibebat. Interdi-

dum genus interdicti est frequentissime in usu apud Hispaniam sapissime enim in odiū prætoris inobedientis Ecclesiæ interdictur populus quominus intersit sacris 46, & dicitur interdictum generale quando interdicitur totum regnum, vel totum oppidum, modo sit locale, modo sit personale. Speciale vero est, quando interdicitur una Ecclesia, aut duæ, non tamen omnes, aut interdiciunt aliquæ personæ, non tamen omnes: potest enim iudex, etiā non prævia sententia excommunicationis interdiceret aliquos, quominus audiant divina in poenā contumaciæ 47. Et ut intelligas in quo differat interdictum ab alijs censuris, adverte, quod censura Ecclesiæ est quincuplex, scilicet, Excommunicatio, interdictum, suspensio, irregularitas, cessatio à

etiam vero ecclesiasticum est separatio à iure, vel à iudice facta à certis sacramentis, & omnibus divinis officijs, & Ecclesiastica sepultura.

46. Nota quod aliud est interdiceret locum, aliud homines loci, vel homines, & locum: quia si locus est tantum interdictus, homines loci, qui non dederunt causam interdicto alibi possunt audire divina, & ecclesiastica recte per sacramenta. Si vero homines, aut locus, & homines sunt interdicti, tenebuntur etiam alibi servare interdictum, nisi in casibus expressis à iure, ut colligitur ex cap. Si sententia. de sent. exco. lib. 6. in tex. & glo. Hæc doctrina est Sylvest. verbo, Interdictum. 1. §. 6.

47. Quando interdiciunt omnes homines,

nes, seu personæ al-
cuius Regni, siue ci-
uitatis diceret gene-
rale personale: si ve-
ro aliqua pars: ciui-
tatis, ut v. g. studiū
Salmanticense, vel
aliqua certa perso-
na, siue incerta, ve-
luti si dicatur: qui
fecerit hoc, vel il-
lud sic ipso facto in-
terdictus. Huiusmo-
di interdictum dici-
tur speciale perso-
nale. *Interdictum
1048.* Non enim de-
cet ut effusor san-
guinis, etiam iudex,
accedat ad altare,
iuxta sententiam Dauid ef-
fuderat sanguinem
nocentium, & tamē
iussit illi Deum. Non
edificabis in ista tem-
plum, quia viri san-
guinis es. *1. Reg. 3.
7.* Et iuxta sententiam
Hieronimi ad Romanos
nec idcirco edificare
sunt in istis, quia
viri sanguinis es
sent. *2. 1. ad Cor. 3. 17.*
Iuxta doctri-
nam Syluestri verborum,
197

diuinis. Hæc conueniunt in
tribus, & in totidem differunt.
Primo, quia omnes præsup-
ponunt culpam. Et si arguas
de irregularitate quæ aliquan-
do non præsupponit culpam,
ut illam aliquis contrahat: vi-
delicet, ut iudex suspendens
latronem non peccat, magis
tamē irregularis. Dico quod
talis irregularitas non proprie
dicitur censura, sed quædam
inhabilitas, propter horrorem
publicum. *108.* Vnde cū cen-
sura proprie dicta sit coactio,
siue punitiō respondens cul-
pæ, irregularitas quatenus cē-
sura Ecclesiæ incurritur pro-
pter peccatum. Secundo conue-
niunt quia omnes iuxta poenæ præ-
ter irregularitatem, imponū-
tur ab homine, vel à iure,
quauis cessatio à diuinis nun-
quam prohibetur à iure. Ter-
tio cōueniunt, quia cum sint
poenæ

poenæ, præsupponunt moni-
tionem *59*, quod est verum
loquendo de interdicto, ces-
satione à diuinis, & excom-
municatione: non autem de
irregularitate, seu suspensio-
ne, quæ sæpissimè imponun-
tur propter peccata præteri-
ta, quæ non contingeret, si esset
necessaria *51* monitio. In tri-
bus similiter differunt. Primo
diffinitione & effectu: quia ex
cōmunicatio est exclusio à
participatione sacramento-
rum, suffragiorum, & fidelium cō-
munionis: suspensio vero so-
lū excludit à ministerio or-
dinis per aliquod tempus, ir-
regularitas perpetuo exclu-
dit à receptione, & ministe-
rio ordinis, nisi superiore di-
spensante: interdictū tamen
non præuia excōicatione, &
quando aliquis non fuit cau-
sa interdicti excludit à rece-
ptione
Ec

interdictum. *1. 64.*
omnes istæ senten-
tiæ debent ferri in
scriptis, continentibus
causam: & non
relaxantur per se-
quentem, sed per an-
tecedentem appella-
tionem. *1048.*
50. Hoc debes in-
telligere quando fer-
runtur ab homine,
ut notat Syluest. ver-
bo, interdictum. *1.
64.* Si enim feran-
tur à iure nulla præ-
cedente monitione
ligant, nisi respectu
ignorantium inui-
cibiliter prohibitio-
nem ecclesiæ, prout
dictum est supra nu-
mero *16.* Vbi exci-
pitur poena irregu-
laritatis in quam in-
currunt etiam igno-
rantes, cum non sem-
per imponatur pro-
pter peccatum inob-
edientiæ, sicut ex-
communicatio.
51. Contrariā sen-
tentiam affirmat So-
to distinct. *2. 2. quart.*
quæst. *3. artic.*
52. Quan-

52. Quamvis com-
munitas non possit
excommunicari, po-
test tamen interdici,
cuius excommunicatio
presupponat culpam
propriam, quae est a-
ctus personalis, &
non communis in-
terdicti vero potest
imponi propter cul-
pam alteram, non cum
interdictum semper pre-
supponit culpam pro-
priam quamvis aliquam
culpam presupponat,
scilicet alteram, aut
propriam. Quod non
possit excommunicari
communiter constat
ex cap. p. Romanae de
sent. excom. lib. 6,
quod vero possit in-
terdicti, ex cap. si sen-
tentia, & ex cap. si el-
uitas, de sententia ex-
communicat. lib. 6.
& argumeto capit.
denique. 7. questio-
nis. 1. & leg. propo-
nebatur. ff. de indi-
cibus. vide etiam ca-
pit. si habes. 2. q. 7.
pam. superioris

potione sacramentorum tribus
demptis (ut infra dicetur) &
a divinis officiis, & ab eccle-
siastica sepultura, & quando
aliquis dedit causam interdi-
cto priuatur ab omnibus sa-
cramentis cessatio a divinis,
& prohibitio ministeriorum,
ne celebrentur divina offi-
cia, & per consequens ne alijs
celebrantibus ex privilegio
inter sint extranei. Secundo
differunt quia omnes praeser-
tae poenae presupponunt cul-
pam praeter irregularitatem
ad sententiam supra explicatam.
Tertio, quia excommunicatio
suspensio, & irregularitas nun-
quam imponuntur nisi per-
sonis particularibus propter
eorum peculiaria peccata. In-
terdictum autem, aut cessatio
a divinis aliquando im-
ponitur innocentibus ob cul-
pam superioris. Ex his omnibus inferitur
triplex

triplex effectus interdicti. Pri-
mus quia tempore interdicti
non licet personis interdictis
interesse divinis, praeterquam
in primo die natalis Domi-
ni, & in primo resurrectionis,
& in prima die Penteco-
stes, & in Assumptione virgi-
nis, in quibus diebus suspen-
ditur interdictum a primis
vesperis, usque ad Comple-
torium sequentis diei inclusi-
ue, & a primis vesperis diei
corporis Christi, usque ad se-
cundas vespertas ultimas octa-
uae inclusivae. Possunt ta-
men interesse divinis omnes
clerici. Etiam primae tonsu-
rae, dummodo non dede-
rint causam interdicto, aut
non sint coniugati. Tempore
interdicti possunt inter-
esse sacris habentes Bullam
Cruciatam, & intrinsece se-
cum omnes suos familiares

53. Per cap. Alma
mater, de sententia
excommunicat. lib. 6.
in textu. & per Ex-
trauagantem Martini
Quinti, excellen-
tissimi.

54. Ut tenet com-
munis opinio rece-
ptissima in tota Hi-
spania iuxta doctri-
nam Ioannis Andree
in cap. fin. de senten-
tia excommunicatio-
nis lib. 6. vide Na-
uar. in manuali. cap.
vigesimo primo. nu-
me. quarto.

55. Nisi deferant
tonsuram, & habi-
tum clericalem, &
sint constituti mini-
stri alicuius ecclesiae
per Episcopum, iux-
ta distinctionem cap.
clerici, de clericis co-
iugatis. in. 6. & de-
terminationem con-
cil. Trid. Sessio. vi.
gesta materia cap. 6.
nam his duobus condi-
tionibus concurrenti-
bus clerici coniuga-
ti gaudent privilegio
clericatus.

56 Ita diffinitur
expresse in capit. li-
cet. de privilegijs. li-
bro 6. Sed diceas,
quomodo iste textus
nō est in vlt. Respō
detur, quod auaritia
quæstorū est in cau-
sa: nihilominus tex-
tus nō est reuocatus
cōsuetudine contra-
ria. Quāuis em̄ pri-
uilegia reuocantur
per cōtrariā consue-
tudinē, hoc est verū
respectū eorum, qui
sunt cōfessj peccatis
gloriam: ignorantia
bus vērō priuilegia
non refragatur con-
traria cōsuetudo. vi-
de Syluestrum.

57 Hoc proba-
tur varijs testibus
iuris canonici, quos
refert Syluest. ver-
bo, interdictum. §. i.
§. tertio.

58 Ita diffinitur
in capit. Alma ma-
ter. & hoc quāuis
personæ interdictæ
pœnitentiā egerint
vt dicitur in capit.
quod in te. de pœni-

qui suæ familiæ seruiūt, quia
quādo conceditur singulari
personæ, vt tempore interdi-
cti celebrare valeat, & audire
missam, & alia officia diuina
eius familiares domestici ad
audiendum cum ea perso-
na, siue ad celebrādū officiū
diuinū licitē possunt admit-
ti. 56. Secūdo tempore inter-
dicti licitū erit recipere sacra-
mentū pœnitentiæ cōfirma-
tionis, & matrimonij, dūmo-
do nō dederit causam inter-
dicto: & similiter sacramen-
tū baptismi, & viaticū defer-
tur infirmis. Cetera autē sa-
cramenta, vt ordinis, extre-
mæ vnctionis, aut sanis Eu-
charistia nō licet recipere. 57.
Tertio tēpore interdicti de-
negatur laicis sepultura ecclē-
siastica in sua Ecclesia, siue
aliena cū pulsatiōe cāpanarū
& diuino officio altavoces. 58.

Et ca-

Et caueant clerici, ne tempo-
re interdicti dicant horas in
ecclesia, vel camera nisi ia-
nuis clausis, aut semoti, si no-
lunt claudere ianuas. 59. Pos-
sunt interdicere omnes, qui
possunt excommunicare, vt
constat ex cap. cum ab ecclē-
siarum, de officio ordinarij.
Ex quo sequitur, quod pzela-
ti religionum possunt inter-
dicere aliquem subditū quo-
minus recipiat sacramentū,
vel intersit diuinis. Interdi-
ctū autē generale nō pos-
sunt imponere, nisi iudices
ecclesiastici, qui habēt iuris-
dictionem in foro exteriori
super populū, videlicet Papa
in tota ecclesia, & episcopus
in suo episcopatu, & in sede

tentis & remissioni-
bus. & in capit. mi-
ror. 17. quest. 4. Et
si in eis hic interdi-
cti apparuerint pœ-
nitentiæ signa, non
debent in aliqua ec-
clesia sepeliri, sed ex-
tra, & soluto interdi-
cto ad ecclesiā trās-
ferri. Argumento ca-
pit. cum illorum. de
sentē. excom. in qua
si de facto cōtra iu-
ra fuerint sepulti,
non sunt exhuman-
di, cum ad eum sta-
tū venerit res à quo
potuit incēpisse, &
quādo interdicti nō
possunt sepeliri in
aliqua ecclesia, neq;
in eius cœmeterio,
dummodo sit locus
ad vsum cœmeterij
per Episcopū bene-
dictus. per capit. ne-
mo. de cōsec. dist. 1.
vide Syluest. verbo,
interdictū. §. 8.

59 Secundum iura antiqua, in loco supposito ecclesiasti-
co interdicto nulla permittebantur ecclesiastica officia cele-
brari, vel audire, vt constat ex capit. quod in te, de pœnitē.
& remissionib. & in capit. non ex nobis. de spons. nisi semel
in hebdomada celebrari causa consiendi corpus Christi.

Et 3 de sen-

de sententia excom-
municationis capit.
permittit. sed pcc
noua iura istud exti-
tit moderatum per
dictum capitul. Al-
ma mater. Scilicet,
quod singulis die-
bus possint celebra-
ri divina officia, &
Missa cum quatuor
conditionibus, vide
licet submissa voce,
ianuis clausis, non
pulsatis campanis,
excommunicatis, &
interdictis exclusis.
Vide Syluestrum, ver-
bo, interdictum. §.
§. 1. 2. & tertio.

60. Omnia hæc
comprobantur quæ
plurimis testibus in
his canonibus, quos re-
fert Syluest. verbo interdictum. §. §. 1. & secundo. eum vide.

61. Hoc constat auctoritate Dni Augustini in cap. minor.
17, quæst. 4. ubi legimus propter delictum Bonifacii inter-
dixisse eum, & omnem eius familiam.

62. Si dicat iudex Interdico regnū extenditur interdictū
ad totam terrā adhaerentē tali regno tēpore latæ sententiæ,
sive ratione dominij, sive ratione feudi, vt in cap. 1. de po-
testate prælatorum. Si vero interdiciam ciuitatē, castellum, aut
villam interdici intelliguntur suburbia, & continentia ædi-
ficia illius loci, de sententia excommunicationis, si ciuitas, &
hæc etiam si dicta suburbia, & continentia ædificia in nulla

notab

§. 11

erant

vacante capitulum, & simi-
liter eorum delegati 60: qui
non solum possunt interdici-
cere populum, quando est
in culpa: sed etiam quando
nullam culpam habet, pro-
ut supra probatū est 61: non
enim potest Ecclesia aliter
prohibere contumaciam su-
periorum, nec propter hoc
fit iniuria populo innocenti,
quia populus tenetur pati
hanc repulsam pro conserva-
tione ecclesiæ: maximè quia
si sunt in gratia participant sa-
crificia diuina æt ipsi inter-
essent 62. Ad hoc vi senten-

tia interdicti obliget sufficit
eam publicè promulgari, nec
postea necesse est singulo-
rum aatribus inculcare: suffi-
cit enim cum quis scit vici-
nos suos, maximè ecclesiam
metropolitanam siue matri-
cem recepisse, & seruare sen-
tentiam 63. Et religiosi exem-
pti tenentur seruare quodcū-
que interdictū generale po-
situm auctoritate sedis Apo-
stolicæ, siue ordinariarum
alioquin sunt excommuni-
cati. Idē in generalibus cessa-
tionibus ordinis ciuitatum,
terrarū, & aliorum locorum
quos aliquē ex consuetudine
cōuentus seculariū, aut regu-
larium ecclesiarū sibi vendi-
cāt 64. Si querās quo peccato

erant subiecta dicto
loco, vel vniuersi-
tati interdicta, mo-
do in eis habeat iu-
risdictionem qui in-
terdicti sententiam
profert. Vide Sylue-
strum verbo, inter-
dictum. §. §. 3. 4. &
quinto.

63. Ita diffinitur
in capit. quod dicitur
tis. §. 6. distincti. & in
capit. 1. de potestate
prælatorum.

64. Vt dicitur in
Clementina, ex fre-
quentibus de senten-
tia excommunica-
tionis. Per extrava-
gantem tamen Mar-
tinū Quinti. quæ in-
cipit. Ad euitanda
scandala, quā re-
fert Nauarro ca. 27.
nu. 93. non tenetur
quis seruare interdi-
ctum ecclesiasticum
à iure, vel ab homi-
ne generaliter pro-
mulgatum, nisi talis sententia fuerit contra personam, cole-
gium, vniuersitatem, ecclesiam, communitatem, vel locum
certum à iudice publicato, vel denunciato specialiter, & ex-
presso. Vide Syluestrum verbo, interdictum. §. §. 1. & 2.
Aduerte etiam, quod interdictum non ligat in omni illo

Ec 4

casu

casu, in quo excom-
municatio non li-
gat, quando videli-
cet, fertur contra ali-
quam personam pro-
pter aliquam culpam, &
similiter quando in
re dictum est latam
propter aliquos, &
illi non seruant alle-
gantes sui privile-
gia, ut dicitur in ca-
pitulis de privile-
gijs. quod intelligi-
tur, quando est positum
ad eorum querelam,
propter eorum uti-
litatem: quia tunc alij
seruare non tenentur
& sic efficitur nul-
lum: quod limita-
tione privilegiorum fines
excedunt ut ibi dicitur
secus autem, si
non seruatur ab his
propter quorum deli-
cta positum est: quia li-
cet ipsi violant, alij
tamen seruare tenentur.

65. Prout dicitur
in capitulo si quis. & in capitulo exiit. de sententia excommu-
nicationis. in 6. & in capitulo tanta. de excessibus prelatorum.

66. Contra Gaetanum, verbo, Interdictum.
67. Quando interdictum est singulare, videlicet, quando
interdicuntur alicui personae singulari divina officia, & ec-
clesia

peccent, aut quam poenam
incurrant violantes interdi-
ctum? Respondeo, quod si sunt ec-
clesiae in maioribus ordinibus
constituit, & faciunt aliquid
prohibitum eo tempore sunt
irregulares 65, & per conse-
quens peccant 66 mortaliter
liquidem poena irregularita-
tis, suspensionis ab officio, &
beneficio in quas incurrunt
violantes interdictum non im-
ponitur nisi propter mortale:
& religiosi exempti ultra
irregularitatem incurrunt poe-
nam excommunicationis vio-
lantes interdictum per Cle-
mentinam, Ex frequentibus
de sententia excommunicati-
onis ut supra numer. 64. dictum
est 67: quod est verum quando

ecclesiastica sacramenta vniuersaliter, vel particulariter quoad
aliquos, ut in capitulo ex literis. de privilegijs. & capitulo 1. & capitulo
Nemo Episcoporum. libro 6. Interdictus ab aliquo actu respici-
ente divina intelligitur ab omni alio, quae includuntur in
illo, vel quae sine illo interdicto exerceri non possit, ut dicitur
in capitulo solitudines. de appell. unde interdictus ab officio
sacerdotali non debet exercere officia quae proprie compe-
tunt sacerdoti: secus autem si solum altaris ministerium sit
ei interdictum. Et interdictus a sacerdotali officio non po-
test exercere pontificale: siquidem pontificale sine sacerdo-
tali exerceri non potest, ut in capitulo ex literis. de excessibus
praetorum. & ea ratione interdictus non promouetur ad
inferiores ordines, non potest ad maiores promoueri, vel
interdictus, id est, suspensus ab exercitio inferioris ordinis
non potest exercere actum superioris: quod sine exercitio
illius inferioris exerceri non potest: secus si sine illo exerce-
ri potest, sicut contra interdictum, vel prohibitus a maiori
non intelligitur prohibitus a minori, quod in illo maiori
non includitur. Hoc probatur per capitulo illud. 95. distinctio. Vnde
de sequitur, quod Episcopus suspensus vel interdictus a po-
ntificali: si exercet officium sacerdotis, etiam cum pontificali
bus non est irregularis: secus autem si exercet aliquid per-
se, quod spectat ad pontificale officium, ut consecrare, vel
ordinare cum missa, vel sine illa, ut confirmare in fronte erit
irregularis. Si autem fuerit Episcopus interdictus ab ingres-
su suae Ecclesiae, agens in officio suo sicut prius irregularis
est. ut in capitulo qui de sententia excommunicationis libro 6.
Si autem extra Ecclesiam, puta sub domo, vel tentorio, vel
in domo priuata ingerit se diuinis non est irregularis, ut ibi
notat glossa, & ratio est, quia dictum limitationis secundum
suam limitationem debet intelligi. capitulo si rector. 43. distinctio.
Limitatur enim haec poena cum, scilicet, celebratur in Eccle-
sia, non ergo habet locum, si extra celebratur. Si autem talis
celebrat in oratorio, quod construi non potest sine diocesa-
ni licentia, si stricte est oratorium, ita quod non est Ecclesia,

non est irregularis. Si vero celebrat in Ecclesia: quantum non sit consecrata, quæ proprie dicitur Basilica, est irregularis: satis enim est, quod autoritate Pontificis sit dedicata de consecratione dist. 1. cap. ne. mo. cl. 1. Si vero presbyter celebrans in Ecclesia admittit scienter diaconum, vel subdiaconum, interdictum, seu suspensum ad lectiones Epistolæ, seu Evangelij, etiam extra Ecclesiam est irregularis, quia participat in crimine criminoso. cap. nuper. de sententia excom. & cap. concubina. Est enim irregularis diaconus, siue subdiaconus, si recitant Epistolam, siue Evangelium extra Ecclesiam presbytero ministrante in Ecclesia, siquidem unum est officium, quod tamen in Ecclesia principaliter celebratur, & cooperantur in actu sibi prohibito. dist. 30. cap. si quis viduam. Item talis, cui est ingressus Ecclesiæ prohibitus, siue interdictus, quantum sit prohibitus per hoc a celebratione, & etiam ab auditione diuinorum in ea, iuxta communem sententiam, potest tamen per Ecclesiam transire pro factis suis, secundum Innocentium, & etiam potest in Ecclesia orare tempore quo non celebrantur diuina officia in Ecclesia. 1. quæst. 1. cap. qui studet. Hoc annotat glossa singularis. Hæc sententia Antonini de Florentia, titulo. 2. 6. cap. 1. §. 1. & Nauarro in Manuali. cap. 27. numero 176. cum vide.

68. Quando monasterium specialiter interdictum ad inhabitantem alioque personam particularis: quia sic ei expedit, non tenentur fratres seruare interdictum, nisi ille cuius causa ponitur tribuat fratribus necessarium, ut possint quotidie alimentari.

cum nunquam incurratur poena irregularitatis, nisi in casibus expressis à iure, & poenæ semper sint restringendæ. Laici scienter violantes interdictum, scilicet, audiendo missam, & diuina officia peccant mortaliter: quia agunt contra præcepta Ecclesiæ, in cap. Alia mater. ita tenet Caiet. vbi supra. vide Syluest. verbo, Interdictum. §. 6. 69.

Quando autem laici virtute privilegiorum, quæ sunt concessa regularibus possunt interesse sacris, seu recipere sacramenta, & sepeliri in loco sacro cum solennitate, non obstante interdicto, siue cessatione à diuinis dicitur in sequenti cap. Si autem quæras, à quo possit interdictum suspendi siue relaxari? Respondet, quod si est interdictum ab homine potest relaxari, vel suspendi ad tempus,

alimentari durante interdicto: & hoc per speciale privilegium eis concessum, vide compendium, verbo, interdictum. 1. §. 1. nec tenentur seruare interdictum, nisi quando seruatur in Ecclesia matrici aliquius populi respectu cuius fratres dicantur conuincunt. Vnde si interdictum extendatur extra duos aut tria miliaria, ut fratres intra istum terminum habitantes comprehendat, non debent illud seruare, ut ibidem dicitur.

69. Hoc intellige nisi audiant diuina officia, siue missam ratione alicuius privilegij eis specialiter concessi, quia tunc non solum possunt audire missam, sed illam debet audire in diebus festiuis, & non excusantur ratione interdicti. Vt tenet Nauar. c. 1. in fine manuali.

70. Vide

70 Vide Syluest.
verb. Interdictum.
3. §. 8. 9. 10. & 11.
vbi doctissime do-
cet, An Interdictum
possit suspendi, &
quo, & qualiter, eū
vide.

uis. de offic. ordinarij. Quæ autem sunt facien-
da, aut quæ vitanda, vide resolutionem factam
à claustro Salmanticensi à petitione Ecclesiæ
Salmanticæ. Anno 1556. 24. die Ianuarij, de
qua in sequenti cap. dicitur.

Quæ sunt facienda, & quæ vitanda
tempore cessationis à diuinis, tam
ex iure, quam ex priuilegijs con-
cessis ordinibus mendi-
cantium. Cap. IX.

Nota quoduplex sit
cessatio à diuinis, &
quæ debeant serua-
ri tunc tempore ces-
sationis rigurose.

PRimeramento es de ad-
uertir, que ay dos mane-
ras de cessacion à diuinis, vna
no rigurosa, que segun el de-
recho nuevo vale, y se guarda no mas de co-
mo entredicho, vt in cap. Alma mater. La otra

vel in totum ab illo, qui illud
posuit, si est à iure, & non re-
seruatur Papæ potest relaxa-
ri ab ordinario 70: De cessa-
tione à diuinis quibus de cau-
sis sit ponenda, vide cap. quā-

es rigurosa, que segun el derecho antiguo, y lo
que en estos tiempos se vsa, durante la dicha
cessacion à diuinis general, no se pueden cele-
brar los diuinos officios en ninguna Iglesia, ni
Monasterio, y que cessen del todo.

Item que se pueda celebrar
en la Iglesia para renouar el
sanctissimo sacramento, solo
el sacerdote, y vn ministro.

Quando potest ce-
lebrari tempore ces-
sationis.

Item, que el Baptismo se
pueda administrar como en
tiempo que no ay cessacion
à diuinis: y lo mismo el sacramento de la Con-
firmacion, y ansi mismo se pueda llevar a los
enfermos el de la Eucharistia con toda solenni-
dad, con tal que los clerigos no vayan, ni buel-
uan rezando: empero el sacramento de la Ex-
trema vnction a nadie se puede administrar.
El sacramento del Matrimonio se puede cele-
brar por palabras de presente, con tal que las
bendiciones, ni velaciones no se hagan.

Quæ sacramenta
possunt administra-
ri tempore cessa-
tionis.

Sepultura ecclesiastica no
se puede dar, sino solo a los
clerigos de Missa en el cimi-
terio, y no dentro de la Iglesia.

Quib* cõcedatur se-
pultura ecclesiastica
tempore cessationis.

Item

Item declararon los sobredichos letrados que quanto a los privilegios y Bulas Apostolicas que ay para oyr missa, que los que los tuvierén, si fuerén solamente para entredicho, que no puedan vsar de los tales privilegios y Bulas en tiempo de cessacion a diuinis: y si los tales privilegios y Bulas hablaren de cessacion, se les encargue, que antes que usen dellos, sepan y entiendan de letrados y personas doctas a que se estien den, y si estan reuocados por Bulas de cruzada, o en otra manera, porque no excedan la forma dellos, y usen dellos como deuen, sin scrupulo de consciencia. Y en las partes donde se dixere missa en casa de particulares por privilegio, no se pueden dezir mas de vna missa en el dia. Y aun segun la opinion de muchos doctos, quando alguna persona particular tiene Bula para dezir missa en sus oratorios, o hazer la dezir en tiempo de cessacion, se deue restringir a la primera cessacion no rigurosa, y no a la rigurosa segun derecho comun, y no segun la costumbre, por ser odiosa la tal condesion, y presumir se, que el Papa no aduirtio a la costumbre que se vsa. Pero los privilegios concedidos a las religio-

nes

nes

nes se deuen estender quanto a la segunda cessacion rigurosa: porque la costumbre y vso lo ha ansi interpretado en su fauor. No empero podra el religioso por virtud de sus privilegios celebrar fuera de su monasterio, porque no ay tal costumbre, a la qual en todos estos casos se deue mucho aduertir, por ser el mejor interprete de las leyes, segun derecho.

Asi mismo auiendo visto y conferido los letrados de Salamanca, ansi seculares Iuristas, como religiosos Theologos los breues concedidos a las religiones, conuiniéron en lo que se sigue.

Primeramente se determino q los frayles en sus couentos, asi professos, como nouicios, o couersos, pueda hazer en tiempo de cessacion a diuinis, todo aquello q en tiempo de entredicho 71, esto es, celebrar, y hazer el officio en comunidad fuera de la Iglesia, y recibir todos los sacramentos y sepultura ecclesiastica, y ser enterrado con toda

71 Compendio, verb. Interdictum. 1. §. 20. & 21. lo qual se limita en tiempo de entredicho Apostolico: Y Julio I. concedio, que todo lo que se puede hazer en tiempo de entredicho general, se pueda hazer en tiempo de entredicho especial, segun lo qual los frayles podran celebrar en las Iglesias especialmente entredichas.

72 Julio

80. Por una concession de Leon X. concedida, viue vo-
cis oraculo & habe
sur in supplemto.
fol. 59. concessio-
ne 165. & refertur
in compendio, ver-
bo, interdictum. 1.
§. 17. & de sepul-
ra, est Bulla athen-
tica in monumenta
ordinis, fol. 212. in
compendio, verbo,
interdictum. 1. §. 13.
& interdictum. 2. §.
decimo.

81. In compedio,
verbo, interdictum.
§. 23.

82. In compedio,
titulo interdictum.
1. §. 21. & 24.

o cessacion no sea puesto, o confirmado por au-
toridad Apostolica, o immediate por el Papa.
Y por otro legado à latere, puede elegir quin-
ze personas en tiempo de entredicho ordina-
rio ⁸¹. ¶ Item se alga el entredicho, y cessacion
à diuinis el dia que canta missa algun religioso
desde las primeras visperas hasta dicha missa
mayor. Y assi mesmo al tiempo que haze al-
gun

ello tienen, pueden dexar de
guardar el entredicho, en to-
das ellas puedan tambien de-
xar de guardar la cessacion à
diuinis. ⁸⁰. ¶ Item el Abad,
Prior, Guardian del cōuento
puede elegir seys personas,
las q̄ quisiere en tiempo de
entredicho general, o cessa-
cion à diuinis, los quales pue-
dan assistir a los diuinos offi-
cios, y recebir todos los sacra-
mentos, y ser enterrados en
sepultura ecclesiastica ⁸², la
qual se les de sin pompa, ni
solennidad: lo qual se deue li-
mitar, cō tal q̄ el entredicho,

gun frayle profesion por el ⁸³ In compendio
tiempo q̄ dura el officio ⁸³. verbo, interdictum.
Y assi mesmo a las monjas,
pero deuen dar profesion, y veo todo junto si
quieren que se de con solennidad.

TRACTATUS VI-
timus. De correctione fraterna.

Quid sit fraterna correctio, & quan-
do obliget. Cap. I.

VX TA doctrinam D. Augusti
corripere idē est, quod castigare,
siue aliquē increpare eo q̄ peccat:
corrigen autem

est illū emendare, id est, ad
rectum reducere, quod erra-
tum est, inde correctio fra-
terna, quando fratē nostrū
charitativo amore corripimus,
vt relicto peccato, in
quo actu existit ad Deū siue
ad meliōrē vitā cōuertatur ¹.

¹ Augusti. 1. de ci-
uitate Dei. ca. 9. vbi
ait. Nolunt quidam
plerumq; corripere,
cum possint aliquos
fortasse corripēdo
corrigen.

² Sic corrigit De-
castigando, aut in-
struendo. Psal. 17. &
95. Leuit. 26. & Iu-
Ff 2 dic. 11.

dic. 1. 1. & sic corrigunt superioris inferiores suos Iob 13. Prouerb. 1. & 17. & 29. & Eccles. 19.
3 Ait enim Christus Matthæi. 18. Si peccauerit in te frater tuus corripe eum inter te, & ipsum solum.

4 Hoc insinuat ecclesiasticus c. 17. dicens. Vnicuique mandauit Dominus curam de proximo suo. & Exodi 23. & Deuterio. 22. præcipiens subuenire alio proximo cadenti sub onere imponit nobis præceptum correctionis fraternæ. ad Roma. 1. digni sunt morte; non solum qui talia agunt, sed etiam qui consentiunt facientibus & videtur consentire qui non corripit fratrem cum possit. & Matth. 23. damnantur æternaliter transgressores operum misericordiarum, inter quæ annumeratur correctio fraterna. Obligat ergo sub reatu peccati mortalis.

Hæc autem correctio fraterna (quæ debet præcedere omnem poenam ecclesiasticam) est in præcepto omnibus hominibus sub reatu peccati mortalis, non autem correctio, cum solus Deus possit corrigere peccatores: non enim dixit corripe eum, sed corripe eum. Quod præceptum non solum est diuinum positum iuxta textum euangelicum, sed etiam naturale: quia omnes vellent coerceri ab alijs cum errant, & ut subueniatur sibi in spiritualibus. Si enim elemosyna corporalis obligat tempore necessitatis sub reatu peccati mortalis, quanto magis spiritualis: qualis est fraterna correctio. Vnde cum materia correctionis sit peccatum

mortale futurum, veluti quando aliquis perseverat in peccato, ait Christus in euangelio. Si peccauerit, &c. Id est si perseverat in peccato: quia dicit, Si audierit te: ad præteritum enim nulla est potentia, & per consequens non potest illum audire. Nullus tenetur fratrem suum corripere propter peccatum præteritum, sed potius propter futurum. Et similiter cum finis correctionis fraternæ sit bonum spirituale proximi, sequitur præceptum correctionis non obligare quocumque tempore, sed tantum concurrentibus tribus conditionibus. Prima certa cognitio peccati mortalis: non enim materia correctionis est peccatum veniale, siquidem finis correctionis fraternæ est lucrari fratrem perditum, qui

5. Vt dicit glossa cap. si peccauerit. 2. quasi 1. & expresse colligitur ex textu euangelico. Matth. 18. Si peccauerit in te, &c. ubi secundum glossam August. ille peccat in nos, qui peccat nobis scientibus, vel quia quantum est ex parte sua suo exemplo excitat alios ad peccandum, & per consequens non tantum sibi, sed cunctis nocet.

6. Quando videmus aliquem peccare, non debemus illum corripere propter peccatum iam commissum: quia hoc non est officium fratris æqualis, sed superioris, scilicet prælati, sed debemus illum admonere propter peccatum iam commissum, ut caueat, ne iterum tale committat flagitium, & hæc est corrigere aliquem propter peccatum futurum.

7 Ira colligitur, ex D. Augustino in capit. si quis. de penitent. distinct. 7. ait enim: Ideo do tibi penitentiam, quia nescio, an tibi proderit, quia si scirem, tibi non prodesse, non tibi darem. Esset enim tunc correctio actus inutilis, & otiosus est cuius non speratur utilitas: Ait enim Salustius frustra nicti & nihil aliud laborando, quam odium quærere extremæ demeritæ est.

8 Veluti, quando secrete illum solum corripit, vel coram tribus testibus.

9 Nam sic speratur commodior opportunitas, quod licebit, quia huiusmodi dilatio est actus charitatis: sit enim propter maiorem proximi utilitatem.

setur ignorantia, vel quia credit se non teneri, vel quia non omnino sperat emendam illius, dummodo

non perditur propter solum veniale, nec quando est dubius utrum perseveret in peccato necne, tenetur illum corripere: irrogaret enim illi iniuriam illum increpando. Secunda conditio, quod sit spes futuræ correctionis, & emendæ: quia aliter non tenetur illum corripere 7. Hoc intellige quantum ad correctionem, quæ sit privata 8: quia quantum ad denuntiationem aliter dicendum est. Tertia conditio dummodo non speretur alius magis profuturus, quia tunc teneor differre correctionem: veluti si scirem prælatum esse concorsium peccati illius, & illum correcturum 9. Concursibus igitur supradictis conditionibus, prætermittens correctionem peccat mort. nisi excusetur ignorantia, vel quia credit se non teneri, vel quia non omnino sperat emendam illius, dummodo

do habeat hunc animum: Si certo scirem nullum magis profuturum omnia postponerem: quia in talieventu solum peccat venialiter 10. Et si correctio est simpliciter necessaria ad salutem (veluti quando aliquis peccat ex ignorantia culpabili, ita quod non potest abstinerere a peccato, nisi corripitur) etiam cum periculo vitæ est faciendum: quia in necessarijs ad salutem bonum spirituale proximorum est præferendum bono temporali nostro 11. Quando vero correctio non est simpliciter necessaria ad salutem 12: quia peccat ex passione, vel malitia, solus prælatus tenetur illum admonere, etiam cum periculo vitæ, quia bonus pastor animam suam debet ponere pro ouibus suis, id est vitam suam: quia est constitutus speculator ad arces deos lupos:

10 Hæc est doctrina D. Thomæ, Secunda secundæ, quest. 14. art. 2. ad 3. quam ita explicat Caiet ibidem. Siquis deum habendo talem animum præparatio nem retinet charitatem fraternam, & per consequens non peccat mortaliter.

11 Vel in crimine hæresis perverteret ignorantes, & ego sum certus de emendatione fratris, si corripitur, teneor illum corripere, etiam cum periculo bonorum fortune, vel honoris, siue vitæ, in quo sensu intelligendus est Gabriel super canon. lectione septuagesima quarta. & D. Thomas supra, ad tertium.

12 Veluti quando aliquis perseverat in aliquo adulterio, siue furto, vel odio.

13. Non enim excusantur a precepto correctionis publici peccatores, nam omnes obligati sunt peccatorum publicorum non debeat corrigere, nisi publice, nec eius predicatio, siue correctio, contemnatur, sed potius secrete, & non increpando, alimul obsecrando, & simul excusando se ipsum, & proponendo simul suam correctionem. Ita tenet D. Thom. 2. 2. q. 1. 1. artic. 5. quia est sensus in mortali tentatione operari contra charitatem. Si vero peccator, ut quicquid est infirmus, ut nullam speret utilitatem ex sua correctione, cuiusmodi sunt meretrices, lenones, &c. non tenentur, ut dicit Richardus 1. 3. distinctione 1. 9. artic. secundo, questione secunda, ubi ait, quod tenentur huiusmodi peccatores ad resipiscentiam, ut possint hoc preceptum adimplere. Aliiter reportarent commodum ex sua malitia, maxime si sunt prelati publici peccatores: ipsi enim tenentur cedere officio, vel resipiscere, aliter peccant mortaliter non corripiendo alios.

14. Hæc est doctrina D. Thom. ubi supra art. 3. ex qua sequitur

non enim prelati tenentur corripere fratrem solo precepto charitatis, sed iustitiæ, quod obligat extra casum necessitatis, alij vero non nisi ratione charitatis, quod preceptum non obligat, nisi in casu necessitatis, sicut elemosyna corporalis. Ex quo sequitur, quod gravius peccat prelati prætermittens correctionem sui subditi, quam subditus alterius fratris: quia ex ordine charitatis in elemosyna temporali magis tenetur subuenire indigenti prelati, quam subditis. Ait enim Paulus 1. qui non

habet curam suorum, maxime domesticorum fidem non habet. Et specialiter dictum est D. Petro. Ioan. 21. Petre diligis me plus his? responde oves meas. Quæ verba ter repetita sunt ei, ut maius onus imponeret: & similiter magis peccat, qui prætermittit correctionem prelati peccatoris, quam alterius subditi, quia plus tenetur secundum ordinem charitatis diligere prelatum, qui est pater spiritalis, quam alium subditum, sunt tamen prelati corripiendi, per obsecrationem potius, quam per increpationem, secundum illud Pauli, Seniori te non increpabis, sed obsecra ut patrem. Sed quæres, ordo correctionis fraternæ est ne servandus sub statu peccati mortalis? Ad hoc respondendum est sub distinctione, ut in sequenti capitulo dicitur.

habet curam suorum, maxime domesticorum fidem non habet. Et specialiter dictum est D. Petro. Ioan. 21. Petre diligis me plus his? responde oves meas. Quæ verba ter repetita sunt ei, ut maius onus imponeret: & similiter magis peccat, qui prætermittit correctionem prelati peccatoris, quam alterius subditi, quia plus tenetur secundum ordinem charitatis diligere prelatum, qui est pater spiritalis, quam alium subditum, sunt tamen prelati corripiendi, per obsecrationem potius, quam per increpationem, secundum illud Pauli, Seniori te non increpabis, sed obsecra ut patrem. Sed quæres, ordo correctionis fraternæ est ne servandus sub statu peccati mortalis? Ad hoc respondendum est sub distinctione, ut in sequenti capitulo dicitur.

quitur, quod magis tenetur pater familias corrigere, suos familiares, quam domesticos. Si vero prelati teneantur, ratio ne maioris obligationis inquirere, ceteros peccatores, ut ipsos corrigat (non enim subditus ad hoc tenetur) hoc sub iudicio est: nam Cæcilius ubi supra art. 2. tenet partem negativam, videlicet, quod prelati non teneantur extra iudicium inquirere peccatores corrigere, quia non vident preceptum ad hoc. Sed tamen de sigillo secreti mebro 2. q. 4. concl. 3. ad affirmat. Hec opinio. Sed est, securior, probabilior ratione. Cæcilius. Quamvis enim magis tenentur prelati ad correctionem fraternam, quam subditi, non tamen tenentur alio modo, scilicet inquirere ad peccatores.

ff 5 De

De denuntiatione faciendā praelato,
siue iudici, ut fratrem suum cor-
ripiat. Cap. I I.

VT autem intelligas, denuntiatio quan-
do, & quo ordine faciendā sit, quandam
diuisionem peccati debes aduertere, scilicet,

Nota quādo pec-
catum dicatur pu-
blicum vel notoriū.

Peccatum fratris, aut est pu-
blicum, aut secretum. Publi-
cum dicitur tripliciter. Pri-
mo idem est quod probabile in iudicio duo-
bus, vel tribus testibus. **Secundū**, quando non
solum est probabile in iudicio per testes occul-
tos, sed etiam reus laborat infamia. **Tertiū** dici-
tur publicum, id est notorium, & hoc duplici-
ter, vel notorietate iuris, vel facti. Primum est,
quando aliquis est damnatus per sententiam iu-
dicis, vel quando est confessus crimen in iudi-
cio. Secundum est, quando crimen ita est pu-
blice commissum, ut nulla tergiversatione celari
possit. Veluti crimen commissum in foro, vel
Ecclesia multis videntibus. **Contra notorium**
vero quocunq; modo nulla admittitur proba-
tio. Occultū peccatū dicitur totidē: quia quot
modis dicitur vnū contrarium, tot modis dici-
tur

tur & reliquum. Publicū enim & occultū con-
trariatur. Modo dico quod quando crimē est
occultum, & in malum ipsius perpetrantis (&
voco occultum, quod non sit notoriū, quanuis

sit probabile, & publicum cui-
usmodi sunt peccata libidi-
nis cuiuscunque sit naturæ) si
ex secreta correctione spera-
tur salus delinquentis, prius est

Peccatum occultū
non est denuntiā-
dum, quando ex se-
creta correctione
speratur salus delin-
quentis.

frater corripiendus secreto, quam ducantur tes-
tes, & denuntietur praelato, ut expressē dicitur
in Euangelio: Ait enim Christus. Si peccauerit
in te frater tuus, corripe eum inter te, & ipsum
solum, &c. Potest tamen denūtiari praelato an-
te inductionem testium, facta

secreta correctione: non tan-
quā iudici, sed tāquam patri,

15 Ut tenet Ri-
car. dist. 19. tertij.
art. 4. quæst. 1.

ut praelatus secreto illū incre-
pet 15. Si vero frater corrigi-
tur secreta correctione, nulla
tenus debet denuntiari praela-
to, nec tanquam patri 16: di-
cit enim Euangelium. Site

16 Quanuis Ri-
car. vbi supra affir-
met oppositum, a
quo ignorante reli-
giosi sumplerūt oc-
casionē denuntiādi
praelatis criminosos
iam correctos.

audierit lucratus eris fratrem tuum: ibi ergo
sistendū est: si vero non audierit, hoc est, si

corre-

correctione secreta non corrigatur, quauis crimen sit omnino occultum: possunt adduci testes ad obseruandum delinquentem. V. g. Petrus exijt extra monasterium nocte, secreto admonitus noluit resistere, sed alia nocte simile commisit flagitium, possum ego inducere testes, qui tempore quo reuertitur ad monasterium eum videant redeuntem, vt coram illis possim illum iterum increpare. Ita expressè dicitur in Euangelio. Si te non audierit adhibe tecum duos testes, vt in ore duorum, vel trium stet omne verbum, vt scilicet, possit probari in iudicio, si peccans relabatur post secundam correctionem. Vnde testes adducuntur, vt coram ipsis increpatus facilius corrigatur, & vt possint testificari in iudicio, si post secundam monitionem noluerit corrigi, nam in hoc casu tenetur ipse corripiens denunciare illum iudici. Si vero nulla fuerit spes emendæ statim denuntiandus est prelato, aut iudici, nec sunt inducendi testes, aut secretè corripiendus, si crimen

17 Hæc doctrina est D. Tho. 2. 2. q. 31. art. 8. quem sequuntur Ricard. & Palud. vbi supra. & Gabriel in canone. lect. 23. & Caje. vbi supra. Thom.

men sit in præiudicium Reipublicæ, aut tertij. Peccatum in præiudicium Reipublicæ est peccatum hæresis, aut proditionis, & nulla facta monitione secreta est denuntiandum prelato: quia cū huiusmodi peccata sint in præiudicium multorum, teneor quærere meliorem, & tutiorem viam, ad hoc malum obuiandum: & talis est denunciare illum prelato, qui solus potest, & tenetur tanto malo obuiare: nec hoc est contra Euangelium, quia ibi tantum præcipitur secreta admonitio, quando peccatum est in offensam alicuius particularis, & non in offensam publicam. Inquit enim, si peccauerit in te, &c. hoc est, in tuam offensam, & scandalum, corripe eum inter te, & ipsum solum, nihil tamen dicit de peccato, quando est in malum multorum. Si vero peccatum est in præiudicium tertij, vt si Petrus pararet insidias Paulo, si non spero me posse separare criminofum à flagitio, & crimen non potest probari in iudicio: denuntiatio facienda est illi, cui paratur detrimentum, vt sibi caueat, detegendo crimen si aliter non potest fieri: quia diligendus

Quando peccatum est in præiudicium Reipublicæ, siue tertij nulla prætermisfa correctione est denuntiandum prelato.

gendus est proximus sicut nos ipsi, sed quilibet vellet admoneri in simili casu, ergo tenetur illum admonere, etiam cum praeiudicio criminosis: quia melior est causa fratris innocentis. Non tamen est denunciandus praelato, ut iudi-

Peccatum, quando non potest probari, non est denunciandum praelato, ut iudici, sed ut patri. Et tunc praelatus non potest punire reum.

nis eum terrere & forte consultius ager, si non detegat crimen ne forte seminet discordiam inter reum, & denuntiatorem: siquidem non habet contra eum probationem, neque infamiam, neque indicia. Et tunc nec ipse reus tenetur confiteri, etiam sub poena excommunicationis: quia in casu posito non potest procedere iudicem,

Quando peccatum est occultum, licet probetur duobus testibus, non potest reus publice puniri, sed secreto.

quia finis denuntiationis est solum emenda fratris, nisi ipse reus sit infamatus, quia tunc aliter proce-

ci (quando non potest probari) sed ut patri, ut supra dictum est.

Et tunc praelatus non potest punire reum, neque iudicem illum interrogare, sed solum admonere, ut caute vivat, & mi-

nis eum terrere & forte consultius ager, si non detegat crimen ne forte seminet discordiam inter reum, & denuntiatorem: siquidem non habet contra eum probationem, neque infamiam, neque indicia. Et tunc nec ipse reus tenetur confiteri, etiam sub poena excommunicationis: quia in casu posito non potest procedere iudicem,

ut iudex, cum non sit iudex. Si vero crimen potest probari duobus testibus, praelatus poterit secreto punire delinquentem, non autem publice,

procedendum est, ut statim dicemus. Dicitur enim in Evangelio. Si Ecclesia non audierit, &c. hoc est, poena publica puniatur, qui monitus, & correctus ab Ecclesia in peccatum relabatur, tunc enim & non antea potest Ecclesia, sicut iudex, contra eum publice procedere precipiendo ei sub

Nota quando peccator est publice puniendus a iudice, siue praelato.

poena excommunicationis, ut dicat veritatem, & sic publice eum punire: quia dicit Evangelium. Sit tibi tanquam Ethnicus, &c. hoc est, publice vitabis eum. Non tamen potest publice vitari, nisi post publicum delictum in foro iudicali, & tunc praelatus debet servare hanc formam. Debet, scilicet, prius vocare testes, & eos interrogare scripto, atque eorum subscriptiones recipere. Deinde debet vocare reum, qui tenebitur in conscientia respondere iudici cognitis testimonijs, quae praelatus adversus eum habet, quae tenetur ei praelatus manifestare, dicendo. Habeo duos testes adversum te. Si vero peccatum fuerit notorium notorietate facti, non est secretè corripiendus, sed publice puniendus per iudicem, & publice increpandus per fratrem astantem. V.g. Aliquis blasphematur in foro, iudex tenetur illum

lum publicè punire, & qui astat (si potest absque periculo mortis, aut alicuius mali) tenetur illum increpare. De iudice, probatur. i. ad Timotheum. §. Peccantes coram omnibus argue,

18. Dicitur in. e. r. de preiudicio, & remiss. manifesta peccata nō sunt occulta correctione fraterna.

gue, & ut ceteri timorem habeant 18. De persona privata, probatur, quia tenetur diligere Deum, & quantum in se est diluere scandalum;

quod aliquo modo diluitur per talem increpationem. Verumtamen clarius possis intelligere, quando aliquis teneatur accusare delinquentem in iudicio, aduerte quæ dicuntur in sequenti capitulo.

De accusatione & inquisitione delicti. Cap. III.

QUATVOR sunt genera denuntiationum, prout docent Doctores Canonistæ 19, scilicet, denuntiatio Evangelica, iudicialis, canonica, & regularis.

19 In cap. Nouit. de iudicij.

Quatuor sunt genera denuntiationum.

Evangelica idem est, quod fraterna correctio, iudicialis diuiditur in simplicem denuntiationem, & accusationem. Quando est simplex

simplex denuntiatio, denuntiator criminis nō est actor petens aliquid in iudicio, sed iudex procedit ad petitionem Fiscalis: & in tali eventu ipse denuntiator potest esse testis. Accusatio est quando denuntiator petit iniuriam publicam, aut priuatam, & agit in iudicio tanquam actor. Canonica idem est quod fraterna, & Evangelica. Regularis est quæ fit in religionibus, scilicet, quando religiosus denuntiat prælati alterius crimen, & dicitur regularis, quia fit secundum regulam & statuta religionū, absque strepitu, & figura iudicis secularis. Hoc supposito dico, quod nullus tenetur accusare crimen publicū, bene tamen denuntiare iudicialiter, ut iudex per Fiscalē procedat. Prima pars probatur, quia accusator compellitur probare crimen denuntiator autem non: & nullus est compellendus, ut se subiciat ad probandum in iudicio crimen alterius: si enim deficit in probatione est multandus poena talionis. Secunda pars probatur Leuit. §. ubi dicitur, Si peccauerit anima, & audierit vocem iurantis (scilicet falso) quod ipse vidit

Quauis peccatum publicū propter correctionem fratris debeat denunciari, nō tamen ex præcepto corripitens tenetur illud accusare, nec ad hoc potest compelli.

20 Iuxta doctrinam Dni Thomæ 2.2. quæstione. 68. articulo tertio. triplex potest esse crimen accusatoris, scilicet calumnia, præuariatio, tergiversatio. Accusator calumniæ dicitur, quando imponitur innocenti falsum crimē, quod defert ad iudicium. Præuariator autē est ille qui abscondit crimē accusandum, veluti si accepta accusatiōe Fiscalis tegeret aliquod crimen accusandū, & potius faueret reo quem accusat, quā Reipublicæ, in cuius fauorem accusat criminofum tergiversator est, qui omnino desistit à iusta accusatiōe accepta: ut si Fiscalis accepta pecunia deferret causam. Dicitur autem tergiversator, quia vertit terga accusationi animo deferendi illam.

aut cōsciū est, nisi indicaue- rit portabit iniquitatem, & cum sit præceptum morale nōdum reuocatum, obligat in conscientia. Nullus tamen tenetur accusare criminosum propter iniuriā ab eo receptā: licitū tamen erit eū accusare, dūmodo nō in odiū, & malevolentia, sed in satisfactionē iniuriæ illatæ hoc faciat. Prima pars patet exemplo Christi R. N. qui cū malediceretur, nō maledicebat, imo est cōsiliū euangelicū remittere iniurias Matt. 5. Si percusserit te aliquis in vna maxilla, præbe ei alterā. Secūda pars probatur, quia licet petere satisfactionem pro omnī dāno illato in bonis fortunæ: & si accusator est præuariator 20: videlicet, quia abscondit crimē accusandū accepta iā accusatiōe à Fiscale, & pec-

catum

catū est in detrimentū publicū peccat mortaliter: quia fit iniuria Reipublicæ: nō tamē peccat quādo ipse accusator est læsus, quia tūc potest cedere iuri suo, licet præuariatō, aut tergiversando. Qui autē possūt accusare: vide Sūmistas & quia ex dictis nō clarē colligitur, quādo iudex possit inquirere de crimine delinquentis, & eū publice punire. Aduerte quod est discriminē inter correctionem fraternā accusationē, & inquisitionem: quia correctio fraterna conuenit, omnibus tam subditis, quam prælatis. Accusatio parti læsæ: inquisitio vero solum spectat ad prælatos, quæ diuiditur in generalem & specialem. Inquisitio generalis est, quādo prælatus per edictum (ut solent facere Episcopi) aut viua voce (ut prælati religionum) præcipiunt subditis, ut denuntient illis quicquid nouerint corrigendum in alijs, & punitione dignū. Hanc inquisitionem vocant regulares visitationem. Inquisitio autem particularis, quādo inquiritur per testes de vita aliquius particularis, vel ad assumendū illū ad aliquam dignitatem, & collegium, de quo modo inquirendi non est sermo, vel ad puniendum

Nota discriminē inter correctionē fraternā accusationē & inquisitionem.

G g 2 illum

Nota quādo aliquis illum pro aliquo crimine, cu
dicatur infamatus, ius est notatus infamia: & se
de aliquo crimine. cundū glossā in capi. in qui
sitionis. §. quā si uisti. de accusationib. tunc ali
quis dicitur infamatus, quando maior pars vi
cinorū, collegarū aut conuentus suspicatur Pe
trum cōmisisset tale crimen, ad quod nō requi
ritur, quod omnes sint testes oculati, sed ex au
ditu. Infamia enim idem est, quod clamorosa
insinuatio aduersus aliquem, & ad hanc infamiam
probandā non est vocanda maior pars
conuentus, sed solum sunt vocādi duo, vel tres
testes, qui se credere Petrū esse infamatū affir
met, vel testificetur, & hęc infamia dicitur ac
cusator interpretatiuus: quia
Est discrimen inter
accusatorem inter
pretatiuum, & pro
prium. quodammodo ipsa res publi
ca, aut conuentus, ubi labo
rati tali infamia, clamat ad iu
dicem: siquidem expedit Reipublice, ne deli
cta maneant impunita: & dicitur accusator in
terpretatiuus, ad differentiam proprii accusato
ris qualis est Fisealis, aut ille qui perpeffus est
aliquam iniuriā clamans in iudicio aduersus
malefactorem, & quia omnis inquisitio est
punitio publica, & propter satisfactionem par
tis

tis laxa ad differentiam punitiōis, seu in qui
sitionis secretæ, cuius finis est bonum spiritua
le, scilicet, emenda delinquē. Non potest præla
tis, sequitur quod iudex non
potest inquisitione speciali,
vel publica inquirere de pec
cato alicuius, aut eum publi
cē punire, nisi sit proprius accusator, cui irro
gata est iniuria petens satisfactionem: aut accu
sator interpretatiuus, quod talis criminofus sit
notatus infamia: ita diffinitur in cap. inquisitio
nis. §. tertiæ dubitationis. & in cap. qualiter &
quando. ubi Innocentius refert plura loca scri
pturæ. Ex quo sequitur, quod quauis sint duo
aut tres testes, qui viderunt Petrum cum ali
qua concubina in lecto, si huius criminis non
est notatus Petrus infamia (quia illi testes ta
cuerunt denūtiabtes soli præ
lato Petri crimē) nec præla
tus potest publice punire Pe
trum, nec vocare alios testes
inquirendo de eius vita. Hoc
intellige prout dicitur in canone, dum modo
crimina non sint contra Rempublicam, aut
crimen hæresis, aut prodiuionis: & idem dicen

Non potest præla
tus, aut iudex publi
cē inquirere de pec
cato alicuius, nisi sit
accusator proprius,
aut interpretatiuus.

Crimina hæresis, p
ditionis, & peccati
nefandi absque or
dine correctiōis fra
ternæ publicē pu
nienda.

dum est de crimine nefando, cum sit cōtagio-
sum. Qui casus cōmuniter excipitur à docto-
ribus in dictis capitulis inquisitionis. Qualiter

21. Lucæ 16. an-
tequam villicus in-
quitatis amouere-
tur à suo ministerio
prius fuit apud pro-
prium dominum dif-
famatus. Dixit enim
quid est hoc q. au-
dio de te & Gen. 18.
antequam De⁹ publi-
ca pœna plecter-
etur. Solomitas fue-
runt infamati apud
Deum. Dixit enim
Deus descendam, &
videbo utrum cla-
more, qui venit ad
me opere comple-
uerint.

Nota qua ratione
possint prelati re-
gulariū remoueri.

possint administrationibus amoueri. Dico, q.
loquitur tantum de remotione prelatorū regu-
larium, qui citra aliquam infamiam possunt re-
moueri, nō ob aliud, nisi quia nimis desides,
vel valde seueri in subditos. Ex qua doctrina in-

fertur, q. laborans infamia
vnius criminis non est inter-
rogandus de alijs, nisi illud

Infamatus de vno
crimine non est in-
terrogandus de alijs.

fit indicium aliorum: veluti infamatus de bla-
spemia non potest interrogari de furto: infa-
matus tamen de adulterio potest interrogari,
si occiderit virum vxoris adulteræ: vt expressè
diffinitur in cap. inquisitionis. nec debent inter-
rogari rei de peccatis aliorum, qui nō sunt infa-
mati, nisi crimē sit in præiudiciū Reipublicæ:
vt crimen hæresis, pditionis aut læsæ maiesta-
tis. Vt dicitur in cap. cū ad monasteriū, de con-
fessis: consuetudo tamen est in contrarium in
causa furti, & homicidij, quod quidem est con-
tra ius: & reus non tenetur respondere. Si ve-
ro crimē est notoriū, quia inuenitur in foro ca-
daver hominis occisi iudex
potest inquirere specialiter,
quis sit criminofus solis indi-
cijs, quāuis nulla labore infamia 22: quia huiusmodi cri-
mē est in rēpublicā, maximè
quia si in tali euentu nulla pos-
set fieri inquisitio sana cōficiē-
tia, multa delicta manerent

22. Hæc est sentē-
tia Innocētiij super
cap. 1. de postulatio-
ne prelatorū, quam
dicit esse cōmunem
opinionē Nauar. in
manu. cap. 18. num.
38. contra Caieta.
22. q. 68. artic. 2. &
1. & contra Magist.
Sotū repetitione de

sigillo secreti. membrum. 2. quæst. 6. hoc tenet.

23 Si inferas cum Soto quod sequere tur ipsum criminolum rogatum a iudice inquirente teneri fateri delictum, nego sequelam: quia quando rogatur an tequam alius testis contra eum deposuerit iudex non interrogat eum tanquam criminolum, sed tanquam testem, & ipse non tenetur se prodere: poterit enim ut statim dicat eolare veritatem.

24 Prout diffinitur in multis textibus iuris Canonici, ut in capit. olim. de causa. & in cap. Romana. de censibus. libro. 6.

aduertendum, quia multi, maxime regulares, denuntiant praelatis olim criminosos iam correctos. Aduerte tamen, quod quando criminolum laborat infamia, quanuis sit emendatus, potest

impunita, quo nihil deterius. Huic sententiae suffragatur consuetudo receptissima. Si vero inquisitio est generalis potest fieri nulla præcedente infamia alicuius personæ, aut nullo postulante accusatore. & est in usu frequentissime apud regulares ecclesiasticos. Sed dices, facta inquisitione generali, ut sit in visitatione conuentus, quæ sunt illa crimina quæ subditi tenentur denuntiare? Respondeo, quod crimina olim commissa non sunt denuntianda, si criminolum iam est emendatus, & abstulit omnes occasiones reincidenti: quia illorum non est inquisitio facienda: quod quidem est valde

testi iudex facere inquisitionem specialem contra illum, interrogando testes, an Petrus commiserit tale crimen? & tunc tenebitur conscius delicti respondere, quia ipse iudex potest interrogare, sicut quando criminolum non est emendatus, aut nondum vitauit occasiones peccandi, & non speratur emenda illius per secretam correctionem, quia forte iam illam semel atque iterum increpauit: quia in tali reuentu etiam citra inquisitionem, hoc est, etiam non rogatus tenetur denuntiare illum delictum praelato, vel ut iudici, aut ut patri, ut supra explicatum est. Prælati enim per inquisitionem solum potest compellere subditos ad denuntianda crimina in illis casibus, & in illo ordine, quo ipsi tenerentur extra inquisitionem: quia prælatus non potest præcipere aliquid contra Evangelium, nisi excepto, quod extra inquisitionem potest diffinire denuntiationem. In visitatione autem generali tenetur denuntiare intra

Nota in quo casu & quo ordine potest prælatus, aut iudex compellere testem ad manifestandam veritatem.

Nota quando iudicium sit legitimum, & quando non.

G g fiat

fiat legitimum, vt autem sit legitimum duo requiruntur. Primò, quod iudex habeat potestatem supra reum, quia si nullam habet potestatem, vel quia non est suus iudex, vel quia est in causa propria, vel quia interposita legitima appellacione non potest ipsum interrogare: & per

Nota quādo reus possit celare veritatem.

consequens poterit celare veritatem. Secundò requiritur, vt sit legitimū iudiciū, q̄ iudex habeat probationem contra reū, aliter non erit legitimū iudiciū: & per consequens reus nō peccat celando veritatem: probatio autem prærequisita est tripliciter, secundū triplicē modū procedendi in iudicio, scilicet, per denūtiationē, accusationem, & inquisitionē. Si proceditur per viā denūtiationis requiritur q̄ reus admonitus à prælato postea sit rebellis, & q̄ crimen sit probatū duobus testibus. Legitimū autem iudiciū per accusationē ad petitionem parvis læsa est, quando adest semiplena probatio, scilicet, quando est vnus testis oculatus contra reū omni exceptione maior, vel manifesta indicia. Plena autē probatio vocantur duo testes, legitimū autem iudiciū per inquisitionē est, quādo reus laborat infamia illius criminis, de quo

fit contra reū inquisitio, citra hos casus iudiciū est legitimū, ita q̄ reus nō tenetur fateri veritatē, & nō sufficit ad hoc q̄ reus teneatur respōdere q̄ iudex habeat contra eū copiam probationis & testiū: debet enim iudex facere reo copiam probationis, & testiū, quia forte

25 Ita tenet Caiet. 2. 2. q. 6. p. art. 2.

26 Vt dicitur in ca. fin. de hæret. lib. 6. & Extrapag. ad reprimendum, & intelligit textus, quando

testibus inuincit periculum capitis.

ille testis est inimicus: & ex

ceptis criminibus quę sunt cōtra Rempublicā, vt crimē hæresis, prodicionis, & læsæ maiestatis, vbi nō debet fieri reis

copiam testiū: *26*. Infertur ergo

q̄ quādo iudiciū est legitimū, t̄a reus, quā testis

tenet dicere veritatē in iudicio. Ait enim Paul.

ad Rom. 13. Qui potestati resistit, Dei ordi-

nationi resistit: qui autē resistunt ipsi sibi dāna-

tionē acquirūt: sed qui rogatus in iudicio legiti-

mo negat veritatē, resistit potestati, & per cōse-

quēs sibi dānationē acquirit. Ex quo sequitur,

q̄ nō potest cōfessor absolue-

rereū, aut testē, qui durante iu-

dicio legitimo inficiat verita-

tē quāuis sit in propriū caput,

quod quidē est valde notādū cōfessoribus, fini-

tō autē iudicio, si reus fuerit à iudice absolutus,

quia

Nota quādo cōfessor possit absoluerereū negantē suum crimen in iudicio.

quia negavit veritatem bene potest absolui,
quia finito iudicio solum tenetur satisfacere
parti læsæ: non tamen tenetur se tradere iudici,
ut in ipso exercent vindictam. Ad defensionē

autem innocentis in causa cri-
minali tenetur testis offerre
se ad proferendum testimo-
nium, & hoc ex lege charitatis, non dicitur Pro-
verb. 4. Erue eos, qui ducuntur ad mortem, &
innocentem liberare non cesses. Non tamen te-
netur huiusmodi testis ad liberandum inno-
centem manifestare nocentem, scilicet, homi-
cidam verum: sed solum tenetur affirmare, quod
ille qui accusatur est innocens, & declarando
indicia quomodo illi imponitur crimen. Hoc
totum intellige, quando innocens non potest
liberari, quia si potest, non tenetur se offerre ad
testificandum, nisi vocetur à iudice. Ad dam-
nandum vero nunquam tenetur se offerre, nisi
reus accusetur in crimine pernicioso Reipubli-
cæ, hæresis aut proditionis: quia tunc sicut accu-
sator tenetur accusare, ita testis tenetur testifi-
cari: & quando testis abscon-

Nota quando te-
stis possit se abscon-
dere, aut excusare.

dit se, ne compellatur dicere
testimonium contra reum, si
cuius

eius testimonium est simpliciter necessarium,
non peccat, dummodo restituat parti læsæ dam-
num sua causa illatum, videlicet, pecuniam re-
stituendam, si ipse testificaretur, modo sit cau-
sa civilis, modo criminalis: quia in tali casu nul-
la irrogatur iniuria auctori abscondendo se. Si ta-
men testis non potest testificari, absque gravi
periculo capitis, quanvis vocetur à iudice non
tenetur aperire veritatem, imo potest illam ce-
lare verbis amphibologicis, quia magis tenetur
diligere se quam alium, & cum teneatur confi-
teri suum crimen quando legitime accusatur,
& interrogatur, tenebitur etiam testificari cri-
men partis in iudicio legitimo, quanvis promi-
serit iuramento se non reuelaturum crimen. Te-
netur enim illud manifestare, si vocetur à legi-
timo iudice, quia illud iuramentum fuit in præ-
iudicium partis læsæ, & per consequens nul-
lum, in malis perniciosis rescinde fidem. Non
enim valet iuramentum factum ex re
exosa Deo, cui debetur honor &
gloria, per infinita secu-
la. Amen.

L A V S D E O.

Apud Ioannem & Andreã Renaut
fratres. 1592.

